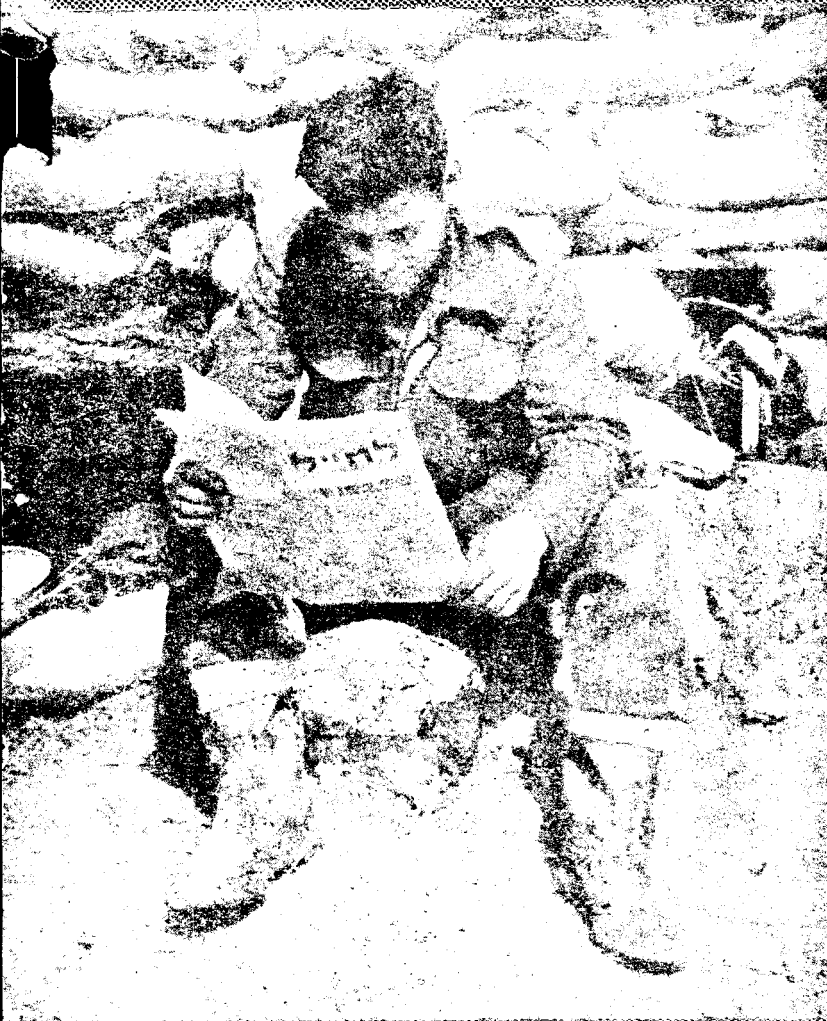

מערכות

ד"ר יוסף קאניאנסקי

בחינת פז:

עם עשור החייל:

הצופה בחינת

*

בשדה ההדרכה

*

חצות למחמת פז:

לפי מונטי-

תחזית שבדית

ניסן - תש"ו
 אדר - תש"ו

בית-אבי

תוכן הענינים

- במערכה : לעשור החייל
מטה-כללי וקציניו
- 7 ראשה-הממשלה מ. שרת
9 אלוף א. אבישר
- שירות ליחידות בשדה (אז "דחיפה" — על שומימה ?)
בית-דין צבאי בלתי-תלוי — כיצד ?
- 16 סגן-אלוף צ.א.
23 אלוף-משנה נ. שץמי
- בירורים ודעות על מגמות המלחמה בעתיד הקרוב :**
- 27 "הצצה דרך-אשנב למלחמת-העולם השלישית" פילד-מרשל מונטגומרי
40 מכתבים טקטיים : על "ריכוז המאמץ"
בשדה ההדרכה :
- הדרכה בצבא — מה ערכה ?
נעזור למדריך לעזור לחניך
במקום שלושה מסדרי עונש...
- 42 סגן-אלוף מאיר סילבסקי
51 סגן-אלוף א. אורן
57 אמתי עצינוגי
61 "חינוך-שדה" — יסוד לפיתוח התכונות בשדה
- עם ה"עשור" לכניסת הבריגדה לחזית :**
- 64 הבריגדה-המוגברת היהודית בחזית איטליה
79 "שירי האחרון" (מתוך קובץ שירים)
מיומנו של מפקד
ממצפה תמרון
כיצד למנוע בהלה
במת "מערכות" : שיעור שפסחו עליו — "משלט" /
- 86 שיפור ליקויים בהדרכה — טרן ברשי גבריאל
86 דרגות מש"קים —
תוצאותיה של תחרות-רשימות מס. 5
89 תחרות-רשימות מס. 7
91 בעתונות הצבאית : חימוש גזווי בנשק-מסייע כבד /
החיילהפרט בסוגית הלחמה-האטומית / הכרת השטח בהגנה /
- 92 לקח הכנה להסתערות-אמפיבית.
100 בעולם החמוש : "תחזית" שבדית לקראת 1960
156 במיצרי-פורמוזה המפוער (מפה, תצלומים, ציורים)
- לחוברת זו מצורף :**
- 107 מאת סגן-אלוף י. בר
סוגיות ההגנה — (המשך) :
פת-חידור — מהות צורת-הלחימה ההגנתית
שער ראשון — הגנה ברמה טקטית (פרק א')

"מערכות"

בית ההוצאה של צבא הגנה לישראל
המערכת : שדרות ירושלים 94, יפו

מי ומה בחוברת

ציונים לקורא

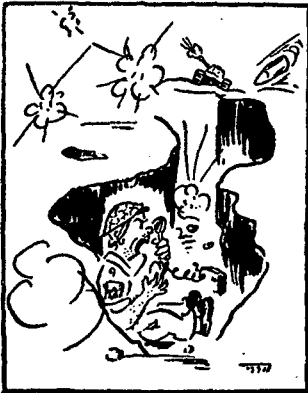
את עשור מבחנו בחזית חוגג החי"ל — דחינו אלפי אנשיו אשר עורם אתנו כיום.

כאנשי צבא או כאזרחים אנשי מילואים — במדינת ישראל הנבנית. סמלי הוא כי דבריה ערכה לחי"ל המתפרסמים בחוברת זו (בעמודי הפותח של החוברת) — דבריו של ראש ממשלת ישראל הם; אותו איש עצמו אשר, בשעתו, כראש המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית (וה הממשלה של "המדינה בדרך") השקיע את מאמציו בפילוס הדרך להקמת החי"ל וביצירת האפשרויות לטיפוחו. הגויג בעולם הוא כי מדינה מקימה לה צבא, וכי אותו צבא יונק ממנה את חיותו. אך במציאותנו אנו ניסינו אף לכונן כוח צבאי בטרם היות מדינה, כאחד המכשירים להשגת קוממיותנו. ובכך — מעיקרי משמעותו של עשור זה.

לשואל: — על שומימה שער חוברת זו המופיעה עם העשור לכניסת החי"ל לחזית.

"לא, כאן לא ועדת תרבות!..."

משקף לכאורה את צד ה"תרבות" דוקא שבחי הבריגדה, יאמר: לא סתם "תרבות" כאן, כי אם חזית כאן, ב"מדרון האחורי" של עמדות הבריגדה, במחפה שקר החול, ליד פתח הגישה המחופה אל עמדות אש. העתון — עתון החי"ל הנו; והחייל הקורא בו — מראה ומציאותו הם המראה והמציאות של אנשי הבריגדה בחזית. אלא שנכון הוא כי שער

זה אף מבטא את גורם ההכרה והרוח שהיה מסעם בחיל העברי. השתקפות גורם זה בתחום ההומור — נראית בתמונה שמשמאל (מאותו אוסף הקריקטורות, ליהודה הררי, המוזכר במקום אחר ב"מי ומה בחוברת").

התוספת, "סוגית ההגנה" הניתנת בסוף חוברת זו של "מערכות" — איננה כמובן מן הדברים האחרונים שבה מבחינת משקלה. אין זה אלא אחד מן ה"סילוקים לשיעורין" של עבודה גדולה יותר אשר ס/א י בר עומד בכתיבתה, וה"שיעור" הנוכחי נוגע רק באחת מרמותיה המבצעיות השונות של ההגנה בהתפתחותה (הרמה הסקטית) ובתקופתה הראשונה בלבד ("תקופת עדיפות גורמי ההלם והתמרון") לפי הגדרת המחבר — היא התקופה עד לשנת 1300, בערך, לסה"י. הטבוא לקראתה כבר ניתן בשעתו בחובי פי של "מערכות" ("סוגית ההגנה — סידורת", לס/אל י. בר).

המצב בו „מפקדים

כאלה (שגמרו בתיחספר הצבאיים הגבוהים ביותר) אינם שופעים ידין בצבא-הגנה לישראל" — (כדברי שרה-בטחון באגרת-הברכה שלו למועדה-עשור „מערכות“, ספטמבר 1949) — משתנה-הולך במהירות. על אלה, הלא-מעטים, אשר חזרו אלינו מאולפני-צבא גבוהים בארצות-החוץ — נוסף עתה גם בית-הספר-לפיקוד-ומטה שלנו; ומחזורי בוגריו יורמו בהדרגה אל שורות קציני-המטה וגושי-אי-בפיקוד של צבא-הגנה לישראל. עובדה מעוררת זו, התהוות שכבת קציני-מטה מושרשת, מחייבת בירור הקיום לדמותה, וליבון בעיותיה. באלה עוסק מאמרו של אלוף ש. אבישר. לא בפעם הראשונה מציג הוא את סוגית „המטה וקציניו“ מעל עמודי „מערכות“ — וכבר פתח בכך במאמרו „המטה הכללי ועבודתו“ (החתום — קפיטן ה. פון-פריימן). בחוברת זו של „מערכות“, מרס 1941.

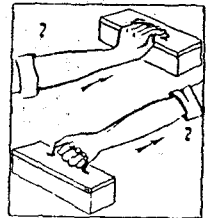
במאמרו של אלוף אבישר מודגשות תכונות-האופי ועיקרי-ההתנהגות שבלעדיהם

אף המשכיל והשגון שבקציני-מטה לא יוכל למלא תפקידו באמונה — ובהצלחה. אחת העיקריות שבטגולות אלו הנה אף מן הקשות שבהן: „אומץ-הלב האזרחי“, שבכוחו ידע קציני-המטה להביע (במלוא הטקט, וללא צל של פרסום) את דעתו האמתית באוני מפקדו, שעה שיראה זאת כחובתו. והרי דבריו של הגנרל טונאש, אותו מהנדס יהודי אשר הפך למצביא הראשי של הגייסות האוסטרליים בשלהי מלחמת-העולם הראשונה ובמערכותיה המכריעות בחזית-המערב — דברים, שהוכחו בשעתם בצד מאמרו הנ"ל של „קפיטן ה. פון פריימן“ שמלפני 14 שנה: — „מה חשובה לי לכל הרחוקה, נאמנותכם, עת סבורים הנכם כי הצדק עמדי, אם זקוק אני לה, הרי זה בשעה שחושבים אחם כי גייתי...“ ונאמנות זו בתפיסתו, הלא אומרת לאו־דוקא הסכמה-מתוך-הסתגלות, כי אם גם עצה גלוית-לב לעת-הצורך. אכן, לא בשושנים סוגה דרכו של קציני-מטה-הרוצה להיות ראוי לכינויו ותפקידו. אך בכך ערכו.

מסופר על איש תם, שטרם השכיל להתמצא כראוי במונחים הנהוגים אצל בעליו

ההלכה שבתורת האספקה הצבאית, ושעה שדובר בסוגית „המשיכה“ וה„דחיפה“ סבר לתומך: הדחיפה — הריהי אותו אורת-התנהגות האופייני לרוב משרדים ומטות, דהיינו — דחיית החבקים והבקשות, בכל החומרה והמסקנות; ואילו המשיכה — הריהי נוהגם מאוזמזעולם של גייסות השואפים לתקנת מצבם, הנה אומר — „קנייה במשיכה“ על כל צודותיה. כי לא אלה (או, עכ"פ, לא רק אלה...) הנם מושגיהם האמתיים של (לפחות) אנשי האפסנאות-הצבאית הרואגים לתקנתה — על כך יוכל לעמוד הקורא ממאמרו של ס/א צ. אלון („שירות ליחידות בשדה“, עמ' 16), המתפרסם בחוברת זו. (מאמר קודם משלו בסוגית האספקה הצבאית — „הלוגיסטיקה במלחמה העתידה“ — ראה ב„מערכות“ חוברת פ';

וכן — כמה פעמים אחרת? בחוברת פ"א).

לא ככל חוברת „מערכות“ ניתן לפרסם מאמרים ומקורות מעניין האפסנאות-הצבאית.

לכל גילויה ושלוחותיה. אכן, ריכוזיה של נושאים אלה ניתן במעגל המאמרים „אפסניה-צבאית ולוגיסטיקה“, על שני חלקיו

אפסניה-צבאית ולוגיסטיקה

שנתפרסמו בחוברות ע"ט ופ' של „מערכות“ (יולי ואוקטובר 1953).

ברומי העתיקה, זו שטיפחה אולי את המטרת המפוראת שבתולדות העולם של

יכולת-צבאית — וזו שהורישה לדורות שלאחריה את הנכס של „משפט רומי“, אשר השפעתו מורגשת עד היום במערכות-המשפט בחלקי תבל שונים — היה מצוי חבר נושאים-משרה אשר שימשו בעתות-מלחמה מפקדים רמי-מלה (עצם תוארם, פראטור, פירושו המקורי היה „ההולך-בראש“, „מנהיג-הגייסות“), ובעתות-שלום היו הם הפוסקים בדינים ומנצחים-על-משפטים. זהות-אישית וזהות-תפקידים זו — אינה מצויה עוד בצבאות זמננו, שבהם ההתמחות הפכה לצד-חיים. אך המשפט הצבאי הנו חלק אורגני וחיוני במבנה כל צבא, ותפקיד השופטים

סי ומה בחוברת

הצבאים — תפקיד נכבד ורבי-אחריות הנו, המטיל חובות לא-קלות, על מקצת מהבעיות הכרוכות בכך עומד במאמרו אלוף/ח נ. שדמי, נשיא בית הדין הצבאי העליון לצה"ל (עמ' 23).

שלושה הצמודים יחד, עומדים בסיומן התמורה-השיקול-ההכרעה, "עומדים" —

פירושו: — הן בארצות-הברית והן בבריטניה; ובדאי — גם במדינות אחרות בעולם, מהן אדירות (כברית-המעצות) ומהן "בניות" (כקנדה, שבדיה — ושמה אף צרפת? — ואחרות); הן ב"מערכי", לגבי מתפרסמים הרברים ברבים — והן ב"מזרח", עליו ידוע פחות. שלושה אלה הם: א. מבנה הכוחות-המוזונים לעתיד; ב. טיב חימוסם (או, ביתר דיוק — טיב הדגש בחימוסם); ג. דרכי הלחמה — ומכאן, קויה-איסטרטגיה. לגבי סדר חשיבותם של גורמים אלה, והשפעת-הגומלין שביניהם, מוצדקת ודאי במידת-מה הזכרת

השאלה הקלסית: מי הוליד את מי — הביצה את התרגולת, או ההיפך? מותר להניח כי, בכל זאת, השני שבהם — הוא כגדר נקודת-מוצא לשאר. בינתיים גועש הויכוח... הוא פורץ אף אל כמות בלתי-צבאיות ומעסיק את דעת-הקהל הרחב. והוא בא לידי ביטוי בשיקוליהם ודיוניהם של אנשי האכזרות-המוזונים פנימה. לפרסום מיוחד זכתה הרצאתו, מלפני חדשים מספר, של איש צבא נודע שאינו נוהג להסתיר יתר-על-המידה את דעותיו, או להליבשן "מחלצות משי" — הלא הוא פ.מ. לורד מונטגומרי. בבית "מכון השירות-המאוחד המלכותי" שב לונדון השמיץ הוא באזני קצינים משלושת הזרועות-הלוחמות השקפות אשר בינתיים הפכו, בחלקן הנכבד, לקור-מדיניות מוצהר של ממשלת בריטניה, כפי שנוסח ב"ספר הלבן" האחרון שלה על עניני הגנה. פרסומה של הרצאה זו ב"מערכות" (עמ' 27) משמש פתיחה למתן לקט דעות וביורדים ("בהמשכים"), בסוגיה זו, העומדת כיום ברומו של העולם.

לא ככל נוחגות דעותיו של פ.מ. מונטגומרי להתקבל — או להתאמת, נשיתו

"לסתום את הגולל" על נושאת-המטוסים הגדולה — נראה כאילו נסתרה דוקא בתדשים האחרונים, וזאת — לאו דוקא משום הצורך בסוגיאניות זה, "לעת-עתה", באוקיינוסים הגדולים, דבר שהיה מוכן להניחו. מסתבר, כי בלטי-מדי לעין הניגוד-הפנימי שבדברי מונטגומרי, שמצד אחד הודה בודאות הפגיעה האטומית והמימנית של היריב (כשהמדובר בהיאבקות בין אדירי-בוח) בבסיסה ומקורות-עצמתה של המדינה המשווערת, שאת מעמדה בתור-האטום הוא מנתח — ולעומת זאת, הסתפק ב"דרישה" סתמית כי "תהיה בכל זאת מסוגלת לקיים בידיה את מכשירי-התגובה גם לאחר שתספוג מהלומה כזאת". והנה, חיפושים אחרי אמצעי "לשמירת המכשירים" שנדרשה על ידו העלו את המחשבה כי נושאות-מטוסים ענקיות, אשר אינן מרותקות לנקודה גיאוגרפית מסוימת בדומה לשדות-תעופה ומחסיני-פצצות קרקעיים, והן יכולות לנוע ממקום למקום ולמנוע ממתקיף ידעה-מראש על מקום-הימצאן — הן האמצעי לשמירת יכולת-תגובה גם לאחר התקפה-רבתית פתאומית על המדינה לה הן שייכות. הרי שלפנינו התפתחות מאותו סוג אשר יש בין כותביה-היסטוריה ומנתחיה הנוטים לכנותו "התפתחות דיאלקטית"... אכן, מחשבה פשטנית-מדי — יש ונתקלת בהיפוכו של המשוער על ידה. מכל מקום, נושאות-מטוסים או לא נושאות-מטוסים — אינן סיכויי העולם, וסיכויי שלומם, נראים כוודים-מדי בשעה זו. כי הרי אף הגדולה שבאניות אינה עשויה להכיל אלא את אמצעי-התגמול...

מי ומה בחוברת

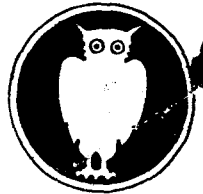

משהופיע באופק נשקיאטומי „מקמי“ —
 כמעט ומן הנמנע היה שלא תשתקף עובדה זו גם
 ב„מכתבים הטקטיים“. הפעם מביע „לוחם“ השגות מסוי
 ימות על מאמרו של אל/מ. ע. נרקיס (עקרון ריכוז
 הכוח בצל הנשק־האטומי) שבחוברת פ"ו, ומגדיר הגדרות
 משלו לענין תפעולם המשולב של גייסות־קרקע וכלי
 זינאטומיים, והצורות אותן עשוי עקרון ריכוז־הכוח
 ללבוש במלחמת־אחר.

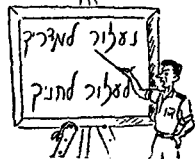
מעטים הם השטחים בהם בנוי כליכך הכל על קרבה מהותית בין האמצעים למטרה

כאשר בשטח ההדרכה — ומהיגם ההדרכה הצבאית. ע"כ אין תימה כי מאמרו
 של ס/אל מאיר פילבסקי, (עמ' 42) המכוון להבהרת השאלה, ההדרכה בצבא —
 מה ערכה? — נמצא עוסק גם בורכי השגתה של מטרת ההדרכה. כי האומר
 „מה“ — ומתכוון להשיגו — ממילא צריך לומר גם „כיצד“. בהתאם לנושא,
 זה, פותח מאמרו של ס/אל מ. פ. את ריכוז המאמרים והרשימות „בשדה ההדרכה“
 הצבאית, אשר שאר חלקיו מציגים את הצורך בעזרה ראויה למודיק; את הבעיה
 של דריכת־הרצון־למאמץ — לעומת לחץ אמצעי־הענשה־במצבי אימון אינטנסיבי
 ומגיע; ואת החיוניות של חינוך עיך־החייל להתמצאות שימושית בנוף הארץ
 ובצמחיתה.

במאמרו „נעזור למדריך לעזור לחניך“ (עמוד 51) רואה כנראה ס/אל א. אורן את

נקודת־המוצא לפתרון הבעיה בעזרה לארגון והכוונה נכונים של ההדרכה. אכן,
 כאחד האמצעים העיקריים לתקנת המצב רואה בעל־המאמר את הדאגה לבחירת
 מדריכים מצולה; וקשה להניח כי ירבו החולקים על כך. לאחרונה התבטאה
 השתתפות א. אורן ב„מערכות“ ברשימה „כיצד נתאים את שיטת־ההדרכה
 לחומר האנושי“ (בחוברת פ') — אשר אף היא עסקה בנושא הקרוב לזה לו
 מוקדש הפעם מאמרו.

„חינוך־שדה“ — הנושא שבאחד מגילוייו (כושרי־ההתכוננות בשדה) עומקת רשימתו

של טרן נגה הראובני (מוסמך למדעי הטבע) כבר הועלה ע"י אותו מחבר בהודמנות קודמת ב„מערכות“. (ראה
 „תוך־שדה“, בחוברת ע'). אין ספק שנושא הרשימה הריהו אחת מבחינותיו של האימון הכל־צדדי הדרוש
 בשביל החייל המושלם. יצוין כי בעל־הרשימה הנו מחברו של הספר הקטן, אך רבי־הענין והמאלף, על השפעת
 גורמי הטבע של מזרח הריי־היהודה, ושל בקעת־הירדן שלמרגלותיהם, על דרכי מחשבתו ובטויו של הנביא
 ירמיהו בשעתו.

„החי"ל" — ראשי־התיבות בעלי הצליל העברי של „החטיבה־היהודית־הלוחמת“

— שהוא „הבריגדה־המוגברת היהודית“
 (Jewish Brigade Group) לפי מערכת
 מונחי גופי־הצבא והעוצבות של אמצע המאה
 העשרים — היה בו יותר מאשר עוד יחידה
 לוחמת בגודל בינוני, (בערך בעצמתו של „צות“
 קרב רגימנטלי) לפי לשון־מושגי־הצבא האמרי
 קאית), בירת־מלחמה בה נמנו גופים מעין

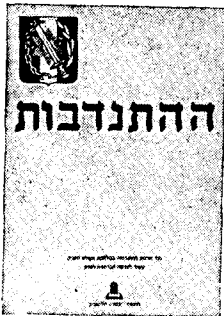

מי ומה בחוברת

אלה לעשרות, ובמסגרתה של היאבקות-עולמית בה שירתו ופעלו דומיהם לאנפים. לא בכמותה היה משקלה הסגולתי המיוחד והיחיד-במינו של "הבריגדה" — כי אם ביחידותה; בהיותה הנציג היחיד בוירות מלחמת-העולם למציאתו של עם עברי לוחם. סקירתו של ס/א יצחק (איציה) בראון, המפרסת את שלבי הפעלת החי"ל בחזית-איטליה ובהשתתפותו בקרבות-הסיום של מלחמת-העולם, אינה מתמרת כלל להקיף את הפרשה כולה; לכן נדרש היה ספר — או, שמא נאמר, כרך. זוהי סקירה מבצעית-עובדתית מרוכזת, הגותנת את השלד לפרשת החי"ל, באחת מבחינותיו: — הופעתו בפועל בחזית. על "שלד" זה עוד ניתך-וגיתן לחלות, בפרקים המתאימים, תאורים מסורטים וממצים פריכמה (וודאי — מאלפים לא-פחות) של "מאורעות-משנה" שונים שנתרחשו בתולדותיה הקצרים, אך לא דלים-מעט, של החטיבה-היהודית-הלוחמת. דפי "מערכות" יהיו פתוחים לרוחה בפני תרומות-עט נוספות כאלו, בין שתבאנה מן ה"פותרת-במצוה" הנוכחי ובין מאלה אשר "קנאת-סופרים" (וביחוד דיוק — שאיפה משותפת להציל מנשיה את גופי-קורותיו של החי"ל) תניעם "להזכרה, לתקור-מחדש "מקרה" או "פרשת-מעשים" מסוימים ולפרטם בפני צבור הקוראים, שכה רבים בו הם בני הדור החדש של אנשי צבא עבריים.

נפיונות לסיכום לקח החי"ל נעשו כמובן מעל דפי "מערכות" כבר שנים רבות לפני

בוא מועדה-העשור, אשר לרגליו עורכים עתה את הציון החגיגי הראוי, ואשר בהודמנותו מוגשת סקירתו של ס/א י. בראון. בחוברות ל"ז ול"ח, נובמבר 1946 וינואר 1947, חדשים מועטים לאחר מעשה פיזור החי"ל, ניתן מאמרו של מיור ש. רבינוביץ (אלוף ש. שמיר) "מלקח החי"ל"; ובקובץ "בשבילי מחשבה צבאית" (יולי 1950 — חוב' ס"ב-ס"ג) ניתנה סקירתם של ר/סרן א. טמיר ור/סרן ד. כרמון (ששניהם "גתאלפו" בינתיים, עד לדרגת סגן-אלוף) "מורשת החי"ל במבחן מלחמת-השחרור". אחת הקריטורות, האופייניות להוי החי"ל, שניתנו בהודמנויות ההן — ניתנת מחדש כאן, החתימה, אשר עיני-בוחנת תדע לגלותה, אומרת: "ה. הררי"; וקיים חשד, שהיא ידועה לכמה וכמה אנשים ביחידות-הצנחנים של צה"ל.

כאמצעים לציון עשורי-הבריגדה — אף אלבום צלומים

את ההתרשמות מן התקופה, מן האנשים ופעלם. נקודת-מגע יש בין האלבום את ההתרשמות מן התקופה, מן האנשים ומפעלם. נקודת-מגע יש בין האלבום לבין חוברת זו: — דברי ראש הממשלה, להערכת מפעל החי"ל, שבפתח החוברת — והיום בעיקרם עם דברי-ההקדמה שלו שבפתח האלבום.

השיר שבחוברת זו — קשור בענין המרכזי שבה, והוא

לקוח מקובץ-שירים אשר שמו מעיד עליו: "בדרך לבריגדה לס/א. אלכס אלירז. זה הידוע לקוראי "מערכות" ממאמריו ורשימותיו (בחתימות שונות — כגון "רביצ'ק", ועוד) בעניני קליעה וצלפות (הקובץ הופיע בהוצאת "אלקנה", ורב ארוף מ. מקלף הקדים לו דברי-פתיחה). אכן, השיר הניתן כאן — לא "בדרך אל הבריגדה" נכתב, כי אם דוקא בימי סיומה, עת החלה, "עשית-חשבון-הנפש" — והתרכזת הנפשית לקראת ימים ומבחנים יבואו.

עם ישראל — זכרונו ארוך. לא כן זכרונם של בני-ישראל. הרבים הם הזוכרים כי

עתה מלאו ארבעים שנה למעשה גדול של התנדבות יהויות — להקמת "גודד" ציון לנהגי-פרדות? בחופי חצי-האי גליפולי נתחדש, לראשונה מזה עשרות בדורות, גוף-צבא יהודי; ושאיפתו, כראשון לגדודים העבריים במלחמת-העולם הראשונה — (שעיקרו — ארצישראלים היו) להלחם בארץ-ישראל ועל גאולתה. שמו של הקצין היהודי אמיץ-הרוח והפשטן, נושאו העיקרי של אותו גודד — יוסף טרומפלדור — הוא שם מהולל ונערץ; אך בצד הכבוד אשר חולקים עתה המדינה והישוב לאנשי ה"בריגדה" ושאר היחידות היהודיות ששירתו במלחמת-העולם השניה — נתונה התודה וההוקרה גם לראשוני הראשונים, אנשי "גודד גליפולי", החיים בתוכנו.

סי' ומה בחוברת

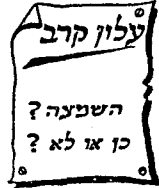
בשעתם, לא זכו לסמלים ולאותות-ציון חרבה. סמלם היהודי החיילי — אך דמות של כפתור, עטור מגן-דוד, היתה לו. אך גם הוא מוצא עתה את המשכו הטבעי בסמלו המשולב של צבא-הגנה-לישראל.

העניין הגדול ששמו „צבא“ — הריחו מורכב ממאה-עניין-עניין שכולם לכאורה קטנים, ושקשה גם לעתים לראות את הקשר האורגני שביניהם. אך כדי-עבד — כולם חשובים, וכולם משלימים זה את זה, ובלעדי האחד — אי-אפשר גם לכל השאר, על אחדים בלבד מענינים „קטנים“ אלה עומד „רב-סרו של-ג“ ברשימותיו „מיומנו של ספקד“. יש להניח כי עוד יבואו המשכים ל„יומן“, זה, המעלה גופי מצבים ושאלות כפי שהם מצויים בפועל במעשה-הצבא היום-יומי (דהיינו — החינוכי); וכן יש להניח כי ימצאו אף חולקים על דעותינו. ומי יתן ויתלבנו הענינים — ענין-ענין ושאלותיו ופתרונותיו — תוך חילופי-דברים בדפים אלה.

הרשימה „ממצפה תמרון“ (עמוד 82) מוקדשת לענין של „מלחמה פסיכולוגית“

במובנה-הכפול: א. ישנה כאן השאלה, לגופה, האם צדקו הדברים שב„מצפה אהד“ בחוברת פ"ב (ברשימה שכונתה „מלחמה פסיכולוגית“); והיינו — האם נכון הוא שאין מקום, ב„עלונת-הקרב“ המופיעים בתקופות תמרונים, ל„ראליזם“ קיצוני, המתבטא בין השאר בדבור על „האויב“ כאילו אמנם היה אויב-כפועל, בליות לזוילים, השמצות וכיו"ב. ב. בעל-הרשימה דן גם ב„מלחמה פסיכולוגית“ פנימית, אצל הבא לקבוע מה דעתו-הוא בענין זה, והרוצה ודאי, מצד-אחד, כרי-אליזם רב ככל האפשר — ואולם יתכן ונרתע בפני האיי-מציאותיות שבהצגת המתחרה-לתמרון כאויב-בגוש. לקוראים — פתרונים (או שמא, ביתר דיוק, לכל קורא — פתרוננו?).

ההרהורים שברשימתו הפולמוסית של „משלט“ (עמוד 86) שבהוברת זו על רקע

הנורא ההיסטורי החזור-ונשנה של „דוד מול גלית“, אינם נכנסים במפורש לשאלה מה הנו גלגולו הנוכחי, בן-תקופתנו, של אותו „דוד“ הנצחי, המחדש מדי-תקופה את מערכת כל-יוניו. האירוניה שבהם מכוננת, כנראה, לפי הכתובת הכללית של קפיאת-יתר-על-השמרים, המביאה כה תכופות לידי שימוש באמצעי-לחימה מיושנים — ואף באפיקי פעולה טקטיים שעבר עליהם הכלת.

אליהו רועה היה מתרגמה ומעבדה של הרשימה „הכרת השטח בהגנה“, המתפרסמת

במדור „בעתונות הצבאית“. הוא נפל לפני שנה, במועד 6.3.1954, בשעת טבח הזוטעים באוטובוס אש"ד במעלה-הערבים. היה ממתנדבי החטיבה-היהודית-הלוחמת במלחמת-העולם השני, ומחילי צה"ל במלחמת-הקוממיות.

מאז ביקורו והרצאותיו של ראשיהמטה למפקדת חיל-האוויר

השבדי גברה אצלנו, בדרך-הטבע, ההתענינות בנעשה במערכות ההגנה השבדית ובמחשבתה הצבאית של מדינה זו, שאינה מעצמה-רבתי אך גם ולתי-יכולת ודאי שאיננה. מאז ראשית סתיו 1954 חיכתה בתיקי המערכת, ב„תור לפרסום“, סקירה על דו"ח מענין-ביותר שנוערך ע"י הנהגת-הכוחות-המוזניים השבדיים ואשר נושאו (טוף בעמוד 158)

לעשור החי"ל

עלילת ההתנדבות של בני הישוב ובנותיו במלחמת העולם השניה היא פרק מפואר בהיסטוריה הישראלית של זמננו. כל מי שהיה שותף בגופו לעלילה זו של גבורה וקרבה, שרות וסבל, מאמץ וכיבוש, תרם בפעלו הצנוע, ע"י מילוי חובה בשעת חירום, תרומה ישירה לעיצוב עתיד עמו.

בזכות חמשה הישגים קנתה תנועת ההתנדבות הזאת את עולמה. ראשית, היא שיוותה לישוב העברי — כטרם הגיעו לעצמאות — מעמד של עם לוחם וזיכתה אותו מבחינה מוסרית בכרמים כניסה לארגון האומנת המאוחדות. מיליון היהודים שנלחמו בצבאות בעלי הכרית נגד התליין של עמם ועוכר המין האנושי — התגייסו בתוקף חוקי ארצות מגוריהם. לעומת זה, רבבות המתנדבים והמתנדבות כארץ התיצבו במערכה מתוך התעוררות רצונם הלאומי החפשי של הישוב והתנועה הציונית ועפ"י צו מוסדותיהם הנבחרים, שלא היתה להם אז שום סמכות של כפייה. התנדבותם ומלחמתם הפגינה בשעה הרת עולם את דבר תקומתו של עם יהודי בארץ אבותיו, המקשל גורלו בידי עצמו ותובע לו זכות ומעמד של חבר שווה-זכויות במשפחת העמים.

שנית, היא סייעה לליפודם של בני הישוב מעדות ומשדרות שונות לחטיבה לאומית וחברתית אחת, צדפה את כולם יחד בכור המצרף של מיבחן עליון לכושר סבלם ולעוז רוחם והפיחה בהם רוח של מסירות לעמם ועמידה על כבודו בשער-בת-רבים. הפלוגות היהודיות שהיו פוזרות ברחבי הזירות של מערב אסיה, צפון אפריקה ודרום אירופה היו ניבושי כח יהודי כמעט צבא זר — תאים של חיים יהודיים וארץ-ישראלים עצמיים שהתגלמו במחנות צבא. שאבו תוכן וחישלו נכסי-עתיד מחוויות המלחמה הגורלית.

שלישית, ע"י גולת הכותרת שלה — החטיבה היהודית הלוחמת — זכתה התנועה כלה להגשים את משאת נפשה, אליה נכסף העם כלו, בהניפה את דגל ציון בחזית הקרב עם אויבו בנפש. ההתנדבות העברית למלחמה היתה כרוכה במאבק מר וממושך על זכות המתנדבים להלחם — על זכותם להגיע במקובץ לקו ראשון של המערכה על דגלם העצמאי וכשםם הלאומי המפורש, על מנת לנקום כלוחמים את נקמת אחיהם שהובלו כשויות לטבת. בהגשמת השאיפה הזאת, שפעמה בלב רבבות, זכו אלפים בשמו ובכחו של המחנה כלו. הכריגדה היהודית, שפעלה בחזית ארבעים יום והשתתפה

כהכרעת האויב בצפון איטליה, שימשה סמל לאומי בולט להמוני לוחמים יהודים שזהותם שושמשה ונעלמה במערכה הכללית.

רביעית, ההתנדבות היתה זרוע שלוחה מהעם הנגאל בציון אל הגולה הדווייה והנש-
מדת. זו היתה משלחת-יישע המונית של הישוב אל קיבוצים יהודים נידחים בארצות
המזרח ואל שארית הפליטה בגיא-ההריגה של אירופה. כל יחידה עברית שנקלעה
למקום ישוב יהודי בצפון אפריקה הפכה מיד לנקודת מוקד של תחית ההכרה הלאומית,
חינוך עברי, הכשרה חלוצית, כמיהה וכוונות לעליה. כמהלך שחרורה המתקדם של
איטליה הופיעו חיילי הפלוגות העבריות למיניהן לפני מחנות שארית הפליטה כשליחי
ישועה ופדות, כנושאי הכבוד הלאומי שנגאל מחילול, כמבשרי שחר העתיד אחרי ליל
היסורים האפל. עם תום הקרבות לא נסתיימה עלילת הבריגדה אלא נפתח בה פרק
חדש ומבורך. דגלה היה לנס כינוס הפזורים והעפלתם לארץ. שיירות מכל קצות
היבשת העקובה מדם נהרו לאותה פנת קסם בה התרכזה באלפיה נציגות ארץ-ישראל
הלוחמת והמצילה. חוליות של חיילי הבריגדה שוטטו על פני ריכוזי הפליטים ברחבי
אירופה, הביאו לכולם את בשורת העליה, גיבשו את אפר האדם ששרד מהכבשנים
לצבוריות זקופת-קומה התובעת זכותה לחיים חדשים במולדת. גל העליה הגדול
שעוררו וארגנו החיילים היה הפרק הראשון בתהליך המופלא של קיבוץ גלויות שלאחר
השואה, אשר החל עם גמר המלחמה העולמית והוגבר בתנופה משיחית עם קום
המדינה.

חמישית, התנועה הזאת היתה שלב כביר-ערך ואפשר מכריע בשלבי צמיחתו ונידולו
של הכח העברי המזוין עד להיותו לצבא ההגנה לישראל. כלי נשק לא ידענום במחתרת
ההגנה, ענפי שרות צבאי שהיו זרים לנו, טכסיסי קרב ושיטות ארגון שנשארו בשבילנו
כספר החתום — היו נחלתנו במלחמה העולמית האחרונה ונתגבשו במסגרת הפלוגות
והחטיבה לנכסי יסוד של נסיון ודעת. הפיקוד העברי הצעיר נחל כיבושים חדשים
של כושר ויעילות, אוצרות אלה של כח אדם והתמחות מקצועית שנרכשו ע"י פעולה
גלויה ברשות זרה הצטרפו בפרוץ מלחמת הקוממיות אל הכחות שנתחשלו מתוך
פעולה נסתרת ברשות עצמאית בכור ארגון ההגנה וחטיבת הפלמ"ח — והקימו יחד
את צבא ההצלה והמגן לעצמאות הישראלית החדשה.

תנועת ההתנדבות היתה כלה שאגה לכח יהודי, לכבוד יהודי, לגאולת ישראל ולעצ-
מאותו. היא הפכה לאחת מאבני השתות של בנין עצמאותנו. המצבות שעל קברי
חלליה, הפזורים ממפרץ פרס ועד טריפוליטניה ומחבש ועד צפון איטליה, הם תמרורים
באחת מהרבה דרכים שהובילו לתקומת מדינת ישראל.

מתוך המבוא של ראש הממשלה מר מ. שרת לאלבום ההתנדבות.

מטה-כללי וקציניו

תכניתיו המבצעיות היה עורך הוא בעצמו. בדומה לכך היה גם מצב הדברים בצבא הבריטי באותה תקופה, אשר בו היה הדוכס מולינגטון רגיל לערוך בעצמו את תכנית מסעי-המלחמה שלו; אך בכל זאת, על מנת לפרוק מעליו תפקידיים בעלי אופי טכני, קיים גם הוא "מטה-קצין" (מבצעים) ובו מחלקות שונות. אולם, גופי-הצבא שנתהו כאמור באותה תקופה, זקוקים היו, לצורך העברת פקודות וביצוען, לאנשי-מקצוע מתאימים. על כן החלו מצרפים אל מפקדות הארמיות, הקור-פוסים והדיביזיות, קצינים מיוחדים-לכך — ומן הללו התפתחה בהדרגה השלוחה המכונה בגרמנית "המטה-הכללי עם הגייסות" (1) אך יחד עם כך טרם החלו הן בצרפת והן באנגליה, לקיים הכשרה מיוחדת של המועמדים לתפקיד קציני-מטה-כללי. המפקדים נהגו לבחור לעצמם את עוזריהם אלה על יסוד נסיון שירותם המעשי בשדה. רק בפרו-סיה החלה מתנהלת, תחת השפעתו של שרנהורסט, הכשרה מיוחדת של קציני-מטה כללי ב"אקדמיית המלחמה" שנוסדה ב-1810.

כזה היה מצב הדברים עד להופעתו של מולטקה, אשר נטל לידו ב-1857 את הנהגת המטה-הכללי הפרוסי. הוא היה יוצרו של המטה הכללי החדש, ונמצא שאין ימיו של הלז מונים אלא קרוב ל-100 שנה בלבד. כ-30 שנה תמימות עמד מולטקה בראש המטה-הכללי הפרוסי-הגרמני. מסעי המלחמה עטורי הנצחון אשר ניצח עליהם כראש המטה הכללי, בשנים 1864, 1866, 1870/1871, השפיעו על הצבאות האחרים, ואלו החלו מחקים את העקרונות עליהם הושגת המטה-הכללי-נוסח-מולטקה. כך אירגן הגנרל

(1) אלצור.

(2) הביטוי "מטה-קצין-מבצעים" נקוט כאן כציון "סמלי", ובלתי-מדויק בהכרח, למונח 'Quartiermeisterstab' כלשונו בגרמנית, שהיה רגיל בצבאות יבשת אירופה במאה ה-19 וראשית ה-20, ואשר הקיף בעיקר את הפונקציות המצומצמות יותר אשר הנהלת המבצעים נוקטת להם ישירות. וזאת לזכור, כי המונח הנקוט כאן היה שונה ביסודו מזה שניתן כלשון-הצבא האנגלית למלה 'Quartermaster' וכל הוראתו היתה לא אפסנאית כי אם מבצעית. — המער.

(3) להבדיל מן "המטה-הכללי המרכזי".

1. תחילתו מצערה ואחריתו — מי ישורנה?

עם סיומה של "מלחמת 30 השנה" (1648-1618) הוסיפו והתפתחו ניגודים שושלתיים ומדיניים-שלטוניים, בין מדינות אירופה. היולם של צבאות-שכירים, אשר קיים עד אז בצורה של מעין "עסק-פרטי" צבאי, הועמד עתה בדרך כלל תחת שררתו הישירה של שליט המדינה. יחד עם שינוי זה באה גם שעת לידתם של ה"צבאות העומדים" ושל המטות-הכלליים. כדוגמא ומיפת לכך שימש ארגונו של חיל-הצבא השבידי, אשר יצאו לו-אז בעולם מוניטין מלאי התפעלות. אותו ארגון קבע קיום רשות מיוחדת לכל הנוגע לסיפוק השירותים ההנדסיים, לניצוח על נתיבי מסע ואבטחתם, לבחירת מקומות חנייה ומחנות, לביצור מערכי-העמדות וכיו"ב — ואת הגוף הזה ניתן לראות בתור קודמו ומבשרו של המטה-הכללי. "מטות-כלליים עובריים" בדומה לנ"ל הוסיפו בדרך-כלל להתקיים עד לתקופת המהפכה הצרפתי. צבא-העם הצרפתי החדש, אשר הגיע לידי ניצול מלא של כוח העם, ע"י הנהגת חובת-שירות כללית, הוא שהיה באותה תקופה את הגשר שהיה דרוש ליצירת מעבר אל המלחמה החדשה, בעלת האופי ההמוני. ועתה הפך הניצוח על הארמיות הגדולות ע"י מצביא אחד הניצור בשלישיו בלבד, לבלתי אפשרי באותה מידה ממש כשם שבלתי אפשרי נהיה ניהולן באמצעים מעין אלה, של פעולות צבאיות הנערכות בזירות-מלחמה המרוחקות מאד זו מזו. ההמונים שגויסו עשו להכרח את ההסתעפות הטקטית הקבועה לארמיות, קורפוסים, ודיביזיות ולמוסדות ניהול ופיקוד המקבילים לכך. וכך הקים לו מיניסטר-המלחמה הראשון של המהפכה, לאזארי) קארנו, לשכה משלו לטיפול בעניני הספקה ומלאי-האדם (תג-בורות) אשר אמנם לא נודעה לה סמכות של מתן פקודות, אולם אשר הפכה לפי ארגונה לתא-הראשוני של ההתפתחות, ממנה נולד המטה-הכללי החדש. אכן, בתחילה קפאה התפתחות הדרגתית זו על שמריה, מאחר שנפוליון לא היה בעצם זקוק למטה-כללי אמיתי, היות ואת

ומכאן — חשיבותו של אורח פעולה „מנחה“ (או „הנחיית“) זה; אלא שנקיטה בהצלחה בדרך זו אפשרית לאחר אימון והרגלה יסודיים ומפור-רטים בלבד, — ומזאת מסתבר אחד התפקידים החיוניים של המטה הכללי בימי שלום ומלחמה.

3. דרך הכשרתם של קציני מטה כללי

במקרה דגן קיימות שתי אפשרויות: — האחת היא שהמטה הכללי יהיה יחידה בפני עצמה, הסגורה כלפי חוץ — והשניה שמתוך שורותיהם של הקצינים המשרתים ביחידות ה-שונות יבחרו את אלה שיהיו את חבר עובדיו של המטה הכללי. על הבדל יסודי זה מתוספים קיום עקרוניים אחרים, השונים במקצת בצבאות השונים, בדבר אורח-הכשרתם של קציני-מטה כללי.

מצויים מטות כלליים אשר כל אנשיהם מקב-לים הכשרה אחידה, הנמשכת שנים רבות — ולעומתם אחרים, המסתפקים בקורסים קצרים יחסית, בהם מושגת בעצם קבלת אינפורמציה, יותר מאשר הכשרה-מך-היסוד. השיטה הראשונה גורמת לתהליך של ניפוי ממושך בקרב המוע-מדים, המשתרע לעתים על פני מספר שנים, — באופן שלאמיתו של דבר, משתתפים לבסוף בשירות במוסד ההנהגה הצבאי העליון, רק קבוצה קטנה של קצינים נבחרים. תהליך הניפוי והברירה שמתבצע על יסוד עקרונית, הכשרה והשכלה זהים, יש בו כדי לספק חבר „עוזרי-פיקוד“ שהוכשרו הכשרה-מדעית, ובעלי ידיעה מקצועית יסודית; מקרב חבר זה עולים, בהמשך ההתפתחות, המפקדים פרמות הגבוהות יותר. בדרך זאת ניתן להבטיח את הדפוס-המכון האו-פרטיבי האחד של המטה הכללי ושל הפיקוד-ביחידות השונות, דבר אשר חשיבותו רבה ביותר. תר עבור ניהול-מלחמה רב-הצלחה, ואילו חס-רונה של שיטה זו טמון בסכנה כי מטה שכזה יסתגר פחות או יותר בפני זרמי-המחשבה הר-חניים והמדיניים של התקופה; והרי המלחמה החדשה שוב אינה עוד בגדר ענין צבאי-אסטר-טגי גרידא, אלא הינה במידה רבה אף ענין בעל תכונות משקיות והסברתיות רבות. אולם, את החסרון הנזכר — ניתן לעקוף ללא קושי מיוחד

מיריבאלי החל מ-1871 את המטה הכללי ה-גרפתי (”Etat Major General de l'Armée“) לפי עקרונותיו של הלן. ואף ברוסיה הקים הגנרל דראגומירוב את ה”מטה הראשי“ הרוסי לפי הדוגמה המולטקאית. אוסטריה, תורכיה ואי-טליה צעדו כמעט-אבטומטיה בדרך אשר הותוותה ע”י מולטקה. חיל-הצבא היפאני, אשר הוכשר ע”י מדריכים גרמניים, הקים לעצמו מטה הדו-מה לזה הגרמני. וכך נהגו רוב רובם של שאר הצבאות.

2. תפקידיו של מטה כללי

ארוכה למדי הינה שורת התפקידים אשר מקובל לראותם ככלולים בתחום אחריותו של מטה-כללי חדיש. כך:

הכשרתם של הכוחות הלוחמים לקראת מל-חמה — וניהולה של המלחמה ע”י מוסד-הנהגה צבאי עליון, עיבודן של תכניות להתפרסות-הכוחות ולניהול מבצעים, לקראת כל מצב-מלחמה אשר יתכן כי יקרה; שיקול והשפעה לגבי כל החלטה בתחום הצבאי, במגמה להשיג עצמה-כוללת גדולה ככל האפשר, וכן את מיטב השימוש והתפעול של הכוחות הלוחמים; אימונם של אנשי ההנהגה והפיקוד ברמות הגבוהות יותר באמצעות תרגילים-טקטיים ללא גייסות, תרגילים „מסגרתיים“ ומשחקי מלחמה; עיבוד מדוקדק של נושאים, הקשורים במצבים-מבצעיים משוערים; אימון והתנסות במחשבה הגיונית-שיטתית; חקר בעיות צבאיות-מדעיות חשובות של העת החדשה; חקר צבאות זרים (וביחוד של היריבים-בכוח) — ועבודה מתמדת, שאין לה קץ לעולם, בארגון ובדרכי אימונם והכשרתם של הכוחות הלוחמים. זאת ועוד — ניהול המב-צעים באמצעות „הוראות מנחות“, המאפשרות למפקדים שברמות הנמוכות יותר מרחב מספיק לגילוי יזמה ולפעולה עצמאית — תוך שמירה על הכיוון והרעיון האסטרטגיים שנקבעו; כי היתרון אשר יש והמפקד סובר כי ישיגו ע”י התערבות מרחיקת לכת מצידו לרוב אינו קיים אלא למראית-עין בלבד; כי ע”י התערבות זו נוטל הוא על עצמו סוגי-פעילות אשר אחרים נועדו למלאם, הורס את כושר-הביצוע וכושר ההישג של הללו ומרבה משימותיו הא-עצמו במידה כזאת שאין עוד ביכולתו לקיימן במלואן.

(*) דהיינו, המוסד נתקיים גם לפני כן, אלא שבמושגיו ואורח עבודתו נוצקו שיטות ודרכים מאילו שהתפתחו בתוך המטה הכללי הפרוסי מתקופתו של מולטקה.

ע"י נקיטת צעדים וסידורים מתאימים. לעומת זאת נמנע בשיטה השניה חסרון זה מלכתחילה, מאחר שלפיה אין המועמדים מאבדים כלל את מגעם עם יסודות וגורמים מן הסוגים הנ"ל השוכנים מחוץ לתחומן של הסוגיות האופרטיביות הצבאיות המובהקות, וזיקתם אליהם בעינה עומדת. אולם, מאידך גיסא, מורגש בשיטות מן הסוג השני פעמים רבות העדרן (או מיעוטן) של הכוונה-מן-היסוד אופרטיבית, ואחידות-התפיסה של המטות ושל הפיקוד-על-גייסות.

כן מן הנמנעות הוא, במסגרתה של שיטה שניה זו, לקיים ניפוי כה מחמיר של מועמדים, כפי שיש לדרשו בהתאם לצרכי השירות במוסד-ההנהגה הצבאי העליון. כאן, במקרים רבים, אין זה אלא פרי המקרה (או תוצאת ההיכרות עם המפקד על-גוף-גייסות) — כי יישלח קצין לשירות במטה-הכללי, ואין זה ניתן כלל, לפי שיטה זו, למנוע בעד היווצרותו הרבה או המועטת של "נוהג-פרוטקציה", דבר אשר סכנותיו רבות בהתחשב עם אותה רמה גבוהה הדרושה ליצירת מטה-כללי יעיל. ואילו במקום בו מהוה המטה-הכללי אחדות-בפני-עצמה, לא זו בלבד שהמועמד חייב לסיים בהצלחה שלבי לימוד מסוימים, אלא אף נקבעות לגבינו משך זמן ממושך הערכות, ע"י שורה שלמה של הממונים עליו — כך שלפי מידת ההשערה ההגיונית יש להניח כי המשפט האחרון שייחרץ עליו יתקרב במידה המכסימלית האפשרית אל משפט הערכה תקין ונכון. בדרך כלל נתגבשה במשך הזמן שיטת-הלימודים דלקמן: — לאחר סיום הלימודים בב"ס תיכון (במדינות ידועות, למשל ברוסיה, הרי זה בב"ס תיכון צבאי, "קורפוס הקדטים") מבלה המועמד שלוש שנים (בכמה מדינות שנתיים) בב"ס-צבאי לקצינות, ולאחר סיימו את לימודיו בו, מוסמך הוא כקצין. בדרגת לויטננט, משרת הוא 3-4 שנים ביחידה. בפרק זמן זה מכירים ממוני וחבריו לדעת אותו בכל מצבי-החיים ומצבי-השירות האפשריים, והם קובעים את הערכתם כלפיו מבחינת התאמתו להתקבל ל"אקדמיה הצבאית". לאחר בחינות קבלה קשות למדי, מתקבל המועמד לתקופת לימודים בת ג' שנים באקדמיה הצבאית; ולאחר שעמד בהצלחה בבחינות הסיום, עם תום שנת הלימודים השלישית, מציבים אותו לתקופה של

שנתיים לשירות נסיון במטה הכללי. באותן שנתיים נקבעת סופית המסקנה אם אמנם מתאים המועמד מכל הבחינות לשירות במטה הכללי. לאחר פרק זמן זה — משהגיע המועמד לגיל של 30 שנה לערך — מועלה הוא לדרגת קפיטן, ומתקבל סופית לחבר הקצינים של המטה הכללי. המשך התקדמותו "בסולם" הצבאי נעשה אח"כ באורח מהיר יחסית, כך שקצין המטה הכללי עשוי ברוב הצבאות להגיע לדרגת קולונל בגיל של 42 שנה לערך. דרגה זו היא הגבוהה שבדרגות הכלולות בתוך מסגרת זו של ה"אחדות בפני עצמה" המכונה "המטה-הכללי" (ביתר דיוק — "חבר-הקצינים-של-המטה-הכללי"). משזוכה ה"איש לעליה נוספת בדרגה אין הוא משתייך עוד לאחדות הנ"ל, כי אם עובר אל תוך שורת חברי-הנגרלים, אשר לקבלת הראשונה בדרגות הנהוגות בו עשוי איש המטה-הכללי בעל ההכשרה הנ"ל, להגיע בגיל שבין 45 ל-50 שנה.

אכן, אל בינות פרקי הזמן בהם משרת קצין כזה בפועל בתוך המטה הכללי משולבים מדי פעם פרקי זמן אחרים בהם הוא מוצב לשרת ביחידה, כך שמחצית זמן שירותו בכל דרגה ודרגה, מבלה האיש במטה-הכללי — ואילו במחצית השניה הוא משרת ביחידה כמפקד פלוגה, כמפקד-גדוד או אף כמפקד-חטיבה. ע"י כך נוצרת ומקוימת זיקת-גומלין בין המטה הכללי לבין הגייסות; וקציני המטה הכללי, העולים ומצטרפים אח"כ אל חברי-הנגרלים, לומדים בדרך זו להכיר, הן תוך לימודי-הלכה והן מתוך היכרות-נסיון, את המכשיר שיהיה עליהם לנצח עליו בעתיד. הממוצע הרגיל מראה, כי רק כ-20 אחוז מבין בוגריה של האקדמיה הצבאית אמנם מתקבלים אל תוך המטה-הכללי. עצם האחוז הקטן הזה — יש בו כדי להוכיח עד כמה מחמירים ב"ניפוי" ובברירה; בדרך זו אף נקבעים גבולות צרים למדי ליחידה-סגורה זו — "המטה-הכללי". עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה היו תנודות-המספרים של קציני המטות-הכלליים בצבאות המכריעים שבאירופה, בתחום של 600-800 קצין. וזאת לזכור, כי קיים ספק אם במסגרת חברי-הקצינים של המטה הכללי ניתן להבר על זיקה מדוייקת בין התפקיד לדרגה, כר, למשל, ראשה של מחלקת המבצעים במפקדה-הראשית של הכוחות הגרמניים, היה בחדשים הראשונים של

כל ראש-מטה מביא עמו רעיונות והשגות אינדיבידואליים מסויימים. בדרך הטבע, זקוק הוא לזמן מסוים על מנת להגשים במציאות. ע"כ נקבעת ברוב הצבאות תקופת-שירות מסו-ימת (מעין "תור" או רוטציה") למינוי זה, במ-טרה להימנע מחילופים תכופים מדי; ואילו בצבאות אחרים מושגת תכלית זו דוקא ע"י מינוי שאינו מוגבל בזמן — ואשר יש והוא נמשך עד אשר נושא-המשרה מגיע אל גבול גיל שירו-תו הצבאי.

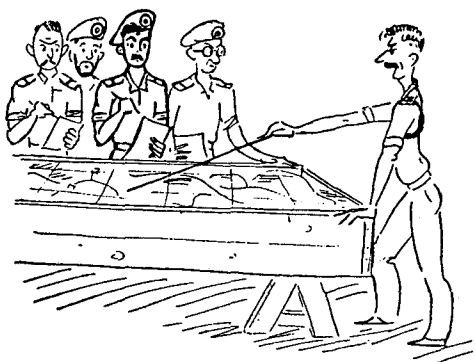
מלחמת העולם הראשונה, קצין ששמו טאפאן, קול-לויט' לפי דרגתו.

בדרך כלל, קיומן של אקדמיות-צבאיות מן הסוג שהוזכר כאן אפשרי בצבאות הגדולים בלבד. משום כך, לגבי הצבאות הקטנים יותר (ומה גם הקטנים-בתכלית) הופכת שאלת הזרמת סוג האנשים המתאים לשירות במטה-הכללי, לבעיה קשת-פתרון. הלימוד באקדמיות-צבאיות של צבאות זרים — ערכו הינו יחסי בלבד. (המדובר הוא, כמובן, באותם המקרים בהם בכלל מסכימה אקדמיה כזאת לקבל נתיני מדינת אחרות). וזאת מאחר שהאקדמיות הצבאיות אינן מקנות ללומדיהן רק "מדע מלחמה" בתחומיו ומושגיו הכלליים וה"סתמיים", כי אם גם מקצו-עות-ידיעה מיוחדים המתאמים במיוחד לצרכים הנובעים ממצבה הגיאופוליטי והצבאי של המ-דינה לה שייכת אותה אקדמיה. במקרים רבים חלה על מקצועות-ידיעה אלה מצנת הסודיות, ואילו במקרים רבים אחרים אין ערכם המעשי רב לגבי מתלמידים בני ארצות זרות, או שערך זה מועט הינו ביותר. אלו הן אחדות מן הסיבות שמפאתן יש לראות משום צעד מכריע קדימה, במעשה פתיחת "בית הספר לפיקוד ומטה" בצבא-ההגנה-לישראל, אשר לפי תכנית הלימודים ותהליך ההכשרה בו יהיה ביכולתו, לאחר ביצוע שלבי הרחבה והעמקה מתאימים, להעמיד לרשות הכוחות-הלוחמים שלנו, קציני מטה-כללי שנבחרו נכונה והוכשרו כראות, ובמספר הולם.

הסמכות הגבוהה בכל מטה-כללי, הינו ראש-המטה-הכללי. מעמדו אינו זהה בכל מקום ובכל זמן, במקום בו קיים (יהיה זה בפועל-ממש ויהיה זה אפילו חלקית, "לפי השם" בלבד) המוסד של מפקד עליון, אין ראש-המטה אלא יועצו של המפקד-הראשי בלבד. ואילו במקומות בהם אין קיים המוסד הנ"ל, מקיים ראש-המטה עצמו גם את הפונקציה של מצביא עליון. במקרה הראשון אחראי ראש המטה-הכללי בפני המצביא העליון בעד כל מעשיו ובעד כל אותם המעשים שהניח להם להיעשות, ואילו במקרה השני אחראי הוא על כך בפני השר, הממונה מטעם הממשלה על ענינים צבאיים — והלו, מצידו, אחראי בפני הכנסת.

(* המדובר הוא, כמובן, במדינות דמוקרטיות. — המערב.)

שלבי התקדמות של קצין-מטה

בביה"ט לקצינים

מפקד על מחלקה

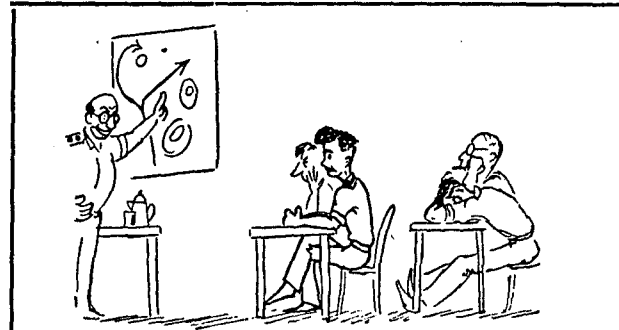
4. קצין המטה הכללי

שורה של עובדות מחייבת את ההחמרה הרבה בשעת בחירתם של המועמדים לשירות במטה הכללי; וביניהן: — העובדה כי המטה הכללי שואף להיות חבר-הקצינים-הנבחר של צבאו; טיב התפקידים המוטלים על המטה הכללי כמוסד ההנהגה הצבאי העליון (ועל כן — אף על כל אחד ואחד המשרת בו) ואופי הבעיות אשר עליו לפתור; וכן העובדה כי בחירת נושאי-התפקידים ברמות הגבוהות יותר, נערכת בעיקר מתוך

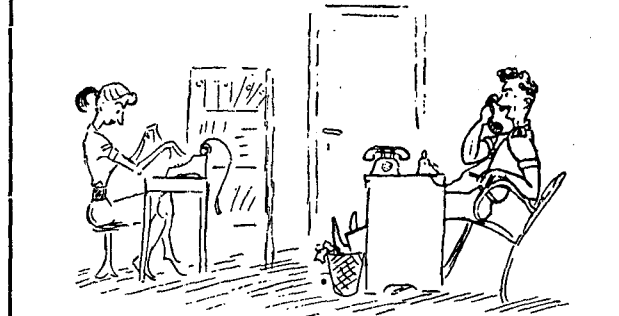
שורותיו של חבר קציני המטה הכללי; וכן, לדוגמא, אותה תקנה אופיינית אשר נקבעה בשעתה, בהוראת השירות של הצבא הגרמני אשר לפיה מוטלת על כל ראש-מטה שבכל מפקדה גבוהה שותפות-באחריות לגבי החלטותיו של מפקד-הגייסות אשר לצידו הוא משמש. אותה שותפות-באחריות בעד החלטותיו של מפקד הגייסות אמנם רובצת כעול כבד מאוד על שכמו של קצין המטה הכללי, מאחר שלעתים תכופות הוא עלול בשלה להיכנס למצבים של „סתירה מצפונית“ — ורק אישים שנתברכו

במידה רבה של כוח-אופי וחוש-הטקט — עשויים להיחלץ מתוך מצבים מעין אלה מבלי שיינוק בהם הפרט — או ענינו של הכלל. אולם קביעתה המפורשת של שותפות באחריות זו נראתה כהכרחית על-מנת להבטיח את אחידותו הרוחנית והמחשבתית של המטה הכללי — ולהשיג את הגשמת רצונו הקיבוצי של זה, אף אצל מפקדי ארמיות ועוצבות קשי-אופי או מנוגדים-בדעתם (במידה שחקר-ענינים יטודי קבע בודאות כי דעתו של אותו מפקד מוטעית הינה).⁶ לפי סדר-מקובל זה שמורה לו לראש המטה (במטות-כלליים „נוסח מולטקה“) אף הרשות, במצב של חילוקי-דעות בינו לבין מפקד-הגייסות אשר אתו הוא משמש, להביע בפני ראש המטה הכללי את חששותיו והסתיוגיותיו, מבלי שיהא עליו להקיפיד על „צינור הפיקוד“ התקין, ולבקש את הלו כי יכריע בענין. תקנה זו הינה אחת מאותם „יוצאים מן הכלל“, אשר נועדו להקל על קצין-המטה הכללי את מילוי חובותיו. אכן, דרוש נדרש מקצין הנמצא במצב מעין זה כי שבע ישקול תחילה את הדבר, אחרת — ודאי שהיו עלולים להיוצר בהנהגת הכוחות הלוחמים מצבי-רוח מכבידים, מן הסוג אשר בנקל יגרום נזק לאחידות ההנהגה, על-כן אמנם שיננו לו לקצין המטה הכללי שגן היטב כי בשעת כל החלטה כזאת הוא חייב להרהר תחילה בכך, אם אמנם יהלום צעדו כיאות אותה רוח הנדרשת מקצין מטה-כללי — רוח של מילוי-חובה, מבלי הרבות מחשבות על עצמו, בשרתו את כלל הכוחות הלוחמים.

⁶ אכן, המדובר הוא, כפי שצויין בגוף המאמר, בשיטתו ובגישתו לענין זה של הצבא הגרמני בסוף המאה הי"ט ובמאה הכ', ואילו צבאות אחרים — כך, למשל, הצבא הבריטי ואף האמריקאי — לא כך גורסים. והענין שימש גם נושא למחלוקת רבה בספרות הצבאית.

באקדמיה

במטה

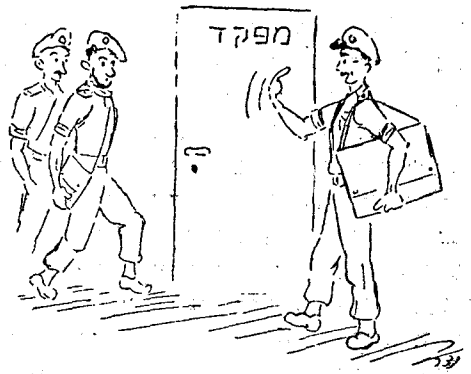

בשדה

מן הכלל" שצוינו לעיל, צריך שקציני המטה הכללי יהיו בעלי תכונות, סגולות וכשרונות מסוימים, אשר אינם ניתנים ללימוד אלא חייבים להיות ביסודו של האדם, הגם שניתן מטפחם ולהביאם לידי התפתחותם השלמה באמצעות לימוד והכשרה מתאימים. תכונות אלה — הכרחי לעמוד עליהם עוד בטרם ניתן להוציא משפט על אותו קצין כעל מועמד לשירות במטה הכללי, על תכונות אלה נמנים במיוחד:

1. זכרון מטופח

פעילותו של קצין המטה הכללי מסתייעת ברשימות בכתב, מפות, עיון והימלכות מתמידים-שוטפים בכתבים, תעודות וספרים וכיו"ב; אך עם זאת, הכרח לו כי יוכל לשמור ולקיים לנגד עיניו תדיר תמונה-כוללת של המצב שהיא היא המהווה את הבסיס למסקנותיו ופעולתו על האפשרויות לאיין-ספור להשתנותה, במגמות אלו או אחרות. בין סוגי הזכרון השונים, חיוניים ביותר לגבי קצין המטה הכללי: הזכרון החזותי וה"זכרון לשטח" (תכונה, אשר בעצם חורגת מתחומו של "זכרון" בלבד, וגובלת בכשרון תפיסה מסויים), ההמחשה החזותית (אופטית) של גופי-צבא, נתיבי מסע, מפות ושרטוטים — יש והינה מכרעת לגבי היכולת לנקוט בצעדים נכונים במצב מסויים, ואילו התכונה המיוחדת של "זכרון לשטח", או "עין בשביל השטח", הריהי היכולת להטביע כהרף עין בזכרון אותו "שלד" מיוחד ובלתי חוזר של עיקרי מבנה השטח אשר עינך הבחינה בו מתחת למעטה של פרטים בלתי חיוניים. קלאוזוביץ הגדיר תכונה

"הוא" קיבל את התכנית שלי

על קצין המטה הכללי לפעול לפי מיטב ידיעתו והבנתו, המקצועית וההגיונית. הגבול לציותו החיילי של קצין מטה-כללי הוא התחום המסויים בו מונעות ממנו הן ידיעתו והן הכרתו את ביצועה של הוראה מסויימת. גנרל-פלד-מארשל גרמני, הנסיך פרידריך-קארל מפרוסיה, הגדיר בשעתו את מושג-הציות של קצין מטה כללי, שעה שאמר לאיש מטה אחד, אשר היה מתרפס יתר על המידה: "הרי מקצין-מטה כללי יש לצפות כי הוא ידע גם מתי עליו שלא לציית בלי כל ערעור!" מובן שבנוסחה זו טמון גרעין של תפיסה, שלכאורה היא מנוגדת לחלוטין לתפיסה הצבאית התקינה — והריהי בבחינת אחד ה"יוצאים מן הכלל" הגל אשר כמה צבאות הנהיגום לגבי קצין מטה-כללי. אכן, כאמור, גם בכך יש לראות לא רק הקלה לגבי קצין המטה הכללי אלא אף הכבדה רצינית. וקיים עוד "יוצא מן הכלל" אחד אשר מקובל לנהוג לפיו לגבי קצין מטה-כללי ואשר מבליט במיוחד את מעמדו "יוצא הדופן" של הלו, — הלווא היא הזכות הניתנת לו, לדחות קבלת עבודה או מעגל-תפקידים מסוימים בשטח פעילות המטה הכללי, גם כשאין הממונים עליו מקבלים את נימוקי דחייתו. — אין לאלץ קצין מטה-כללי לקבל על עצמו תפקיד או אחריות אשר אין ביכולתו לשאת בהם בלב שלם ובנפש חפצה. יותר מדי תלוי בתוצאות עבודתו זו מכדי שישתלם לכפות אותה עליו.

למען יצלחו למילוי תפקידיהם וחובותיהם, וכן למען ישכילו לנהוג נכונה במצבי "יוצאים

זו בשם "החוש לפני-הקרקע" — חוש, אשר אף הטובים שבמפות ובתיאורים אינם עשויים לש-מש לו תחליף. כי על הנתונים ותיאורי-הפרטים המצויים להפוך להשגות "שניתן לראותן בעין ממש"; ולכך הכרחית חיות ועירנות חושים מסוימת במה שנוגע לכושר ראיית-השטח.⁽¹⁾

2. דמיון — ויכולת-צירופים, Combination אולם, אין די בראיה-מחדש פשוטה, באמצע-עות הזכרון, של אשר ראיית בעבר, מבצעים רבים מתרחשים בתוך מרחבים אשר קצין המטה הכללי לא ראם מעודו. שומה עליו אם כן לצרף במוחו את תמונתו של המצב — כפי שהוא מסתמן מדי פעם — וזאת הן על יסוד מה שראה לפני כן (או — שהינו רואה אותו רגע) והן על יסוד ההודעות והתשדורות המגיעות אליו. כאן קיים הכרח כי מתוך הנתונים-הפרטים, תקום ותתהוו תמונה-יכולת. תהליך זה (המכונה בשם "סינתזה") מצריך דמיון, ותכונת ה"קומבינציה" — שתי תכונות אשר בלעדן אי-אפשר לקצין מטה-כללי. בקיומה של תכונת ה"קומבינציה", תלויה גם היכולת לחלק חלוקה נכונה את הגיי-סות בהתאם לתנאי השטח ולמסיבות התפתחותו האפשרית של המבצע, לערוך נכונה את פריסת הכוחות ולבצע בשעת הצורך את תנודותיהם. בתכונה זו תלויה גם כשרותו של קצין המטה-הכללי לחזור במבט-רוחו דרך "ערפל חוסר-הודאות", זה "ערפל המלחמה" הנודע. חלק גדול של אותם נתונים נחוצים, עליהם מתבססת כל החלטה ופעולה במלחמה, עוטה במידה רבה או פחותה ערפל של חוסר-ודאות, ועל כן כה חיוני ומכריע הדבר, להבחין בכל מקרה ומקרה במבט-חודר בגורמים החשובים הפועלים במצב הבלתי-ידוע ועטוף-הספק, וכאן, לצורך הבחנה ממין זה — המצרפת את הנתונים הידועים, ויש ואף משלימה אותם ע"י השערה הגיונית — הופכת "תכונת-הקומבינציה" למקור "ראיה באפלה", השופך אור על הדרך בה יש ללכת. בסיכום, אין לתאר קצין מטה-כללי אשר אינו ניתן בתכונה זו במידה הנדרשת.

3. הגיון

משעלה בידי המפקד, תוך הפעלת שלושת התכונות — זכרון, דמיון ויכולת-הקומבינציה — לתתות קיים לתכנית, טעונה זו שיקול מדוקדק ביותר; באשר לכל האפשרויות-למימושה, ופתחי

הסכנות לסיכולה. יש להצטייד באיזמל-הגיון חד על מנת ל"בלוש אחר כל האפשרויות משני הסוגים ולבחנם בחוץ היטב, על כל הסתעפויות תיהם. יש להגות ולהרהר בכל אחת מאפשרויות אלה, לאור הגורמים היכולים להביא לידי כך שהיא דוקא תתגשם במציאות ומבחינת ערכה ומשקלה וכל תוצאותיה ופירותיה; לכך נדרשת פעולת-מחשבה הגיונית-סיבתית ויכולת ניתוח — והללו אמנם חייבות להיות מצויות באוזן הרוחני של קצין-מטה-כללי.

4. כושר-דיון

קצין מטה כללי צריך שיהיה לו כוח דיון חזק. פירושו של דבר: — מצד אחד, היכולת להאיץ בכיוצו החלטה, משנתקבלה, ומן הצד השני — היכולת לשנות החלטה-שנתקבלה מדי הידרש זאת ע"י מצב-הדברים, ובהתאם לו. בשיווי-המשקל בין שני סוגי יכולת אלה המנו-גדים לכאורה, גלום אחד מסימני-ההיכר החיו-ניים לקצין-מטה-כללי אמיתי. נוסף על כך נחוץ גם סוג מסויים של אומץ-לב לנטילת אחריות: יהא זה אומץ-לב נוכח מי שעשוי להוציא עליך משפט מטעם סמכות חיצונית — ויהא זה בפני משפט סמכותך הפנימית, דהיינו — מצפונך; וכן נחוצה השתלטות מרחיקת-לכת ביותר על כל מניעי הרגשות, היצרים והתגובות הנפשיות, התוקפים את האדם מדי-פעם והמתנים את פעו-לותו. וכאשר נשאלת שאלה אם להפקיד את בטחון המולדת בידי קרי-מוג ופכחי-שיקול או בידי המי-מוג ומהירי-שיקול — הרי קרי-המוג עדיפים, ולבטוח, הכרחית רמה מסוימת של מרץ, דהיינו, של מהירות בקביעת ההחלטות והדרכים לביצוען — ושל תקיפות אגב ביצוען ב9ועל. במלחמה מתהוים מדי פעם מצבים מפ-תיעים, שבהם, מהירות התפיסה וההתמצאות ומהירות בקביעת צירוף-הפעולות המכריע הנד-רש, הינם בגדר תנאי-מוחלט לאפשרות ההצלחה. יחסית, מעטים הם המקרים, בהם עשוי יהיה למלא את תעודתו בהצלחה אותו קצין מטה אשר אינו ניתן ביכולת לצרף במחשבתו מסיבות וגור-מים במהירות, ולשלבם לתכנית-פעולה מעשית ומיידית, לרמת-חשיבות מיוחדת מגיעה תכונת (109 בעמוד 22)

(1) בענין זה מעניינת גם ההגדרה שניתנה בהצעתו הנודעת של קפ' לידל-הארט.

שירות ליחידות בשדה

(או: דחיפה על שום מה?)

פתח דבר

בעיית שיטת ההספקה לכוחות הלוחמים הגה אחד הנושאים המעוררים מחלוקת רבה בשטח הלוגיסטיקה בצבאות העולם.

למעשה ההשקפות, שיש להן מהלכין, על הבעיה הנ"ל מוצאות את ביטויין באחת משתי השיטות הבאות: שיטת ה"משיכה" ושיטת ה"דחיפה".

לפי גורסי "הגמישות" (אשר מחייבים למעשה לרוב את שיטת ה"משיכה") חייבת שיטת ההספקה להיקבע בהתאם לכלל התנאים בהם פועלת עוצבה, כגון: מסיבות הלחימה, סוג הלחימה, תנאי השטח, רשת-דרכים, ועוד. תניאם אלה יקבעו אם היחידה "תמשוך" או שיחידות השירות "תחזופנה" את צרכיה עד לדרג המנהלתי שלה. יחידות השירות חייבות להיות בנויות כך, שתוכלנה לפעול לפי שתי השיטות כאחד.

לגישה הגמישה ניתן ע"י צבאות שונים פירוש כולקמן: "הדרג הגבוה אחראי לכך שהורגים הנמוכים, הכפופים לו, יקבלו את כל צרכיהם". קביעת האחזיות — היא, אם כן, החשובה, ולא עצם נקיטת שיטה זו או אחרת.

הצדדים המתמודדים בויכוח זה אינם ערוכים בהתאם להשתייכותם החלית: הן בחיילות הלוחמים והן ביחידות הסיוע-השירות מצויים מצדדיה של כל אחת מהשיטות.

נקודות-מוקד של הויכוח:

1. היש הכרח או אפשרות לקבוע מראש שיטת הספקה קבועה;
2. איזו משתי השיטות מתאימה יותר לחימה ניידת.
3. איזו שיטה נוחה יותר ליחידות הצורכות.
4. משתי השיטות, איזו היא הנוחה יותר לסדרי העבודה-האפסנאית.
5. איזו משתיהן מנצלת בצורה יעילה יותר את כוח-האדם.
6. מהי השפעת הקשר על בחירת אחת משתי השיטות.
7. מה צריך להיות אופי יחידות-השירות.
8. מה צריך להיות אופי השירות הניתן ל-צרכניהם.

חסידיו הגישה הגמישה מה הם אומרים: אי אפשר לקבוע מראש שהשיטה חייבת להיות "משיכה" או "דחיפה". כשם שלא ניתן לקבוע מראש שצות-קרב יילחם באיגוף ימני או שמאלי.

השיטה תיקבע בהתחשב עם תנאי הלחימה,

השטח או זירת הקרבות; וכן בהתאם לכך, למי יינתן רכב ההובלה. דהיינו: אם יינתן הרכב לגורם המ-שרת — הוא ירחוף את האספקה, ואילו אם יינתן ליחידה הצורכת — היא תמשוך. השיקולים בענף ין מתן הרכב ייעשו מתוך חישוב-כולל אשר יביא בחשבון את השפעת הרכב על שיטת האס-פקה. בחירת שיטה זו או אחרת ניתנת לידי המפקד, והוא ישתמש בה בהתאם לתנאים. בחירת השיטה תהיה חלק מהפתרון הטקטי-הכללי אשר עליו יחליט המפקד.

נימוקיהם של חסידיו שיטת ה"משיכה":

1. המלחמה של היום היא בעלת אופי נייד. תנועתן המתמדת של היחידות-הצורכות בשטח מקשה על גורמי השירות למצוא אותן תוך סערת הקרב. במקרים רבים שיטת ה"משיכה" בלבד יש ביכולתה להבטיח שבא-יכוח היחידה אמנם יגיע ליחידת השירות (בין שהמדובר הוא בסדנה, במתקן מזון, או במצבורי-תחמושת) ושיחזור עם שיירת האספקה אל יחידתו. כאשר העוצבה או היחידה פועלת במבנה של צותות קרב, שיטת המשיכה מהווה את התשובה היחידה להבטחת הספקה סדירה.

אל המקום הנכון, ובכמות ואיכות נכונות. ואילו על יחידת השירות קשה יהיה לסמוך כי תוכל לבצע זאת, כאשר ברשימתה מספר ניכר של צרכנים אחרים, וכל יחידה נתונה אינה בגדר "בן-יחיד" לה. הדבר אמור במיוחד לגבי צרכים דחופים, שאין לראותם מראש, ולגבי תנאי לחימה קשים.

3. שיטת ה"דחיפה" מחייבת החזקת כוח אדם קבוע נוסף ביחידת-השירות לצרכי העמסה וליווי. ליחידות-הצורכות יש ממילא כוח-אדם מיוחד המיועד למטרה זו (בראש וראשונה – פלוגות-שירות, או מחלקות-שירות); וכן יש בייכולתן להיעזר ביתר קלות בכוח-האדם של אחת מיחידות-המשנה שבהן. ואילו הקפאת כוח-אדם ביחידת השירות, לצרכי העמסה, גורמת לאי-יעילות בשימוש בכוח-אדם.

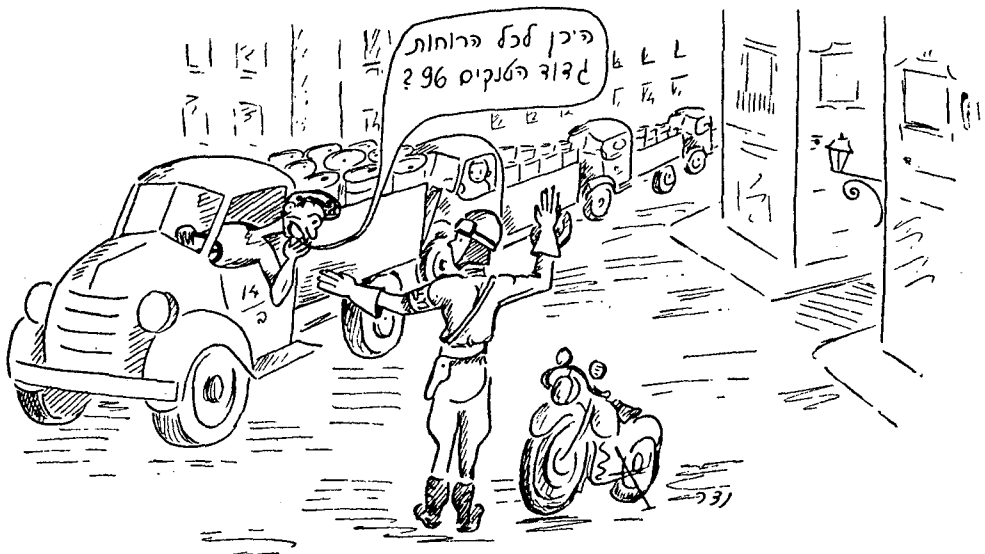
4. אגב המשיכה, יכול בא-כוחה של היחידה המושכת להחליט בו-במקום מה דרוש לו, ומה אינו צריך, להציע תחליפים, וכן להגיש דרישות לצרכים נוספים (ולפעמים – אף לקבלם בו במקום). באותו זמן עצמו, יש ביכולתו אף לבוא במגע עם כל הגורמים הלוגיסטיים שבדרג עורפי יותר, עם קציני-מטה ומתקנים, ולמסור ולקבל ידיעות, החיוניות בשטח פעולתו.

חסידי הגישה הגמישה, מה הם אומרים: אי-אפשר לקבוע-מראש שהשיטה חייבת להיות "משיכה" או "דחיפה", כשם שלא ניתן לקבוע מראש שצות-קרב ילחם ב-איגוף-ימני או שמאלי.

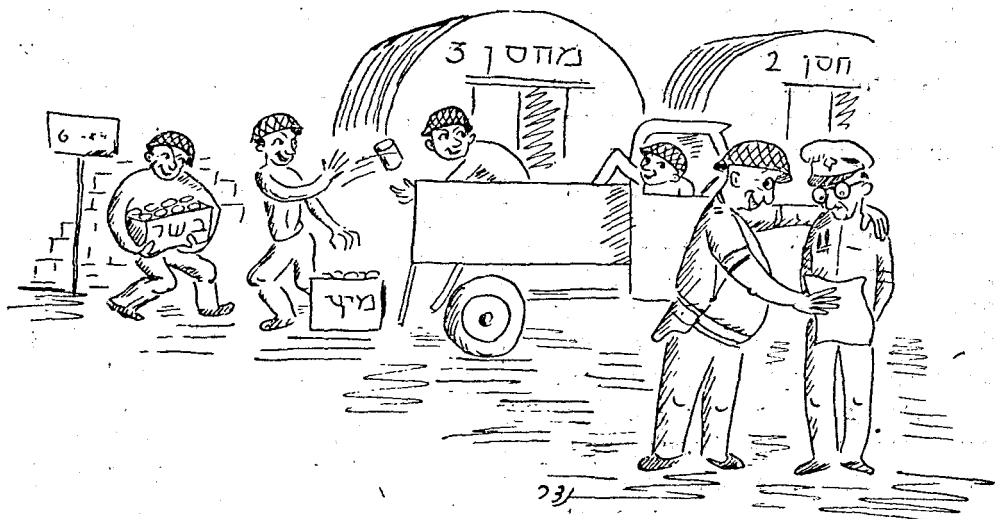
חסידי שיטת ה"משיכה" מה הם אומרים: היחידה-הצורכת רגישה יותר לצרכיה מכפי שיחידת-השירות מסוגלת להיות אי פעם. על כן יש בשיטת ה"משיכה" כדי להבטיח שצרכי היחידה-הלוחמת אמנם יגיעו בזמן הנכון, אל המקום הנכון ובכמות ואיכות נכונות.

חסידי שיטת ה"דחיפה" מה הם אומרים: אמנם נכון, אי-אפשר לקבוע מראש שצבא יילחם באיגוף-ימני (או שמאלי), דוקא. אולם אפשר לקבוע כעקרון שהצבא ישאף, למשל, ללחימה בדרך של "גישה עקיפה".

2. היחידה הצורכת רגישה יותר לצרכיה מכפי שיחידת השירות מסוגלת להיות אי פעם. על כן יש בשיטת ה"משיכה" כדי להבטיח ש-צרכי היחידה-הלוחמת אמנם יגיעו בזמן הנכון.

קיימים אמצעי-עזר רבים בכדי לסייע לשירת ההספקה למצוא את היחידה המבוקשת...

בא-כוחה של היחידה המושכת מחליט בורבמקום מה דרוש לו...

לקבוע שצבא ילחם רק בימים ראשון עד ששי בשבוע; אולם אפשר לקבוע מתוך הערכת-מצב כוללת שהצבא ישאף מפאת נחיתות בנשק, בכוח-אדם או בשניהם גם יחד, ללחימת-לילה. בהתאם לשאיפתו זו יבנה את יחידותיו, יקבע טכניקה של לחימה, את אופן התיאום בין היסודות-הלוחמים השונים — ויאמן את כל חלקיו בהתאם לכך. על כן אי-אפשר אמנם לפסוק באופן מוחלט לטובת שיטת ה"משיכה" או שיטת ה"דחיפה". אולם, אפשר לקבוע, שהשאיפה תהיה לשיטת הדחיפה — ואילו שיטת המשיכה תקויים רק כאשר הראשונה אינה ניתנת לביצוע. בהתאם לכך ייבנו ויאמנו גורמי המנהלה של היחידות-הלוחמות ויחידות-השירות.

התובלה אינה מהוה גורם מכתוב-מסקנות — על כל פנים, לא מאותו רגע שכל אחד ידע למה עליו לשאוף. גם במידה שמתן התובלה אמנם עשוי להכתיב את השיטה, הרי יש לזכור כי הקצאת רכב ליחידות-השירות קלה יותר מאשר ליחידות הלוחמות, וזה מפאת מידת הרכיכות, הקרבה אל הדרגה-המקצבים, ואפשרויות-שליטה טובות יותר שיש להן. כמובן שיש וייווצרו מקרים יוצאים-מן-הכלל; אולם, גם צבא ששאיפתו לחימת-לילה יש והוא מוצא עצמו נלחם ביום; וצבא הרגיל להכנה-ארטילרית אינטנסיבית, נלחם לעתים בלעדית.

וכהערות ביניים יצוין: יש לשקול ביסודיות

5. שיטת הדחיפה מחייבת קשר משוכלל, ועבודת-מטה מעולה של כל הגורמים. השגת רמה כזו בצבאות המבוססים על יחידות-מי-לואים — תקשה ביותר. (בעלי הגישה ה"גמישה" מפעילים את שיטת ה"דחיפה" רק במידה שעלה בידם לפתור בעיות קשות אלה).

6. רוב גורמי השירות (סדנאות, מצבורים וכו') אינם נידים אלא במידה יחסית, אינם ניתנים תמיד לפיצול רב, והעברתם ממקום למקום כרוכה בקשיים ניכרים; שיטת ה"דחיפה" מחייבת פיצול רב, דבר העשוי לגרוע מיעילותם.

7. ולבסוף: אין למתוח את המושג "שירות" עד בלי די. סוף סוף גם בחיים האזרחיים בא הצרכן אל הספק, בעל המכונית אל הסדנא, ובעלת-הבית אל הגות-המכולת.

נימוקיהם של הפירי "שיטת הדחיפה":

לעומת מצדדיה של שיטת ה"משיכה" וחסידיו ה"גמישות" מצוי ציבור אנשי-צבא, הדוגל בשיטת ה"דחיפה" בלא כחל-וסרק ובלי "גמישות". את נימוקיהם של בעלי דעה זו ניתן לנסח כך: —

1. אמנם נכון: — אי אפשר לקבוע מראש שצבא ילחם באיגוף ימני (או שמאלי) דוקא. אולם אפשר לקבוע כעקרון שהצבא ישאף, למשל, ללחימה בדרך של "גישה עקיפה". אי-אפשר

מש אחד הנימוקים החזקים לדוגלים בגמישות. אך לעומתם נאמר: נימוק הניידות יכול לשמש רק במקרה של פעולה מתקפתית. לגבי הגנה, נופל נימוק זה. בהגנה אפשר למצוא את הצרכנים בקלות יחסית, מפני שהללו נמצאים לרוב במקום קבוע. גם העברתם מגזרה לגזרה נעשית לפי תכנון מוקדם, הידוע לכל גורמי-המטה שבעוצבה—כולל מפקדת יחידות-השירות.

נכון אמנם שבתנאי מתקפה קל יותר ליחידה לזחמת למצוא את יחידת השירות מאשר להיפך. אולם קלות זו אינה אלא קלות במציאת המקום בלבד. למעשה, משנסכם את כל הבחינות, קשה יותר ליחידה למשוך, בעת שהיא תוקפת, מאשר בכל זמן אחר. במקרה חייב כל מאמץ היחידה להיות מופנה קדימה, ולא להתפצל: בחלקו — קדימה, ובחלקו — אחורה. ביחידה תוקפת מוטל על גורמי-השירות ה"אורגניים" שלה מאמץ על-יון על מנת לקיים זרם הספקה-ופינני תקין בינה לבין יחידות-המשנה שלה (פלוגות, סוללות וכו'). מלאכה זו, במידה והיא נעשית באורח תכליתי, מעסיקה ללא ספק את כל גורמי-השירות שביחידה, ובמשך כל שעות היממה.

ברוב הצבאות, ובתוכם אף אלה הדוגלים ב"גישה הגמישה", מקיימים את שיטת ה"דחיפה" במספר שטחים גם בהווה. לדוגמא: פינני פצור עים והספקת תחמושת ארטילרית, והרי באותה מידה שהאמבולנס החטיבתי מסוגל למצוא את

את מושג הגמישות. גמישות מופרזת ובלתי מסוּדרת עלולה להיות בעוכריהם של כל שיטה ושל כל עקרון, ותמנע כל תרגול יציב. גמישות מעין זו (לא בשיטות הספקה בלבד — אלא גם גמישות יתר בנוהלים) מכריחה את המפקדים, ואת קציני המטה, לערוך הערכות מפורטות לעתים תכופות — ולהוציא פקודות מפורטות-בייותר.

הגמישות הנכונה מחייבת קביעת קו גישה, עקרון, יציבים — ומתן אפשרות של סטייה, במקרה של צורך. לדוגמא: הגמישות אמנם קובעת שיחידת התותחנים הקטנה ביותר לתפ"עול תקין היא סוללה, וכי, לפיכך, עיקר האימון בחילה-התותחנים חייב להתרכז באימון התותחנים במסגרת סוללתית ובמסגרות הגדולות ממנה. אולם, במקרים מיוחדים, מניחה הגמישות להפעיל צמד תותחים, ואפילו תותח בודד.

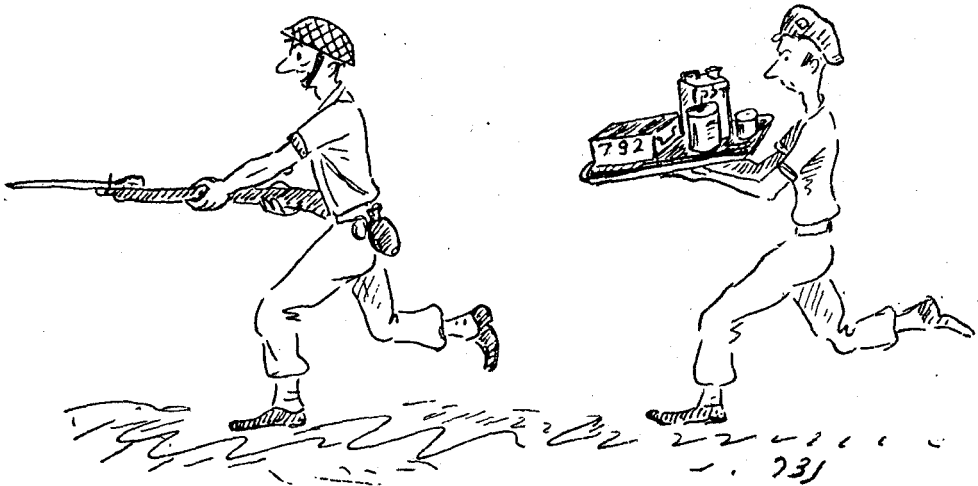
גם במקרה בו אנו עוסקים, קיים עקרון — ובצדו נתונה אפשרות של סטייה ממנו. אכן, אין הגמישות באה במקום תכנית — אלא כהרחבה לה.

הגמישות — כשיטת-הספקה, עליה אנו דנים, — אינה מתנה כל קו והיא מכריחה את המפקדים וקציני המטה לעסוק בקביעת אורחי-עשייה מפורטים בכל מקרה ומקרה, תחת שהדבר יהיה בבחינת שיטה מתורגלת-מראש.

2. אופנה הנייד של המלחמה החדשה מש-

במתקפה חייב כל מאמץ היחידה להיות מופנה קדימה, ולא להתפצל: בחלקו — קדימה, ובחלקו — אחורה.

אין למתוח את המושג „שירות” עד בלי די...

כבר זמן ניכר לפני כן, ועל כן מסוגלת היא להבטיח שאמנם תגיע ההספקה הדרושה עם בואה של יחידת-המשנה גופה, או זמן קצר לאחר מכן. הסדר זה ימנע מצבים (הקורים לעתים קרובות, הן במבצעים והן בתמרונים) בהם נשא-רות פלוגות טנקים או פלוגות רגלים בלי הספיקה לפעמים למשך 18 שעות רצופות.

אכן, עבודת-מטה מעולה וכושר ארגון והתמצאות דרושים בהתקפה כדי שיובטח להם כי אמנם תגיע ההספקה ליעדה בדרך זו של „דחיפה”; אולם הלא זהו יעודו של חיל-שירות וזכות קיומו היא בשירות שהוא נותן. כשם שחייל ביחידה-לוחמת נותן את מלוא יכולתו הפיסית והפסיכית ללחימה, כן חייבים איש-יחידת-השירות כפרט — ויחידת-השירות כיחידה — במאמץ שכלי ופיסי מכסימלי כדי להבטיח שכל הדרוש יגיע ללוחם למרות כל הקשיים.

3. יחידת-השירות חייבת להיות רגישה ל-צרכי היחידה-הצורכת. אם יחידה-לוחמת עומדת על דעתה „למשוך” דוקא, הרי מסתבר שאין היא בוטחת ביחידת-השירות. אי בטחון זה יש לשרש על ידי שירות מעולה וקבוע. לאחר כמה נסיונות מוצלחים, אין ספק שהיחידה-הצורכת תסכים ברצון להסדר החדש. מחובתה של יחידת-השירות, או של קציני-המטה המתאם אותה, „להצמיד את האוזן” לרופק הקרב; ובראש-ורא-

נקודת-האיסוף הגדודית — יכולה אף שיירת-הספקה למצוא את דרג א' הגדודי.

מבחינה מעשית אין הבעיה חמורה כל כך. ברוב המכריע של המקרים נמצאת היחידה בסביבתו של ציר-העוצבה (בין שזו תיקרא רגיי-מנט, או בריגדה, או חטיבה, וכו'). כל העתקה של עוצבה מגורה לגורה ידועה לכל גורמי-המטה.

מן הרגע ששיירת-הספקה מגיעה אל הציר-העוצבתי, קיימים אמצעי-עזר רבים בכדי לסייע לה למצוא את היחידה המבוקשת; — החל מי-משטרה צבאית-עוצבתית, המשך בשילוט פקחי-היסעים, מורי דרך יחידתיים וגמור ביחידות-העורפיות של העוצבה, כגון סדנאות, מטות עורפיים וכו' (בכל אחד מאלה אפשר להיעזר וזה במקרה שהמקום המדויק של היחידה אינו ידוע).

תוך כדי התקפה יש ומשתנה מבנם של צוות-קרב. כתוצאה מכך מגיעות לעתים אל צות קרב יחידות-משנה החסרות כל הספקה, ובעיקר מזון, דלק ותחמושת. לצות-קרב אליו צורפה יחידת-משנה כזאת, אין מלאי שיספיק גם לצרכי ה„אורחים”.

אולם בעוד שלגבי צות-הקרב הנ"ל יש משום הפתעה (על כל פנים — יחסית) בבואם של ה-אורחים, הרי יודעת המפקדה הממונה על כך

תמונת ההתפתחות המבצעית. שיינתן ברציפות לכל קציני-המטה, ימנע בעד תקלות הרבה. בכלל, רצוי שזרימת המבקרים תהיה קדימה, ולא אחורה (עם כל האי-נוחיות הקשורה לעתים בכך...)

6. שיטת ה"דחיפה" מחייבת אמצעי-קשר יעילים ועבודת-מטה תכליתית. אכן, גם לחימה טובה מחייבת את אלה, גם מודיעין טוב מחייבם. גם ויסות וטיפול יעילים בכוח-אדם מחייבים את אלה. לקשר מנהלתי מעולה יש לשאוף בה במידה ממש שיש לשאוף לקשר מבצעי יעיל. רשת-קשר מנהלתית, תהא שיטת ההספקה כאשר תהיה, היא בבחינת הכרח במבצעים.

7. בעיות הניידות והפיצול של יחידות-השירות חייבות למצוא את פתרונן לאור צרכי היחידות אותן הן משרתות.

יחידות-השירות בשדה חייבות להיות ניידות וניתנות לפיצול, ולצירוף לעוצבות, בהתאם למשימות. באם אין הדבר כך (מוסיפים בשמץ-של-ציניות חסידי שיטת ה"דחיפה") נקשר את היחידות-הלוחמות עם סיטונאי-מכולת, משקים-חקלאיים וסדנאות אזרחיות שבסביבה.

8. המהפכה העיקרית חייבת להיעשות לא בשיטות ההספקה. גם השיטה הנוכחית, כפי שהנה מנוסחת בתקנוני-שדה וחברות-הדרכה, מסוגלת "לעכל" את השינוי המוצע. "המהפכה" חייבת להיעשות במנטליות (אורח

שונה — לראות את הנולד, לגביהם חייבת כל יחידה להיות בבחינת "בת יחידה", כשם שכל פלוגה הנה בגדר "בת יחידה" למג"ד.

4. אשר לכוח-אדם הדרוש לצרכי העמסה, יש לבחון את טיבו המהותי של כוח האדם שבכל סוגי-יחידות.

היקף כוח-האדם המנהלתי ביחידה הלוחמת הוא מינימלי, והוא מיועד למילוי כל המשימות שבחנות היחידה. במידה שהוא מסוגל לבצע אף פעולות נוספות — כגון "נסיעות לאחור", העמסה וכו' — יש לקצו, בהיותו גורם המסרב את היחידה הלוחמת. אולם האמת היא, שלצורך העמסה שולחים לרוב חיילים מיחידות המשנה (סיירים, תותחנים וכו') יחד עם האפסנאי או הספק — דבר המהווה בזבוז כוח-אדם מאומן והמחליש את כוח-הביצוע של היחידה.

את בעית העמסה ביחידות-השירות אפשר לפתור ע"י מתן אמצעי-העמסה מיכניים, או מתן כוח אדם שמסובות שונות אי-אפשר להכיל ביחידות לוחמות.

5. אי-אפשר לבטל כלאחר-יד את בעית הקשר הבלתי-אמצעי, הכרוכה בשיטת ה"דחיפה". אולם על ידי עבודת-מטה נכונה, על ידי ביקור ריהם של קציני-מטה של הדרג הגבוה, ומפקדי יחידות-השירות, ביחידות-הלוחמות — ניתן ל"הבטיח" השגת פרטים מלאים ועדכניים בדבר המצב ועל צרכי ה"צרכנים". מושג ברור על

תפקיד גורמי-השירות לשרת בכל התנאים, בכל השטחים ולשאוף בכל לנוחיותם של הצרכנים...

הרי יעשו זאת על חשבון משימתם העיקרית.
שהיא לחימה או מתן סיוע.

* * *

נגד נימוקיהם של בעלי "הגישה הגמישה"
יש ונשמעת הטענה כי הם טכניים בלבד, מאחר
שהללו לרוב מקישים: "משום-מה קשה לעשות
זאת?" ואילו הנימוקים בעד שיטת הדחיפה הם,
לפי טענה זו, ענייניים.

מה חזון הנימוקים?

האם שמירה על השיטה הקיימת היא פרי
אינרציה, או פרי לימוד וגסיון? האם התפתחות
מדע הלחימה מחייבת מהפכה גם בשטח זה ומה
מהות מהפכה זאת?
על כך חייב כל צבא חדיש לתת את תשובתו.

המחשבה) של נושאי כל הגורמים הפועלים
שבצבא: — גורמי הלחימה, הסיוע והשירות.

על גורמי-השירות להבין שהם מהוים חלק
ממכונת-הלחימה הכוללת, אשר יעודה — לחימה
תכליתית וחסכונית. תפקידם לשרת בכל התנ-
אים, בכל השטחים — ולשאוף בכל לנחיותם
של הצרכנים.

ואילו על גורמי-הלחימה (וכן — גורמי ה-
סיוע) ללמוד לסמוך על אחרים: על תותחנים
— שיתנו את האש לפי תכנית-האש, על יחידת-
הדלק — שאמנם תביא את הדלק לחניוני-הטנקים
* במועדו וכיו"ב. כי ככל שירצו "להבטיח את
עצמם" ע"י נשיאת מלאי מיותר עמם, או ע"י
משיכה (במקרה ואין הכרח אוביקטיבי לכך),

הפעולה, ולא המחשבה, מכריזה בגוף האומה.

אולם, אף כי אין צורך לאומה מסכנת פעולה, הרי
אין בכוונת הפעולה לחולל דבר מבלעדי המחשבה
המדריכה אותה.

(פרינציפאל)

מטה-כללי וקציניו — (סוף מעמוד 15)

"קפיציות" נפשית — כושר-הסתגלות מהיר —
תקיפות וכוח-רצון — ועם זאת, הנכוונות, והכושר,
לעשות רבות מבלי רצון להתבלט אישית; —
וכן היכולת שלא לשכוח לעולם כי כל תכליתה
של המלחמה אינה אלא השגת השלום. כזה הינו
טיפוס הקצין אשר יש לטפחו לצורך השירות
במטה-הכללי.

ה"מרץ" דוקא במלחמת התנועה החדישה, אשר
בה, יש ותוך פרקי זמן קצרים ביותר, משתנים
מיסודם מצבי-המבצעים.
וכך מסתכמת לפנינו "רשימת התכונות הנד-
רשות": —
— רמה גבוהה של אחריות מוסרית —
אהבת-מולדת-מושרשת — גמישות-מחשבה —

בית־דין צבאי בלתי־תלוי - כיצד?

המחוקק לא הסתפק בהכרזה זו שבחוק, אלא מצא לנחוץ לנקוט בשורה של אמצעים מיוחדים כדי למנוע כל אפשרות של סטייה מהוראת אי־תלות זו. היש אמנם הכרח באמצעים כאלה, האין די בעצם ההוראה הקיימת?

ברגע שלאדם כפרט, או לקבוצת בני־אדם, ריב מסוים עם אדם אחר — אין לצפות מצדו לשיפוט אובייקטיבי בסכסוך, כי הנם צד נוגע־בענין, ודעתם משוחדת־מראש. כן אין לצפות לשיפוט אובייקטיבי באם סמכות־השיפוט תימסר לאדם צדדי, שאינו מעורב לכאורה בענין הנדון, אלא שאדם זה נמצא בגלוי או בנסתר, בתלות כל שהיא באחד הצדדים המעורבים; וביחוד כשתלות זו היא בצד החוק, שבידו האפשרות לתבוע לדין ואף לבצע עונשים.

גם השלטון במדינה, על מנגנוניו המסועף, נחשב לצד מעונין; אף ממנו אין מצפים ליכולת לעשיית משפט צדק, לו נמסרה לידיה הסמכות לשיפוט את הפרט שיתנגש בחוקי המדינה.

הכלל הגדול — העם (אשר בסמכותו, דרך נציגיו הנבחרים, לחוקק חוקים), נזהר ביותר בכל הקשור למשפט צדק; ולשם כך קבע חוק מיוחד, לפיו יהיו השופטים במדינה בלתי־תלויים לגמרי במנגנון השלטון במדינה, על מנת להרחיק כל חשד כאילו אף השופטים הנם פקידים רגילים החייבים למלא הוראות מאת הממונים עליהם.

★ ★ ★

בקשר לכל אלה יש מקום להקשות ולשאול:

(א) האם משפט צדק בתוך הצבא יחוק או יחליש את המשמעת הנדרשת?

(ב) האם משפט צדק בצבא יסייע לפיתוח הכרתם של חייליו, או להיפך?

(ג) האם משפט הצדק שבצבא יקרב אליו את האזרח במדינה, יחנכו לאהבו, לכבדו ול־היענות ברצון לקריאתו בשעת חירום?

תקנה 41 מחוקת השיפוט תש"ח מוגדרת: — "שופט אינו נתון למרות מפקדיו". היא קובעת: — "כל שופט בבתי הדין של הצבא, הנהו בלתי תלוי, ואינו נתון למרות איזו שהיא של מפקדיו. מחובתו לדון בענין לפי מיטב הבנתו ומצפונו ובהתאם לחוקי הצבא".

סעיף 175 מהצעת חוק השיפוט הצבאי, הנמצא בשלבי דיון בכנסת, מוגדר: — "אי תלות של השופטים". לשונו: "אין על שופט צבאי מרות בעניני שפיטה זולת מרותו של הדין".

ההבדל בין שתי הנוסחאות ניכר; והמחוקק יחליט איזו מתאימה יותר לעתיד. אולם התוכן אחד בשתיהן. המטרה: — למנוע מבית הדין הצבאי בצה"ל, כמכל בתי המשפט במדינה, השפעה אסורה כל שהיא על עבודת השופט — ובאופן שהדבר אף ייראה כך למעשה, ללא כל אפשרות של מתן יסוד לחשד כל שהוא של השפעה פסולה. המחוקק רוצה, שגם בבית־הדין הצבאי תהיינה התחלטות רק פרי מיטב הבנתם ומצפונם של השופטים, בהתאם לחוק לפיו הם פוסקים.

נשאלת השאלה — האם רצונו זה של המחוקק רצוי גם לגבי הצבא, על אף היותו לכאורה נוגד את אחד מעקרונות־היסוד של הצבא, המ־חייב דוקא הטלת מרות מוחלטת?

כדי לענות על כך יש לבדוק את עצם הנושא במלואו.

★ ★ ★

רצונו הנ"ל של המחוקק הנהו ביטוי לאחד ההישגים המתקדמים ביותר של החברה האנושית. לצערנו אין הישג זה עדיין מקיף, כי למעשה קיים הוא רק במספר מדינות, שאזרחיהן בעלי הכרה ונהנים מחופש מלא בהכרתם זו, במדינות אלה (והננו אחת מהן) שמשטרן דמוקרטי, נהוג למעשה חופש הפרט המושחת על יסודות של צדק בהתאם לחוק, אי־תלות מוחלטת של השופט ואיסור כל השפעה עליו, אולם

(ד) וכשאלה מסכמת — האם צריך הצבא להיות מעונין במשפט צדק בתוכו?

המלחמה של היום מתבססת על מאמץ אחיד וכללי של כל האוכלוסיה, ללא יוצא מן הכלל, כשמרביתה מגויסת במדי-לוחמים ומפעילה אמ- צעי-לחימה רבים ומורכבים ביבשה, באויר ובים.

כיום דרוש, איפוא, ציבור, בעל הכרה עצמית עמוקה שזו מלחמתו, המבין למה עליו להשתתף במאמץ עצום זה והמסוגל אף להכין את עצמו לקראת תפקיד קשה זה, הן בשימוש הנכון והיעיל בנשק אשר בידו והן בהתנהגות כפרט בשעות לחץ כבד ביותר, אשר ללא-ספק ייוצר לעתים קרובות בשדה-הקרב — אך גם בבית-החרושת, במעבדה ובמשק החקלאי, העלולים במידה שוה להיפגע מידי פעם ע"י האויב ולעתים דוקא משום היותם העורף החשוב של היריב.

★ ★ ★

בעמים החיים חיי חברה אנושית חופשית, מן ההכרח הוא לשמור גם בצבא על כל אותם היסודות, אשר בלעדיהם המושג של חברה חופשית מתרוקן מתוכנו.

אחד מאלה הוא קיומו של משפט צדק, המשפט בצבא עלול להיות מהיר יותר, ותגובותיו — חריפות יותר, הוא גם יתבסס על חוק מיוחד, אולם תמיד — ללא משוא-פנים, ללא דעה-קדומה, וללא התערבות, לחץ והשפעה כל שהם על שופטיו.

כך נהוג בצבאות אדירים של עמים בעלי מסורת צבאית רבה, על-אחת-כמה-וכמה מצוים אנו לשקוד על כך במצבנו המיוחד, שאין צורך להרבות מלים לתיאורו, אנו בודאי מחויבים להתבסס על התאמצות אחידה וכללית של כולם, למאמץ הלאומי שאנו חייבים לשאתו דרושים עם חופשי, בהכרתו הצלולה, וצבא המחנך את חייליו להיות אזרחים נאמנים בעלי הכרה עמוקה וחר-דים לחירות עמם.

צה"ל המקפיד על משפט צדק בתוכו יזכה באמונו של החייל, ירבה את כבודו בעיניו ויבטיח לעצמו, לשעות מבחן קשות, היענות נאותה מהכרה ומרצון.

ניתן לסכם, כי צה"ל מעונין לקיים ולכבד את מצות אית-ללות שופטיו, שלא תחול עליהם כל מרות והשפעה בתפקידם, אמנם יש בכך כאילו ניגוד בולט לאותה מרות עליה מושתת צבא, וכמוכן אף צה"ל, אולם שופט צבאי, בשבתו על כס המשפט, פטור מראש מקבלת מרות כל שהיא בכל הנוגע לתפקידו זה, על כל ממוניו, ללא יוצא מן הכלל, נאסר על ידי החוק לתת פקודה כל שהיא לשופט או לנצל כל דרך שהיא להשגת השפעה עליו בתפקידו כשופט. סטייה זו מהנהוג הכללי של מרות-צידוקה אתה: — היא לתועלת הענין הכללי, שעל בטחונו מופקד צה"ל לשמור. תקנה כשהיא-לעצמה, ותהא מנוסחת נ"סוח המוצלח ביותר, לא תוכל לבדה לשמש ערובה מספקת להבטחת מילוי החוק, ויש הכרח להגדיר במדויק את האמצעים המתאימים כדי שתתגשם הלכה-למעשה, אי לכך, מחובת צה"ל לשקוד על קיום אמצעים נאותים להבטחת משפט בלתי-תלוי, משפט צדק, בתוכו.

מה הם, אם כן, האמצעים לכך?

★ ★ ★

לצורך הבהרת נושא זה, עלינו לקחת בחשבון, שבשיפוט צבאי בצה"ל משתתפים שני סוגי שופטים:

(א) חיילים, המתמנים נוסף על תפקידיהם הרגילים, למלא מדי פעם אף תפקידי שופט והנקראים "שופטים בלתי-מקצועיים".

(ב) חיילים, בעלי הכשרה משפטית, שתפקידם הישיר בצבא הוא השיפוט הצבאי והנקראים "שופטים מקצועיים".

נוסף על אלה מצויים בצבא עוד חיילים בעלי הכשרה משפטית, אשר משמשים בתפקידי פרק-ליטות, תביעה, סניגוריה ויעוץ משפטי.

נבחון תחילה את כל הקשור לשופטים הבלתי-מקצועיים שבשיפוט המשמעתי ובבית הדין הצבאי לדרגותיו השונות.

הסמכות שמעניק המחוקק למפקדים המוסמכים כשופטים בשיפוט המשמעתי בתוקף ההכרח של מסגרת צבאית בלבד, צריך שתדריך את מנוחתם של מפקדים אלה בכל הנוגע לשאלה,

באיזו מידה אמנם מצדיקים הם את האמון שהמ־
חוקק וצה"ל רוחשים להם.

אין דבר פסול יותר ומעילה באמון חמורה
יותר מאשר לראות בסמכות זו, להיות שופט
יחיד לגבי חייליו, אפשרות נוחה ל"דפוק" את
פקודיו ככל העולה על רוחו. אין לי יסוד
לחשוד, כי אמנם יחס כזה לתפקיד השפיטה
שורר במעט או בהרבה בצה"ל, אולם בכל
מקרה מן החשוב, בהזדמנות טיפולנו בנושא זה,
להצביע על חומרת גישה כזו.

על המפקד לטרוח ולברר לעצמו בכל מקרה,
בירור כנה ואובייקטיבי ביותר, את עצם הענין
לפרטיו — ולהחליט על אחריות מצפונו האישי,
אם החייל הנותן את דינו בפניו חייב הנהו או
זכאי. בל תהיינה המלים "אחריות המצפון ה־
אישי" כאמרה ריקה וחסרת תוכן. מפקד שיזלזל
בהן יועמד תוך זמן קצר ביותר בפני מציאות
מרה, כשחייליו רואים בו אדם חסר מצפון, שפל,
שיש לסבול את השתוללותו ושרירות לבו כל
זמן שנאלצים להימצא תחת פיקודו בתוקף חובת
משמעת השירות, אולם אין לתת כל אמון בו.
יזכרו המפקדים, שמנהיגות אמיתית אינה מזדהה
לעולם עם יצרים שפלים כגון עול, מרמה, והת־
עללות.

כל זה לגבי חיילים בשירות הסדיר. פי כמה
מחמירים הדברים בנוגע לחיילים בשירות המי־
לואים והרי חיל זה מהווה רוב רובו של צה"ל.
הנני מאמין באמונה שלמה, שאכן אין לגישה
נפסדת כזאת מהלכים בין המפקדים בצה"ל,
אולם במידה שאפילו תופעות בודדות מסוג זה
מתגלות פה ושם, יש לעקרום בכל חומר הדין.
תיחכן עוד תופעה שלילית, פחות חמורה
מבחינת הכוונה שבה, אולם אינה נופלת מהרא־
שונה בתוצאותיה המזיקות לצה"ל.

יש ובמצוקת עבודה קשה, וכדי להתגבר
מהר יותר על קושי מסוים שנוצר, נרמזת אפשר־
רות לכך ע"י ביום שיפוט משמעותי. בכל מקרה
של ביום כזה מן ההכרח, שתצטרפנה לכך עוד
מספר עבירות כגון: עריכת מסמכים בדויים,
השגת דברים במרמה, דוגמה רעה לפקודים,
זכו'. אולם עיקר הנוק הנהו בפגיעה במשמעת
ובשיפוט המשמעותי, יתכן ובמקרה המסוים יהנו
החיילים מעצם המעשה ומהחריפות שגילה מפק־

דם. אבל בשלב מאוחר יותר, יתפסו חיילים אלה
את אשר קרה לעיניהם, ויסיקו מסקנה חמורה: —
שכל ענין השיפוט המשמעותי הנהו דבר מבוים
מעיקרו. למסקנה כזאת, אם חלילה יגיעו אליה
החיילים, תהיה ההשפעה מוזיקה ושלילית ביותר
על צה"ל והתפתחותו.

אי לכך יש להקדיש לשאלה זו מקום נכבד
בחינוכו של הקצין בצה"ל, על מנת להבטיח
שבהגיעו לדרגה המקנה לו סמכות של שיפוט
משמעותי לא ישגה בתיאוריות מסולפות ויהיה
מסוגל לשלוט יפה־יפה גם ביצריו. כן דרושה
עין פקוחה מצד שלטונות הצבא הממונים על
המשמעת, אשר יעקבו בהקפדה לאתר הנעשה
בשטח חיוני זה, יש גם לשים לב לפסקי הדין
של בתי הדין הצבאיים, במידה שהם מתיחסים
לשאלה זו.

אין ספק, שהבחירה הקפדנית, בה נוהגים
בהדרגת מפקדים בדרך כלל, והברירה הנוספת,
בתהליך התקדמותם בשירות — יחד עם הפיקוח
המתמיד, שיש לקיים — עלולים לשמש ערובה
לכך, שהשיפוט המשמעותי יתנהל על רמה נאותה
וישרת שירות יעיל את צה"ל.

★ ★ ★

אשר לשופטים הבלתי־מקצועיים המשתתפים
בהרכבי בתי הדין הצבאיים לדרגותיו השונות
אסתפק בהערות אלו:

(א) מן התועלת, שלתפקיד זה יתמנו רק
קצינים מדרגת סגן ומעלה; ובאם אפשר, רצוי
עוד יותר שיהיו הם מדרגת סרן ומעלה.

כדי שתופק מלוא התועלת מהשתתפותם של
קצינים כשופטים בבתי־הדין — על הקצינים
לפתח בקרבם שתי תכונות יסוד. האחת — הטית
אוזן קשבת לכל אשר יסביר להם השופט־
המלומד בקשר לבעיות חוק, פרוצדורה ודינים,
עליהם להתחייס ביראת כבוד אל החוק, וחלילה
לזלזל בו מתוך קלות־דעת של הדיוטות. אבל
יחד עם זאת עליהם לשפוט עצמאית גם בשאלות
אלו. תנאי קודם לכל — הוא הבנת הדברים,
אפילו הבעיות המסובכות ביותר ניתנות להבנתן
של כל אדם רגיל. לכן, רק לאחר שהבינו את
הענין הנדון לאשורו יחליטו כפי שיחליטו.

התכונה השניה — לחתום על פסקי־הדין צריך
רק לאחר שהגך סמוך ובטוח שזו, אמנם, דעתך

ושהצדק אתך בנקטך דעה זו או בהצטרפך אליה. אין לדחוק את הקץ ואין להיחפו ולגמור מהר. מוטב לשקול פעם נוספת. חובה לבקש הסברים בכל דבר שנדרש, ובלבד שתהיה שלם עם מצפונך האישי, עם הבנתך ועם החוק לפיהם נתת את פסק דינך.

המפקדים הממונים חיבים לגזור על עצמם הינורות מוחלטת מכל צורה, ואפילו הקלה ביותר, של השפעה על פקודיהם בכל הנוגע לתפקידם הנוסף כשופטים בבית הדין הצבאי. לא רק שכונה כזו אסורה עליהם, אלא שנאסר עליהם כל צעד העלול להיראות או להיחשד ככונה כזו. היות ודרכים רבות להטעיה מעין זו, אין עצה אלא לקבוע איסור מוחלט של כל מגע עם השופטים הנ"ל בכל הנוגע לתפקיד נוסף זה שהוטל עליהם.

מנסינוני האישי אוכל לומר, שמתוך מגעי בתפקידי הנוכחי, עם קצינים רבים אשר היה לי הכבוד לכהן אתם יחד כשופטים בבית הדין לערעורים, לא נתקלתי אף במקרה יחיד, שיעורר אצלי חשד כל שהוא בנידון, גם חברי המלומדים בבית הדין הצבאי העליון, מהם המשמשים בו כאבות בתי-דין לערעורים שש שנים רצופות, ואשר במשך תקופה ארוכה זו באו במגע עם קצינים רבים מאוד בשבתם יחד כשופטים בבתי הדין הצבאיים לשמיעת ערעורים, מעידים שאף הם לא נתקלו במקרה שיעורר חשד כל שהוא בנידון. יש לי לכן כל היסוד לשער, כי מצב מניח-דעת זה קיים לגבי השופטים הבלתי-מקצועיים גם בבית-הדין המחוזי, דבר שהוא לכבוד הן לאלה המשמשים כשופטים והן לקצינים הממונים.

על אף כל זאת מן הרצוי, לדעתי, ששלטונות הצבא יתנו במיוחד את דעתם על שאלה זו, ויגיעו לידי פרסום מתאים של הוראות פיקוד-עליון ופקודות המטה-הכללי, שתאסורנה בלשון מפורשת על המפקדים כל צורה שהיא של השפעה על פיקודיהם בכל הנוגע לתפקידם הנוסף כשופטים בבית הדין הצבאי, תקבענה במפורש, כי התנהגות בניגוד להן תיחשב כעבירה על החוק — ותחייבנה כל שופט להגיש תביעה משפטית נגד כל מי שינסה להתערב ולהשפיע עליו בקשר לתפקידו הנוסף הזה.

הצעתי זו עלולה להראות כמרחיקת לכת. אולם, באם נזכור שלפי הוראת החוק כבר השלמנו עם "יוצא דופן" בזאת שהכרנו שבתפקיד השיפוט בצבא, יחידי בין כל יתר התפקידים בצבא, אסורה מראש ולחלוטין כל אפשרות של מתן פקודה או תיאום שגרת, הרי הצעתי מהווה רק מסקנה עקבית; וכונתה — לגייס את מלאו כוחם של שלטונות צה"ל כדי לחזק, בפקודות המפורשות לקציניה, את אשר החוק מחייב.

★ ★ ★

אשר לשופטים המקצועיים, מתעוררות בעיות אלה:

(א) מסגרת ארגונית מתאימה למערכת השיפוט בצבא.

(ב) רמות מקצוע ונסיון הולמות לשופטים בבית הדין הצבאי לדרגותיו.

(ג) הוראות חוק מתאימות להבטחת אי תלות של השופט.

בעיות אלה נתונות עתה לדיונה של הכנסת; וחוקה עליה, שתמצא להן את הפתרונות הראויים.

„התיאורטיקן, המבקש קו נוקשה שיכביל בין היוזמה הפוליטית והצבאית, מבקש

את הבלתי-אפשרי.“

סיריל פולס, „במבחן המערכה“

לפי „מערכות“ חוב' מ. מאי 1947.

בירורים ודעות

על

מגמות המלחמה

בעתיד הקרוב

ז

הצצה מבעד אשנב אל מלחמת העולם השלישית*

הרצאת פילד'סרשל לורד מונטגומרי

(כ"ב 21.10.54, במונהשירותהמאוחד המלכותי).

יותר, את האמצעים הצבאיים הנחוצים להצלחה במלחמה הקרה — עם אותה התפתחות העצמה הצבאית, הנחוצה בכדי לשכנע את יריבינו כי מלחמת-עולם חמה היתה מביאה חורבן על עצמם, ותהיה מידת ההפתעה אשר יצליחו להשיגה מלכתחילה כאשר תהיה, ויהיה אופן הנהלת ההיאבקות על ידם בלתי-נרתע ואכזרי כאשר יהיה.

המלחמה "הקרה" מצריכה שימוש בכלי-נשק שהנם בגדר מקובלים; ואילו ההצלחה במלחמה החמה מצריכה כלי-נשק חדשים.

דבר הנראה-מאליו הוא, כי לשימוש בכלי-נשק אטומיים ומימניים תהיה השפעה עמוקה על ניהול המלחמה, על מערכות כלי-הזין**. על השגות איסטרטגיות וטקטיות — ועל-כן גם על ארגון הכוחות.

בעסקנו בסוגיית הארגון-המחודש של כוחותינו, עשויים אנו להתקל תכופות במצבי סתירה בין כלי-נשק מקובלים, לגביהם מצויה אצלנו ידיעה, ולבין כלי-נשק חדשים, אשר הידיעה על אודותיהם חסרה לנו. מדי-התגלות סתירה כזו, צריך שהפתרון יהיה לטובת כלי-הנשק החדשים, העתידיים לשמשנו לאורך-זמן. את כלי-הנשק החדשים יש לשלב בהדרגה — שלב-שלב — לתוך מערכות כלי הזין הקיימות שלנו, על מנת להפחית במידה מתקדמת-והולכת, ולבסוף לחסל כליל, את חלקם של הציוד וכלי-הנשק אשר יתישנו-וילכו עם חלוף השנים.

ברצוני להבהיר כאן הבהרה-מפורשת את העובדה כי אנו, הפועלים במפקדה-העליונה באי-

* "נ.א.ט.או." — "N.A.T.O."; והיינו: "North Atlantic Treaty Organisation". ארגון האמנה הצפון-אטלנטית.

** Weapon System — והיינו אותם ציודים של כלי-נשק מסוגים שונים, ולתכלית השונות, המשלימים זה-את-זה, אשר עליהם נבנים ומושתתים תקני-שימוש ליחידות וחילות השונים (ולצבאות בכללם) האופייניים לכל תקופה מסוימת בהתפתחות הצבא והמלחמה — המער.

הנני מדבר כיום בתור איש-צבא בין-לאומי, המשרת את 14 ממשלות "נאטו"*. באם רוצים אנו כי מידת התקדמותנו תהיה הולמת-את-הזמן — כי אז, דומני, יש הכרח בהשמעת דברים, מפי ראשי-שרותים אחראיים, אשר יהיו מפורשים יותר מאלה שנשמעו בתקופה האחרונה, אשר יש לי לומר כאן, מבטא את דעותי-אני האישיות, ומקווני כי יראוהו כתרומה למחשבה בונה בבעיות-ההגנה.

המלחמה-הקרה והמלחמה-החמה שימו-נא לב לשמה של הרצאה זו: — "הצצה מבעד-אשנב אל מלחמת-העולם השלישית".

יש אשר יאמרו כי מלחמת-העולם השלישית כבר מתרחשת בפועל; וכי, כרגיל, לבשה היא צורה השונה מזו של כל מלחמה אחרת. התרגלו לקרוא לה בשם המלחמה הקרה. בעצם, היה מתאים לה השם "שלום קר".

עם התקדמנו בדרך פיתוחם של כלי-נשק אטומיים ומימניים, קליעים-מונחים ורקטיות-בליסטיות, תתברר-ותלך העובדה כי מלחמה חמה — פירושה התאבדות-גומלין ליריבים. על כן, הבעיה הגדולה לגבי המלחמה-הקרה המתרחשת עתה היא כיצד לזכות בה מבלי לגרום להתפרצות מלחמה-חמה.

מלחמות מקומיות — כגון בקוריאה, הודו-סין מלאיה, קניה — תוספנה ללא-ספק להוות חלק של המלחמה הקרה; אולם רב ההבדל ביניהן לבין מלחמה חמה, שתיהן — הן הקרה והן החמה — מלחמות בהיקף כדור-ארצי הינן. בהתאמצו לזכות במלחמה הקרה, עלול צד זה או צד אחר לטעות טעות-חשובה — ולהביא לידי פרוץ מלחמה חמה, אף כי שום צד לא רצה בה.

סבורני כי המצב הנוכחי בעניני העולם, והמתיחות הנוכחית, יימשכו עוד תקופה ארוכה. על כן חייבת כיום מטרה האמיתית של כל מחשבה צבאית להיות: כיצד לשלב, בדרך החסכונית ב-

של ארגון ההגנה האזרחית להתקיים כבר בימי שלום, כולל ראש אחראי של הגנה אזרחית, והאמצעים ההכרחיים להוצאת התכנית אל הפועל. באם לא תכונן כבר בימי שלום המסגרת לארגון מבוסס-כראוי של הגנה אזרחית — צפויה שואה לאותה אומה במלחמה עולמית; כי החזית הפנימית — תתמוטט.

העתידי

במחשבתנו לקראת-העתידי נחוץ לנו יסוד מציאותי ידוע.

הבה, על-כן, ונשקול את הכרוך במלחמה בין שתי קבוצות רבות-עצמה של מדינות; ונכנה: נא אותן "המזרח" ו"המערב". במסגרת ציון רחב זה תוכלו לצרף צרופים אשר תחשבו לנאותים. אני הייתי מציע כי את מדינות "נאטו" נכלול ב"מערב".

הנחתנו תהיה כי ל"מערב" עדיפות, בשעה הנוכחית, בכלי-נשק אטומיים ומימניים, וכן באמצעים להנחתתם; אף כי במרוצת-השנים אפשר לשער כי עדיפות זו תפחת-ותלך.

הגישה הכללית

אם עלולה אי-פעם מלחמה לפקוד מחדש עולם בנזק זה — ואלוהים ישמרנו מכך — הרי מצויים לצורך-תפעול כלי-נשק שאין בקורות-מלחמה דומה לעצמחם. יש אשר יאמרו כי אם בוא-תבוא מלחמה — לא ישתמשו בנשק-גרעיני; אני עצמי חולק על כך. דעתי היא כי הפחד בפני נשק אטומי ומימני — אימתו-העוצרת רבת-עצמה הנה, כעִצְרֹן*** (בפני יציאה למלחמה; ואולם, משתחיל אי-פעם מלחמת-עולם חמה — כי אז יש-לשער כי שני הצדדים ישתמשו בהם. אנו-עצמנו ודאי שנשתמש בהם באם נותקף, כפי שכבר אמרתי.

במידה שניתן לדאות כיום, לא יהיה זה מוצדק מצדנו לסמוך על הרעשה מן-האוויר בלבד, ואפילו באמצעות כלי-נשק גרעיניים — בכדי

רופה למעצמות-הברית**). מבססים את כל תכוננו המבצעי על שימוש בכלי-נשק אטומיים ומימניים בהגנתנו. באשר לנו אין עוד הדברים בגדר הנחה: "אפשר ונשתמש בהם". הנחתנו מוחלטת מאוד הנה: "השתמש-נשתמש בהם, באם נותקף".

הסיבה לכך היא, כי אין ביכולתנו להציב כוח-שקול כנגד הכוח אשר ניתן יהיה להפעילו בגדנו — אלא אם נשתמש בכלי-נשק גרעיניים; והרי ראשי המדינות, הממונים עלינו, לא גילו מעולם התלהבות רבה שעה שהמדובר היה בהעמדת אותם המספרים (של אנשי-מלחמה, — המתרגם) הנחוצים כדי שיתאפשר לנו לותר על שימוש בכלי-נשק כאלה.

כל אלה — מצריכים שידוד-ארגון ידוע ככוחותינו, וכן באיסטרטגיה שלנו. במפקדה העליונה-באירופה למעצמות-הברית" נבחנו ענפים אלה בחוץ-היטב במשך השנה האחרונה, והגנו על ידי מסקנות מסוימות. עתה נחוץ לנו שיתוף הפעולה מצד ממשלות המדינות, בשביל שמסקנות אלו תתורגמנה ללשון פעולה מעשית.

האמת היא, כי הגענו אל הנקודה של "אין עוד לחזור"***) באשר לשימוש בכלי-נשק אטומיים ומימניים במלחמה חמה.

הגנה אזרחית

באם מעלים אנו כנגד עינינו את האפשרות של מלחמה אטומית, כי אז ברורה מאליה חשיבותה של ההגנה-האזרחית. נושא זה מוזנת כיום הזנחה גסה ביותר. לאמיתו של דבר, אין בתחור מיה של אף מדינה ממדינות "נאטו", במידת הידוע לי, ארגון ראוי של הגנה אזרחית.

ההרס העצום הנגרם ע"י פצצות אטומיות ומימניות, והטיפול במספרים הגדולים של נפגעים מכין האזרחים — באלה לא יוכלו לעסוק מתנדבים מספר, משימה זו עלולה להיות משימת-ענק.

אנשים מאומנים וממושמצים, בהנהגת ממונים טובים, היו נדרשים לכך — ובהיקף רחב בהרבה מן המצוי בכל ארגון אזרחי המתקיים מבעוד ימי-שלום.

היות והתקפה-גרעינית הנה כיום בגדר האפשר, חייבת אומה להיות מסוגלת, "לספוג" התקפת-הפתעה עליה — ולהישאר בחיים, על מנת להמשיך בהיאבקות. על כן חייבת כל מסגרת

* Supreme Headquarters (S.H.A.P.E.) — Allied Powers, Europe — המפקדה העליונה באירופה של כוחות "ארגון האמנה הצפון-אטלנטית".

** "Point of No Return" — דהיינו בלשון טייסים, הנקודה בטיסה-למרחק (למשל — מעל לאוקינוס) שבה אין עוד אפשרות לשוב אל נקודת-המוצא, באשר כבר לא יספיק הדלק המצוי — ואין עוד ברירה אלא להמשיך קדימה. — המערב.

*** עררון — Deterrent

טעות-בחסרון, עלולה לבוא בכל זמן. במלחמה כזו יהיה עלינו ללחום באותם כלי-הנשק המצויים בידינו, ובאותה דרך בה נמצאו מאומנים כוחי תינו בשעה בה תתחיל. האמת היא, כי אוי חיי- בים אנו לעשות במיטב יכולתנו במה שמצוי בידינו אז — ולא להיות קשורים לתכניות שסומ- נו לקראת מצב שונה-להלוטין.

מלחמה חמה עולמית שתוכננה מראש

סבורני, כי במלחמה כזאת יהיו ג' שלבים. שלב א': היאבקות במרחבי-העולם כולו על השליטה באויר ובאוקיינוסים. במשך שלב זה יהיה זה חיוני למנוע כוחות יבשה אויבים מלש- טוף בסיסים ושטחים של "המערב", ומלנטרלם. שלב ב': השמדת כוחות-היבשה האויבים הנתתרים.

שלב ג': שלב המיקוח, כאשר ארץ היריב, וכל הכלול בה, נתונים לחסד עצמת-האויר של "המערב". אזי נגביר את התקפת-האויר עד לנקודה בה היריב יקבל את תנאינו. השלבים ב' וג' עשויים להתרחש במקביל זה לזה.

כנגד הרקע של איסטרטגיה-כוללת כזו, הבה ונעיין בסוגית-מלחמה זו לפי שלושה פרקים אלה: —

המלחמה באויר • המלחמה בים • המלחמה ביבשה

המלחמה באויר

מן האסטרטגיה שאת קויה ציינתי, מסתבר כי הגורם-הראשי במלחמה עתידה תהיה עצמת- אויר. וזאת דעתי האיתנה. אולם, כבענינים כה רבים אחרים, תכופות-מדי אין אנו משרתים אמת גדולה זו אלא שרות-שפתים בלבד. הגדול שביתרונות עצמת-האויר — גמישותה. עיקרי הגורמים הקובעים את מידת הגמישות הינם אורחי הפיקוד והשליטה, טוח המטוסים, וניידותו של הציוד-התומך. הגמישות של כל כוחות האויר שבזירת-מלחמה נתונה, השליטה המרוכזת עליהם, הגן היוגיית להצלחה.

"מלחמת לחיצה-בכפתורים" — ביטוי שנהיה נפוץ מזה כמה שנים, והוא מסמל אורח-מלחמה משוער-לעתיד, שבו לא יהיה עוד, בעצם, צורך בכוחות-לוחמים — כי הפעלת אמצעי-קרב אבטומטיים ורחוקי-טוח, מיני קליעים מונחים הנרשאים אמצעי-פגיעה אדירים, אם אטומיים, אם חימיים, ואם אחרים — תתאפשר לאדם, היושב במעבדתו ע"י לחיצה בלבד בכפתור, של המנגנון המפעיל והמשלת. — המער.

להביא מלחמה עולמית לסיום מוצלח; ועוד פחות מזה — מלחמה או התפרעות מקומיות. כיום לא ניתן לזכות במלחמות אלא ע"י לחימה, ובמל- המת-עולם חמה תמשך הלחימה באויר, בים וביבשה. עד אשר יאבד לאחד הצדדים הרצון להוסיף-וללחום. יהיה זה גבון מצדנו לקבל עובדות אלו, ולהתכונן בהתאם לכך. אלה הנו- טים להסברה כי המלחמות בעתיד תצטמצמה בפעולות נוסח "לחיצה בכפתור" * — מוטב להם כי יחדלו מלהשלות את עצמם.

לעומת זאת, הרי שימוש חרוץ ומושכל בעצ- מת אש גרעינית עדיפה, ותיפעולה המדויק כלפי מטרות — בשילוב עם מבצעים של כוחות- יבשה חדישים וגמישים — עשוי להיות גורם מכריע במערכה היבשתית-אוירית. הבעיה תהיה: כיצד להכריח את האויב לרכו את כוחותיו-המזור- ינים ריכוז מספיק, עד כדי הווחם מטרה כדאית להתקפה גרעינית; וזאת — מבלי שכוחותינו אנו יוצגו במצב המאפשר השמדתם באמצעות הת- קפה-גרעינית מצד האויב.

במשבתנו המכוונת-קדימה שומא עלינו לשים את הדגש בארגון, בתפיסות טקטיות, ובכלי-הנשק והציוד אשר נחוצים בשביל שית- אפשר לנו ללחום בדרך בה אנו רוצים.

כל עתידנו תלוי בהעלאת התשובות הנכונות לבעיות אשר הוצגו עתה בפניהן.

מלחמה חמה הבאה עקב טעות-בחסרון

באם מלחמה-חמה תפרוץ מחמת טעות-בחס- רון — דבר אשר תמיד הנו בגדר-האפשר — כי אז לא יקדם לכך אותו תהליך של חיזוק, כו- חות היבשה והאויר של "המזרח" באזוריהם הקר- מיים, ואף לא פריסתן האיסטרטגית של הצוללות, אשר בדרך כלל מקובלים כסימן-מבשר, הצפוי ערב פרוץ-מלחמה. במקרה כזה, יתכן כי אומות "המערב" תופתענה הפתעה זמנית. אולם, אם יהיה ביכולתנו להגיב במהירות — כי אז זיינו זוכים במלחמה כזו.

פרק זמן ארוך היה נדרש בשביל "המזרח" בכדי שביא וירכו את הכוחות בהיקף הנחוץ על מנת לגרום לנו חבלה חמורה; ולאותו זמן היו מספיקים כוחות האויר שלנו לגרום נזק רב לארצות "המזרח".

צורה זו של מלחמה חמה, "מלחמה מחמת

הגרעיניים, לנסיון לפגוע בכוחות-האוויר האיסטר-
רטגיים שלנו ובמתקנים בהם תלויים כוחות אלה.
הוא מוכרח לאלצם להשקיע מאמץ במערכת
הגנה-אווירית — בעיה שאינה מן-הקלות בשבי-
לם.

כנגד רקע זה, סבורני כי יש לבחון לגבי
המלחמה באויר, שלושה מצבים-בזמן, העשויים
להתפתח בזה-אחרי-זה.

המצב הראשון.

מצב זה צפוי באם תקרה מלחמה בעתיד

הקרוב.

בעתיד-קרוב זה, כפי שהנני רואה אותה, יס-
מכו שני הצדדים, הן בתחום האיסטרטגי והן
בתחום הטקטי, בראש-דוראשונה על מטוסים
מונהגים-טייטים. כן צפוי לנו בתקופה זו יתרון
מכך שמאונן-הסיכויים בה הוא לטובת ההתקפה
באוויר — באם רק נגלה את היכולת להגיב
מידית, משנותקת.

אכן, אין אני רואה, בתוך תקופה זו, כל סימן
לכך כי יוכל אחד הצדדים ליצור מערכת-הגנה-
אווירית שיהיה בה כדי להשפיע השפעה-רבה על
המאונן הנוכחי הנ"ל, שהוא לטובתה של ההתקפה
באוויר.

לתוצאותיה של מערכה-רבתה זו על השלטון-
באוויר תהא השפעה כבירה על המלחמה כולה;
ועלינו לזכות בה.

אולם לא נוכל לסמוך על משאבי כוח-אווירי
אשר יהיו תלויים בתהליכים של גיוס*. כוחות-
האוויר שאנו זקוקים להם, על כל האמצעים
הנחוצים בכדי לקיימם במצב של כושר-מבצעים,
חייבים להתקיים אף בימי שלום. ועלינו להחזיר
לכוחות-האוויר את הגמישות, שבמידה רבה הפ-
סידוה — על ידי שאת פיקוד-האוויר נרכז ברמה
גבוהה ככל-האפשר.

המצב השני.

בעתיד לא כל-כך מרוחק עשוי "המזרח"
ליצור מלאי מספיק של כלי-נשק אטומיים, ולפ-
תח את האמצעים ארוכי-הטוח להנחתתם, שיהיו
ממשיים למדי על מנת להלום, עם פרוץ-מלחמה,
מהלומת-השמד באמצעי-אנו להנחתת פגיעותיה
של עצמת-אוויר תוקפנית. במצב כזה לא נהיה

* והיינו: קריאתם-אל-שירות של אנשים — או אף
יחידות שלמות — שנמצאו במילואים; הפעלתו של ציור
אשר נמצא במשך תקופת-השלום ב"עתודות-שמורות";
וכיוב"ו.

אולם, "המערב" הקריב את הגמישות, ע"י
שהשתית את ארגון הפיקוד-האווירי על צרכי
"הסיוע הישיר" של כוחות-היבשה — בעוד
שצריך היה להשתיתו על אותה צורת ארגון
שהינה הכרחית בכדי לזכות במידה הגדולה-ביותר
תר של שליטה באוויר.

עצמת-אוויר — אינה ניתנת לחלוקה. באם
תפצלה לתאים-תאים — רק תפרקה בכך לשב-
ריים-שבריים, ותהרוס את גדול יתרונותיה —
הגמישות.

באם נפסיד את המלחמה באוויר — נפסיד
את המלחמה כולה; ונפסידה עז-מהרה. דרכי
הפעולה בהן נקטנו בשלביה המאוחרים של מל-
חמת-העולם השניה — אין חזקה כי דוקא הם
יהיו אלה אשר בהם נצטרך לנקוט במלחמה
עתידה. במלחמת-העולם השניה היתה לנו, החל
מ-1943, עדיפות כמעט-שלמה באוויר; במל-
חמת-עולם שלישית לא יהיה הדבר כך — ואין
זה לפי-יכולתנו להקריב את תכונת-הגמישות
בארגון פיקוד-האוויר שלנו.

עלינו להזהר שלא להסיק מסקנות-שוא לגבי
העתיד משתי שנותיה האחרונות של המלחמה
שמאחרינו: השנתיים, אשר במלחמה-באוויר שבהן
זכינו כבר בשנים שלפנינו.

חילות-האוויר מבוססי-היבשה — תמיד יצ-
טרכו לספק כל סיוע-אוויר תוקפני אשר יידרש
במלחמת היבשה, כשהם מפעילים לכך כוחות-
אוויר שאומנו אימון-מעולה במלאכה זו במיוחד.
אולם צריך שיוכלו למלא תפקיד זה מבלי להק-
ריב את גמישותם הם. בהודמנויות ידועות, אפ-
שר ויצטרכו להשתמש בכל עצמת-האוויר הי-
מצויה, על מנת לעזור, בהצלחת הצבאות מהשמדה;
והארגון-האווירי צריך שיביא בחשבון אפשרות-
חירום מעין זו, אשר רק אזהרה קצרת-זמן בלבד
תיקדם לה.

עתה, הבה ונבחון את המלחמה-באוויר לגופה.
באם נוכל לקיים את היכולת — ברגע בו
ונתקף — לפתוח בהרעשה גרעינית כבירה על
"המזרח", כי אז אי-אפשר להללו שיפטרנו עצמם
מלעשות-דבר בנידון זה.

הדבר מוכרח להשפיע על אופן-תפעולם של
כוחות-האוויר שלהם.

הוא מוכרח לאלצם להקדיש מאמץ ניכר של
כוחות-האוויר ארוכי-הטוח שלהם, ושל כלי-נשקם

מסקנות לענין המלחמה באויר

מהן המסקנות?

משפטרנו את בעית התחדות המטוס בשקיה באויר, ויהיה ביכולתו של אוירון להשאר בשח-קים לפרקי-זמן ממושכים ובכל מזג-אויר שהוא — תהיה עצמת-האויר לגורם המכריע במל-חמה. זמן זה טרם בא, אך הוא יבוא אי-פעם.

הדבר שעלינו לעשותו עתה הוא לארגן את הפיקוד והשליטה על כוחות-האויר שלנו באופן כזה שתישמר מידת הגמישות הגדולה ביותר, ברכונו את הפיקוד בידי המפקד, ברמה גבוהה ככל האפשר, אשר יש ביכולתו לקיים פיקוד זה קיום-של-ממש, באופן שיוכל להגיף, ולהסיל, את כל כוחות-האויר המצויים בזירת-המלחמה, ככלי-זין אדיר אחד.

באם נותקף, עלינו "להתניע" ולהפעיל אופני סיבה-אוירית מידית, בקנה-מידה גדול ככל האפשר, המכוונת אל כוחות-האויר של היריב ואל ארצו.

האמצעים להנחתת אופנסיבה-אוירית מידית — הכרח כי יתקיימו כבר בימי שלום.

עלינו לפתח מערכת-אזהרה-מוקדמת, שתהיה תכליתית — ושתחול על כדור-הארץ כולו, למען יהא לנו סיכוי-מה ליכולת, מצדנו, לנקוט אופני-סיבה-באויר באם נותקף, ועלינו ללמוד, לימוד-דחוף, את סוגית ההגנה-האוירית; על נושא זה עוד אומר דבר-מה בהמשך הרצאתי.

חיוני-הוא כי כוחות-האויר שלנו יהיו מסו-גלים, "לספוג" התקפה גרעינית — ולהוסיף להתקיים, על מנת להשיב מהלומת-חשובה. יש לחקור את כל האפשרויות והגישות הכלולות בעקרון הפיזור, עלינו לנתק את עצמנו ממסלול-לי-ההמראה העצומים עשויי-הבטון, הנהוגים כיום — ולפתח מטוסים אשר יוכלו לנחות במ-רצועות-נחיתה-והמראה**, קטנות עשויות לו-חות-מסלול-חלולים***, הפזורות על פני שטחי הארץ ולהמריא מהן, לדבר זה עשויה להיות

עוד מסוגלים לתפעל-כנגד-מטרות את המלאי העדיף שלנו בכלי-נשק גרעיניים — ונהיה על-לי, על כן, להפסיד מלכתחילה את היזמה במל-חמת-האויר.

בדרג-התפתחות זה, במידה שניתן לי לראות את הדברים מראש, יוסיפו עדיין שני הצדדים לסמוך בראש-וראשונה על מטוסים מונהגי-טייסים, הן לתקיפה והן להגנה.

עוד בטרם תגיע תקופה זו, תהא נודעת חשי-בות כבירה לכך כי נספיק לפתח, ולקיים-בקבי-עות, מערכת-אזהרה מוקדמת ומהירה, תכליתית-ביותר, החלה על פני כדור-הארץ כולו — בציי-רוף עם מיטב ההגנה-האוירית, שביכולת אנשי-המדע להעניק לנו; וכל זאת — על מנת למנוע בעד כך שעצמת-האויר התוקפנית שלנו תחובל מלכתחילה ע"י התקפת-אפתעה.

המצב השלישי

עוד יותר מאוחר — סבורני כי יוחר מאשר חמש שנים מעתה — אפשר ו"המורח" יפתח אמצעים כאלה להנחתתם-במדויק של כלי-הנשק אשר לרשותו, הן אמצעים קצרי-טוח והן ארוכי-טוח, אשר אינם נוקקים עוד למטוסים מונהגי-טייס, יכולתנו לסכל איום זה, הן ע"י נקיטה באמצעים תוקפניים והן — בהגנתיים, תיפחת אוי בהרבה: כי המטרות לאמצעי-ההגבה שלנו תהיינה פגיעות הרבה פחות — בין שהמדובר הוא באתרי-השיגור של קליעים אלה, ובין בכלי-נשק כאלה גופם, תוך תעופתם באויר*.

עלינו לשאול את עצמנו ברצינות: מה צרי-כות להיות, בדרג-התפתחות זה, המטרות לעצ-מת-האויר התוקפנית שלנו, האם תהיה עדיין נכונה אז ההנחה שמבצעים תוקפניים, ע"י מטו-סים או קליעים שלנו, ישפיעו ישירות על מידת יכולתו של היריב להנחית את כלי-הנשק שלו עלינו?

גם בדרג זה אין אני רואה את המטוס כגורם שיעלם כליל.

בשטק הטקטי, בטוחני כי תמיד תתוספה-ותתקיימה משימות למטוסים מונהגי-טייס, בסיוע לכוחות יבשה וים, אף מטוסי אויב שיופעלו לתכליות אלו, ובסיסיהם, יוסיפו לשמש מטרה חשובה למטוסינו ולקליעינו.

* זאת בשל קוטנם היחסי — ובעיקר מחמת מהירו-ותם העצומה. — המער.

** שהם קטנים לעומת שדות-התעופה למטוסים — ואף ניתנים להסתרה פרכמה מן הנ"ל — זמן עשויים להיות נודדים ממקום-למקום. — המער.

*** P.S.P. — Pierced-Steel-Plates airstrips — infrastructure — כבישוי המקובץ ב-בלשון-האויר ריה" הצרפתית — והוא מתחיל להיקלט גם בלשון-האויר ריה" האנגלית. — המער.

„השליטה על הימים, בעתיד — האם תקויים מן הים, או מן האויר?“ משמביאים-בבשבוך את טוחם ועצמתם של מטוסי העתיד, וכן את ההתקדמות הצפויה במקום ובאלקטרוניקה — אין אני, אישית, יכול להגיע אלא למסקנה זו: כי יבוא זמן, והגורם הראשי בשליטה על ימים תהיה עצמת-האויר.

דומני כי חלף יומה של אנית-המלחמה הגדול לה שעל-פני-הים. בעתיד יושם יותר הדגש בסוגי הספינות הקטנים-יותר, ובכלי-שיט תת-מימיים.

באם נכון הוא כי בעתיד תקויים השליטה על הימים בעיקר מן האויר, כי או יש לשקול: שמא מוטב כי שליטה זו תנוהל על ידי חילות-האויר של המדינות, ולא ע"י צייהן? אם כך הוא, הרי לא-עוד ייזקקו ציים בעתיד לכוחות-אויר משלהם. זמן זה — טרם בא. אולם סבורני כי יבוא בזמן מן הזמנים, אם דבר זה נכון, אין אנו צריכים לבנות נושאות-מטוסים נוספות, העולות ביוקר.

עד אשר יתבהרו סיכויי-העתיד מבחינה זו, ותינתן החלטה מוסמכת, אין להרשות לציים להקים כוחות-אויר בלתי-תלויים מבוססים-בחוץ-ים, אשר נועדו לבצע — ו"להכפיל" ע"י ההקבלה שבהם — את אותן פעולות ימיות הנתונות כיום בתחום אחריותם של הפיקודים המתאימים (פיקוד-הכוחות-החופיים, פיקוד-המפ"צ ציים, פיקוד-מטוסי-הקרב) שבחיל-האויר של אותה מדינה (כגון: חיל-האויר-המלכותי, במקרה של הממלכה-המאוחדת).

סיכומו של כל זה הוא כי כלי-הנשק החד-שים טרם הפכו את נושאת-המטוסים לדבר שאבד עליו הכלה, אולם עשויים הם לעשות זאת בעתיד, וצופה אני את השליטה-על-ימים עוברת, בסופו של דבר, לידי חילות-האויר.

המלחמה ביבשה

בכדי להילחם בהצלחה על פני יבשה צריכים אנו, לכל הפחות, לארבעת תנאים-הכרחיים אלה: ראשית, שיהיו לנו כוחות "פעילים",* מבעוד ימי שלום, מעולים-בתכלית, שמצבתם שלמה והם נכונים בכל עת, חבלי כל תהליך של גיוס, לפעול כצינת-המגן שלנו.

* דהיינו — מגויסים בקביעות, בשירות-פעיל, לען מת כוחות-בעתודה, המתגייסים ע"י-בוא-מלחמה. — המער.

השפעה מהפכנית-ממש על כל ענין מערכת-ה"שליטה-הקרקעית של כוחות-האויר (רשת שדות התעופה, מתקני הקשר, אמצעי המק"ם והאזהרה, בסיס הדלק, ועוד), ואף להביא לידי הסכונות גדולים מאוד בהוצאות כספיות. מבחינה זו, אפ"שרויות גדולות מאוד גלומות במטוסי "ההמראה-האנכית".

המלחמה בים

עתה — הבה ונדון בענין המלחמה בים. שום התפתחות חדישה לא הקטינה — ואף אינה נראית כעשויה להקטיף, בעתיד שניתן-לחזותו — את תלותן של אומות-המערב בתגור-עתם על פני האוקיינוסים של אמצעי-קיומן: — וזאת הן במלחמה — והן בימי שלום.

כך, למשל, במלחמת "מזרח-מערב" סבורני כי "המערב" לא יוכל לזכות במלחמה באם יאבד את השליטה באוקיינוס האטלנטי, אם לא נוכל לפרוס באירופה את עצמתה של יבשת-אמריקה, עשויה אירופה ליפול-בטפלים.

בימים הפתוחים, הרי הגדולות שבסכנות הן הצוללת וההתקפה-מן-האויר, במימ-הצרים יש להוסיף על כך את סכנת המוקש; וכן תרבה כאן פגיעתה של ההתקפה באמצעות מטוסים. משימתם הראשונה של כוחות-הצי המערביים היא להבטיח כי יכול-נוכל לטפל בכל התגרות בשליטתנו על-פני-ימים, וכי לא נפסיד שליטה זו.

כוחות ציים זקוקים לסיוע-אויר כשם שזקוקים לו כוחות-יבשה. דבר חיוני הוא, בחסיבות הקיימות כיום, כי ציים הנדרשים לפעול באוקיינוסים הגדולים — יעמדו לרשותם כוחות-אויר משל-עצמם.

אלה מציי המדינות אשר מלאכתם מרוכזת אך ורק במימ-הצרים — כגון, בים-התיכון, או במימי אירופה — נמצאים במצב שונה; לדעתי, אין ציים כאלה צריכים כוחות-אויר משלהם.

אשר אמרתי בענין המלחמה-בים — תוקפו יפה כיום, ולמספר-שנים קרובות, אך ככל שמר"בה הנך לבחון את האפשרויות שבעתיד, כן יק"שה יותר לראות מראש את הכרוך בבעיית השליטה בימים.

שאלה שיש להציגה בפנינו, ולהחליט בה,

היא: —

היגה. כיום חזק מבכל זמן שבעבר הצורך בכך כי «כוחות יום-הגיוס» אמנם יִמְצְאוּ נכונים — במקום שהועד להם, ובמלוא יכולתם לפעול — כנגד התקפת-הפתעה.

ארגונם של כוחות-העתודה צריך להיקבע לפי השיקול של הזמן בו חייבים הם להיות מצויים-לתיפעול. דבר זה מוכרח להשפיע על דרגת-הכוננות שבה מקיימים אותם, וכן, במידה מסוימת, על ארגונם הפנימי וציודם.

נראה לי כי השלבים המוקדמים של מלחמת-עולם שלישית הם שיעצבו עד-מהרה את מהלכה של מלחמה כזאת. יהיה זה בגדר «רצון שהוא אבי-המחשבה» באם נגיד, בזמן הנוכחי, כי ההכרעה תושג אוי תוך שבועות, או חדשים מעטים. אך הריני להציג בפניכם את ההנחה, כי מש-נוקטים את הקו לניצול-מלא-ככל-האפשר של כלי-נשק גרעיניים בשלב מוקדם במלחמה — מעורר הדבר ממילא שאלות רציניות לגבי ערכן הצבאי, בימות-שלום, של אותן תרומות למאמץ-המלחמה, אשר השפעתן השפעה-מושגית תהיה. הבה ונתבונן עתה התבוננות מסיימת במלחמה שבאוויר, בים וביבשה.

לסוגית המלחמה באויר

הכרח לנו לזכות במלחמה-באוויר. לא נזכה בה אלא אם יאפשר לכוחות-האוויר להחזיר-לעצמם את גמישותם ואחדותם, ואם יאורגן פיקוד-האוויר בהתאם לכך. חיוני הוא כי בענין זה יטופל מיד, ברמה המדינית הגבוהה ביותר.

הכרחי כי נקיים קיום-קבע בימי שלום את היכולת לפתוח באופנסיבה מידית באוויר נגד כל אחד אשר יתקפנו.

«המערב» פגיע להתקפה גרעינית. עצמה-תוקפנית גדולה — כל קיומה לשוא, אלא אם כן שלובה היא בעצמה-הגנתית, ואם ניתן לשלחה-אל-תעודתה מבסיס-בטוח. עם חלוף-הזמן, וככל שהפרשי היכולת-התוקפנית שבין «המזרח» ו«המערב» מתאזנים, יהיה היתרון צפוי לאותו צד אשר כוחו-ההגנתי רב יותר, אשר ביכולתו לאבטח את עצמו בפני התקפה, והוא מסוגל אף לאחריה להוסיף-ולחיות על מנת להלום מהלומת-תשובה.

• "M-Day"

כוחות אלה צריך שיהיו מאומנים ומצוידים עד לרמת-השיא: גייסות תוקפניים, קשי-פגיעה וגיידים, שרוחם רמה ומשמעתם מעולה ביותר, ומפקדיהם צעירים וגמישי גוף ורצון. אלה הם הגייסות והמפקדים אשר מוטל עליהם לעמוד איתן בפני האויבים והמגור של התנגשויות-הפתיחה שבמלחמה אטומית; והם יעמדו איתן רק באם יהיו מאומנים אימון מעולה וממושמיים כדי משמעת מעולה.

אלה הם כוחות יום-הגיוס-גופו*.) שנית. נחוצים לנו כוחות-עתודה, מאורגנים היטב, שניתן לבצע לגביהם את הגיוס בדרגים-דרגים — וכשכל דרג מקבל מבעוד-ימי-שלום את האימון המספיק, שיש בו כדי להבטיח כי ייצלח להילחם בשעה בה יירש ממנו הדבר. אלה הם הכוחות שלאחר-יום-הגיוס.

שלישית. כוחותינו, אלה ה«פעילים» ואלה שבעתודה, צריך שיעמוד מאחריהם ארגון נאמן בשטחי הלוגיסטיקה והתובלה, אשר כבר בימי שלום יתקיים בהיקף שהנו הכרחי על מנת להכ-טיח את ההצלחה שבשבועותיה הפותחים של מלחמה.

רביעית. צריך שיהיה לנו ארגון נאמן להגנה-אזורית, בשטחה של כל מדינה ומדינה.

כל השקפת-היסוד, עליה מתבססים ציוני-דרכים אלה באשר לכוחות יבשה, אינה אלא זו: — כי הכוחות-הפעילים, המקיימים כמצי-אות-קבע בימי שלום, ימנעו מן «המזרח» את האפשרות לפתוח בהתקפת-הפתעה, מבלי תהליך מוקדם ומכין של חיזוק כוחותיו והגברתם, תהי-ליך אשר ידיעה על אודותיו. היתה מגיעה אלינו על כן קשה. היה ליריב, במסיבות אלו, להפתיענו. כוחותינו הפעילים ימנעו את כוחות «המזרח» מלהגיע אל האזורים החיוניים שלנו, בעוד אנו מכנסים ומזויזים-קדימה את כוחות העתודה שלנו.

סיכום כללי

ברור לי — ומקונוי שגם לכם — כי מצבת כוח-אווירי הולמת-את-הצורך, המשולבת בציי-רונף יכולתנו להכניס-לשימוש כלי-נשק גרעיניים במספרים גדולים — יש בהן כדי להרבות את סיכויינו להצליח בהגנה על המערב, באם נותקף. זאת ועוד: — ההשפעה, אשר אפשר ותהיה להתקדמות המדע על גורם-קומן במלחמה, רבה

חיים להעמיד צבאות-עתודה — ברובם מיושנים הינם.

בארגונם של כוחות-היבשה חייב הדגש להיות בניידות-איסטרטגית וטקטית, ובפשטותן של מערכות כלי-הזין. צריכים אנו לדיכויזות אשר את תזוזותיהן ניתן לבצע במהירות בדרך האויר; דבר זה יצריך מטוסים המתאימים לתכלית זו. בכדי לזכות במלוא היתרון מעצמת-האש העצומה אשר כלי-גשק גרעיניים מספקים אותה, ולהימנע מהשמדה ע"י התקפה-גרעינית אויבת, מוטל על הצבאות לפתח טיפוס מפקד-בקרב שיהא "ממולח" יותר, ומסתגל יותר למצבים והודמנויות, מזה המצוי כיום — וזאת הן בדרגי-פיקוד זוטרים והן בדרגים בכירים. מפקד כזה — צריך שיהיו לו הדמיון, ההעזה ומשאבי-יכולת שיאפשרו לו "לחטוף" הודמנויות מקומיות צצות וחולפות; צריך שיהיה מאומן לפעול באורח בלתי-תלוי, ומיידית, במסגרתה של תכנית כללית — ולא-ידוקא לפי פקודות מדויקות ומפורטות, או רק לאחר שאילת-פי-ממונה. הייתי מוסיף לכך כי תכונות אלה במפקד — תוקפן יפה במידה שזה אף לגבי ציים וחילות-אויר.

על כוחות-היבשה להיות לתלויים-פחות בדרך-כים, ומסוגלים יותר לתנועה עוברת-בכל, על פני השטחים.

את מערכת האספקה של צבאות-היבשה יש להגמיש, ולהפחית את סירבוליה. על הצבאות להיות לתלויים-פחות בעורקי-אספקה קבועים, כגון כבישים ומסילות-ברזל, המצריכים העתקות תכופות של המטען מכלי אל כלי.

הצבאות זקוקים לעורק הספקה פשוט, המת-בסס על הטסת מטענים. כיום, משנותקו קווי-אספקה ע"י פעולות אויב, חדלים הצבאות מלפ"עול ביעילות.

השיטה של העתיד צריך שתכלול אספקה-באוויר אל אזורי-התחזוקה קדמיים ממתקני-בסיס המרוחקים קילומטרים רבים לעבר העורף והמ-פוזורים היטב. הדיכויזות תוכלנה אזי למשוך את הנדרש להן, מאזורי-התחזוקה-הקדמיים באמצעות כלי-רכב עוברים-בכל.

הטסת האספקה ממחסני הבסיס אל אזורי-התחזוקה הקדמיים מוכרחה להיעשות באמצעות סוג זה או אחר של מטוסי "המראה-אנכית", המסוגלים להמריא ולנחות אנכית, ואשר, בשעת

בזמן הנוכחי אינה קיימת הגנה בטוחה בפני מטוס או רקיטה-בליסטית. לאמיתו-של-דבר, במידה שניתן לראות כיום, הרי ההתאמצות להשיג הגנה-מובטחת בפני התקפה אוירית דומה במקצת להתאמצות לעצור, בעזרת גדר-כלונס-אות, את גאות-הים מלעלות על החוף, אסור כי גניית למצב-דברים זה כי ימשך.

מיטב המוחות המדעיים המצויים אצלנו — צריך שנקרא להם ונקבצם, בכדי שיעזרו במילוי תפקיד זה, תוך שיתוף-פעולה מהודק עם חילות האויר. אמרתי "חילות האויר" — משום שמחזיק אני בדעה כי את הגנת-האויר צריכים לארגן, ולעסוק בה, חילות-האויר — וכי את הפיקודים הגד-מטוסיים יש להעביר לרשותם.

לסוגית המלחמה בים

כאם יכולים הצבאות להחזיק ב"אגפי-היב"שה" (אשר לימים — המתרגט), מסייעים הם בכך להגביל את הסכנה לתחומים ומימדים הני-תנים-לטיפול.

כיום, הציים הם שצריכים לעסוק במלחמה זו. נחוץ לתת להם את אותו מינימום-האמצעים ההכרחי בשביל הבטחת השליטה בימים ובגישות אל הנמלים החיוניים — ולא למעלה מזה, מעיק-רי-הצרכים הוא כי הציים לא יפזרו אמצעים אלה על משמיות שאינן נוגעות למלחמה-בים.

אולם אל-לנו להיות שבויי מסורות-עברו. ציינתי את דעתי כי יבוא הזמן והשליטה על הימים תקויים מן האויר. באם נכון הדבר, הרי את העתיד יש לתכנן ולארגן בהתאם לכך.

לסוגית המלחמה ביבשה

מכל השירותים-הלוחמים נפלה בחלקם של הצבאות הקשה שבמשימות, באשר לארגונם לק-ראת העתיד.

עלינו לערוך חקר רציני בענין דמותה של מלחמה עתידה ביבשה. אין הרבה מן התועלת בכך כי נרכיב כלי-גשק חדשים על גבי מסגרות-ארגון מימי מלחמת-העולם השניה — ולאחר-מכן נתאמץ להסיק-מכך, ולעבד לפרטיהם, את השינוי-יים הטקטיים הנובעים מזה; שומה עלינו לבחון את הבעיה כנגד רקע חדש.

עלינו לבחון את צבאותינו, וציודם, על מנת לראות אילו שינויים נדרשים בתור-האטומי. ארגונם של צבאות-העתודה אשר לכל מדינות "המערב" צריכים לשיהוד גמור; הדרכים הנוכ-

למערכת הטסות-האוויר שתשמש את כוחות-היבשה, למי תהיה שייכת ומי ינהלה. החלטה זו צריך שתנתן בהקדם, ובטרם יספיקו להתפתח ויכוחים בין שלושת השירותים, העלולים להוליד רגשי-טינה. דעתי אני הנה כי חילות-האוויר הם שייטיבו לנצח על ארגון-אווירי נרחב זה שיידרש לסיפוק צרכיהם של צבאות-היבשה, וזאת משום נימוקים אשר כבר ציינתי.

ארגון-הספקה כזה עשוי היה לבטל את הצורך באותו מחנה רב-עצום של יחידות ומפקדות אשר כיום מהווה את ה"זנב" המחריד של צבא בן-זמננו. והדבר עשוי היה לשמש כצעד-ראשון בהחזרתם לצבאות של אותם "החופש לבוע על פני שטח-ארץ" והניידות הטקטית, אשר במידה כה רבה נצלמו-ואינם. עקב הפיכת ה"זנב" לדבר פשוט יותר — נוכל להעניק כושר-נשיכה מוגבר ל"שינים".

צבאות ימינו-אלה הפסידו במידה רבה את ניידותם; הם החלו הופכים לגופים הכפופים לכבישים; ומסרביל אותם משקלו של המנגנון המנהלתי העצום שבתוכם ומסביבם. המטות גדודיים בהרבה מן הראוי; כמות ה"ניירת" הנחוצה בשביל להגיע אפילו לידי פעולה מצומצמת למדי — עצומה הנה. דומה כי אבדה לנו אמנות הפירוד, פרט לפיקוד באמצעות הנייר. שום איש רגיל לא יתא מסוגל לקרוא אף מחצית הנייר המצוי "בתפוצה", ומסופקני אם המחצית האחרת ראתה ראויה להיקרא.

בכל אלה יש לטפל טיפול שלא ידע רתיעה ורחמים.

ברור לי, כי מלחמת-עולם עתידה ביבשה תהיה שונה מאוד מוון שמאחרינו. יהיה עלינו לערכה בדרך אחרת. במיוחד, שומה עלינו להבטיח כי התפתחותנו המדעית וההנדסית תכוון לשימוש בדרך הנכונה. אלילנו להשתמש בה לצורך פירוחם של כלי-נשק הקיימים כבר, על מנת שיהיו יעילים יותר לשימוש במסיבות שחלפו ולא תישנה עוד.

עיקר-תמציתו של העניין כולו

בקרב מדינות "המערב", הקו הנקוב בידינו צריך שיהיה: —

כוח בדרך של אחדות.

שלום בדרך של רכישת-כוח.

טיסה-אופקית טסים הם במהירות רבה, בדומה למטוס רגיל. האספקה-בדרך-האוויר צריך שניתן יהיה לקיימה בכל מזג-אוויר שהוא. הן ביום והן בלילה. ברור הדבר מאליה, כי המרחק שעל פניו יש לקיים אספקה-מן-האוויר קדומנית כזו צריך שיהיה קצר ככל האפשר; על כן יש להווי מדי-פעם קדימה את מתקני-הבסיס.

רואה אני כי בעתיד תבוצע התספוקת אל מתקני-הבסיס באמצעות מטוסי-מטען גדולים, אשר יוכלו להשתמש לנחיתתם והמראתם ב"רצועות-חשופה" העשויות לוחות-מסלול-חלולים. ברור הוא, כי עתיד כביר נועד למטוסי "המראה אנכית", ויש לנצל כראות את אפשרויותיהם לטובת כוחות-היבשה.

האם ארגון הספקה זה צריך להיות שייך לצבאות או לחילות-האוויר, ומנהל ע"י הראשונים או האחרונים — זהו ענין לבחינה מידית, ברמת-ההנהגה הבינ-זרועית הגבוהה ביותר. אף הצד הכספי של השאלה ישפיע על אופן פתרונה.

אין לך מדינה אשר תוכל להעניק לאחת מבין שלושת הזרועות שבכוחותיה-המוזוינים את מלוא ההיקף של אמצעי-הטסה אשר אותה זרוע עלולה להיוקק להם בנקודת-שיא זו או אחרת שבמהלכה של המלחמה, במבצע "גשר-האוויר" אל ברלין (שהתחיל ב-1948), וכן בפרשת קוריאה, היה הכרח להיעזר במשאבי התובלה-האווירית של כל הזרועות.

באם תארגן להטסת-האספקה יהיה חלק אור-גני של חיל-הצבא — כי אז יעלה ביוקר רב יותר מאשר אילו נמצא בהנהגתו של חיל-האוויר; והצבא לעולם לא יאמר די.

בעתות מלחמה, תידרש גמישות רבה; והיכולת לבצע במהירות בתוך זירת-מלחמה נתונה ריכוז גדול של אמצעי-הטסה תהיה דבר-שבהכרח. נתוצה תהיה תריונות-מעשה גדולה באם ירצו לקיים את מעשה-ההטסה בכל מצבי מזג-אוויר שהם. יהיה הכרח בחיפוי ואבטחה אויריים. ארגון להטסות-אספקה — צריך שיהא "מוברג" לתוך מבנם הכולל של מבצעי-האוויר. אי אתה יכול להפריד בין מערכת תובלה-אווירית לבין מבצעי-האוויר.

יהיה ודאי צורך בהחלטות, ברמת הנהגה מדינית, באשר לשאלות מי יספק את הצוות

בגידה — ולהיות מסוגלים לעמוד בפני התקפה כזאת משך-זמן אשר יספיק בכדי שהאומות תוכלנה לאוץ אל נשקן מאחרי צינת-המגן, ולגייס את עצמתן-הקיבוצית.

כן מוטל על אמות-ה"מערב" לקיים את יכולתן "לספוג" התקפה אטומית ומימנית, ועליהן להבטיח כי אמצעי-התגובה-הימדיית שלהן לא יסוכנו ע"י הפתעה או בגידה.

עתה, יותר מכלל זמן שבעבר, חיונית כוננות-אמת.

האומה אשר ביכולתה לארגן את-עצמה כיאומה, מבעוד שלום, באשר לכוח-האדם שלה, ייצורה, כוחותיה-המוזינים, וההגנה-האזרחית שלה — והמסוגלת לבצע בקלות ובמהירות את המעבר ממעמד-של-שלום אל מעמד-מלחמה, בהתגברה על צרכי-החירום ובפלסה לה דרך בסערה — אותה אומה תזכה ביתרון-ההתחלתי, והיא שתנצח.

על אף כל מה שאמרתי כאן, ברצוני להשיע אזהרה מפורשת בפני הנטיה להחליט בחפזון על שינויים בעניינים גדולים, כל עוד אין אנו בטוחים כי שינויים אלה נכוחים יהיו.

מה שנדרש כיום בכל מדינה, הוא צליל-תופים מועיק וקול-חוצצה קורא. הקריאה היא: לסלק תורות ודרכים שעבר-זמנם, ולארגן את עניינינו באופן שיאפשר להפיק את מלוא היתרון מהת-קדמות המדע.

אכן, עלינו להבין, כי סכנת מלחמה תלונו תמיד, משום שמטרות-היסוד של שני הצדדים, "המזרח" ו"המערב", סותרות אהדדי. באם תת-רחש מלחמה, ובאם תהפוך כללית, כי אז הרעשה גרעינית תהפוך לחזיון כללי בין היריבים.

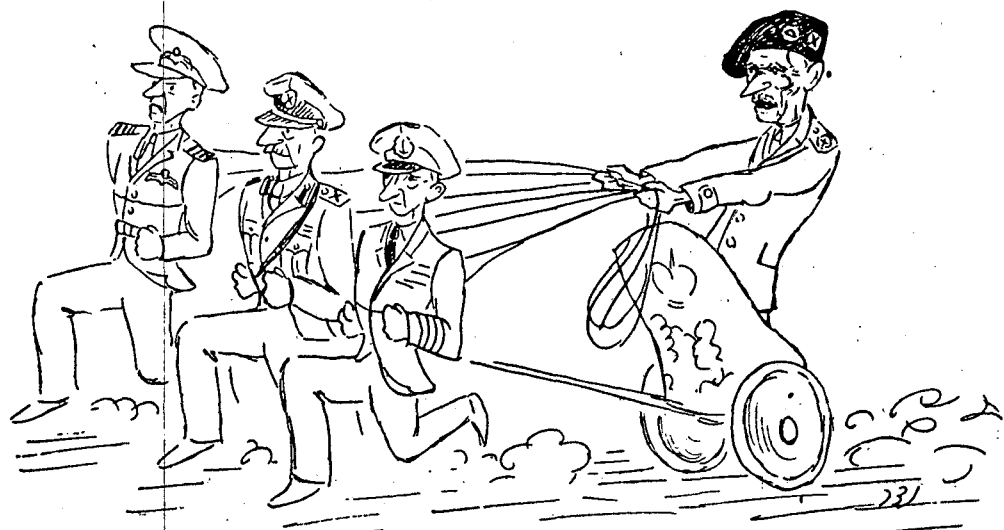
ההתבוננות במסקת-מלחמה מגלה חוט-מתמיד של תמורה, שאין מנוס ממנה.

האמת היא, כי תמורה הנה בגדר דבר בלתי-גמנע מומן לומן והיא מתנשאת כיום על פני דרכנו. אולם קידמה — איננה בגדר דבר בלתי-גמנע.

הקידמה תלויה בקבלת החלטות נכוחות; ואחר כך — בפעולה. החלטות אלו — יש לקבלן עתה; ועל הפעולות יש לצוות.

הרינו עומדים כיום בפרשת-הדרכים, מבלי דעת איזוהי הדרך בה נבחר.

הגנה "מוחלטת" בפני התקפת-אוויר תהיה בעתיד לבלתי-אפשרית. "עיצרון" — אותם אמ-צעים שניתן בהם להלום מיד מהלומת-תשובה, ולהנחית מכה הגדולה מזו אשר "ספגת" — זוהי הדרך הבטוחה ביותר לאלץ תוקפן לש-קול ולחזור-ולשקול בטרם יתקוף. על המערב להקים עיצרון כזה, שיהא מסוגל להנחית מיד את תגובתו בדרך האוויר. הכרח חיוני הוא, איפוא, לשמור שמור-היטב בפני התקפת-הפתעה ובפני

בבוא שעת-חירום. בענין זה יש להבין ולדעת, כי בעוד שהרס עצום ייגרם בנקודות התפוצצותו של כלי-נשק גרעיני, הרי בשולי אזור ההתפוצצות יתכנו מעשי-הצלה כבירים לגבי הנפש והרכוש.

המטרה הכוללת צריכה להיות כי ההוצאות הכספיות לצרכי הגנה תעוצבנה ברמה כזאת שתאפשר לקיים, לתקופת-שנים ממושכת, תקציב-הגנה מתקבל על הדעת — ועל-ידי כך יובטחו רציפות התכנון ויציבותו.

דברי סיום

אין אני מעלה לרגע-קט על דעתי כי כל הנוכחים כאן כיום יסכימו עם כל דבר מן הדברים שאמרת. מטרתו תושגנה באם, בהשמיעי דברי אלה, עלה בידי לתרום תרומת-מה למחשבה-בונה בבעיה זו הנוגעת לבטחון העולם המערבי.

הייתי רוצה, בסיימי, להציג בפניכם נקודות מספר: —

ראשית, בציה-המלחמה, בחילה-הצבא, ובחיל האויר — נתון לנו צות, כשלעצמו, אין כל חלק מחלקיו אלה עשוי לפעול אלא מעט. הצות הוא שיכול להשיג נצחון. התקדמותו של המדע עתידה כנראה לשנות, בכיוונים מסוימים, את תחומי-האחריות הקודמים של שלושת חלקי הצות. חלקים שונים של העול זויס-ועוברים משכמי-השירות האחד אל שכמי חברו. במיוחד, כוח-האויר מתבלט והולך כגורם ראשי במלחמה וכורוע המכרעת. דבר זה עתיד להעלות בעיות קשות, ובפתרנו אותן אל-נא נדאג יתר-על-המידה לצבע מדין של כל אחד מאתנו: — עין-החאקי — כחול-הצי — ותכול-חיל-האויר.

הריני מציג בפניכם את ההנחה כי שנים הם הגורמים, לגבי עצמת-האויר, שהם המשפיעים על פתרון הבעיה.

(1) כיצד להיטיב-להשתמש בנשק אדיר זה, עצמת-האויר, על מנת לזכות במלחמה במהירות. דבר זה יצריך מדרגה גבוהה של ריכוז.

(2) כיצד להבטיח שכוח-האויר ימלא בשלמות את תפקידו בתוך הצות. דבר זה יצריך אל-ריכוז.

שני גורמים אלה — אפשר ונראים כסותרים

כסוגית היחסים שבין שלושת השירותים, ושיתוף-הפעולה בתחום הבין-לאומי, הייתי אומר זאת: יש ויש מקום לשיפור רב. לפני מלחמת-העולם השניה היו פעולותיהם של השירותים-הלוחמים בלתי מתואמים במידה רבה — על כל פנים, כך היה זה בבריטניה. במשך המלחמה הגיע שיתוף-הפעולה הבין-זרועי למדרגה גבוהה. מאז המלחמה ירד טיבו, במדינות אחרות — טוב הנו; ואילו באחרות — גרוע.

מדברים אנו על אודות הצורך באחדות ושיתוף-פעולה בין-לאומיים; כיצד נוכל לצפות לאלה אם אנו עצמנו איננו נותנים מופת והתחלה לכך, על ידי שיתוף פעולה טוב בין השירותים הלוחמים?

שיקולים מדיניים, כספיים וכלכליים לא יאפשרו לכוחות-המזוינים לזכות בכל הדברים שהם רוצים בהם, או לעשות כל אשר חפצם לעשותו. יותר מבכל זמן יהיה זה חשוב להתרכז עתה בדברים-שבעיקר, ולקבוע נכונה את סדר-העדיפות שלנו.

בתור-מדע זה, שלתוכו אנו נכנסים — שהוא גם התור של הוצאות גדולות-ועולות בתמידות — שומה על הממשלות להבטיח שכוחותיהן-המזוינים וסידורי-הבטחון שלהן יוקמו אחוים-ישלובים במסגרת המציאות הכלכלית, וכנגד הרקע של אחריות בין-זרועית נכונה.

מואזן הכוחות

באם יש תוקף-אמת לאשר הנני אומר כאן, כי אז יצריך העתיד: —

(א) חילות-אויר גדולים-יותר.

(ב) צבאות-סדירים קטנים יותר ובעלי כוח ננות-מידית רבה-יותר, ולהם נידות טקטית ואסטרטגית גדולה; וכן צבאות-עתודה, שיהיו בעלי ארגון ויעילות מעורלים-יותר.

(ג) ציים קטנים-יותר.

(ד) ארגון כזה של שלושת השירותים הלוחמים אשר יהיה מושתת על תגבורת עצמה אטומית ומימנית ועל צמצום בכוח-האדם.

(ה) ארגון להגנה-אורחית המתקיים כבר בימי-שלום במימדים שיש בהם כדי ל-הבטיח כי יוכל לפעול במלוא-המאמץ

זוה ותבראנשים מקצועי-מאומן מזה — שהרי שניהם בגדר דבר-שבהכרח?

במלים אחרות: האם אין עלינו להוציא פחות במקצת לפיתוח המדעי, ומקצת-יותר — לשיפור תנאי-החיים בשרותים-הלוחמים?

רביעית. מערכות-הגיוס של היום טעונות בדק יסודי וחריף, רובן נראות כמיושנות, כנגד רקע הלחמה הגרעינית; כי קצב הזמן שביסודן — הרי-הוא יותר מדי „בניחותא“.

מערכת-גיוס של תור-האטום — צריך שתהייה כזאת שניתן יהיה להפעילה עד-גמירא, באור הרה שתושמע ברשת-האלחוט הארצית, תוך כדי שעות, תחת ימים; צריכה היא להיות מושתתת על דרך „אל-ריכוזית“ של התיצבות-לשירות, ועל מחסני-ציוד מפורזים; צריך שתתבסס על ציבור אנשי-מלואים שכל אחד מהם יודע בימיו שלום במדויק את אשר יצטרך לעשות עם הגיוס — ושיידע לעשות זאת בוריותו.

חמישית. ההגנה-האזרחית צריך שתועלה במ-עמדה, ותתפוס את מקומה המגיע-לה במכונת-המלחמה של האומה. דעתי היא כי „צות-השלושה“ — צי-המלחמה, חיל-הצבא, חיל-ה-אוויר — הפך עתה ל„צות-הארבעה“: וההגנה-האזרחית הריהי השותף הרביעי שבו.

זה את זה. אני עצמי אינני סבור כי אמנם סותרים הגם, ומובטחני כי ניתן למצוא את התשובה גדולה מזו: התשובה מוכרחה להימצא. והדבר החשוב הוא, שיש להגיע אל התשובה הנכונה מבלי רגשי-טינה ומבלי מריבות בין-זרועיות. שנית. חזיתי-לעתיד בשביל חילות-האוויר ת-חומי-אחריות אשר יתרחבו בהרבה.

כיום, ספק אם יהיה בכוחם של חילות-האוויר ליטול על עצמם ענפי אחריות נוספים אלה. באם נכון הוא אשר אמרתי כאן, כי אז יש להכין את חילות-האוויר, במשך השנים, ליכולת לעסוק בתפקידים אלה אשר נועדו ליפול-בחלקם, שלישית. כיום מוציאים אנו סכומי-ענק למח-קר מדעי ולפיתוח, אולם כלי-נשק וציוד-טכני חדשים לא יעזרו לנו אלא במעט, אלא אם כן יהיו לנו קצינים ומומחים מעולים-ביותר, על מנת להפעיל את אלה ולטפל בהם.

בכל השירותים-הלוחמים נופלת המצבה מן התקן באשר לאנשי שירות-קבע ולטכנאים; וזאת יותר מחמת ה„תנאים-הנלוים“ הבלתי-מספקים של השירות מאשר בשל המשכורת הבלתי-הולמת.

שמא יהא זה דבר מועיל, באם יושג מאון נכון-יותר בין שני צרכים אלה, פיתוח מדעי

מכתבים מקטויים: על „ריכוז המאמץ“ (סוף מעמוד 41)

ולטיכום: — לא עקרו-ריכוז-המאמץ עומד כיום לפני פרשת-דרכים, אלא הדרכים לקיומו. לצערי, הגישה ה„כמותית“ של בעל המאמר הנל סילפה את המשמעות של לקח „גדולי-המצביאים“ וקרבותיהם, במקום לעמוד על בדיקת הדרכים הללו. התמורות הנדרשות בדרכים אלו — נובעות מהשפעתו של „מלך הקרבות“ החדש, הממזג בקרבנו את האפקטים השונים של הלם השמד-שיבוש.

לא נכנסתי בשורות אלו לצד האוויר של השאלה, כי לא רציתי לחרוג מהמסגרת הצרה-יותר של לוחמת-יבשה. לוחם

ה. הקטנת ההרכב האורגני (בתוך זה — המנהל תי) של יחידות ועוצבות עד המינימום. למשל: „מבנה-מרובעי“, הקטנת פלוגות-הסיוע, ועוד דברים אשר יש לבחנם במעשה.

ג. צמצום התנועה בכבישים והעמדתה על שיי-רות קטנות בלבד במשך היום, או שירותי-לילה — ושימוש מוגבר בתובלה אווירית. אכן, גם תיקון כזה אינו מותר עדיין בשלמות את בעיית ההצטופפות, שקשה למנועה, על גשרים ובמיצרים. מכאן, שארגון התנועה כולו חייב לעבור תחת שבט רביזיה חריפה ומקורית.

על „ריכוז המאמץ“

א. עליונות בתמרון, שהושגה על ידי „מארב“ סקטי.
 ב. ריכוז המאמץ, שהתבטא בריכוז בורוע ה„הולמת“ ובעליונותה.

בחירת השטח שעליו נוח היה להניבעל להילחם, פרי סת הכוחות, ואח"כ תימרונם, באופן שלא רק יכריח את האויב לנוע אל השטח אשר בו יושמו, אלא אף ינדא את השמדתו — כל אלה אילצו את זה האחרון „להת“ רכז“ בנקודה שגורה עליו, ועקב כך להימצא בשטח החשוף לפגיעת הניבעל ולהצטופף בו עד כדי אבון כושר התמרון, מתמת הלחץ מלפנים וזמן האגפים. אז הנחית הניבעל את הורוע ההולמת — חיל-הפרשים — על האויב שנמצא מרוכז במרחב בזמן — כשיתר גייסותיו מנצלים את ההצלחה ומביאים להשמדת מרבית הכוח הרומאי.

בכל תקופה קיימת זרוע מסוימת אשר היא אז המתאימה לשמש כ„מלכת-הקרב“. במערכת-קנה היה זה חיל-הפרשים. בתקופות אחרות — היתה זו זרוע אחרת; ובתקופה הנוכחית — חומר-הנפץ האטומי. מכאן, שרי כוח-המאמץ אינו סתם ריכוז כמותי, כפי שסובר בעל המאמר, אלא בעיקר ריכוז בורוע אשר היא „מלכת הקרב“. ואל תוצא מכאן מסקנה שזרועות-הקרקע האחרות מיותרות. הכרחיותן אינה מוטלת בספק. בתקופת קנה היתה הורוע החשובה מסוגלת לבצע רק „הלם“; ואילו חומר-הנפץ האטומי משלב בתוכו, כפי שציינתי בראשית דברי, השפעה נפשית, השפעת-השמדה והשפעת שיבוש — כלומר, הנשקה-אטומי משלב בתוכו את השילוש „הלם-השמד-שיבוש“. בגלל זה חומר-הנפץ האטור מי הוא כיום „מלך הקרב“.

מאידך גיסא, מלמדת מערכת-קנה על חשיבותה של השגת עליונות בתמרון, דבר המהווה את הבסיס — כי הוא המבשר את התנאים להנחתתה של זרוע-ההכרעה. ראינו, שהניבעל תמרון כדי „לרכז“ את הרומאים — על מנת „להכשירם“ לאפקט מכסימלי של הלם פרשיו. תמרון זה היה בנוי על מארבי-סקטי מוצלח. כאן מן הדין לציין שאת הערותי לענין השימוש בחומר-הנפץ האטומי מגביל אני להשפעתו על הסקטיקה של לתמת יבשה (היות ובתקופת הניבעל טרם סוגלה האקרובטיקה המחשבתית, שקבעה בעזרת „פיצול שערות“ את ההבדלים בין סקטי, אופרטיבי ואסטרטגי — מרשה אני לעצמי שימוש במונח זה). ועוד נקודה חשובה שעליה יש לעמוד בקשר ל„ריכוז-המאמץ“ כדי לתקן טעות מוד שבתית אשר איני שותף לה: עקרון „ריכוז-המאמץ“ מטפל בריכוזו ביעד. הצורך לרכז כוחות בשטח-היערכות לא בא אלא כדי שאפשר יהיה להנחית את המאמץ המרוכז על היעד — ולכן אסור לראות את האפשרות,

בחוברת ס"ו של „מערכות“ הופיע מאמר על „עקרון ריכוז-הכוח בצל הנשקה-אטומי“, לאלוף-משנה ע. גרקיס. המאמר נותן מקום להניח שהמחבר, על סמך הנתונים האינפורמטיביים, סבור שעקרון „ריכוז הכוח“, כפי שהוא קורא לו, ירד מגדולתו, אם לא שבק-הימים-לכלי-חי, טרם הגיעו להנחה (או להשערה) זו, מגיש המאמר סקירה על המונחים השונים אשר בהם משתמשים עמים למיניהם כדי לכבא את העקרון האמור. אחר זאת בא סיכום, הקובע שבכל מלחמות-העבר היה „למעשה, ריכוז-המאמץ מתבטא בריכוז כמותי. בעל המאמר מציג את חוסר האפשרות לבצע ריכוז כמותי, על רקע אינפורמציה מאלפת בדבר השפעת חומר-הנפץ האטומי על לתמת-היבשה, אכן, אינפורמציה זו כוללת רק את האפקט ה„השמדתי“. ואילו שני אפקטים חיוניים לא-פחות הונחו: — האפקט על רוח-הגייסות והאפקט של שיבוש. כן הונחה אלוף-משנה גרקיס את ציון תגבולותיו של חומר-הנפץ האטומי (למשל — לגבי גייסות מחופ רים, עם מחסה-ראש, במרחק מסוים מנקודת ההתפוצצות); כן לא דן בהרחבה מספקת על כך, שהי „מטרה כדאית“ מבחינת חומר-נפץ אטומי, אם כי העניין מאוד חשוב לנושא שבו הוא מטפל. דברים אלה — והכללה לא-מצויאותית לגבי נוהגם של „Great Captains“ (גדוליה-המצביאים) הנודעים (בהיסטוריה) באשר לעקרון-הריכוז — מעמידים בסימן-שאלה את המאמר, מבחינת בהירות ראייתו את העבודות; וכאן — אף את התסקנות המוסקות מן העבודות. אם כי חסרים לי מקורות האינפורמציה-האטומית אשר עמדו לרשותו של בעל המאמר, אנסה לסתור כמה מדבריו — ולעבור אח"כ לבעיות המעשיות של ריכוז-המאמץ. בדרך זו אקוה לערער את סיכומו של בעל המאמר באשר לנפילת עקרון זה מגדולתו.

לדעתי, טעות חמורה טעה המחבר בקשר ל„גדוליה-המצביאים“. אפשר להביא כמה דוגמאות, אך אסתפק באחת. „...או נתגלם עקרון זה (ריכוז-כוח כמותי) בריכוזי כוחי-האדם ורכב...“ — מצד-דברים שהוא מייחס להניבעל ולאחרים. אעמוד, אפוא, על המערכה המפורסמת של הניבעל ליד קנה (Cannae). אנסה לא רק לתקן את הסיכום הלא-רצוי הג'ל לניתוח מערכה זו, אלא, לפחות במידה מסוימת, אף לשפוך מקצת אור על צד הסוגיה הנוגע לחומר-הנפץ האטומי. לפי השואת המספרים המוחלטים, כמורשה — לא היתה להניבעל עליונות כמותית. השואת הפרטים מראה שלחניבעל היה יתרון בפרשים בלבד, אבל לא במספר-האדם המוחלטים (אבסור לוסיים). אם נסקור את מערכת-קנה בקויה הכלליים, יבלטו הדברים הבאים, שהם תוצאה מעליונות כסגולת „מצביאות-רבתי“. („Great-Captain-ship“)

או את איהאפשרות של ריכוז הכוח בשטחיהערכות, כנימוק מספיק להודת עקרון ריכוזהמאמץ מגדולתו. הערה זאת חשובה להבנת המשך דברי.

מהנאמרלעיל יהיו ברורים הערך המכריע שיש למצוא ציאות — והסכנה האורבת לכל לומדהיסטוריהצבאית, אם יתעלם מגורל השפעתה. שלא כבעלהמאמר, טובר אני שלא הריכוז הכמותי הוא שזיכה את המצביאים הגדולים במעמדם, ובודאי לא הם אלה שהפכו את ריכוזהמאמץ לריכוז כמותי דוקא, כפי שהמחבר נראה מיהס להם.

נשאלת השאלה, מה הקשר בין אלה : — המצביאות — עקרון "ריכוזהמאמץ" — וחומרנפץ אטומי ? אנסה לענות על כך, ולציין קיום מעשים למחשבה בתחום זה. נראה לי שברורה חשיבותה של המצביאות בהשגת עליונות, ובהצלחה להגדיל את האפקס (או להקטינו — כשהמדובר במאמץ הפגיעה של הצד האויב) של פגיעת "הלם-השמדשיבוש" הבאה באמצעות חומר-הנפץ האטומי. אכן, כיצד ניתן להשיג עליונות בתמרון ובשימוש בחומר-הנפץ האטומי — ומה מחייבים אלה מבחינה מבצעית וארגונית ? הפעלת נשקאטומי על מטרה אינה דורשת ריכוז כלי-נשק אלה בשטחיהערכות. דבר זה יובן מתוך העובדה שתותחאטומי אחד, היורה פגז אחד, מתחיל 72 תותחים שפעלו במסגרת מבצעתארגונית אחת במלחמת העולם השנייה. מכאן, שהשגת הפגיעה "הלם-השמדשיבוש" על היעד באמצעותו של "מלך הקרב" החדש — אין הכרח שתהיה תלויה בריכוז בשטחיהערכות. כתוצאה, הדרך להשגת "תרון-של-תמרון" — שפירושו כאן, להביא לידי ריכוזו של האויב עד כי יהיה מטרה-כדאית לנשקהאטומי — נעשית קשה בהרבה מזו בה נקט בשעתו חניבעל. כי המתמרון לא זורבלבד שתפץ לרכו את האויב בזמן ובמרחב, בנגלה — אלא, בהיבשה, עליו לשאוף גם למנוע את גייסותיו של הצד-היחוס, צד-הוא, מלהגיע לידי מצב דומה, להסתכן בגורל דומה. כלומר : יתרון-התמרון יושג ע"י שידע לתמרון את האויב באופן שהלזי יתרכז בזמן ובמרחב — ובנגלה — עד כדי שמשו מטרהאטומית כדאית — ועם זאת ידע להימנע מחיפוש כוחותיהווא במצבים שיפתחו פתחיהודגנות דומה לאויב שנגדו מכוון התמרון. בדרך כלל, שתי דרכים פתוחות לתמרון : האחת — מארב, דוגמת חניבעל ; והשניה — מכשול מוגן, שכדי בושו חיוני לאויב במידה כזאת עד שירכו עליו התקפה — ויחשף לנשקהאטומי. גייסות מחופדים, עם מחסוראש, במרחק מסוים מנקודת ההתפוצצות של חומר-הנפץ האטומי — פגיעותם קטנה-ביותר. אם נוסיף לזה את התנאי שממדי הכוח, ומסיבות פריסתו ברוחב ובערך מק, לא יהיו כאלה שיש בהם כדי להוות מטרהאטומית כדאית — הרי עשויה כל אחת משתי דרכים הנ"ל, אם בנפרד ואם בשילוב שתיהן, לשמש את השגת המטרה ; אכן, כל אלה — בהנחה שתהיה-בנוצא מצביאות מעולה ברמה-גבוהה, קייסוד להשגת יתרון-התמרון הנתון על-מנת "לקבוע" ולהצמיד את האויב — ולהנחית עליו אותו "הלם-השמדשיבוש" שיביא להכרעתו ולאפשרות

ניצול-ההצלחה ע"י גייסות-קרקע אחרים, המשתתפים באותו תמרון. ברור מכאן, שא"אפשר בתנאים כאלה לנהל התקפה על פני חזית רחבה. התקפה, כדי שתשיג את תעודתה, צריכה להיות מונחתת במרוכז ולעומק. באותה מידה עצמה, ברור שע"י חומרנפץ אטומי לבדו א"אפשר להחזיק בקו-חזית ללא גייסות-קרקע אחרים. כי, כפי שאסור לפצל ארטילריה ושריון, או להפעילם טיפין-טיפין — כן אסור לפצל אף את הכוח האטומי ע"י הקצאתו למטרות שאינן כדאיות, או, להחזיק שטח, כתחליף לגייסות אחרים ; כיצד יוגשמו קיום מבצעים וארגוניים הנובעים מעובדות-יסוד אלו ? הנחתי היא, כי חשיבותו של האיש, כגורם בקרב, גוברת והולכת עם הופעת חומר-הנפץ האטומי במלחמה. זאת אני לוקח כנתון שאין חולקים עליו. מספר קיום מבצעים וארגוניים עולים מדרכי התמרון שמינתי ; והם : א. כדי להקטין את גודל ריכוזי הגייסות בשטחיהערכות, יהיה צורך לבצע התקפות לפי צירים מסתכסים-למרכזאחד (Converging Axes). דבר זה מציג דרישות המורות וקשות לאימון הגייסות והמפקדים ולאמצעהיקשר.

ב. גודלה של עוצבה צריך להיות כזה שמבלי לאבד את האפקס שלה, תבא עם הגברת מהירות פעולתה, לא תשמש מטרהאטומית כדאית.

ג. יש לפתח את ההתחפרות ; והאומר זאת, אומר : התחפרות (הכוללת את סיוריהראש), הסוואה וכושר-פזיור עד לשיא כמותי. מהירות התפוזות-הריכוזים — חייבות להיות כאלו, שהאפשרויות, לקביעת" העוצבה (במרחב, ובזמן) ע"י האויב לא תהיינה גדולות — והסיכוי לפגוע בה בנשקהאטומי יקטן. כאן בולט היתרון שיש לעוצבות משודרות — בין שהן בתפקיד "סנקום" ובין בתפקיד "נגד-סנקום" — בגלל נידותן ומהירות-התנועתן (וכן מידת החיפוי-היחסי לאנשיהן).

ד. האפקס של התמרון, והפעלת חומר-הנפץ האטומי, תלוי — ועתה יותר מכלל תקופה אחרת — בסוד דיעין מדויק ומהיר, חשיבותו של סיור-האוויר הנה מכרעת. אכן, ביחסי-כוחות בלתי-גוונים באויר — גובל סיור-האוויר בכלתיאפשרי.

עד כאן טיפתי בקיום הנוגעים לצד המבצעי (או ביתר דיוק : לצד ה"הלם-והשמד") של השפעות חומר-הנפץ האטומי, אנסה לציין קיום אחדים הנובעים מהאפקס המשבש שלו. אפקס זה — השפעתו רבה במיוחד על הצד הארגוני. אכן, אחדות מהנקודות הקשורות, בענין זה מתכסות בנקודות המבצעות, שמינתי לעיל.

א. כדי להימנע מהשפעת ההשמדוהשיבוש של הפצצה האטומית, חיוני הוא כאמור לדאוג להקטנת המטרות ע"י פיזור, הסתר, וצמצום דרגי האספקה — כדי שלא יהיו אלה מטרות כדאיות. ככל שיקודמו, קרוב-יותר אל החזית, המצבורים (בגבולות האפשר) — יקטין הדבר הן את גודל שיירות האספקה והן את שטח תנועתן.

(סוף בעמוד 39)

בשדה ההדרכה הצבאית

סגן אלוף מאיר פילבסקי

ההדרכה בצבא - מה ערכה?

ליח להציג בפני קהל־שומעיו חומר עיוני רב, באורח מדויק וענייני, ובזמן קצר מאוד.

ההדגמה. — אפשר להבחין בשני סוגי הדגמות: הדגמת מדריך בפני יחידתו (למשל: הדגמה מלאה של טעיגה ופריקה במקלע או רובה). הדגמה ע"י יחידת־עזר או קבוצת מדריכים (למשל: הדגמת ההסוואה בשעור „הסוואה” בשדאות־פרט; הדגמות החיילים־העוזרים ב־שעור „הסתר מראייה”; והדגמת „הכתה ב־התקפה” ע"י קבוצת מדריכים).

על הנקט בדרך־הדרכה זו (הדגמה) לזכור שהיא מחייבת:

• הכנות מדוקדות ביותר: (הכנת שטח, מערך־כים מפורטים, חזרות רבות, לפעמים — גם סידורים טכניים וארגוניים מיוחדים). כדי שהחניכים יפיקו תועלת מההדגמה, צריכה היא להיות מושלמת, ללא־פגם ומבלי להשאיר מקום לספקות. על ההדגמה להיות כה מוצלחת, עד שהחניכים, בכואם לפתור בעיות, ולבצע פתרונות, בנושא המודגם — יראוה תמיד לנגד עיניהם.

• ליווי של הסברות: לעתים לפני ההדגמה; לעתים תוך ההדגמה; לעתים אחרי ההדגמה; ולעתים — בשילוב של כל שלוש האפשרויות הללו.

ההדגמות יכולות להתבצע בשטח, באולם ההרצאות, על במה, על שולחן־חול, וכו'.

סרט מקצועי. — ערכו ההדרכתי הוא כערך ההדגמה. (הסרט הוא, ברוב המקרים, הדגמה על־הבד).

מספר הנחיות לשימוש בסרטים מקצועיים: —

• המדריך חייב לראות את הסרט לפני הצגתו, לשם: —

— בדיקת התאמתו של הסרט לנושא.

• להרצאה קצרה או קוראים הסברה.

רבים בתוכנו אינם מבחינים עדיין בכך כי תפקידו של כל מפקד בצבא אינו מצטמצם ב־פיקוד על חייליו בשעת לחימה, וכי אחת מחובותיו הקדושות היא להכשיר את חייליו (כל אחד במקצועו) ואת יחידתו (כשלמות אחת) לקראת ביצוע תפקידיהם בשעת לחימה.

ברובם המכריע של החילות לא ימצא שום גורם שיאמן את החיילים והיחידות, בלתי אם מפקדיהם הישירים. טיפוס המפקד המכונה בדיבורינו FIGHTER זה היודע ל„נהוג” את יחידתו בקרב — אם אינו מסוגל לארגן את אימוניה — הינו טיפוס אשר מקומו לא יכירנו בצבא הראוי־לשמו.

מכאן נובע, שההדרכה־הצבאית אינה נושא או מקצוע השייך ל„מומחים”, (ספציים) מסוגים שונים, אלא נוגעת במישרין לכל מפקד (וזאת — החל ממ"כ).

ואם כך הם פני הדברים, הרי שצריך סוף־סוף לגשת אל בעיית ההדרכה הצבאית גישה מעשית, תכליתית ופשוטה ככל־האפשר, על מנת שכל מפקד ידע כי הדבר אינו נמצא בשמיים, אלא תחת ידיו ממש.

דרכי ההדרכה הצבאית

דרכי ההדרכה־הצבאית, אשר כל מדריך צבאי חייב להשתמש בהם, הם: —

הרצאה • הדגמה • סרט מקצועי • מערכון • דיון • תרגיל (על כל סוגיו).

פירוט דרכי ההדרכה:

ההרצאה*. — דרך הדרכה זו אינה אהובה על רוב החיילים (והתלמידים), ואמנם יש למעט ככל האפשר בשימוש בה. עם זאת, יש לזכור שההרצאה היא דרך־הדרכה יעילה מאוד להקניית חומר תיאורטי. מרצה טוב, המשתמש כראוי בלוח, בשרטוטים, בטבלאות, בסרטונים וכו', והינותן דוגמאות חיות תוך כדי הרצאה, יכול להצ-

● לסכם כל בעיה ובעיה. וכאן, בסיכום, המקום לניצול הכנותיו המוקדמות, ידיעותיו והערות החניכים.

התרגיל — הוא דרך-הדרכה אשר בה פותר החניך בעיות מעשיות, מבצע את הפתרונות בפועל ממש — וע"י כך לומד את החומר ומ-סגלו לעצמו. יש לזכור שכל ערכו של התרגיל געוץ בכך שמאפשרים לחניך לחשוב בכדי לקבוע את הפתרון — ורק אחר כך לבצע את התרגיל. (לקיים "נשמע" קודם, ו"נעשה" — אח"כ, ולא תחלה "נעשה" ואח"כ "נשמע").

מספר דוגמאות לתרגילים באמון-הפרט:

● תרגילים טכניים בשעורי הנשק-הקל (טעינה ופריקה, ייצוב כוננות, פירוק והרכבה, וכו').

● תרגילים חד-צדדיים ודו-צדדיים בשדאות-פרט (תרגילי תפיסת-מחסות, הסוואה, תנועה-בהסתר, תצפית, ציון-והבחנה, אימוד-רוחק, שמירת כיוון, התקנת עמדות-אש, וכן תרגילי לים טקטיים, כגון התגנבות-יחידים).

● תרגילים דו-צדדיים באימון החייל-העצמאי.

מספר דוגמאות לתרגילים באימון הקיבוצי:

● תרגילים אירגוניים (כגון: הקמת מאהלים, עליה וירידה ממכוניות, אועקות).

● תרגילים טקטיים חד-צדדיים עם גייסות.

● תרגילי-אש.

● תרגילים טקטיים דו-צדדיים עם גייסות. ואלה — משני סוגים: —

— שני הצדדים "חפשיים" (הצדדים היריבים פועלים חפשית בגזרה נתונה, על מנת לבצע משימות מוכתבות).

— צד אחד חפשי — ואילו הצד האחר מבוך-קר בקפדנות ע"י מנהל התרגיל. (דהיינו — הגזרה תמיד נתונה; המשימה —

תמיד מוכתבת; הצד המבוקר — יופעל לפעמים רק ע"י ביום אויב; ושעה שנחויץ לענות על תכניות ומהלכים קונקרטיים של הצד "חפשי", יופעל הצד המבוקר ע"י מנהל התרגיל).

דוגמאות לתרגילים באימון מפקדים:

● תרגילים טקטיים ללא-גייסות (תטלגיים):

— תטלגיים בשטח.

— תטלגיים על שולחן-חול, שולחן-בד, בד, מפות או תצלומי-אוויר.

— הכנה מדוקדקת של הסברות שתדרשנה לפני הצגת הסרט, לאחריה, ותוך-כדי ההצגה.

● יש להמנע מלהציג סרטים מקצועיים שאינם צמודים לנושא המקצועי הקונקרטי.

● אם אין סרט מתאים — יש לחפש דרכי הדרכה אחרים. בשום אופן אין להשתמש בסרט, בלתי-מתאים.

אל הזמן המוקדש לסרט-מקצועי יש להתיחס כאל זמן המוקדש לשיעור, ולכן יש להימנע מלהפוך את הסרט המקצועי ל"שעשוע" ולתבלו ב"מיקי מהר" וכיוצא באלה.

המערכון. — בהרבה מקרים יכול המערכון לבוא במקום ההרצאה.

יתרונו על ההרצאה — שהוא מגיש את החומר בצורה הרבה יותר חיה ומוחשית, וכך נחרת החומר טוב יותר במוחות החניכים. חסרונו לעומת ההרצאה: אין הוא מאפשר להרחיב ולהתעמק בנושא, כפי שניתן לעשות בהרצאה הראויה לשמה. על מגבלה זו שבמערכון אפשר להתגבר לעתים (וזאת בעיקר בקורסים למפקדים או לבעלי מקצועות מיוחדים) ע"י כך שנותנים, נוסף למערכון, חומר לקריאה עצמית; ואח"כ עורכים דיון בו.

הדיון — הוא דרך-הדרכה חשובה להעמקת המח-שבה בנושא מסוים. כל ערכו של הדיון געוץ בכך שהמדריך מדובב את חניכיו ומאלץ כל חניך (באופן עדין...) לתרום למחשבה המשותפת. אמנם, קיימת כאן הסכנה שהחניכים "יצליחו" להטות את הדיון מפסי הנושא. על כן שומא על המדריך:

● להתכונן לדיון באופן יסודי, ע"י הכנת הבע-יות והתשובות מראש.

● לספק לחניכים בעוד מועד את הבעיות, או להודיע להם לפחות את נושא הדיון (על מנת שיוכלו לגייס את כל ידיעותיהם בנושא לקראת מועד הדיון, ע"י קריאת חומר, מח-שבה, שיחת רעים וכו').

● נוסף על כך על המדריך לא להיות נוקשה: — לעתים קרובות יקרה שחניך יעלה נקודה שהמדריך לא הבחין בה מקודם. וזאת לדעת: הרוצה בדיון תכליתי חייב לעודד את החני-כים להעלות נקודות חדשות, ולא לדכאם.

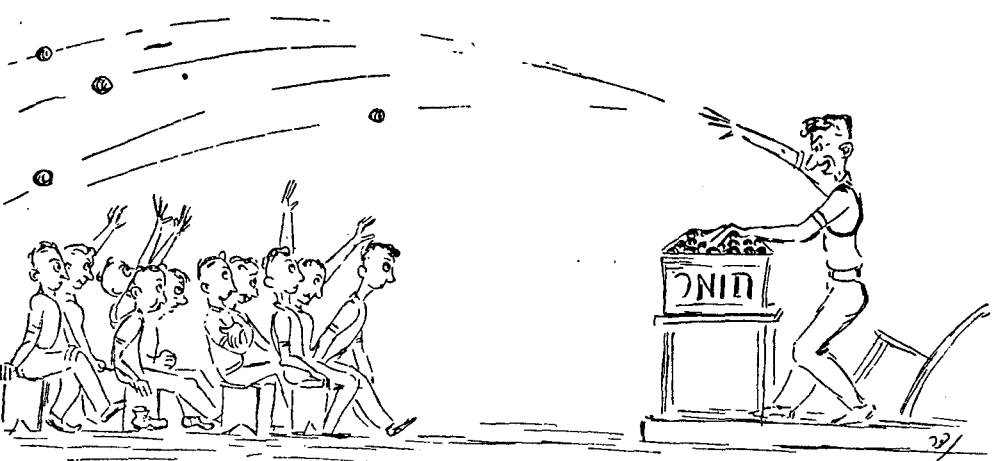
● תרגילי-שלד (חד-צדדיים ודו-צדדיים):
 — תרגילים בשדה (שימוש באמצעי-הקשר הרגילים).
 — תרגילים על שולחן-חול, שולחן-בד, או מפות (שימוש באמצעי-קשר מאולתרים).
 קיימים עוד סוגים רבים של תרגילים, אשר אין טעם לפרטם ולצייןם במאמר זה. כל מדריך צריך לזכור כי התרגיל הוא דרך-ההדרכה העי-קרי בצבא, וזאת בשל העובדה שהוא עוסק תמיד בבעיה מעשית, בפתרון מעשי ובביצוע מעשי. המדריך הטוב חייב לזכור היטב, שהתרגיל חייב להיות בנוי כך שממילא ילמד את הנושא שבו עוסקים.
 אכן, אין די בכך שהתרגיל יהיה מענין ומע-שי. חייב הוא קודם כל להיות תכליתי. דהיינו — משרת את הנושא הנלמד.

ניתוח דרכי ההדרכה

כל המעין כראוי בדרכי-ההדרכה שצוינו לעיל, יוכל בנקל למינם לשני סוגי-יסוד:
 ● הרצאה, הדגמה, סרט מקצועי, מערכון:
 דרכי הדרכה אלה מחייבים את המדריך להיות עצמו פעיל מאוד. המדריך משתדל להגיש לחניכיו את החומר בצורה חיה ככל-האפשר, על מנת שהחניכים ילמדו תוך כדי קליטת החומר, במתואם ע"י כל חושיהם. אין בדרכי-ההדרכה אלו שום מסגרת המחייבת את החניך לחשוב. החניך חפשי (לפי מידת הענין שהוא מגלה) לקלוט את החומר או לא לקלוטו.

● דיון, תרגיל (הכונה לכל סוגי התרגילים):
 בדרכי-ההדרכה אלה מפעיל המדריך את הח-ניכים — על ידי שהוא מעמיד בפניהם, מדי-פעם, בעיות מעשיות שונות אשר הללו חיי-בים לפתורן. תוך-כדי מחשבתם על הפתרון, ותוך-כדי הביצוע של הפתרון, מתעמקים ה-חניכים בחומר הנלמד וקולטים אותו כראוי.
 שני סוגי-יסוד אלה נועדו להשלים זה את זה ואין סתירה ביניהם. מדריך טוב ישאף ל-הרבות ככל האפשר את השימוש בתרגילים ודיו-נים — ולהמעט בשימוש בדרכי-ההדרכה שאינם מבטיחים הפעלה מלאה של חניכיו. עם זאת יש לזכור, שאי-אפשר לבסס את ההדרכה על דיונים ותרגילים בלבד, וכי לעתים יש הכרח להשתמש בדרכי-ההדרכה האחרים.

מכל מקום, יש לבכר את השימוש בהדגמות, מערכונים וסרטים-מקצועיים על פני ההרצאות (כי הללו מפעילים את חוש הראיה והשמיעה גם-יחד ומציגים את הנושא באופן יותר מוחשי — ואילו ההרצאה מפעילה בדרך-כלל, את חוש השמיעה בלבד ומציגה את הנושא באופן יותר מופשט). במידה שאין להקיף את הבעיה הנלמדת כולה — באמצעותם של מערכון או הדגמה — מוטב, לעתים, במקום להרצות, לספק לחניכים חומר לקריאה — ואח"כ לערוך דיון בו (הדבר אמור בחניכים בעלי רמה מתקבלת על הדעת, המסוגלים לקריאה עצמית — וכן, כמובן, בתנאי שמצוי חומר-כתוב מתאים).

בהרצאה: החניך חפשי לקלוט את החומר או לא לקלוטו...

בדיון : תוך כדי מחשבתם על הפתרון, מתעמקים החניכים בחומר הנלמד...

הצגת התכלית היא לכן, דרך יעילה בידי המדריך הטוב, לגיזס רצונו של החניך.

והרי מספר דוגמאות לאופן „הצגת התכלית“ :

● הסברת מטרת השעור (והיא גם מקשרת עם השיעור הקודם).

● הדגמה מלאה של המדריך, בלי הסברה.

● הדגמה מלאה של המדריך בלויית הסברה.

● בשעור „ציון והבחנה“ בשדאות-פרט :

● הסברת מטרת השיעור (תוך כדי קישורו בש-עורים הקודמים).

● הדגמה בדרך השלילה : המדריך מטיל על אחד החיילים לציין, לכל הכתה, מקום מסוים בשטח.

● החייל, שטרם למד לציין כראוי, לא יבצע בור דאי את הציון כהלכה — והכתה לא תבין ממנו דבר. (עיין — חוברת שדאות-פרט).

● דרך זו תבהיר לחניכים, בצורה מוחשית, את הצורך בלימוד שיטה ברורה ואחידה לציון מטרות.

● הדגמה מדוקדקת ע"י המדריך (פשוטה ככל האפשר).

● בשעור „תנועה ואש“ באימון-הכתה :

● הסברה קצרה של מטרת השעור (תוך-כדי קישורו לשיעורים קודמים).

● הצגת הקטעים „שימוש באש לשם חיפוי על תנועה“, ו„יזמת-האש“, מהסרט „השימוש באש“.

● ועתה נפנה לבחינת תכניות-אימון שונות, ונראה כיצד מופיע השלב „הצגת התכלית“ בהדרכה בנושאים צבאיים שונים : —

משגגענו בקריאה-העצמית, יש לציין שאפשר לראותה כאחד מדרכי-ההדרכה — אולם רק בתנאים הבאים :

● כי יהיה בנמצא חומר מעובד ותכליתי, כדי שיהיה מה לקרוא.

● כי החניכים יהיו בעלי כושר-קריאה מינימלי לפחות.

● את הקריאה חייבים להשלים ע"י דיון, או ע"י תרגילים הנוגעים בחומר (לדוגמה : שאלון-שינון).

ועכשיו — כיצד להדריך ?

הדרכה גבונה בכל נושא, ו„העברת“ כל שיעור, צריכות להתבצע בדרך כלל בארבעת שלבי-היסוד הבאים : —

● הצגת התכלית.

● לימוד בשלבים.

● תירגול.

● סיכום.

הבה נבהיר לעצמנו שלבי-יסוד אלה : —

הצגת התכלית

ראשית-החכמה היא לתת לחניכים תמונה ברורה על „מה“ שאתה מתכוון ללמד. תמונה זו הכרחית כדי שהחניכים, תוך-כדי משך ההד-רכה רכה יבינו את התכלית לאימוניהם שבשעור או בנושא נתון. אם החניך לא יבין את התכ-לית לאמוניו, יש סכנה שאמנם יבצעם באופן מכני, אולם לא ישקיע בהם מיזמתו וממצו ה-איש.

בקורס מכי"ט, בפרק „ניהוג הכתה“ הנושא: „התקפה“ — כיצד תבוצע כאן הצגת התכלית? —

- הרצאה על הנושא „התקפה“.
- הדגמת „התקפת כתה על יעד־אויב“ (כתת מדריכים תדגים בפני כל החניכים את ה־ביצוע).
- ביצוע תרגיל־התקפה של כתה, כשהמדריך מפקד על הכתה ומדגים את השיקולים ואת דרך הביצוע.

ונחה — נושא השונה־לחלוטין: — „תכנית־האש בהגנה“, בקורס מפ"ים:

(הנושא „תכנית־האש“ אינו יכול לשמש אף פעם נושא עצמאי, מבחינת תוכנו, הדגמתו מור־באת כאן דוקא משום שהנושא איננו עצמאי — וזה על־מנת להראות כיצד הדרכה־בו משתלבת בהדרכה־בנושא־העיקרי, שאליו הוא צמוד). „הצגת התכלית“ יכולה כאן להיעשות בדרך הבאה: —

- מערכון על תכנון האש בהגנה (שולחן־חול).
- קריאת חניכים בחוברת „תכנית־האש בגדוד“;
- דיון על תכנון האש בהגנה;
- מצויים ודאי מדריכים שאת הצגת־התכלית באותו נושא ירצו לבצע בדרך אחרת: —
- קריאת חניכים בחוברת „תכנית־האש“ בגדוד;
- הרצאה על תכנון האש בהגנה;
- הדגמת תכנון האש בהגנה (כשהמדריך מדגים על שולחן־חול).
- במה מתבטא, למעשה, ההבדל בין שתי „הצגות־התכלית“ שבדוגמה האחרונה? —
- הראשונה השתמשה בדרכי־הדרכה אלה: — מערכון, קריאה, דיון.
- השנייה השתמשה באלה: — קריאה, הרצאה, הדגמה.
- בדרך כלל אפשר לקבוע שאורח־ההצגה ה־ראשון טוב מהשני.

לימוד בשלבים

בשלב זה לוקח המדריך הטוב את הנושא, מפרק אותו „בעדינות“ לפרקי־משנה ברורים ופשוטים ככל האפשר, מלעיט את חניכיו פרק אחרי פרק — וכך מסייע להם לקלוט את הנושא ביתר קלות ויסודיות.

ככל שהנושא מורכב יותר — רבה יותר חשיבותו של הלימוד בשלבים, מדריך אשר ברוב פיזותו שואף לדלג על תהליך זה של לימוד

מודרג (ע"י כך שהוא מתחיל, מיד אחרי „הצגת התכלית“, ל„תרגל“ את חניכיו בכל היקפו של החומר שמתכוננים ללמדו) — חוטא חטא כבד להגיון הלימודי; כי הוא מחייב את חניכיו לתר־גל בנושא שטרם קלטו אותו די־הצורך.

תירגול מוקדם־מדי בהיקף הכולל של החומר מביא, ברוב המקרים, לתוצאות השליליות הבאות:

- הצורך לתרגל פעמים רבות, תירגול־נוסף, כדי שהחניך יוכל לקלוט את החומר תוך־כדי התירגול.
- עיפות מופרזות.
- חלק מהחומר אינו נקלט.

המדריך הטוב, בטרם יגש להדריך בנושא מסוים, יחשוב היטב כיצד להגשים כראוי את הלימוד־בשלבים: הוא יפרק את הנושא לפרקי־משנה, בהתאם להבנתו, הוא יזכור, שיש להגיש כל פרק־משנה בשלמות ובטרם יעבור לפרק־המשנה שלאחריו. הוא יקפיד על כך שכל פרק־משנה יודרך לפי שלבי־ההדרכה היסודיים: —

- הצגת אותו פרק־משנה;
 - לימודו;
 - תירגולו;
 - סיכמו.
- והרי מספר דוגמאות לדרך ביצועו של הלימוד בשלבים:

בשעור „טעינה ופריקה“ במקלע:

הלימוד־בשלבים יכול כאן להעשות באופן הבא:

- לימוד מילוי המחסנית והרקתה.
- לימוד מצב השכיבה מאחרי־מקלע.
- לימוד דריכת המקלע ובדיקתו (במצב שכיבה; כל חייל יבצע זאת מספר פעמים).
- לימוד הרכבת המחסנית והסרתה באופן חופ־שי ואח"כ — במצב שכיבה.
- לימוד מלא של טעינה־ופריקה (כל חייל יבצע זאת מספר פעמים, תחילה ביצוע־איטי ואחר כך יותר מהר).
- לימוד טעינה ופריקה בלויית מקלען מס' 2.
- לימוד ייצוב כוונת: תחילה: המקלע יהיה טעון, וכל חיל ייצב את הכוונת מספר פעמים במצב שכיבה.
- אחר כך: תרגולי טעינה ופריקה וייצוב כוונת. (כבודדים, ואח"כ — בלויית מקלען מס' 2).

ועתה, הבה ונפנה „ללימוד בשלבים“ כפי שהוא יתבטא בשעור „תנועה ואש“ באימון כחה :

תהליך-לימוד זה יוגשם לפי הסדר הבא :
● תיערך חזרה קצרה על פקודות בקרת-אש (דיון ע"י שאלות ותשובות, ומספר תרגילים קצרים-מאד).

● לימוד תנועת הרובאים בחיפוי חולית-המקלע ותנועת חולית-המקלע בחיפוי הרובאים (ביצוע מספר תרגילים, כמפורט בחוברת „אימון כיתת-הרובאים“).

● לימוד הסתייעות-גומלין בתנועה-חיפוי-אש בין חוליות. (ביצוע מספר תרגילים, כמפורט בחוברת „אימון כיתת-הרובאים“).

● לימוד תנועת-יחידים, בקפיצות, בחיפוי-אש של הכתה כולה (תרגילים, כמפורט בחוברת „אימון כיתת-הרובאים“).

עתה נשתמש לדוגמה נוספת בנושא „ההת-קפה“ — (פרק „ניהוג-הכתה“ בקורס מכ"ים). את הלימוד-בשלבים אפשר להגשים בדרך הבאה :

● תרגילים חד-צדדיים ותרגילי-אש פשוטים ו-קצרים, העוסקים רק באחד משלבי-ההתקפה (כגון הסתערות, לחימה-על-היעד).

● תרגילים יוזמים (תסל"גים, חד-צדדיים, ו-תרגילי-אש) המתחילים במצב-פתיחה שלפיו „אנו גילינו את האויב קודם, אולם אין זמן רב לתכנון“. כל תרגיל צריך להבליט מספר מצומצם (מאחת ועד שלוש) של בעיות טק-טיות, לפי הנושאים הבאים :

— ניצול פני הקרקע לתנועת-איגוף של רובאים ולבחירת עמדות-חיפוי בשביל ה-מקלע.

— כיווני האיגוף.

— מקום המקלע.

— הערכת עצמת האויב.

● תרגילי התקפה-אגבי-התקלות, או התקלות-מקרוב (תסל"גים קצרים, חד-צדדיים ותרגילי אש); בתרגילים אלה תודגשנה בעיות טק-טיות שהוקדו בסעיף הקודם, בתוספת בעיות בנושאים הבאים :

— הבלטת גורם המהירות בהחלטה ובביצוע

(איגוף קצר — או ארוך).

כל פרק-משנה מהפרקים הנ"ל יוגש כלהלן :
הצגתו — הדגמה מלאה ע"י מדריך, ללא הסברות — ואח"כ הדגמה מלווה-בהסברות.
לימודו — מאפשרים לחניכים לבצע (בלחץ זמן ותוך כדי הקפדה על כל הפרטים), את אשר ראו בהדגמת המדריך.

תרגולו — כשהחניכים מבצעים את הנ"ל במהירות גדלה-והולכת ובמצבים המתקרבים יותר ויותר אל תנאי-קרב.
סיכומו — שהוא לרוב מילולי, ואחד מתפקידי דיו — לקשר את פרק המשנה האמור אל פרק המשנה שיבוא אחריו.

בשיעור „ציון והבחנה“ בשדאות-פרט :

הלימוד-בשלבים ייעשה כך :

● לימוד ארגון השטח (קביעת גזרה ונקודת-מוצא) :

— הדגמת המדריך.

— ביצוע ע"י חניך או שנים.

● לימוד ציון-מטרות בשיטה-הישירה :

— הצגת השיטה ע"י הדגמה והסברה של המדריך.

— לימודה : ע"י כך שהמדריך חציין מטרה — והחיילים (כשרוביהם על חצובות) מכונים אליה את רוביהם.

— תירגולה : ע"י כך שהחניכים מציינים מטרות — לפי רובה שכוון ע"י המדריך — ומאמתים את הבחנתם בהן.

— סיכומה : שהוא מילולי, וכולל גם „קישור“ ללימוד השיטה השנייה (שיטת התובלה).

● לימוד שיטת התובלה המתבצעת באמצעות האצבע (או האצבעות) :

(ההדרכה תבוצע בדומה לשיטה-הישירה).

● לימוד שיטת התובלה הנעזרת ב„שעון“ :

(ההדרכה — בדומה לשיטה-הישירה).

● לימוד שיטת התובלה : מנקודת-מוצא —

„קצת ימינה או שמאלה, למטה או למעלה :

(ההדרכה לפי שיטה זו — אף היא תיעשה

בהתאם לשלבי ההדרכה שלפי השיטה-ה-ישירה).

● לימוד שיטת חצפית-האש :

הצגתה — הסברת המדריך והדגמתו. אחרי

ההצגה — אין צורך מיוחד ללמד שיטה זו

ולתרגולה, כי היא פשוטה-בתכלית.

לימוד בשלבים, הוא תמיד לימוד מן-הקל אל-הכבד — ומן הידוע אל הבלתי-ידוע.

תירגול

רק אחרי שסיים החניך ללמוד את פרקי-המשנה, כל אחד בפני עצמו, ניתן להעסיקו בבי-עיות אשר פתרונו מחייב שימוש בכלל-החומר-הנלמד. בשלב התירגול שיבוא עתה, חייב המד-ריך לעשות הכל כדי:

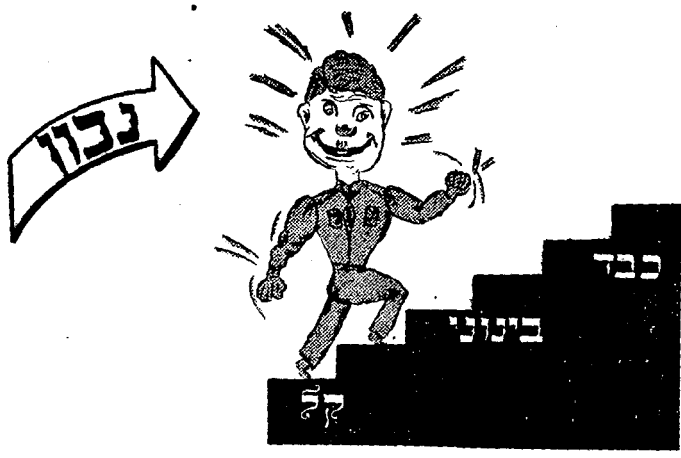
- לקבץ את הנלמד בפרקי-המשנה ולרכוז ל-שלמות אחת.
- ללשש את הפרטים, תוך כדי תרגולם במס-גרת הנושא-בכללו.
- לתת לחניך תמונה מציאותית-יותר של ה-נושא הנלמד.

— הפרעות מצד האויב, מהאגף, תוך-כדי הפעולה.

● תרגילים יומיים טספים, שבהם יש זמן מס-פיק לתכנון מדוקדק (תטל"גים חד-צדדיים, תרגילי-אש). בתרגילים אלה תודגשנה כל הבעיות הטקטיות שצוינו לעיל, בתוספת בע-יות המחייבות הרכבת "צות-קרב" (ברמת הכתה), בהתאם למשימה.

בנושא "תכנית-האש בהגנה" הניתן בקורס מפקדי פלוגות:

ה"לימוד-בשלבים" ייעשה ע"י תטל"ג אחד בשטח, שיעסוק בתכנית-האש בלבד (הפתרון הטקטי, בכללו יהיה נתון) — והחניך יצטרך לתכנן רק את תכנית-האש). התטל"ג יתנהל שלב אחרי שלב לפי הסדר הנכון של תכנון האש. צות-החניכים לא יעבור אל תכנון השלב הבא בטרם יסוכם השלב הקודם.

והרי דוגמאות אחדות לדרך ביצועו של ה-
תירגול:
בשעור „טעינה ופריקה” במקלע התירגול
מתבטא באלה:

- תחרויות בין החיילים בטעינה ופריקה (כולל ייצוב כונות).
- משחקי-התחרות בטעינה ופריקה.
- דוגמא למשחק: המדריך מחלק את כתתו לשתיים עד שלוש קבוצות (בהתאם למספר המקלעים שלרשותו לצורך התירגול). כל קבוצה מסתדרת מאחרי מקלע. לפי פקודה מתחילים לטעון ולפרוק. הקבוצה המקדימה זוכה. המדריך מקפיד על דיוק הביצוע.
- תרגול בטעינה, פריקה וייצוב-כונות ממצב הליכה.

- בשעור „ציון והבחנה” בשדאות-פרט שלב- התירגול יתבטא באלה:
- תירגול החיילים בציון והבחנה במקרים המ- חייבים שילוב השיטות השונות. (בעיקר — „שעון” ו„האצבע”).
- תירגול בציון-והבחנה בגזרות שונות בעלות תוא-ציון בעלי אופי שונה; ולגבי מטרות- הקשות הן לציון והן להבחנה (מטרות קטנות, ובלתי בולטות).
- תירגול בציון-והבחנה, אגב הגבלת-זמן, במ- גמה שהציון יהיה קצר וברור ככל האפשר.

- בשעור „תנועה ואש” באימון-הכחה: בשעור זה יבוצע שלב-התירגול על ידי כך שתוצגנה בעיות תנועה-ואש המחייבות שימוש בכל אשר נלמד בנושא עד כה, וכן ביצוע פעו- לות המחייבות הגבה מהירה ומידית.
- להלן הבעיות שיש לתרגל בהן:
- תנועה-ואש בחיפוי-הדדי בין חוליות, ומעבר אל בודדים (כשהנתון הוא „אש-האויב” נע- שית יעילה-יותר).
- תנועה-ואש, בחיפוי מקלע ורובאים, ומעבר אל קפיצות בודדים (כשהנתון הוא: — „אש- האויב” נעשית יעילה-יותר).
- תנועה-ואש בקפיצות בודדים, ומעבר אל חי- פוי-הדדי בין חוליות, או אל חיפוי-הדדי בין מקלע ורובאים (כשהנתון הוא: — אש- האויב יעילה-פחות).
- הצגת נתון המחייב זינוק מידי של כל הכתה

(ללא כל חיפוי-עצמי) אל איזה מחסה קרוב
(למשל: גלישה מידית לואדי).

• הופעת אויב נוסף בעוד שהכתה מבצעת תנו- עה ואש כלפי אויב הנתון-מקודם. (דבר שיחייב שינויי כיוון, וכן שינוי היחס שבין עצמת הכוח-המחפה לבין זו של הכוח-הנע). פתרונה של כל בעיה יובהר ע”י כך שהכתה תבצע מספר תרגילים.

בקורס מכ”ים — בפרק „ניהוג-הכתה”, ב- נושא „ההתקפה”:
• שלב-התירגול יתבטא באלה: —
• תרגילים בבעיות מורכבות יותר (לדוגמא: התקפה על בית וטיהורו, התקפה בשטח- בנוי, פשיטה).

• תרגילים בפתרון בעיות טקטיות בתנאי לחץ- זמן (לדוגמא: „בעיות-התקפה במסלול-ה- כתה”).

• תרגילים דו-צדדיים בשטח.
וכדוגמה מסייעת: — נושא „תכנית-האש בהגנה”:
את התירגול בנושא צריך לבצע תוך-כדי תרגילי ה„לימוד-בשליבים” ו„התירגול” שבנושא „ההגנה” בכללו.

אל תתחיל לתרגל חניכיך בטרם גמרת ללמדם

ה ס י כ ו ם

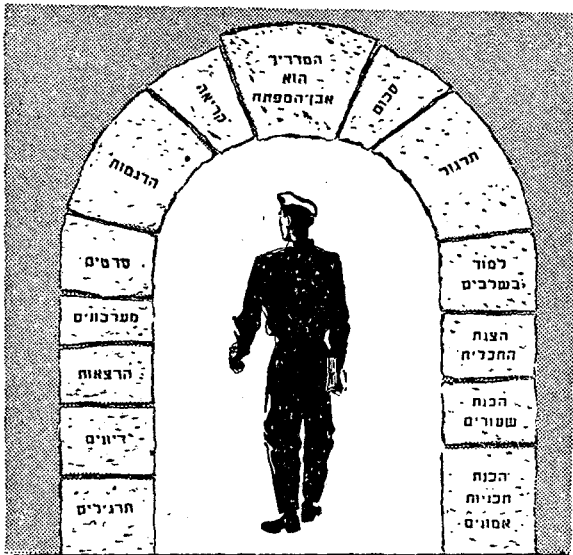
- בשלב הסיכום חייב המדריך להשיג שני דברים:
- להקנות לחניכים סופית תמונה שלמה וברו- רה על הנושא הנלמד.
- לבחון באיזו מידה נקלט החומר הנלמד (ד- היינו — באיזו מידה השיג המדריך את מטרתו).
- בדרך כלל צריך שלב הסיכום להיות קצר מאוד וענייני.
- להלן מספר דוגמאות לאופן הגשמת שלב הסיכום:
- בשעורים „טעינה ופריקה” במקלע, ו„ציון- והבחנה” בשדאות פרט:
- שאלות ותשובות (דיון), במגמה לחזור על השעור ולהדגיש את ערך הנושא הנלמד בשדה-הקרב.
- באם פרט מסויים טרם „לוטש” כיאות — תתכן כאן הדגמת מדריך סופית.

- יתכן לבחון (בעדינות!) מספר חניכים מפג' רים, על מנת לבדוק האם נקלט החומר. בשעור „תנועה-ואש באימון-הכתה“:
- תרגילי-אש.
- שאלות ע"י החיילים — ותשובות מפקד-הכתה.
- שאלות ע"י מפקד-הכתה — ותשובות החיילים (דיון).
- סיכום מפקד הכתה.
- בקורס מכ"ים, בפרקי „ניהוג-הכתה“ בנושא „ההתקפה“:
- דיון מסכם בנושא „ההתקפה“.
- הדגמת תרגילי-אש-התקפתי מתקדם, או הצגת סרט על נושא זה, (וסיכום הסרט או ההדגמה ע"י דיון).
- תרגילים דו-צדדיים התקפתיים במסגרת הפרק „פטרולים“.
- את הסיכום לנושא „תכנית-האש בהגנה“, בקורס מפקדי-פלוגות, יש לסכם תוך-כדי הסיכום לנושא „ההגנה“ בכללו — ובזו הדרך: —

שלב הסיכום הוא השלב שנועד להשאיר את ה„טעם-הטוב“ בפיה-החניך מהנושא כולו.

סיום

כל הכתוב לעיל לא יוגשם לעולם בלי הימחה. התושיה והתריצות של המדר'ך

אין לשכוח כי הדרכה טובה בצבא — היא הקובעת הרבה-מאוד בעיצוב דמות החייל והמפקד.

רמת ה„אמנות“ בהדרכה אליה הגיע מדר'ך אינה מתבטאת בכך כיצד יגיש את שלב „הצגת התכלית“. מדר'ך טוב הוא זה היודע להגשים את ה„לימוד“ בשלבים ואת התירגול — ולקשר זה-יבזה את כל השלבים. — אין הכרח שהמדר'ך הטוב יהיה דוקא מרצה או מדגים מצטיין. מספיק שיהיה לו מינימום מסויים של כושר-ניתוח על מנת לחלק את החומר לפרקי-משנה מתאימים, ושיידע כיצד להדריך בכל פרק-משנה (לפי שלבי-היסוד שצוינו כאן).

אין די בכך שהמדר'ך יהיה בקיא ב"חומר. עליו לדעת כיצד להקנותו לחניכיו, באופן שיוכלו להשתמש בו בתנאים השונים והמשונים, בהם יתקלו בקרב או בחד-יהם הצבאיים שלפני הקרב ולאחריה.

נעזור למדריך לעזור לחניך

ברשימה זאת מובאת הצעה לשיטת-הדרכה שמגמתה להעלות את הרמה ולהגביר את היעדר לות באמצעות חלוקת תפקידים משופרת בין המדריכים, ורתמת כוחות נוספים להדרכה ישירה, היינו — כמדריכים ולא כמכיני-מדריכים.

1. ההדרכה זקשייה

כבסיס לביתוח, ניטול את הדרכת החייל-הפרט בחיל-הרגלים, אשר יש בה מן האופיני לכל בעיות ההדרכה הצבאית כמעט. מספר קשיים בולטים עומדים בפני ההדרכה התכליתית, והם:

א. ריבוי הנושאים וגיוונם.

ב. איכות כוח-האדם;

ג. ההיקף הכמותי של צרכי-ההדרכה.

ריבוי הנושאים וגיוונם מציג בפני המדריכים הצבאיים בכל צבא חדיש בעיות נכבדות: כל נושא — וגורמיו המיוחדים לו, ה"אווירה" האופינית לו דוקא, השוני בדרכי הקנייתו ובאמצעים לביצועו; ולבסוף — ההכרח לעבור, כלאחר-יד, מנושא לנושא. כל הבעיות הללו גורמות לתופעה הכללית הידועה: הנטייה להתמחות ב"נושא מסויים (ההיפכות ל"ספץ"). עדימהרה מתגלה במדריך-המתחיל רצון להעדיף את ההדרכה בנושאים, או בקבוצות-נושאים, הקרובים לרוחו במיוחד. בתקופת ה"הגנה" בלטה ההתפצלות של סגל המדריכים ל"מדריכי-א"ש" (אימון-שדאות), "מדריכי-אנ"ק" ו"מדס"ים" (מדריכי-ספורט).

תופעות כאלה שרירות וקיימות עדיין והמ"כ ממשיך ל"היקרע" בין נושאים כמו ת"ס — ואימוני הנשק והשדה.

מאז עוצבו וגובשו שיטות ההדרכה שלנו השתנה טיב כוח-האדם. כדי שלא להאריך בנייתו, נציין כאן את תהליכי-השינוי בשני שטחים עיקריים: הרצון — והיכולת.

הרצון. — לא עוד מורכב "שנתון" המתאמץ נים ממתנדבים בלבד, שחונכו זה שנים (בתנועות הנוער ובגדנ"ע, בהוי של בית-הספר, ובתוך האווירה הציבורית של ישוב המנהל מאבק לשחרור לאומי) לקראת הצטרפותם ל"שורה". לא לכל הנמנים על השנתונים יש מלכתחילה ברגע התגייסותם, רצון כה עז ונלהב לשרת בצבא למען מטרה ברורה עליה חונכו משך שנים. במקרים אלה יש לטעת בחייל את הרצון החיובי תוך כדי השירות, וזאת על אף קשיים ותלאות העשויים להרתיעו.

היכולת. — אין ספק שהיכולת לקלוט את הנלמד פחותה אצל אותם חיילים הנתקלים בקשיי שפה; לעתים יש להוסיף לכך חינוך מוגבל והשכלה מקוטעת, ולעתים — אף כושר-גופני שלא פותח די הצורך (גם החסונים והבריאים — אינם תמיד זריזים וגמישים במידה מספקת) — וכל זה מהווה קישי נוסף, למדריך ולחניך כאחת. וזאת לזכור: בדרך הטבע, נשאבים" רוב

(1) ראה גם מאמרו של רבי-סרן ג. רוטשילד, במערכות" פ"א, המרחיב את הדיבור על נושא זה.

אין עם שמעמיד מקרבו מדריכים טובים די הצורך, כדי למלא את כל המשימות ההדרכתיות העומדות בפניו. והרי לחינוך האזרחי, דרוש בממוצע "מדריך" (מור) דה, מחנך, פרופסור) אחד על כל 30 חניכים; ואילו להדרכה צבאית — מדריך אחד על כל 10 חניכים לערך.

מספרם המוגבל של אנשים מתאימים. מבחינת תכונותיהם והכשרתם של מדריכים בצבא-שירות חובה.

כל האמור לעיל מביאנו למסקנה העיקרית: בה במידה שנרבה לרתום כוח-אדם מעולה יותר לעבודה הדרכתית ישירה עם החניכים — כן ניעל את ההדרכה. ומאחר שאפשרויות אלה מוגבלות היגו, ועלינו להזדקק גם למדריכים רבים שהכשרתם מוגבלת יותר בהכרתה, ושתכונותיהם כמדריכים אינן מפותחות דיין — הרי מגיעים אנו למסקנה שניה: ככל שנקל על המדריך להדריך — כן נגביר את מידת הצלחתו, ובה במידה נקל על החניך לקלוט.

על-מנת להקל על המדריך, יש לברר תחילה במה הוא מתקשה.

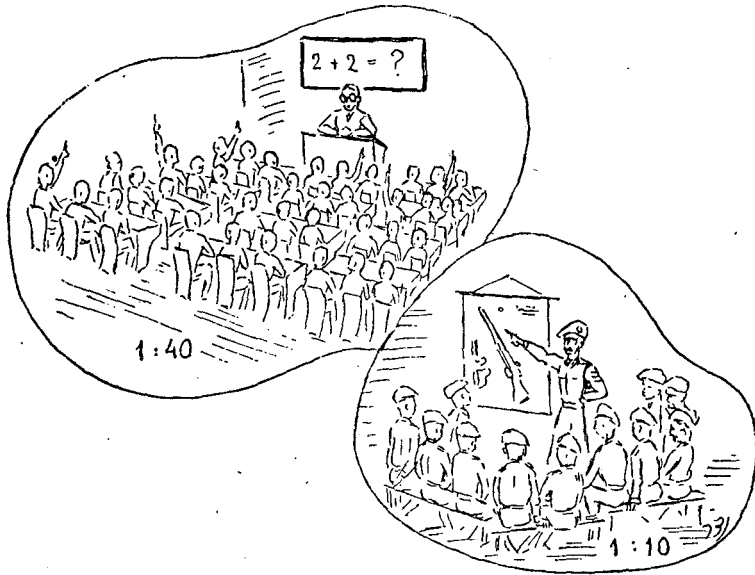
2. במה מתקשה המדריך?

כל פעולת המדריך מגיעה לידי ביטוי ומיצוי בשלב ה"מסירה" — "העברת" החומר לחניכים. תפקידי המדריך ב"העברת החומר" מתחלקים בעיקרם לארבעה:

- א. הסבר והצגה (פניה לעין ולאוזן)
- ב. לימוד (ביצוע בשלבים, תוך הפעלת החושים)
- ג. תרגול (ביצוע שוטף וליטוש)
- ד. סיכום, או ביטוס (בחינה וקביעת הרמה שהושגה).

המכיים-המדריכים מאותו "כוח-אדם" עצמו ע"ליו נמנים חניכיהם, — חבריהם לשנתון. (לדעת, יש להעדיף את המונח "כוח-אדם" על המונח "חומר-אנושי"), ובעיות ה"רצון" וה"יכולת" הן משותפות במידה רבה למדריכים ולחניכים כאחד. היקף הצרכים. בעיותינו בשטח זה אינן שרונות ביסודן מאלו של כל עם אחר המקיים צבא שירות-חובה, בו משרת אחוז גדול-יחסית של העם. בכל עם יש חלק מסויים, המסוגל, מבחינת תכונותיו והכשרתו, לתפקידים חינוכיים (הוראה, הדרכה בצבא ובמקומות אחרים, וכו'). אך למעשה, אין עם שמעמיד מקרבו מדריכים טובים די הצורך, כדי למלא את כל המשמיות ההדרכתיות העומדות בפניו. והרי לחינוך האזרחי, ד"רש בממוצע, "מדריך" (מורה, מחנך, פרופסור) אחד על כל ארבעים חניכים; ואילו להדרכה צבאית — מדריך אחד על כל עשרה חניכים, לערך. אכן, התביעות האזרחיות של חינוך חובה אינן באות בנקל על סיפוקן, והמצב בארצנו קשה מזה הקיים בארצות מבוססות יותר (עדות אחת לכך: — הצורך להשתמש עוד כיום במספר רב של מורים חסרי-הסמכה).

אף מבלי שניכנס כאן לפרטי הסטטיסטיקה המורכבת של היקף החינוך האזרחי, ולעומתו — צרכי ההדרכה הצבאית — נזכרים אנו, שעומדת בפנינו בעיית מספרם הרב של החניכים, לעומת

כולנו יודעים שבהדרכה הצבאית, שנועדה להכשיר אדם לפעול, לעשות, לבצע, העיקר הוא: אימון החייל, דהיינו: לימודו ותרגולו למעשה. ואמנם בחוברות-הדרכה אנו מוצאים, כי היחס הנכון בחלוקת הזמן בין החלקים הנ"ל הינו:

ההלכה... —

10% הסבר	25% הצגה	65% לימוד תרגול וסיכום
-------------	-------------	------------------------------

על כל פנים, האחראים להדרכה בכמה וכמה צבאות, מוצאים שהיחס הנ"ל הוא הנכון וכי הוא מאפשר הדרכה טובה, ומשיג את מיטב הקליטה והתפיסה אצל החניכים. אבל מתברר שבמציאות — אין מדריכים נוטים לקיים יחס כזה. מתוך עיקוב מדעי אחרי שיעורים רבים שניתנו ע"י מדריכים במוסדות הדרכה שונים — בתי-ספר צבאיים ויחידות בצבאות שונים, מתקבלת חלוקת-זמנים ממוצעת אחרת:

והמעשה... —

59% הסבר	25% הצגה	16% לימוד תרגול וסיכום
-------------	-------------	------------------------------

עלינו לבקש את הסיבה לסתירה חמורה זו בין הלכה למעשה. ושוב יודגש: אין זאת תופעה האופיינית לצבא זה או אחר, ולבעיותיו המיוחדות. בחוברות-הדרכה בריטיות ואמריקאיות מ- דובר על אותה תופעה עצמה!

ומזדקרת לעין העובדה, שהזמן המוקדש ל- הצגה נשאר גם במציאות שזה לזמן הנדרש להלכה. אבל כל הזמן שנגזל מן הלימוד, התרגול והסיכום — מועבר להסבר: דיבורים במקום מעשים. וזה הרי היפוכו הגמור של הכלל המתודי החשוב שהוריש לנו שמאי: „אמור מעט ועשה הרבה!“

נראה לי, כי סיבה עיקרית לדבר, היא זו שהמדריך הממוצע מתקשה במיוחד בהסבר. מא- חר שאינו מצליח במתן הסבר „קצר וקולע“, הרי שעליו להאריך, ולחזור על עצמו; וכתוצאה מקושי זה נוטה הוא גם להתכווץ הכנה להסבר, לאשר עליו לומר. וכאן עלינו לזכור, כי שפע דיבור מעמיס על החניך עול כבד — הוא מע- מיס על החניך בעל כושר-הקליטה המוגבל דגישה לתשומת-לב יותר מאשר הלו יכול לשאת. והתוצאה — דוקא התרגול, הנחוץ כל כך, ובמ- יחד לחניך בעל קשיי-קליטה — דוקא הוא נמצא לוקה.

ועוד: להצגה מוקדש רבע מכל זמן השיעור, והסיבה העיקרית לכך — שעל מדריך יחיד מוטל הן להציג, והן להסביר את ההצגה (מה שקרוי בשפת-המקצוע „הצגה אילמת“ ו-הצגה והסברה). במידה שאפשר לקצר בזמן המוקדש להצגה מבלי לגרוע מערכה, רצוי למצוא דרך לכך, — ולהרבות בזמן המוקדש ללימוד ול- תרגול.

סיבה נוספת לתופעת אותו קיצור קיצוני בזמן המיועד ללימוד ולתרגול המעשי נובעת לא-במעט מאופן הכשרת המכ"ים להדרכה: אין מכינים אותם במידה מספקת לביצוע הלימוד והתרגול. יתכן שזוהי תוצאה מכך, שכל הגור- מים מאוחדים בהכרתם שהמדריך מתקשה בהס- בר ובהצגה. בחוברות-הדרכה מקדישים מקום רב להסברים, ולעתים הנך מוצא בסוף ההסבר הארוך רק את המשפט הקצר „אמן את היחידה“, או „תרגל בנ"ל“. בשיעורי „אימון המדריך“, בקורסים למפקדים, אין זאת תופעה נדירה שהמדריך-החונך דורש מן המדריך-החניך להד- גים את שלב ההסברה וההצגה בשלמות, אבל ברגע שזה האחרון מגיע לבסוף לשלב הלימוד או התרגול נשמעת המלה „גואלת“: „עשית!“ — ומגיע תורו של מדריך-חניך אחר: להתחיל מחדש בהסברה והצגה. ודוקא בלימוד ובתרגול, שכולו עשיה — אין עושים כמעט דבר. היש להתפלא, איפוא, שאין המ"כ לומד להעריך נכונה את חשיבות הלימוד והתרגול?

וכאן המקום להרחיב את הדיבור על המוש- גים לימוד ותרגול ולהבהירם הבהרת יתר. נראה לי שההגדרה הקולעת ביותר היא: „ללמד ול- תרגל — פירושו — להדריך ע"י עשיה“. באי- מון נוכל, איפוא, למצוא שני שלבים:

לימוד הפעולה (כאשר החניך לומד לבצע בשלבים את שורת ה„תנועות“ הדרושות, כסדרן); תרגולה (שימוש בנלמד, בתנאים שונים — עד שהפעולה הופכת הרגל, והחניך מוכן להשתמש בידיעתו בכל המסיכות העלולות להצריך זאת). וכאשר אנו מפרטים יותר, הננו מוצאים שבשני שלבים אלה נכללים תהליכי-משנה נוס- פים. ואגב כך מתגלה בפנינו מרחב האפשרויות להשגת אימון מעשי ממש:

א. לימוד עשוי לכלול:

1. הצגה וחיקוי („ממני תראו — וכן תעשו“)

2. ביצוע חלקי הפעולה;

3. ביצוע איטי;

ב. תרגול עשוי לכלול:

1. ביצוע מושלם (השרשת ההרגל);

2. ביצוע מזורז (מהרגל לאבטומטיות);

3. ביצוע בתנאים משתנים (כדי למנוע הש-

תעבדות להרגל) כגון: "מקלען מס. 1

נפגע, מס. 2 — המשך!"

4. ביצוע בתנאים מכבידים (כגון: תפעול

כלי-נשק בגשם, יריה בשעת דמדומים,

מסע בחילות).

5. ביצוע בתחרות או מבחן.

אבל, כאמור, בדרך כלל אין המ"כ זוכה

להדרכה מספקת בענין האימון המעשי, הוא

עצמו אינו מתכוון לקראתו במידה מספקת, וב-

ודאי שאינו מבצע את הלימוד והתרגול כדרוש.

וכאן נשאלת השאלה: האם משיג השיעור, במס-

גרתו הנוכחית, ולנוכח הסתירה הקיימת בין

הלכה ומעשה — את מטרתו בכל זאת? האם

אין יתרון השיעור יוצא בחסרונו?

3. יתרונות וחסרונות בשיעור-האימון

בחוברת הדרכה אחת מציגים את יתרונותיו

וחסרונותיו של שיעור-האימון, בתור אמצעי ל-

הדרכה, כדלקמן:

יתרונות. קיים מגע הדוק בין המדריך לבין

קבוצת-החניכים. אפשר לחלוק תשומת-לב לכל

איש בפני עצמו.

כיון שהאימון הוא כאן בגדר האפשר, ניתן

ללמד הן כשיריות וטכניקות והן ידיעה בשיטת

השיעור.

חסרונות. כיון שקבוצת-החניכים קטנות, מצ-

ריך השיעור מדריכים הרבה. יותר מאשר בכל

דרך הדרכה אחרת, מותנה ערך השיעור לחלוטין

בטיבו של המדריך.

כשאנו מעיינים ביתרונות וחסרונות אלה,

מתעוררת השאלה: האין דרך לבטל את החסר-

נות, אך לשמור יחד עם זאת על היתרונות

החשובים שנמנו כאן?

אחת הדרכים לכך היא הדרכה-בהמון: —

כאשר מדריך מעולה אחד "מעביר" בעזרת

אמצעי-יעור משוכללים שיעור למאה חניכים

ולמעלה מזאת. אבל אותו "מגע הדוק" שהוזכר

לעיל נעלם אנכי-כך. גם בצבאות ששיטות מעין

זו מקובלות בהם, מצויים המפקקים בערכה

של הדרכה נוסח "ייצור-בהמון", באורח ה"סרט

הנע". אכן, בודאי שאנו לא נרצה לותר על המגע

האישי הקרוב בין מדריך וחניך, שהרי מגע זה

הוא ההופך יחידים ליחידה, המגבש מפרטים

את הכלל, המעצב את הצוות ומטפח את אחנת-

הלחמים.

אבל אין מנוס מן העובדה, שהאימון המעשי,

כשהוא נערך בקבוצות חניכים קטנות, מחייב

מספר רב של מדריכים. מכאן, שאם תמצא

דרך להקל על מלאכת המדריך ולפשטה —

נצליח ממילא ל"גלות" יותר מדריכים שיהיו

מתאימים ויעילים.

אם ברצוננו להימנע ממצב בו יתנו רוב

המדריכים — המדריכים הממוצעים — שיעורים

אשר בהם פעורה תהום כה גדולה בין ההלכה

למעשה (ראה הדיאגרמה למעלה), יש לספק

"סיוע", "תגבורת" לחזית-ההדרכה.

אך כיון שאיננו רוצים לותר על ה"אינטי-

מיות" של יחידת-האימון, הרי התגבורת העומדת

לרשותנו למעשה היא: מפקד המחלקה, ואכן,

מפקד המחלקה היא תגבורת רבת-ערך, הן מבחי-

נת תכונותיו האישיות, והן מבחינת הכשרתו

למשימתו כמנהיג ומדריך של אנשיו. למה לא

נרתם גם אותו במישרין להדרכה, לא רק כמי

שמכין את המכ"ים ומתדרך אותם, אלא כמדריך-

בלתי-אמצעי—פנים אל פנים עם החניכים עצמם?

4. התיקון המוצע — שינוי יחידת-האימון

ההצעה היא, שהשיעורים יבוצעו במסגרת

מחלקתית. פירושו של דבר השיעור "יועבר"

למחלקה כולה, כשהכיתות משמשות יחידות-

משנה.

ביחידת-האימון המחלקתית ייערך השיעור

לפי חלוקת-תפקידים המתוארת בטבלה הבאה:

ה ע ר ו ת	יחידת האימון	ה מ ד ר י ך	% מן הזמן	שלב
כמדריך מחלקתי יכול לשמש גם אחד המכ"ים, בתנאי שהוכן לכך.	כ ל ה מ ח ל ק ה	מדריך מחלקתי (מפקד ה- מחלקה או סמל-המחלקה) — מסביר; מדריכי הכיתות — מציגים.	25%	הסבר והצגה
המדריך-המחלקתי מפקח	ב כ י ת ו ת	מדריכי הכיתות	60%	לימוד ותרגול
בהתאם לנושא השיעור	כל המחלקה או בכיתות	כל המדריכים	15%	סיכום

והצגה מבלי לגרוע מערכם של אלה. את הזמן שנחסך בדרך זו — נעביר לתרגול.

ד. מאחר שהמכ"ם מתרכזים עתה בתפקיד מוגדר ומובל יותר — הופכת הכנתם להדרכה לקלה יותר. משמע, בפרק המוקדש ל"אימון המדריך" בקורסים ובתדריכים שוטפים ביחידה אפשר להגיע לייעילות יתרה.

ה. כל "מנהלת ההדרכה", בכל הקשור ל"הכנת" שטחים, הכנת הצגות, חלוקת עזרי-האימון וכו' — הופכת פשוטה יותר. מדריך אחד אחראי להכנות בשביל כל המחלקה, ומאפשר לשאר המדריכים להתפנות להכנתם העצמית.

6. ומה בדבר החסרונות?

י. מבחינה הדרכתית "טהורה" עלולים להתעורר הקשיים הבאים:

א. בשיעורים מסויימים יקשה לרכז את המחלקה כולה, ולשוב ולפורה, לסירוגין, לכיתות (כגון בשיעור "צורות התנועה בהסתר").

ב. יחידת-האימון המחלקתית מחייבת לוח-זמנים יותר "קשיח". אך ללא ספק ניתן להתגבר על קשיים אלה. לדוגמה: בשיעור "צורות התנועה בהסתר", אשר בו מוצגות צורות-תנועה רבות ואשר יש לבצע בו את שלבי הלימוד והתרגול, ניתן לרכז את כל ההצגות בשני חלקים: (1) כל צורות התנועה, פרט לזחילות, ו-2) הזחילות השונות. לאחר זאת "יטפל" כל מ"כ בכיתתו, החל ב"הצגה ותיקון", והמשך בלימוד ותרגול. ואשר ללוח-הזמנים, בעיה זו מופיעה בעיקר בשיעורים קצרים, כמו באימוני-הנשק. עליה ניתן להתגבר בראש-זראשונה ע"י בחירת שטח מתאים המאפשר מצד אחד למחלקה להתאמן במרוכז, ומצד שני לכיתות להתאמן בנפרד, בנושאי-אימון אלה אין בעיית השטח קשה במיוחד.

7. בעיות נוספות.

אכן, יש הצדקה לתבוע מזה שבא להעלות על הפרק הצעה לשינוי שיש בו מן המהותי והיי-סודי, כי יבדוק את הבעיה לא רק מנקודת-ראות הדרכתית גרידא, ומתעוררים ספיקות:

א. האם אין בשינוי המוצע כדי לפגוע בכיתה כיחידה טקטית?

ב. האם לא תיפגע עמדתו של המ"כ?

ג. הרצוי להטיל על המ"מ להדריך גם בנושאי אימון הפרט?

אגב, בתכניות-אימון, בעיקר בשדאות, מוצגים אים אנו, במידה הולכת ורבה, את המעבר להסבר והצגה במסגרת המחלקה (ואף הפלוגה). אבל יש להדגיש, כי מטרתנו כאן היא להציע מסגרת זו כמסגרת-קבע בסיסית, המתאימה לרוב השיעורים וברוב המקצועות, ונביא כמה דוגמאות למבנה-השיעור במסגרת המוצעת:

דוגמא א'. הנושא: שדאות. השיעור: הסוה ו"היכוון לקרבנים".

ההסבר וההצגה במסגרת מחלקתית מאפשרים למ"מ להציג לתניכים דוגמאות שונות (המבוצעות ע"י המכ"ם), המכ"ם מלמדים ומתרגלים את כיתותיהם. הביסוס הסיכום במסגרת המחלקה, וזאת במגמה שכל כיתה תיזכר בכשורה-המצאה, שנתגלה בכיתות האחרות. נבחרים הטורים המצטיינים ב"היכוון לקרב", ונבחרת הכיתה המצטיינת.

דוגמא ב'. הנושא: המקלע. השיעור: פירוק והרכבה. המחלקה ערוכה בצורת "ח", לפני כל כיתה נמצא מדריך כיתתי ובידו מקלע. המדריך המחלקתי מסביר את הפירוק, המדריכים הכיתתיים מציגים "הצגה אילמת", הלימוד והתרגול בכיתות. הסיכום: המדריך המחלקתי מצביע על שני תניכים מכל כיתה, עליהם לפרק ולהרכיב בשכיבה ("תרגול בנחונים משתנים"). קביעת הוג המצטיין.

דוגמא ג'. הנושא: רימוני-השיעור: הכרת הרימון ותכונותיו.

המדריך המחלקתי מסביר — ולידו מ"כ אחת או אחדים המציגים (תתכידיו וכו'), הלימוד והתרגול בבדיקת הרימון ועריכתו — בכיתות. הסיכום: שאלות ותשובות במסגרת המחלקה.

הערה:

הדוגמאות הנ"ל מאפשרות לנו לעמוד בנקל על ערך יחידת האימון המחלקתית גם בהדרכה בנושאים בעלי אופי טכני יותר, כגון תותחנות, קשר וכו'.

5. מה נפיק מהשינוי המוצע?

נצביע עתה על היתרונות העיקריים שאפשר להפיקם מיחידת-האימון המחלקתית:

א. הנושא מובא בפני התניכים (הסבר והצגה), ומסוכס ע"י מדריך מעולה ומנוסה יותר. ע"י כך ניתן להשיג תכליתיות באימון, ואף לודא אחדות בתוצאות וברמה.

ב. המכ"ם מתרכזים באותם תפקידים הדרכתיים שקרובים יותר באופיים לתפקידם הפיקודי — לקראתו, בראש-זראשונה, הוכשרו בתוקף תכונות-המנהיגות שלהם; כלומר — לשמש דוגמה אישית בביצוע (כמבצעי ההצגה). — לאמן, בעיקר ע"י לימוד ותרגול — ולנחוג באנשים בשלב הביסוס-סיכום במקרים כגון תחרויות בין-כיתתיות.

ג. ע"י ייעול ההסבר וההצגה, המושג ע"י הפרדה בין מסביר ומציג, וכן ע"י האפשרות להשתמש ביותר ממצג אחד, ולותר משום כך על "תניכים-עוזרים", הננו משיגים את קיצור הזמן להסבר

ד. האם ההצעה הזו נתנת למימוש גם בתנאים של מחסור במפקדים, או כשהיחידה עוסקת בתפקידים כגון שמירה, החזקת קו וכו'?

באשר לספק הראשון, ניתן להיאמר כי מטרת ההדרכה — להכין מלחמה, ואמנם מן ההכרח שההיו של ההדרכה, על מסגרותיה, תוכנה ושיטתיה, יקדם את החייל-הפרט ואת יחידתו כגוף לוחם. כל זמן שהכיתה היא יחידת האימון, מתרגל החייל לראות בה את ה"תא-החברתי", עליו הוא נמנה ואשר בבוא היום יילחם בתוכו. היפגע יסוד זה ע"י המעבר ליחידת-האימון המחלקתית?

סבורני שלא. ראשית, גם לאחר מעבר כזה נשארת הכיתה בבחינת יחידת-אימון בכל הנוגע לשלבי הלימוד, התרגול והביסוס-סיכום. דוקא בשלבים אלה פועלת הכיתה באופן המקביל ביותר לתפקידיה כיחידה-טקטית, ולשלבים אלה מוקדשים 75% מכל הזמן הנועד לשיעורי-האימון. שנית, דוקא משום שהמ"כ רואה את האימון המצטי של כיתתו כמשימתו ההדרכתית האחת והיחידה, הריהו מתחיל לפעול באופן ברור יותר כמפקד, אשר מאחריותו להכשיר את יחידתו "לעשות", כל מה שהוצע כאן נועד רק לאפשר למ"כ את "ריכוז הכוחות" במשימתו העיקרית.

ומה באשר למעמד המ"כ? — להלכה אפשר לטעון שבאים כאן לבטל חלק מסמכותו, להגבילו בתפקידו, ולגרוע מאחריותו, ומכאן הסכנה שייצר — מ"כ כבול-יזמה, בלתי-עצמאי וכפות-שגרה. למעשה, ראינו שהמכ"ים בכללם (וכמובן יש ביניהם יוצאים מן-הכלל), מתקשים לשאת בנטל ה"עצמאות" היתרה והאחריות המלאה אשר השיטה הקיימת מטילה על שכמם (מצב דומה שורר גם בצבאות שאינם נתקלים בבעיות ההדרכה המיוחדות לנו). האם מחזקים את עמדת המ"כ בעיני אנשיו, שעה שלמעשה ממעידים ומכשילים אותו? במצב הקיים נופלת כל מעמסת ההדרכה הישירה על כתפיו, והמשא — כבד מנשוא. דרך אגב, סבורני שגם אילו היו בעיות כוח-האדם אצלנו "רגילות", כבארץ שאינה עוֹסקת בקליטת-עליה, עדיין היה זה נכון כי בעיה כגון היחס המספרי בין מדריכים לחניכים בצבא, לנוכח היקפו הכמותי של הצבא ביחס לכלל האוכלוסיה — בעינה עומדת. לפיכך נראה

לי, שכאשר מקצים את למ"כ משימה מוגדרת וברורה, ונותנים להדרכה "סיוע ישיר" כדמות מפקד-המחלקה, — אנו מסייעים למ"כ לעשות את שלו, ובכך גם מאשרים ומבססים את סמכותו ועמדתו.

לדרישה להריגה מן השגרה לגבי עמדתו של המ"מ במסגרת המוצעת, תוקף יתר. כיום עלול הנך להיתקל במ"מ שיאמר: "עמדתי במחלקה לקח תיפגע, באם הטוראים יראו אותי יותר מדי בשיעורים". ובקורסים, יש ונאמר לממ"ם ש"מדי פעם" עליהם להדריך אישית כיתה זו או אחרת, כדי לעמוד על טיבה, אבל עיקר תפקידם בהדרכה — להכין כראוי את המכ"ים. אולם, איזה מ"מ לא חש, לפחות פעם אחת, רצון להפליט מפיו: הש — — — הזה "מורח" את השיעור! אילו יכולתי לעמוד במקומו, הייתי מראה לו איך צריך להדריך! וזאת הוא אומר לאחר כל ההוראות שעשה, וככלות כל התדריכים שנתן.

תפקיד ההדרכה — להכין לקראת קרב, וכשהמ"מ פוקד על מחלקתו במשימה לוחמת, הוא חייב לתדרך אישית את כל מחלקתו; ובכל זמן שאפשר — למצות את לקח הפעולה, לתקן את הטעון תיקון ולהסביר באוני אנשי מחלקתו את כל הדורש הסבר, ונראה זה אך טבעי שגם בהדרכה יראה המ"מ לפניו את המחלקה כולה, כיחידה. אבל — יאמר האומר — הרי יש עוד תפקידים לקצינים, תפקידים תורניים, ועדות-חקירה, והרשימה ארוכה. אכן, יצדק האומר, משום כך יש וסמל-המחלקה, או אפילו אחד המכ"ים, יפעל כמדריך-מחלקתי בשיעור מסוים. בלא-הכי עלול המחסור במפקדים לחייב פה ושם סידורים ואלתורים למיניהם. אבל עדיין העקרון בעינו עומד: יש לקיים חלוקת תפקידים בהדרכה, ולהפנות את המ"כ למשימתו העיקרית — הלא היא הפעולה המעשית עם אנשיו.

שעה ששורר מחסור במפקדים, או שעה שיש להדריך בתנאים מיוחדים, מתעוררות בעיות נוספות. לכאורה, יש במסגרת המחלקתית כדי לסרב, וכל סרבול-פסול. אך למעשה עדיף "סרבול" זה ממחסור במפקדים הגורם להכבדת נטל העבודה על המדריכים וגורע ע"י כך מיעוט לוחם. כאשר מונהגת המסגרת המחלקתית, אפשר להטיל את תפקידי המדריך המחלקתי על

אחד המדריכים, בעוד כל השאר פועלים כמדריכים כיתתיים, וגם המדריך המחלקתי מדריך במישרין כיתה אחת. ע"י חלוקת ה"תוארים" בין המדריכים ישמש כל אחד כמדריך-מחלקתי בהגיע תורו.

ואשר למצבים בהם לא ניתן לרכו מחלקה שלמה לצורך הדרכה (כגון בתנאי "החזקת-קר", שמידת-מתקנים וכו') — הרי בתנאים אלה מבור צעים, בדרך כלל, אימוני שינון, וחזרה-על-הנלמד, שבהם העיקר הוא התרגול. בהדרכה כזאת יוכל המ"כ לעמוד כהלכה גם להבא.

9. סיכום

יש להתייחס בכובד-ראש למסקנות מרחיקות-הלכת העוללות לגבוע משינוי ביחידת-האימון — החל מהצורך בעיבוד ספרות-הדרכה בהתאם לשינוי הנ"ל וגמור בעדכון שיטת הכשרת-המדריכים הכיתתיים והמחלקתיים, ולהנהגת ה-

אמיתי עצינו

שינוי בפועל — בבסיסי ההדרכה וביחידות. משום כך, חיוני הוא הצורך לשמוע מפי קצינים ומשקי"ם (שבעיות אלה הן "לחם-חוקם" היומי), באיזו מידה ניסה איש מהם ללכת בדרך הזאת, או בדרכים דומות, ולראות האם הביאו ההכרה, או כושר-ההמצאה והאלתור, במקום זה או אחד להנהגת שיטה דומה? האם הניחו התור-צאות את הדעת? לי ידועים נסיונות מעשיים מועטים בכיוון זה — והלקח בא לאשר ולאמת את הנאמר כאן. אבל כונת דברים אלה היא לעורר ולדובב לבריור נוסף: — האם זאת הדרך?

ולבסוף — מלה אחת לאלה הנרתעים מפני חידושים "מהפכניים": מאז ומתמיד רבים הם המברכים על הקיים, ההולכים בתלם המוסכם והמקובל, האומרים: "כזה ראה — וקדש!" האם לא יהיה נכון יותר ללמוד מן המסורת הפלמ-חית — "כזה ראה — וחדש"?

במקום שלושה מסדרי עונש...

עוד מסדר-לילה והם יירדמו מחר באמצע ריצת הבוקר. והיכוות יכול היה להימשך שעה ארוכה, לולא נכנס לאוהל מפקד-הקורס, ולאחר ששמע את טענות קציניו, הציע לפניהם פשרה: "גנסה לעורר אותם ע"י תחרות שיתכנן צבי, ואם זו לא תעזור — נרביץ להם מנה, נוסח יגאל". המפקד היה בחור פיקח להפליא והחליט לעורר את קציניו על ידי תחרות... יכול היה לבוא לפניהם ולאמר, כפי שחשב בעמקי לבו, כי תחרות מדרבנת את החייל יותר מששים ושנים עונשים, אולם הוא סבר שמוטב לתת להם להיור-כה בדבר כמו עיניהם. תהיה זו תחרות כפולה — אחת בין החניכים ואחת בין המדריכים-הקצינים.

על לוח-הקרשים המתנדנד, שהיה קשור ב-חבל לתורן של אוהל ששימש כחדר-אוכל, הור-פיעה הדועה קצרה: "החניך זאב קופרמן — חניך מחלקתי, מחלקה מס' 1. החניך נחום אריאב — חניך מחלקתי, מחלקה מס' 2. הנ"ל

זה היה ביום הששים ושבעה ל"שפשוף" הגדול, במלאת שמונה ימים לסדרת האימונים השלישית של בית-הספר למפקדים. אפילו נזה, ה"ארטיסט" של הקורס, כבר היה שחום כפסל ברוגזה, ושנים מה"חברה" שנפצעו בסדרה ה-ראשונה, כבר הספיקו להפסיד אותם קילוגרמים שהצליחו לצבור בחברת האחיות החמודות של בית-חולים מס' X. צות-הקורס כולו היה נתון בין שתי גבעות קרחות אי-שם בנגב, החניכים בשורות אוהלי-סיירים אכולי ליס, והמפקדים ב-אוהל קנדי גדול, שבע אבק וחול.

"אין להם מתת. צריך לדפוק להם תרגיל כזה, שיתעוררו", הודיע סגן-משנה יגאל, בקול שאינו סובל דיחוי, "או מוטב להעניש אותם בשלושה מסדרים הלילה. יתמרמרו? זהו זה. מוטב שיתמרמרו מאשר יירדמו".

"זה לא עסק — ענה צביקה, אף הוא קצין — מוטב לעורר אותם ע"י תחרות בין המחלקות, איזה תרגיל דו-צדדי מרתק, החברית הרוסים.

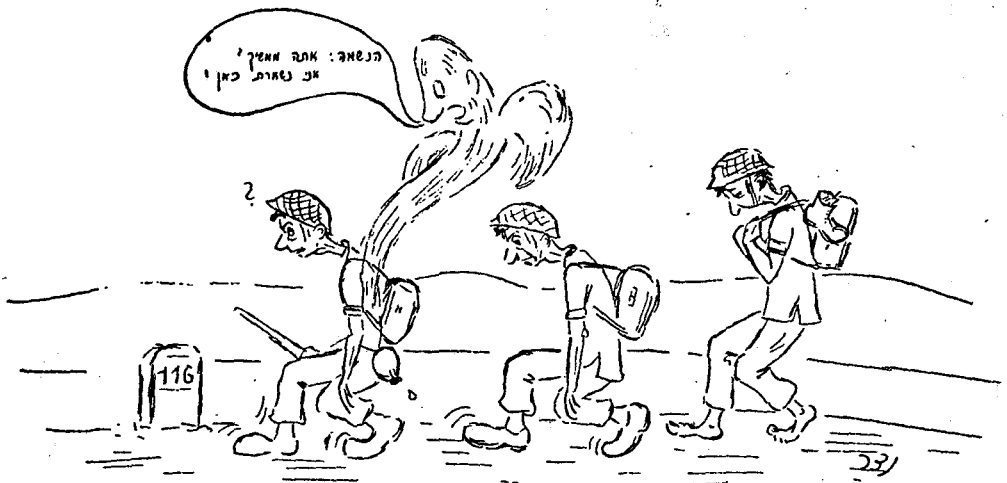
מפקדיו של תרגיל דו-צדדי: מארב לפטרול".
 זאב סידר את המחלקה. סרבלי האנשים היו
 מכותמים בסימנים לבנים שהשאירה הזיעה. עיני
 זאב, כעיני חבריו, היו דלוקות מחוסר שינה
 וחול. כולם היו חגורים חגור-קרב. "פלא שהי
 קסדה לא עשתה עדיין מחבת שטוח מראשי".
 הרהר זאב, לפני שהזיז את המחלקה בלא חדות,
 לגיא הסמוך. האנשים הלכו לאט, הרימו את
 הנעלים המסומרות בכבדות. בגיא התפתלה דרך-
 עפר, בה תעבור מחלקה מס' 2 — פטרול
 "האויב", מצוידת בשלושה מקלעים ורכובה על
 שלושה קומנדקרים.

צבי הסביר למחלקה את משימתה — להציב
 מארב ולחסל את האויב. "היכן היית מציב את
 המארב?" שאל צבי את זאב. זה האחרון כבש
 בקושי את פיהוקו, העביר מבט משועמם על
 הגבעות הקרחות, שדומות היו אחת לשניה ככב-
 שים בעדר. "כאן" — אמר זאב בקול משועמם
 והצביע על המקום בו עמדה מחלקתו. זה היה
 פשוט ביותר. מלמול של אי-שביעות רצון עבר
 במחלקה. "ש... שכוה", פתח אחד, "הוא רוצה
 שהם ישחטו אותנו מן האגף". "אם זה מקום
 למארב, אז אני צוללת אטומית, אין כאן אפילו
 מקום לחסימה", הודיע שני, שחיבה יתירה
 נודעה לו לצוללות. זאב גרד בפדחתו, כשהוא
 מרים לרגע את הקסדה. החבריה השתגעו —
 רוצים מלחמה ממש. אולם הוא הרגיש שגם
 בו מתעורר משהו. "מה זאת אומרת? אני לא
 יכול למצוא מארב הגון? מיד אראה להם! שם.

„אין להם מתח. צריך לדפוק להם
 תרגיל כזה, שיתעוררו", הודיע סגן-משנה
 יגאל, בקול שאינו סובל דיחוי, „או מוטב
 להעניש אותם בשלושה מסדרים הלילה.
 יתמרמרו? זהו זה. מוטב שיתמרמרו מא-
 שר ירדמו".

ליד הסיבוב, חשב. אך שוב גברה העייפות. מין
 ליאות מתוקה כבשה את מוחו. „שישמו מארב
 בכל מקום שהם רוצים".

„המפקד" — הודיע פרויקה — „אני חושב
 ששמה, במקום שהגיא הולך וצר". המ. זה לא
 טוב, הרהר זאב. זוהי התגרות גלויה. פרויקה
 גר עמו באותה שכונה, ובחופשה הבאה, בערב,
 ליד הקיוסק... זאב החליט לעשות מאמץ. הוא
 גרד פעם נוספת את פדחתו, זה עוזר תמיד בשי-
 עורי הדקדוק, גייס את שארית אונו, וחשב. או!
 מצא! מיד פנה למחלקה בבטחון: „אני נציב
 את המארב לאורך העליה שמאחורי הסיבוב.
 הקומנדקר הראשון יסע לאט, בשל העליה;
 השני, כדי לא לאבד את קשר העין עמו, ייאלץ
 להתקרב אליו. זאילו לשלישי נקצה שני מקלעים
 לחיסולו ולמניעת נסיגתם של השנים הראשונים.
 לא עברו אלא דקות מספר והכל היה מוכן.
 המניט חסם את הדרך בראש העליה. תפקידו
 היה לעצור את הקומנדקר הראשון בפגו כך
 שתיחסם הדרך. שתי כיתות רובאים התפרשו,

זאב גרד פעט נוספת...

הוצבה המרגמה עוד בטרם נתגלה הקומנדקר הראשון. "חי נפשי — מה קרה לי?" התפלא זאב. הבוקר סבור היה, שרק אחרי שישי שבוע ימים יהיה מסוגל שוב לחשוב. ורק אחרי שנה של פקידות באכ"א יהיה מסוגל שוב להתלהב מזריזותה של חוליית-מרגמה.

הכל עלה יפה. כאילו ידע נחום, מפקד הפטרול, את מזימות זאב והחליט לעזור לו. הקומנדקר קר הראשון טפס בעליה באטיות, הקומנדקר השני — שחשש לאבד את קשרי-העין עמו, מיהר בעקבותיו, והתקרב אליו יתר-על-המידה. הקומנדקר השלישי נעצר על יד הסיבוב, אל מול פני המקלעים, ועמד להוריד כיתת אנשים אל הגבעה הסמוכה, כנראה על מנת להבטיח את שתי המכוניות האחרות. עוד דברים אלה מתרח-שים והנה נשמעה השריקה — האות המוסכם לפגז המנ"ט. מיד פתחו המקלענים באש שוטפת של קליעי-עץ והרובאים. חתרו החזיקו אחריהם בחדוה. האויב עוד טרם התאושש, כאשר זאב הצויח בקול-קולות: "קדימה! סדרנו אותם! הסתערו עליהם!" לא היתה זו פקודה מנוסחת

בעמדות שחפרו להם בחפזה. לאורך הדרך העור לה. שני מקלעים ממוקמים היו ליד הסיבוב, כך שיכלו לחסום את הדרך וגם לשלוט באש על דרך הנסיגה. בינתיים זאב התעורר. הוא החליט להצליח. הוא טרח ובדק אם הכל מוסים כהלכה. האות לפתיחה באש הוא הפגז של המנ"ט ואש המקלע אשר לידו. הצווח בקול שעלול היה להחריד את האויב, לו שמעו. המתלקה עצמה השתלחה מן המתיחות. "שיבואו כבר", — רטן פרויקה ליד המקלע. "הסיסמה — נדפוק אותם" — הודיע זאב בהתלהבות רבה. "באים". לחש משהו, כאילו יכלו הקומנדקרים לשמוע אותו ממרחק של קילומטר. הצופה מן הגבעה ממול אותה באמצעות רובהו. כולם הסתירו ראשיהם מאחורי השיחים. נצרות נפתחו. זאב תפס את מקומו במרכז המתלקה. "המרגמה", — נזכר לפתע, — "יש לנצל את כל הכלים". הוא שלח רץ עם הוראה: "המרגמה אף היא תכסה את דרך הנסיגה ותרכיץ בקומנדקר השלישי, במקרה שינסה להיסוג אל מאחורי הגביע". זאב תפס עצמו נהנה מן הזריזות בה

שוב לנצחון. אחרת יאמרו: כמוכּן שיותר קל להציב מארב. גם אנחנו סידרנו אתכם. כשהייתם על הקומנדקרים. כפיות אין להם — אמר זאב לנהג — אולם חי נפשי וחי ארוחת-הצהריים שאני מת לאכלה, שגם לו היה זה אויב של ממש, אי-אפשר היה לעשות יותר". זאב בדק כל סי-בוב, כל גבעה, הוא התקדם באטיות. שלח תצפיות לראשי התלים וכיתות אבטחה לראש של גבע.

"... עליך להגיע למטרה תוך שבע דקות!" הודיע הקצין-המדריך, "פטרול על קומנדקרים אינו עגלה-רתומה-לשלושה-צבויים". זה היה נתון חדש. זאב בובז חצי דקה על מחשבה קדח-תנית. אחר השאיג לקומנדקרים: "שנים — לפנים! אחד — מאחור! תנו מהירות מכסימלית! בהיפתח אש — עצרו את המכוניות והסתערו אל המארב! פעל!"

המכוניות דהרו — כמכבי-אש אלי שריפה. זאב סקר את החבריה. כולם בחנו בעין חודרת את הנוף שחלף במהירות משני צדי המכונית. כל אחד החזיק את נשקו בידו, מוכן לקפיצה. "אפשר לחוש את המתח באויר" — חשב זאב. בעמדו ליד הנהג במכונית השלישית, מאחור, "עצור!" שאג לפתע. שני הקומנדקרים שטטו מאחיים מטר לפניו, קפצו פראית מעל למחסום אבנים שחסם את הדרך והמשיכו בנסיעתם עד שנעלמו. המחסום לא חסם. הוא לא היה גבוה די-הצורך. האויב פתח באש. אולם באיחור של

ומגוהצת כפי שלמד בתרגולת הקרב. אבל... זה הספיק. "קדימה" צרחו מפקדי הכיתות, ושר-שרת של רובאים רצה כשהיא שואגת אל ה"אויב" שקפץ מן הקומנדקרים. מפקד הקורס שנוכח במקום, שיבח את מחלקה מס' 1 והסביר כי מחלקה שתים הושמדה. "בוז לקבוצה המנצחת!" הריע מישחו מאנשי ה"אויב". "בוז!" — החרו אחריו חבריו. "בשעה שלוש — על כל החברים להופיע לבושי שחורים" — הודיע זאב למחלקה שלו. רעם של צחוק ליווה את דבריו.

"...ועכשיו" הודיע מפקד הקורס, כאשר חיך מסתמן בוית פיו. "נשנה את התפקידים: מח' לקה מס' 2 תציב מארב, ומחלקה מס' 1 תעלה על הקומנדקרים". הצהלה במחלקתו של זאב נועה במהירות. את מקומה ירשה המתיחות.

זאב עמד בקומנדק האמצעי. הוא היה מתוח ורציני. ער כפי שלא היה מיום שיצא לפטרול הלילה הראשון שלו לאורך הגבול. "הצרה עם הרכב — חשב — שעליך לחשוב במהירות של תשעים קילומטר לשעה. בשדה, בהתקלך באויב, אתה פורש את המחלקה, הרובאים עונים באש ויש לך שהות; שתי דקות הן ענין של מה-בכך. אולם כאן — בטרם הספקת להכריע האם לעלות על גבעה זו או לא, וכבר נמצא אתה ליד גבעה אחרת. לא "עיצלת" את מבנה השטח — והנה שטח חדש".

זאב פעל במהירות. ברור היה לו שהמחלקה השנייה צמאה לנקם. עליו להוביל את מחלקתו

בעל יומה ומחלקה מצטיינת, לעמוד שנית ב" מבחן".

*

"בתרגיל הדו־צדדי הבא?" — שאל יגאל את המפקד באוהל הקנדי — "מתי דובר על תרגיל דו־צדדי נוסף?" "זה עלה על דעתי היום, בעת התרגיל", אמר המפקד בצנעה. "חמור ברי-בוע — לגלג צביקה, שאחרי הנצחון הכפול של חניכיו לא הרגיש צורך להיות "טקטי" — זה במקום שלושה מסדרי ציגוש הלילה..."

רבע דקה. זאב פרש את הכוח שהיה אתו על הגבעה, והתקיף את המארב משמאל. כעבור דקה גפתחה אש על מארב־האויב גם מימין. הכוח שהיה בשני הקומנדקרים הראשונים התקיף את המארב, בקליעי עץ כמובן, מימין ומאחור.

"שתים אפס!" — הצוית זאב אל נחום, כאשר חלף לידו בעת הסתערות הכידונים.

מפקד הקורס השתדל להיות "טקטי". "שתי המחלקות עשו את כל אשר ביכולתן. הפעם גברה מחלקה מס' 1 גם במארב וגם בפטרול. בתרגיל הדו־צדדי הבא, תינתן הזדמנות שיה לכל מפקד

סרן נונה הראובני

"חינוך שדה" — יסוד לפיתוח ההתבוננות בשדה

לא הושקע מאמץ מיוחד: — היא קלטה או הבחינה בדברים, אף שמחשבותיה הילכו, אולי, בדרכים אחרות. הבדלי יכולת ההתבוננות בין אנשים בעלי אורח־חיים שונה — כגון בין אנשי־עיר לאנשי־כפר — אינם קטנים מהבדלי יכולת ההתבוננות בין בעלי מקצועות שונים. רוב האורחים המתגייסים לצבא מביאים אתם אל שטח־האימונים (שהוא שדה־בר פתוח), הרגלי התבוננות של אורח־חיים עירוני, רק יחיד־סגולה מהם מורגלים בהתבוננות בשדה־הבר. לא אגוים באמרי, שבתחילה הם ממש מגששים בשדה כסומים, ורק בהמשך חייהם בשדה, תוך כדי אימונים צבאיים, מתחילים הם אט־אט, לפקוח את העיניים. בדרך־כלל, בזמן האימונים, מדגישים המדריכים הצבאיים את לימוד ההבחנה בין צורות טופר גרפיות שונות. קפלי קרקע, שטחים־מתים וכו'. אולם, בשדה העיקרי של פיתוח ההתבוננות, — בשדה־הבר — לימוד לבושו־שלה־השדה, הצמחיה — שוררת הנוחה גדולה ביותר. הנוחה זו היא פשע חמור לגבי אחד הנושאים העיקריים באימון החייל — אימון־הסתכלות. כי מה ערך לחייל אשר למד להשתמש בכל כליה־נשק, אם עיני אינה מאומנת להבחין באויב (כל זמן שזה האחרון אינו מודקד במידה יתרה)? ומה ערך לאשה של היחידה, אם לאחר ציון־המטרה ע"י מפקדה ניתכת האש לכל העברים, אך לא למטרה עצמה?

מתוך צדויו השונים של המקצוע "חינוך־שדה" הנלמד כיום בצה"ל, אפרט במאמר זה את הצד העוסק בפיתוח ההתבוננות בלכה.

כידוע תלויה ראיתו של אדם בגורמים פיזיולוגיים — בניגוד בולט להתבוננותו (התבוננות — ראיה תוך תבונה ומסירת דוח־עצמי), תלויה בעיקרה בגורמים פסיכולוגיים, כגון: מצבו הנפשי של האדם (פיוור הנפש או ריכוזה) ברצף מסוים, מקצועו, והרגלי ההתבוננות אשר קנה לו במשך ימי חייו.

לדוגמא: אם נשאל זוג (הבעל נהג מקצועי ואשתו — מטפלת במשק־בית), אשר טייל לאורכו של רחוב אלנבי בתל־אביב: מה ראיתם בדרככם? — נשמע מהם שני תיאורים השונים בתכלית: הבעל (הנהג) הבחין במכוניות חדשות וישנות, ראה ב"קבינות" כמה ממכריו, והבחין במכונית שאחד מצמיניה היה חסר אויר במקצת; בכל אלה הוא הבחין למרות שמחשבותיו זרמו באפיקים אחרים לגמרי. הוא לא הרגיש כלל בהיקלט לתוכו הרשמים הללו. לעומתו, אשתו — לא ראתה מאומה מכל אלה, אבל אין לומר שלא ראתה דבר, אדרבא, היא מוכנה לספר לנו על המחירים החדשים של התלבושות שהוצגו בחלונות־הראווה, על מעיליה־הגשם המצויים בהם, על שלוש זוגות נעלים אולטרא־מודרניות אשר נעלו כמה מהמטיילות בדחוב, ועוד כהנה וכהנה. גם במקרה שלה

האמריקאים טוענים, כי בלימוד הקליעה קיימים שלוש שלבים:

- א. לימוד איתוד המטרה.
- ב. לימוד ראית המטרה.
- ג. לימוד הפגיעה במטרה.

ואם אצל האמריקאים כך — אצלנו על-אחת-כמה וכמה. ולא כאן המקום לעמוד על חשיבותו של האדם שמאחורי כלי-הנשק בתנאינו אני.

לימוד הצמחים העיקריים השולטים בשדה, וכן לימוד הרגמים שהם יוצרים בו, זומה ללימוד עשרים ושתיים אותיות האלף-בית, אנאלפבית, השולח מבטו אל עמוד כתוב, רואה בו אותיות-אותיות: מהן דומות זו לזו ומהן — שונות; מה עלולים למצוא "שאר הבריות" בעמוד אשר כזה אין הוא יכול להבין, אולם לאחר למדו את עשרים ושתיים האותיות, ואת העקרון של צירופיהן למלים — יוכל לראות באותו דף את אשר לא ראה קודם לכן: אותיות דומות, היוצרות בצירופים שונים מלים השונות-זו מזו, ומלים דומות היוצרות בצירופים שונים, משפטים השונים זה מזה.

הוא-הדין בשדה ובצמחי: הכרת 20'30 צמח, החוד-ים ונשנים בשטחי הארץ השונים, וידיעת סוד צירוף פיהם לרגמים — מלמדת את החייל לקרוא בשדה "מלים" ו"משפטים" אשר לא רק שלא ידע "לקרוא" אותם, אלא אף לא ראה אותם קודם לכן. לימוד זה משחרר את החייל מהצורך "להידבק" דוקא ב"נקודות בולטות" (ציון-מטרות, ציון-דרך וכיו) ומאפשר לו להיעזר, על כל שעל, בדגמי-השדה הנרקמים ע"י הצמחים.

לימוד צבעיהם של הצמחים, ובעיקר גוני-הירוק השונים המופיעים בשדה (אשר כל אחד מהם אפייני לצמח מיוחד, וקשור בעונת-השנה ובטיב הקרקע), נותנים לחייל את היסוד להתבוננות נכונה בשדה-ההר, ועל ידי כך — להבחין מיד בעצמים זרים, בבני-אדם או במתקנים, גם כשהם מוסוים.

לימוד הצורות-השונות של תודת צמחי-השדה בנושך הרוח (כל מין ותכונתו המיוחדת), — אף הוא מקל על החייל בכיוון זה; הוא אף מלמד אותו שלא לתפוס מחסה מאחורי שית שתנועתו ניכרת מרחוק — פן יתגלה מחמת תנוודותיו.

אולם, כיצד ניתן להשיג תוצאות ממשיות בלימוד זה? — האמנם יתכן להשיג את המטרה ע"י הוצאת מחלקת-חיילים במשימה להכיר בשטח 30 צמחים כזה אחר זה (על שמותיהם וההבדלים ביניהם)? — אם כך ננהג — מרור, כי יהא זה בזבוז זמן לריק. כמו

לגבי תורות צבאיות מסוימות ה"מוחזרות אל הראש דרך הרגלים", כן גם תורתנו זו חייבת להיות מוחזרת דרך... "הידיים" ו"דרך הפה". כיצד?

עם הכרת הצמח בשיעורי "חינוך-שדה" לומד החייל את השימוש בו לצרכים מעשיים: צמח זה — למאכל, וחברו — לשזירת חבל; שלישי — לשיפור טעמם של מים עומדים, ורביעי — לתבלין טעים; תמישי — למזרון או לכיסוי מן הקור, ושישי — להצתת-אש מהירה או להעלאת עשן סמיך; וכן הלאה. התוצאה אינה מאתרת לבוא: החייל יגלה עתה התענינות ויש תול להכיר את הצמחים שלמד, על מנת שישמשו את צרכיו הוא. מבין הוא, כי לשם כך עליו להכירם בעונות השנה השונות ובסוגי קרקע שונים, ואפילו ממרחקים ובחשכת הלילה, ולעתים — לפי מישוש וריח בלבד. לימוד הכרת הצמח מרחוק צריך שיעשה בשיטה הבאה:

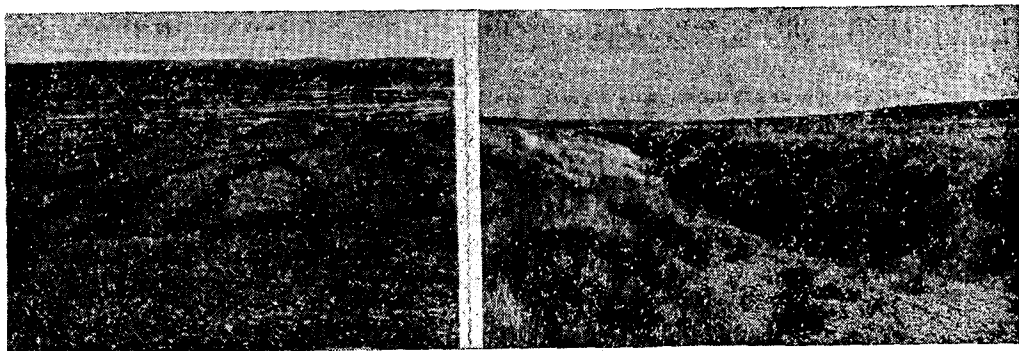
לומדים להכיר את הצמח מקרוב ולהבחין בתכונותיו המיוחדות אותו משאר הצמחים הסובבים אותו. מתרחקים ממנו כמה עשרות מטרים ומנתחים בטה הוא מתבלט מתוך הרקע מרחק כזה, לאמר: אלו מן התכונות שצוינו לעיל משטשטות במרחק, ואלו עומדות בעיניו או מתבלטות ביתר שאת (בדרך זו אפשר להרגיל את העין להבחין בצמח ממרחקים רבים יותר, עד כדי מאות מטרים אחדות או רבות — לפי הצטת, ולפי תקופת-חיינו שבה הוא עומד).

מראים לחייל את הדגמים אשר יוצרים בשדה אותם צמחים שלמד להכיר. הגה דוגמה לאחר התרגילים (ניתנים לביצוע ככל שטח):

המדריך מסביר לחניכים את-מהות התרגיל; היחידה מתקדמת לאורך מסלול מפותל של 2-3 קילומטרים. בנקודות מסוימות, לפי בחירת המדריך, מוטמנים חפצים אישיים של החניכים (בכל נקודה חפץ של חניך אחר). בדרך חזרה, מובילים את היחידה החניכים אשר חפציהם הוטמנו — כל חניך מוביל אל החפץ שלו.

נקודת-ההטמנה הראשונה צריכה להיקבע במקום "קשה ביותר", כלומר: מקום בו אין כל סימן בולט בשטח, אשר יעזור למצאה. החניך הנדון כמובן שיתקומם מיד: "כיצד ניתן למצוא את הנקודה הזאת?"

וכאן בא הסבר המדריך: "ניתן למצוא את הנקודה בנקל, לפי דגמים שיוצרים בשדה הצמחים המוכרים לכם משיעורים קודמים. בצורה זו נוכל גם להיעזר בעצמי-מבלטים הרחוקים מנקודתנו מרחק רב: הגה, הבישו,

תמונה ב

תמונה א

וזו בה שולטים הדגניים — לצד דרום (בכיוונה הכללי).
מכאן מתבקש, כמובן, ההיקף ההפוך לצרכי התמצאות
ברוחות השמים.

בתמונה (ב) — «מישור חוה» אשר בנגב, רואים
אנו ריכוזי צמחה, לאורך קוים מסוימים. בתמונה, וכן
גם במציאות, כמעט ואין לראות שקוים אלו ערוצים
הם, ושבהם עוברים המים לעת-גשם. אולם, המכיר עובדה
זו, ידע למצוא לפי קריצמחיה אלה את המקומות
הנמוכים בשטח, וינצלם לשם מחסה מאש פתאומית. לפי
קוים אלה, וכיחנם, ידע גם למצוא את הדרך אל הואדי
הראשי (לצרכי התמצאות או מעבר).

למרות כל האמור לעיל, אין לחשוב כי בשיעורי
חינוך-שדה בלבד יקנה לו החייל את הרגלי ההתבוננות
הדרושים לו בשדה, וילמד לדעת לקרוא את השדה
על בריו — (ממש כשם שאין די בשיעורי האימון
הגופני כדי להרגיל את החייל לעמוד במאמץ הגופני
הנדרש ממנו בשעת קרב). שיעורים אלה הם בבחינת
דחיפה וציווג-דרך, וללא תרגיל שיבוא בעקבותיהם —
ערכם קטן. על המפקד, לכן, בכל מקום בו שהים
פקודיו, ובכל שיעור ושיעור, לתרגל את התבוננותם
בשדה-הבר, רק השיעורים המקצועיים אשר אחריהם בא
תרגול תמידי — רק אלה, יקרבנו אל המטרה הנכספת
של חייל מאומן בעל התבוננות ברורה וחודרת.

דגם זה של צמחים שבסביבתנו הקרובה נמצא על קו
אחד עם נקודתנו ועם עצמ'בולט רחוק. אם נזכור זאת
הרי מובטח לנו כי נשוב למצוא מתוך נקודה זו.

בנקודות-התניה הבאות, נותן המדריך לחניכים לקבוע
בעצמם את ציוני-המקום לפי דגמי-הצמחים, ובדרך חזרה
מתעכבים בכל נקודה ונקודה ומנתחים את ההצעות
השונות שהעלו החניכים.

בעזרת תרגילים מסוג זה (הבאים לאחר הכרת הצמ'
חיים בדרך של לימוד שימושם) ניתן להרגיל את החיילים
«לקרוא» בשדה לא רק נקודות שהיו סמויות מעיניהם
קודם לכן, אלא גם צורות צומח שחשיבותן רבה להת'
מצאות כללית.

בתמונה (א), למשל, אנו רואים את הואדי (בסביבות
פאלוגיה) כשכל אחת מגדותיו מכוסה בצמחיה שונה
לחלוטין מאחותה. אמנם בשתיהן נמצאים אותם שני
הצמחים: הסירים, POTERIUM (הצמח הדגני
CENTAUREA (לצמח זה עדיין לא נמצא לו
שם עברי מתאים). אולם בכל אחת מן הגדות הללו
נמצאים שני הצמחים הללו במספר יחסי שונה: בצד
זה שולטים הסירים, ומנגד — הדגניים. תמונה זו חוזר
רת וגשנית בנחלים לא מעטים בעמק החוף, ובכל מקום
בו מצוי מצב זה מתבלטת התופעה הבאה: הגדה בה
שולטים הסירים — פונה (בכיוונה הכללי) לצד צפון,

הבריגדה המוגברת היהודית בחזית איטליה

(תכונה לקראת החזית, ושלבי-פעולה עיקריים)

זיקה, במשך החורף, בקו. ב־3 במרס 1945 עברה הבריגדה אל תחת פיקוד דיביזיית חיל-הרגלים (ההודית השמינית*), במגמה להחליף את הב-ריגדה המשוריינת-השנייה-הבריטית שהחזיקה ב־גזרה שממערב לנתיב מס' 16, מדרום לאלפונסונה ומצפון לראבאנה. היה זה השלב הראשון בפעולת הבריגדה בחזית איטליה, והוא נמשך מן ה־5 במרס ועד ל־24 בו. ב־24 במרס הוחלפה הבריגדה על ידי יחידות מקבוצת-הקרב האיטלקית "קראמונה"**, ועברה אל תחת פיקוד הקורפוס-העשירי, מדרום לפאנצה. בזאת התחיל השלב השני בפעולות הבריגדה בחזית איטליה, והוא נמשך מן ה־27 במרס ועד ל־15 באפריל 1945. השלב השלישי בפעולות הבריגדה נמשך מן ה־15 באפריל ועד ל־22 בו. בתקופה זו שימשו גדודי חיל-הרגלים כעתודת הקורפוס-העשירי, ואילו מפקדת הבריגדה קיבלה את הפיקוד על צות-הקרב המיוחד, שהוקם ככוח-לחלית-מסור ימת וכונה בשם "מאקיגרופ". על שלב זה לא ידובר במאמר זה.

השלב הראשון

החלפת כוחות בקו ע-י הבריגדה

כניסת הבריגדה לשירות מבצעי פעיל חלה ב־3 במרס 1945, כשתחת פיקודה עומד גדוד מן הרגימנט הפאנג'אבי 3/8 של הבריגדה ה-19, הודית ה-19. במשך אותו יום שימשה הבריגדה

(*) הדיביזיות "ההודיות" שבצבא הבריטי — שליש חיל-הרגלים שבהן (גדוד לבריגדה) היה כרגיל יחידות בריטיות; ובחיל-התותחנים וחילות-מקצועיים — אף אחוז גבוה יותר.

(**) "קבוצת קרב" (Gruppo di Combattimento) פירושה בפי האיטלקים מעין דיביזיה מוקטנת אשר כלה כרגיל שני רגימנטים רגליים בלבד, לעומת השלושה שבדיביזיה חקינה של צבאות יבשת אירופה או ארה"ב (הרגימנטים — תלת-גדודיים), ושני רגימנטים של ארטילריית-שדה בעצמתה המ-משית ניתן אולי להשוותה לכחצית דיביזיה בריטית רגילה.

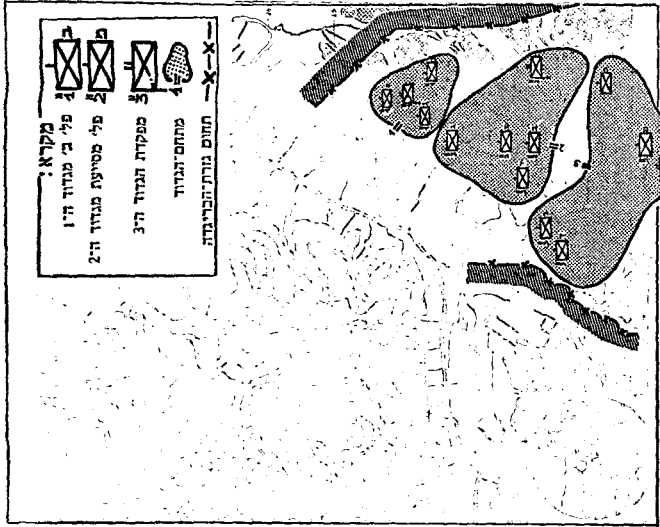
הבריגדה היהודית הוקמה, אורגנה וצוידה בציודה ובחימושה המלא באוקטובר 1944, בבורג-אל-ערב אשר במדבר המערבי שבמצרים, (מספר קילומטרים מזרחה לאל-עלמין). הבריגדה הגיעה לטאראנטו שבאיטליה בדרך הים, ב־5 בנובמבר 1944. משם הועברה ברכבת וברכב לעיר-המרגוע ההררית פיוג'י, כ־70 ק"מ דרומית-מזרחית מרומא. בפיוג'י ביצעה הבריגדה אימונים אינ-טנסיביים במשך חודשי החורף עד סוף פברואר 1945 — ואז הועברה אל תחת פיקוד הארמיה השמינית. במשך תקופה זו נשלח מספר ניכר מבין קציני הבריגדה וסמליה לקורסים צבאיים שפעלו כסדרם בביה"ס הצבאי בבאנאבאנטו, וכן סופחו מספר קצינים לדיביזיה קנדית שהח-

בהרי-איטליה בחורף: כתת-צלפים חוזרת מאימוניה

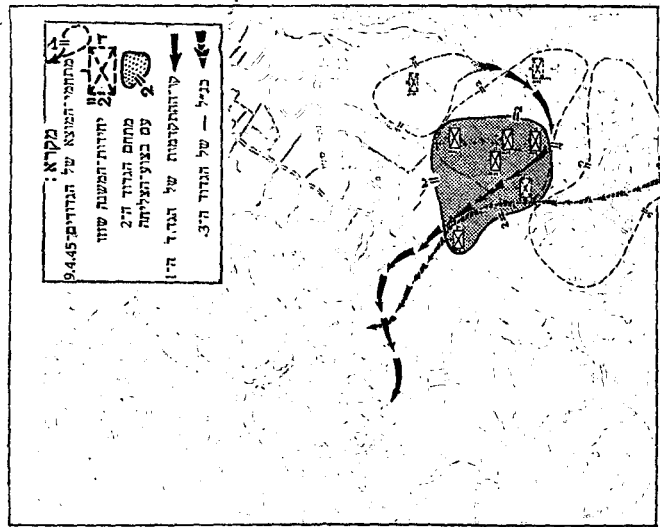
1. היערכות-מוצא של הבריגדה

מקרא: 9.4.45 עד שעה 1900

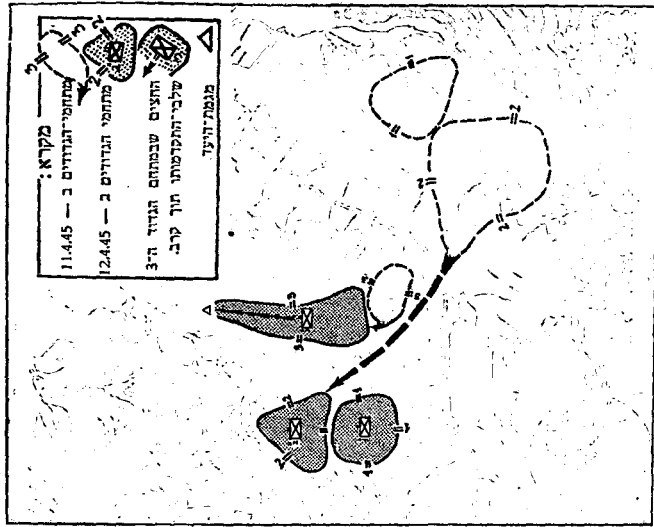
2. מהלכי-הבריגדה בצלחת-הסניו

מקרא: 9-10.4.45 (ואילך)

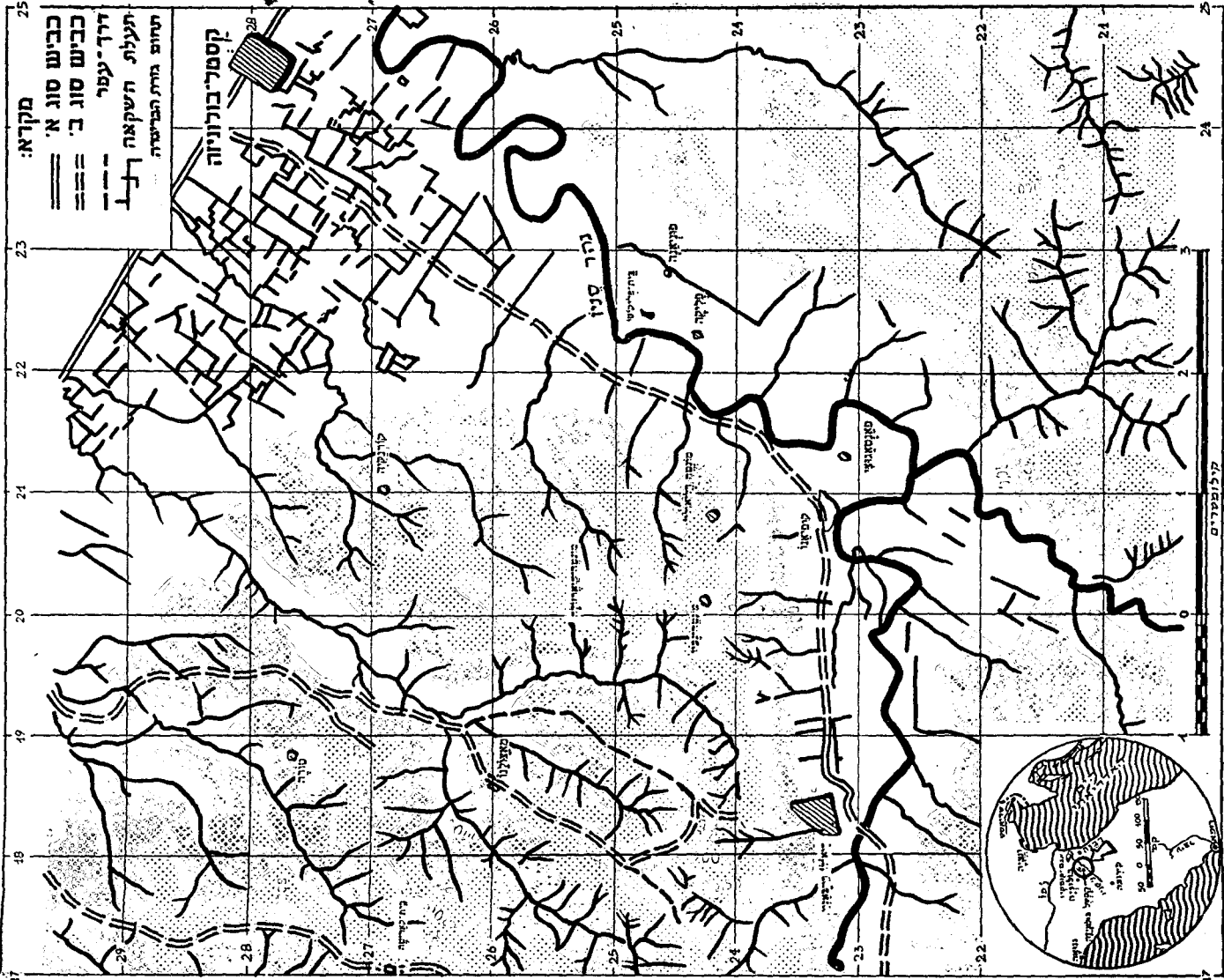
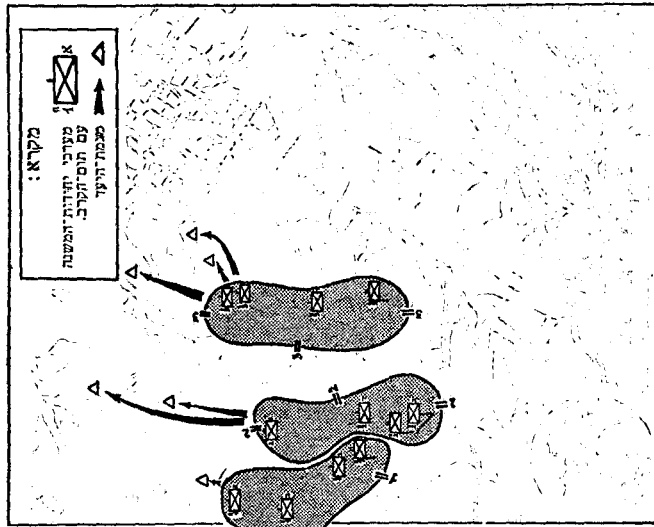
3. פריצת-הבריגדה מתוך ראש-הגשר

שינויי-ההיערכות ב'12.4.45-11

4. היערכות-הבריגדה עם תום-הקרב

14.4.45, בשעה 1800

גזרת "הקרב על הסניו"

מאחר שהבריגדה היהודית היתה חלשה יותר בעצמתה מאשר הבריגדה המשורית השנייה (שתחת פיקודה עמדו שלושה גדודים גוספים) — חולקה גזרת הבריגדה המשורית השנייה לשתי גזרות משנה: גזרת המשנה הימנית נמסרה לבריגדה היהודית, ואילו גזרת המשנה השמאלית לבריגדה ההודית מס' 19.

במערך ההגנה באזור אלפונסינה; תנאי הקרקע

כאמור, נמצאה גזרת הבריגדה באגפה הימני של הדיביזיה השמינית, וסגרה על נתיב מס' 16 — ששימש כציר אספקה עיקרי לגייסות הארמיה השמינית, שהיו ערוכים ממזרח לנתיב מס' 9. הגזרה היתה שקטה ויציבה במשך החודשים האחרונים, ועליכן לא בוצעו בה כל פעולות לוחיות יחידות אויב. ההשערה היתה שממול ערוכה דיביזיית הרגלים הגרמנית מס' 362.

הקרקע בגזרת הבריגדה היתה פתוחה ושטוחה מאוד, והחזית היתה חצויה לרוחבה על ידי מספר גדול של תעלות ונחלים מים. ארבע תעלות עיקריות הפרידו בין הנהר סניו לבין הקו הקדמי של הבריגדה. על התעלות העיקריות גוספו מימיהם של פלגי מים ותעלות השקאה רבים אחרים שגשפכו לתוכן — ובאורח זה ביתרו קשות את כל חזית הבריגדה. תעלות אלו שימשו אמנם

(*) "לנסרים" ("Lancers") "נושאי חניתות" — כינוי של חיל הפרשים הקל (או, בבריטניה — ה"בינוני"), שהיו מקובלים בצבאות אירופה במאה ה"ט; מאז 1939 — צורפו כל הרגימנטים האלה, בצבא בריטניה, אל "קורפוס השריון המלכותי", והפכו ליחידות טנקים או מכוניות שריון. — המעור.

כעתודת הדיביזיה השמינית. המפקדה הטקטית של הבריגדה, וכן הגדוד השלישי של הבריגדה, נערכו באזור גודורוסי.

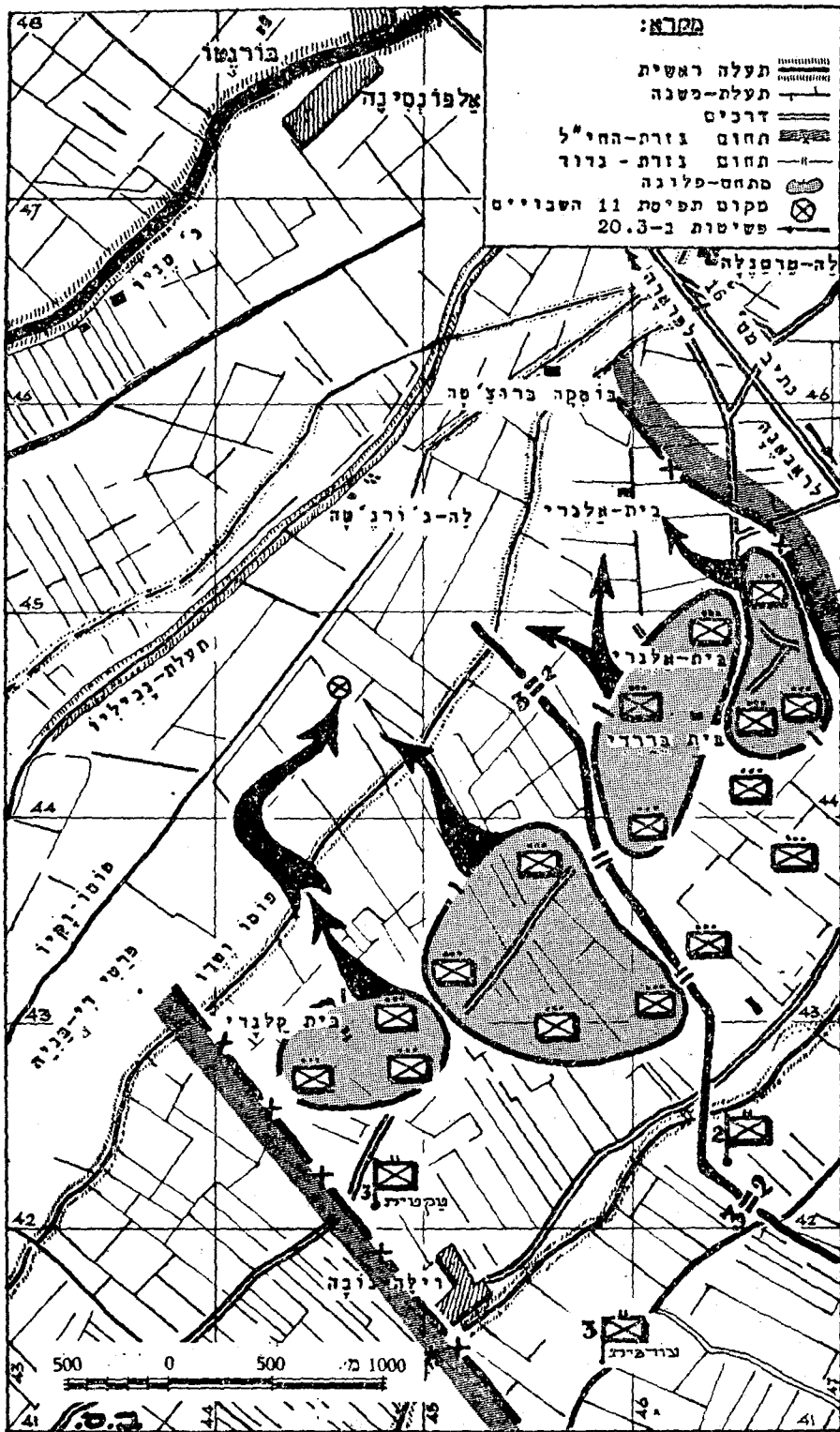
בתפקידה כעתודת הדיביזיה, היה על הבריגדה להיות נכונה להנחית התקפת נגד, כדי לייצב את חזית הדיביזיה במקרה של פריצה גרמנית. על הגדוד השלישי הוטל להכין התקפות נגד לאגפה המזרחי של גזרת הדיביזיה, ועל הגדוד הפנאיבי — לאגפה המערבי של הגזרה.

כרם, יום ה' 3 במרס היה שקט ועבר ללא מאורעות; וב' 4 במרס הוחלפה הבריגדה כעתודת הדיביזיה השמינית, והגדוד הפנאיבי עזב אותה.

במשך היומיים הבאים, כלומר ב' 4 וב' 5 במרס, החליפה הבריגדה היהודית את הבריגדה המשורית השנייה וקיבלה אחריות מלאה על הגזרה. ההחלפה בקו בוצעה כך: במשך ה' 4 במרס עבר הגדוד השני של הבריגדה היהודית אל תחת פיקודה של הבריגדה המשורית השנייה. הגדוד השני החליף בקו את רגימנט ה"לנסרים" התשיעי. ביום שלאחר זה עבר גם הגדוד הראשון של הבריגדה היהודית אל תחת פיקוד הבריגדה המשורית השנייה, והחליף את הגדוד הראשון של ה"רגימנט ה"לנצ'". עם תום ההחלפה, ביום ה' 5 במרס בשעה 1340, החזיקה הבריגדה שני גדודים קדימה, כשהגדוד השני מחזיק בקטע השמאלי של גזרת הבריגדה והגדוד הראשון בקטע הימני. תחת פיקוד הבריגדה הועמדה פלוגת טנקים, ולסיוע — רגימנט ארטילריית שדה.

ההתחלפות בקו. פטרול ה"חיי"ל הגיע אל אזורי ההערכות בהם מוחלפים הכוחות הבריטיים ע"י הבריגדה. ראשית מרס בגזרת אלפונסינה.

הגזרה הראשונה בה החזיק החי"ל בחזית: — גזרת אלפונסינה

מעלות, טוללות-גדה, משעים —
הנוף בגורת-אלפונטינה.

הרוח התוקפנית שפעמה ביחידות, אשר שאפו, ויהי-מה, לפעולות בעלות אופי תוקפני. למפקדת הבריגדה נמסר כי בעתיד הקרוב צפויה לבריגדה החלפה מן הגזרה הזו, ועל-כן החליטה המפקדה להנהיג החלפות תדירות של הגדודים. כתוצאה מכך הוחלף הגדוד השני ב-11 במרס ע"י הגדוד השלישי, שתפס את הקטע השמאלי שבגורת הבריגדה.

התקופה בין ה-11 ל-17 במרס

התקופה השניה שהחלה ב-11 במרס וגמשה עד ה-17 במרס, מועד החלפת הגדוד הראשון על ידי הגדוד השני בקטע הימני של גורת הבריגדה, הצטיינה בפעילות מוגברת של פטרולים וכן בהתגברות אש-מרגמות האויב. עיקר אשו של האויב הופנתה לקו המוצבים-הקדמיים של הבריגדה; אך לאותו זמן כבר הספיקו הגדודים ללמוד את מנהגי האויב בהפגזות וכן את דרכי ההתגוננות בפניהן — ולכן, על אף אש המרגמות הקשה, היה מספר הנפגעים קטן למדי.

ראויה לציון, בתקופה זו, הצלחת אחד הפטרולים של הגדוד השלישי, שארב במשך שלושה לילות בשטח-ההפקר לפטרולים גרמניים, והצליח ללכוד פטרול גרמני בתוך אש צולבת ולגרום לו 6-8 אבידות. הגרמנים פינו את נפגעייהם רק בבור קר, בחסות דגל הצלב-האדום.

בתקופה זו נתקבלו ידיעות על תנועה מוגברת של תובלה באמצעות בהמות-מעמס, המבוצעת לרוחב חזית-האויב שממול הבריגדה (נראה, כי בשל תנאים טופוגרפיים נתמשך החלק האחרון של שיבוץ-האספקה, מעורף האויב אל עמדותיו, בזוית אלכסונית — והתנועה היתה פחות-אור-

(י) חוגרים — כדאי.

כמכשולים טבעיים יעילים מאוד, אלא שהסוללות הגבוהות שבצדיהן מנעו כל אפשרות של תצפית ראויה-לשמה בשטח הפתוח, דבר שחייב את השימוש בבניני החוות כבעמדות-תצפית — והללו, שימשו, כמובן, מטרות-קבע לאש-האר-טילריה של האויב.

משימות הבריגדה בשלב זה הוגדרו כמשימות פטרול בלבד ולכשתצוץ ההודמנות לכך — שיפור העמדות. במועד זה לא היו כל כונות לביצוע התקפות יזומות. היה ידוע שהאויב בגזרה זו, מגיב בהריפות, ובאורח מידי, על כל נסיון של פגיעה במערך-ההגנה שלו אשר סביב אלפונטינה.

שלב ראשון זה (של החוקת הבריגדה בקור החזית שבגורת-אלפונטינה) ניתן לחלקו לשלוש תקופות עיקריות: התקופה הראשונה שנמשכה מן ה-5 ועד ל-10 במרס; התקופה השניה — מן ה-10 ועד ל-17 במרס; והשלישית — מן ה-17 ועד ל-23 במרס — מועד החלפת הבריגדה בגזרה זו.

התקופה בין ה-5 ל-10 במרס

התקופה הראשונה, שנמשכה 5 ימים, היתה שקטה יחסית ולא אירעו בה כל התנגשויות בין הפטרולים. היא הצטיינה בהפגזות-הטרדה מרובות של מרגמות, וירי-מקבי"ם, משני הצדדים. על אף זאת, היו כל אבידותיה של הבריגדה בתקופה זו אלה: קצין אחד — שנפצע ממוקש, ושלושים חוגרים* שנפגעו בעיקר ממרגמות האויב.

למרות שהגדודים חסרו עדיין כל גסיון-קרב, היתה הסתגלותם לתנאי החזית מהירה מאוד, והתלהבות האנשים היתה ניכרת בכל. מפקדת הדיביזיה, וכן העוצבות השכנות, נתרשמו מן

כתוצאה מן הירידה בפעילות האויב, נתאפשר לגדוד השלישי ב-16 במרס לבצע סיור-יום בסירת-סער, לאורך תעלת פוסו-וטרו, ללא הית-קלות באויב.

התקופה בין ה-17 ל-23 במרס

כאמור, החלה התקופה השלישית ביום בו החליף הגדוד השני את הגדוד הראשון בקטע הימני של גזרת הבריגדה (ב-17 במרס).

לאחר שבתקופה השנייה, שבין ה-11 ל-17 במרס, שופרו וקודמו באורח הדרגי העמדות בקטע השמאלי שבגזרת הבריגדה, הוחלט שה-בריגדה תבצע פשיטה מקומית ב-20 במרס, שמג-מתה לבדוק ולודא שהאויב אינו מרכז כוחות בקרבת הנתיב מס' 9, וכן להסיח את תשומת לבו ממבצעי הבריגדה ההודית מס' 19, שהיו צריכים להתבצע באותו תאריך.

בהתבסס על ידיעות שהאויב נסוג נסיגת-מה, בוצעה ב-19 במרס על ידי הגדוד השלישי פשי-טה-לאור-היום אשר הסתיימה בהצלחה רבה, המגע עם האויב נוצר רק בשעות הצהריים של אותו יום. בתחילה התנהל קרב-אש עז, ולאחר קרב-מגע מוצלח חפס הגדוד 12 שבויים (תוך כדי נסיגת הכוח נהרג אחד השבויים ע"י אש האויב).

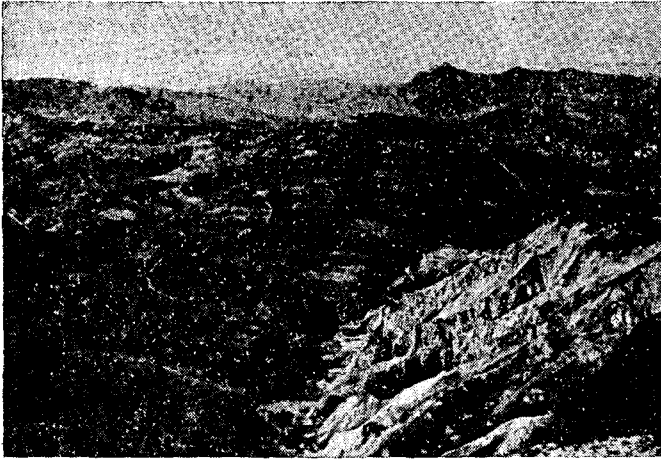
היה זה היהוי הברור הראשון שבוצע בגזרה

(*) בעלת סגולות אוירודינמיות משוכללות ותומר-הנף (כולל ניטרובליצין) חזקבמוחה. יצוין, כי תחמושת זו אסורה לשימוש ברובים ובמקלעים קלים.

יותר במקביל לקו-החזית; והוא-הדבר שאיפשר לתצפיתנו להבחין בתנועה הנ"ל של תובלת-המעמס). גערכו סיורי-אויב, ונבדקו צילומי-אויב, אשר הוכיחו בעליל כי אכן בקטע שבו הורגשה תנועת-התובלה הנ"ל, קיימת אפשרות שהאויב יצלה את הסגיו על פני גשר ישן של מסילת-ברזל, שאמנם חובל חלקית אך לא נהרס כליל. התמוכות שבקצהו הדרומי פוצצו אמנם, אך הגשר, בשקעו, נתקל כנראה, בסוללת-הגדה המשופעת, ונשאר ראוי-לשימוש במצב זה — וכתוצאה מכך היה חלקו העיקרי של הגשר מוס-תר מתצפית. דבר זה הפך את הגשר למטרה קשה-לפגיעה במיוחד, וביחוד — לארטילריית השדה או ארטילריה-בינונית. הגשר נמצא מחוץ לטוח מרגמות 4.2 אינץ, והיה ממש בקצהו של טוח מקלעי-„ויקרס“, אפילו שעה שהשתמשנו בתחמושת „סימן VIII — Z“ (*). הערכת המודיעין היתה שהתנועה המוגברת הנ"ל של בהמות-המעמס, שהורגשה בחזית, מעידה על הספקת-תחמושת כבדה למרגמות ולתותחים. הערכה זו נתקבלה על דעת מפקדת הבריגדה, ונעשו מיד ההכנות כדי למנוע מן האויב את השימוש החופשי בגשר בשעות הלילה, שני תותחי „בופורס“, בני 40 מ"מ, שהובאו לגזרת הבי-ריגדה, קיבלו את התפקיד לירות במשך שעות החשיכה אל הגשר. מתאריך זה ואילך חלה ירידה ניכרת בפעילות מרגמות האויב, פרט לביל 17-18 במרס. (לאחר שתותח „בופורס“ אחד מן הנ"ל יצא מכלל פעולה לביל ה-16-17).

אנשי הבריגדה בשוחת-מקלע בסוללת-גדה; גזרת-אלפונטינה.

אויב עקשן אך גם נוף קשה.
ההרים אינם מן הגבוהים
ביותר — אך תלולים, והר
בקעות עמוקות. מפסגה ל-
פסגה — ארוכה הדרך וקשה.
מונטה-גביו — הנוף בקטע
השמאלי של גזרת הבריגדה
בחזית הסניו.

בליל ה-21—20 בחודש היתה פעילות רבה
מאוד של פטרולים-לוחמים של האויב נגד המוצ-
בים הקדמיים של הגדוד השלישי. כל הפטרולים
נהדפו, ולמחרת היום ראו אנשי הגדוד את האויב
כשהוא אוסף את פצועיו בשדה, בחסות הצלב-
האדום.

שלושת הימים הבאים היו שקטים יחסית,
והיתה הפוגת-מה בחילופי אש מרגמות ומקלעים.
בין ה-21 במרס ל-23 בו הוחל בסידורים להחלפת
הבריגדה ביחידות איטלקיות מקבוצת-הקרב
„קרמונה“. ב-23 במרס הגיעו הגדוד הראשון
והשלישי מהרגימנט ה-21 שנמנה על קבוצת-
הקרב „קרמונה“. משך כל זמן ביצוע ההחלפה
נמצאו הגדודים תחת פיקוד הבריגדה-היהודית.
הגדוד-האיטלקי-הראשון החליף את פלוגה ד'
של הגדוד השני, והגדוד-האיטלקי-השני — את
פלוגה ב' של הגדוד-השלישי. במשך לילה-הח-
לפה הופגזו מוצביו-הקדמיים של הגדוד-השני
הפגזה כבדה.

לצורך החלפת יתר כוחות הבריגדה שעדיין
החזיקו בקו, הועברו בבוקר ה-24 במרס כוחות
נוספים של קבוצת-הקרב „קרמונה“ אל תחת
פיקוד הבריגדה. ההחלפה הושלמה לשעה 1400,
כאשר האחריות על הגזרה עברה מידי הבריגדה
לידי קבוצת-הקרב האיטלקית „קרמונה“.

ראוי לציין, כי בליל ה-25—24 ביצעו הגר-
מנים פשיטה נוספת, וחסלו מוצב-מחלקתי
איטלקי.

זו אחרי תקופה ארוכה מאוד והסתבר שהשבויים
הם היילי הגדוד הראשון של רגימנט ה-„ציידים“
„Jaeger“), מתוך דיביזיית-ה-„ציידים“ ה-42,
היתה זו הפעם הראשונה שלבריגדה נודע בדיוק
מיהו הכוח שעומד מולה.

בקטע הימני של גזרת הבריגדה, בהתבסס על
ידיעות קודמות כי האויב נטש את עמדותיו
הקדמיות — ניתנה לגדוד השני (בשעות הצה-
ריים) פקודה להתקדם.

לאחר התקדמות של 700—800 מטר, בעת
שהכוח-הקדמי של הגדוד הגיע לסוללת התעלה
פוסוטררו, ניתנה עליו מכת-אש פתאומית מן
האגף, אש-אנפילדת, זו, שאמנם חוסלה לאחר
קרב-אש מוצלח, גרמה לאבידות והכריחה את
הכוח להתחפר במקום. הכוח נסוג מן התעלה
רק בשעות הלילה. בעת הנסיגה, בשעת המעבר
על-פני שדות-מוקשים שלנו (שלא היו מסומנים
ואשר לא היו לנו ידיעות עליהם), נגרמו לגדוד
אבידות נוספות, בפצועים-קשה.

למחרת היום (ב-20 במרס), התקדם הגדוד
השני פעם נוספת לעבר תעלת פוסוטררו והקים
שם מוצב דר-מחלקתי. ואילו הגדוד השלישי בי-
צע פשיטה יזומה על מוצב אויב בקו-זאגליי).
פעולות אלו של שני הגדודים הסתייעו בפלוגות-
טנקים, וכן בשתי טיסות-קרב של מטוסי „ספיט-
פייר“. האויב הגיב בחריפות רבה על פעולות
אלו, ובכך הפגין את העובדה כי עדיין מחזיק
הוא בגזרה זו בעצמה ניכרת.

© Casa — באיטלקית „בית“.

השלב השני

המעבר לגזרת פאנצה

כאמור, הוחלפו יחידות הבריגדה האחרונות באזור אלפונסינה ב־24 במרס. לאחר החלפה זו של בני־גורקה לצורך החלפת הבריגדה המוסעת ה־43, עברה הבריגדה מפיקוד הדיביזיה־החור־דית השמינית (שבקורפוס־החמישי) אל תחת פיקוד הקורפוס־העשירי.

הבריגדה חנתה במשך כיומיים באזור שמ־דרום לפאנצה, באזור־מטעים, בתוך אוהלי־סיי־רים. היו אלה שני ימי אביב חמימים, ואנשי הבריגדה, בפעם הראשונה בתולדותיהם, "ליקקו את פצעייהם". לאנשים ניתנה האפשרות להת־אורר ולהשתחרר במידת־מה מן המתח הנפשי שהיו שרויים בו לאתר פעולות הקרב הראשונות. וכן נערכו ביקורים בבתי־החולים אצל הפצועים. בעת הכניסה לקו החדש הרגישו הגדודים את עצמם כ"מנטסים", והיו מוכנים לפעולות בעלות היקף גדול יותר.

הבריגדה סיימה את החלפת הבריגדה ה־43 של בני־גורקה ב־26 במרס, והחזיקה בגזרה זו עד 15 באפריל 1945.

שלב זה ניתן לחלוקה לשתי תקופות עיק־ריות: התקופה הראשונה נמשכה מן ה־26 במרס ועד ל־7 באפריל, וציינה אותה פעילות תוקפנית של פטרולים, במגמת גירוש האויב מן הגדה הדרומית של הסניו ואבטחת השליטה על גדה זו. התקופה השנייה נמשכה מן ה־7 באפריל ועד ל־15 באפריל; בתקופה זו צלחה הבריגדה את הסניו, הקימה ראש־גשר ותוך כיבוש מספר מו־צבים מידי האויב בזה־אחר־זה התקדמה כ־15 ק"מ ברגל.

הקרקע בגזרת הבריגדה, ומערך־ההגנה

הגזרה של הבריגדה־המוסעת ה־43 של בני־גורקה, שאותה קיבלה הבריגדה־היהודית, היתה באגפו הימני של הקורפוס־העשירי. המערך נשען על קו שלוחות רכסי האפנינים־התחתונים, המת־משכית מהרכס בכיוון כללי צפון־מזרחה. נהר הסניו מתפתל כאן, בין שלוחות אלו, בתוך עמק צר־יחסית, שרוחבו כ־800 מטר לכל צד של הנהר.

מימין גבלה גזרת הבריגדה בקורפוס־הפולני השני; ואילו משמאל — ב"קבוצת הקרב" האי־

טלקית "פְּרִיולִי". הבריגדה החזיקה בתנאי־קרקע חרדי גבוה, שעמד כמעט בפני־עצמו. מימין לגז־רת הבריגדה, בכיוון צפון־מזרח, (בגזרה הפול־נית) — היה אופי השטח שונה לחלוטין; הוא היה פתוח, וחסרו בו תואים גבוהים. קו־מצוקים תלול הפריד בין גזרת הבריגדה לבין הגזרה־האיטלקית שבמערב. העליה למצוקים אלה היתה קשה מאוד, ורק כוחות קטנים וקלים מאוד היו מסוגלים לעלות עליהם. בתוך הגיא, שהפריד בין הבריגדה לאיטלקים, זרם אחד מיובליו של הסניו, שבמספר מקומות היה ניתן למעבר כוחות רג־ליים.

הדברים שציינו במיוחד גזרה זו, והשפיעו על אופי המערך, היו בראש־וראשונה בתי־החיות המרובים שהיו פזורים על פני כל השטח; דרכי־רוחב * רבים, שהיו מקבילים לנהר סניו, חיברו אותם זה לזה. דבר אופייני נוסף היו שדות־המוקשים המרובים. המיקוש היה פרוע ביותר, כי המוקשים הונחו בזה אחר זה, ע"י הבריטים, הפולנים והיהודים, וכן היו מצויים שרידי מוקשים של האויב. רישום שדות־המוק־שים לא התנהל בהקפדה הדרושה, וכל תנועה שמחוץ למספר שבילים קבועים היתה מסוכנת

(*) "דרכי־רוחב" — Lateral Roads.

ביותר. בעיקר היתה התנועה מסוכנת לאורך גדות הנחלים והתעלות.

גורה זו הוחזקה ע"י בריגדת הגורקה ה-43 במשך כארבעה שבועות. גדודי הבריגדה ה-43 של בני-גורקה היו בעלי מצבת כוח-אדם מלאה, ובהם ארבע פלוגות רובאיות לגדוד. הדבר אי-ש"ר לאותה בריגדה לקדם את קו המוצבים הקדמיים שלה עד לשטח הנמוך, שבקרבת גדת הנהר. המערך שלהם היה מבוסס על שורה רצופה של מוצבים מחלקתיים עצמאיים, שנשענו על בנייניהם מבוצרים, אשר המרחק ביניהם היה בדרך כלל 300—400 מטר. מאידך גיסא, גדודי הבריגדה-היהודית היו בנוי שלוש פלוגות רובאיות, שבהן מצבת כיתות היל-הרגלים היתה של 6 אנשים לכיתה במוצו. הבריגדה-היהודית שינתה, איפוא, את שיטת החזקת המערך; ויתרה על השטח הנמוך ונערכה כשעיקר כוחותיה נמצא על הרכס ומורדותיו. מערך זה אובטח במשך היום ע"י מסך של צלפים, שתפסו את העמדות הקדמיות הנטושות, ובמשך הלילה — ע"י פיט-רול תוקפני לאורך הגדות. בשיטה זו, שהיתה מלווה תכנית-אש מתאימה ורשת-תצפיות צפופה, ביצעה הבריגדה את משימתה, שהיתה: — למנוע מן האויב להיאחז בגדה הדרומית של נהר סניו. במבנהו של כל אחד מגדודי הבריגדה נכללו, זו הפעם הראשונה, גם יחידות "נגד-מרגמות", שהוקמו זה עתה. מכשירי-הקשר שלהן, וכן אר-גונן היעיל, אפשרו ליחידות אלו, שפרשו רשתן לרוחב כל החזית, להתקשר עם הארטילריה הבני-נונית, עם ארטילריית-השדה וכן עם הארטילריה הנגד-מטוסית, ולהשיב אש למרגמות האויב ולמטולי-הרקטות שלו.*

התקופה בין ה-26 במרץ ל-7 באפריל

הגדוד הראשון של הבריגדה-היהודית החליף בליל 25-26 במרץ את הגדוד הימני שבגורת בריגדת-הגורקה. הלילה היה שקט יחסית והחזית לפה בוצעה ללא תקלות.

בליל 26-27 החליף הגדוד השני של הבריגדה-היהודית את הגדוד השמאלי שבגורת בריגדת-

* אלה שכונו בפי הגרמנים "מטיל-ערפל" (Nebelwerfer). מטולי-רקטי גרמני כבד, בן 6 קנים, מלכתחילה נועד לשמש כביכול כמעין "מרגמה כי-מית" (בראש וראשונה — להטלת עשן). למעשה, שימש כנשק אש מן החשובים שבכוחות הגרמניים במחצית השניה של מלחח"ע השניה. — המערך.

הגורקה. ההחלפה בוצעה ע"י שני הגדודים באור-פן זה: תחילה הוסע הגדוד-המחליף (במשך שעות אחח"צ), אל שטח-המתנה שנמצאו מספר קילומטרים לעבר-העורף מהתואי-ההררי שהגדודים נועדו להחזיק בו. עם רדת החשיכה טיפס הגדוד ברגל אל המוצבים כשאנשיו נושאים על גבם את מלוא ציודו התקני. היה זה מסע לילה שנמשך כ-5—6 שעות.

במשך יום ה-27 במרץ החליף הגדוד השלישי את גדוד-הגורקה השלישי. החל מתאריך זה החלה פעולת הפגזה של האויב במרגמות ובמטולי-רקטות, שנמשכה למעשה במשך כל זמן שהיית הבריגדה בקו זה. (ב-28 במרץ גרמה פצצת-מרגמה אחת, שפגעה במוצב מחלקתי של הגדוד הראשון, לשני הרוגים וחמישה-עשר פצועים).

בדיון שהתקיים במפקדת הבריגדה ב-28 במרץ, קבע מפקד הבריגדה את הקו לפיו ינהגו בפעולות-הפטרוולים. מפקד הבריגדה הבין יפה את הקשיים שהיו כרוכים בקיום השליטה על הגדה הדרומית של הסניו, לאור העובדה שה-בריגדה החזיקה בעיקר בשטח-הגבוה, המרוחק יחסית מהנהר. האויב, שאמנם נמנע אף הוא מכל תנועה במשך היום, יכול היה, הודות לקרבת מערכו לנהר, לצלוח את הסניו עם רדת החשיכה, לתפוס בתים נטושים שבעברו הדרומי ולהתבצר בהם במהירות — ועל ידי כך לאבטח את מערכו הדליל שבגדה הצפונית. ואילו ירידת הפטרוולים של הבריגדה מן השטח-הגבוה ארכה יותר זמן, וזאת בגלל המרחקים וקשיי התנועה בשטח זה, ועקב המיקוש הפרוע. מפקד הבריגדה קבע איפוא קו-מנחה לעריכת הפטרוולים, שכונתו היתה להשיג שליטה מוחלטת על הגדה הדרומית של הסניו ולמנוע כל הסתננות של כוחות אויב אליה. את אלה רצה להשיג על ידי:

א. פטרוולים קלים ומהירי-תנועה, שירדו מן השטח-הגבוה עם אור-אחרון ויתפסו מוצבים בקרבת מעברות הנהר, בבתים החולשיים על דרכי-הרוחב;

ב. סיורים לאורך אותם שבילים ודרכים בשטח, אשר נתברר כי על אף סכנות-המוקשיים ניתן לנוע ולעבור בהם. פטרוולים אלה הסתייעו בעיקר באש הנשק-המסייע הגדודי, שפעל במשך כל הזמן בייעילות ובהצלחה רבה.

בשטח פתוח, וניהלו עמם קרבות-אש; אך פטרור-לים אלה יצאו מכך ללא-אבידות. פעילות האויב בגזרת הגדוד השני היתה מצומצמת יותר, את הסיבות לכך אפשר למצוא בזה שהמערך של הגדוד השני היה קרוב-יחסית לגדת הנהר ועל כן יכלו הפטרולים שלו להקדים את האויב בתפיסת תואים היוניים בלילה. פטרולי הגדוד השני נחלצו מספר פעמים ממגע עם האויב ע"י הפעלת אנשי-מגן של המקבי"ם, שתוכננה מראש.

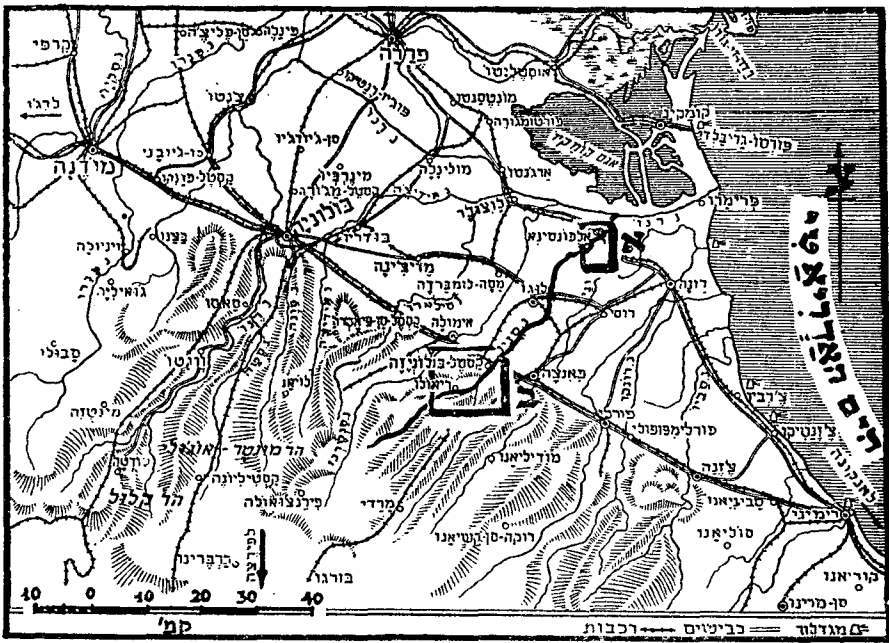
לאחר שבוע של פיטרול מוגבר, ניכר היה שינוי בדרך פעולתו של האויב. הסתבר כי האויב משנה לילה-לילה לפטרולים שלו את יעדיהם (שהיו או נבדקים בלבד ע"י פטרולים אלה, או אף נתפשים על ידם, עד בוקר). כן הסתבר שבמשך השבוע הראשון הגביר האויב את עצמתם המספרית של הפטרולים שלו, ועתה הוא משגר פטרולים המונים כ-15 איש, במקום 6-7 אנשים כמלפני שבוע.

בהתאם לכך קבע מפקד הבריגדה שינוי בקו הנקוט-על-ידינו — והחליט על תפיסת-קבע של בית פוניאנה, וכן קבוצת בתים, כ-500 מטר מדרום לבית פוניאנה, בעצמה של מחלקה בכל אחד משני המקומות הנ"ל. שני מוצבים-מחלק-

ואכן, מן ה-28 במרס התנהלו קרבות עקשניים בגדה-הדרומית בין הפטרולים של הבריגדה לבין הפטרולים של האויב; הם נסתיימו רק בליל 5-6 באפריל, שבו אירעה ההתנגשות האחרונה עם האויב בגדה זו. מתאריך זה ואילך, כחלק של התכונה למתקפת-האביב, העמיקו הפטרולים שלנו את חדירתם יותר ויותר לשטח האויב שבגדה הצפונית של הנהר.

בליל 29-28 במרס, וכן בליל 30-29 במרס, אירעו התנגשויות בין הפטרולים של הגדוד הראשון ובין פטרולי האויב בבית פוניאנה ובבית פליקוטו. בליל 31-30 במרס, וכן בליל 31 במרס — 1 באפריל, התנגשו הפטרולים של הגדוד הראשון באויב בבית פליקה והבתים הסמוכים לו.

בליל 2-1 באפריל היתה התנגשות נוספת של הפטרולים מהגדוד הראשון עם פטרולי האויב; אבידות הגדוד הראשון בהתנגשות זו נסתכמו בהרוג אחד ובי-7 פצועים. מניחים שלאויב נגרמו אבידות כבדות יותר; כי למחרת היום הופיעו שני אמבולנסים שלו והוציאו את הנפגעים. הפטרולים של הגדוד השני, שפעלו במשך תקופה זו בגזרת הגדוד, נתקלו בפטרולי האויב בעיקר

גזרת-החי"ל בחזית-איטליה א. — סביבת אלפונסינה; ב. — סביבת קסטל-בלוניזה

הסניו, שהשליטה עליה הובטחה מאז באורח מוחלט.

התקופה בין ה-7 ל-15 באפריל

לאחר גירושו הסופי של האויב מן הגדה הדרומית של הסניו מתחילה תקופה חדשה והיא שונה באופיה מן הפעולות הקודמות. בתאריך זה — 7 באפריל — מתפרסמת גם פקודת-מבצע מס' 7 של הבריגדה (ראה נספח), שבה מטיל מפקד הבריגדה על הגדוד השני לצלוח את הסניו ולהקים ראש-גשר בעברו השני.

השוני העיקרי המציין תקופה זו נגרם ע"י תכונה רבתי שהחלה לקראת הצליחה; ועל כן כוונה גם פעילות הפטרולים באופן שתסייע בכך נות אלו. מאחר שהקמת ראש-הגשר הוטלה על הגדוד השני, עסק הגדוד החל מן ה-7 באפריל בהחדרת הפטרולים שלו לעומק מערך האויב, במגמה לאסוף מכסימים אינפורמציה על נקודות-צליחה אפשריות, על דרכי-גישה אל נקודות-הצליחה הן מעברנו-אנו והן מעברו השני, על מערך-האויב ועל שדות-המוקשים שלו.

בליל ה-7 ובליל ה-8 באפריל צלחו פטרולי-הסיוור של הגדוד השני את הסניו, חדרו כמה מאות מטרים לשטח האויב והתקרבו כ-150 מטר לקבוצת הבתים בשם פאנטאגוצי, שהיתה ידועה כאחד ממוצביו העיקריים של האויב. המסיירים לא נתקלו באויב — וחזרו לבסיסם.

סיוורים אלה נמשכו ללא-הפוגות עד לתאריך הצליחה, שנקבע לליל ה-10—9 באפריל. עד לאותו מועד היו בידי מפקדת הבריגדה ידיעות מפורטות אודות מערך האויב על מכשוליו.

אזור פאנטאגוצי נקבע על ידי מפקדת הקור-פוס-העשירי כמקום ראש-הגשר. תכנית-המבצע הכללית, שלתוכה היתה צריכה הבריגדה להשיג תבץ, היתה זו: מימין לבריגדה-היהודית יתקוף הקורפוס הפולני ויתפוס את השטח הנמוך שממזרח למונטה-גביו ומשמאל לבריגדה-היהודית תתקוף "קבוצת הקרב" האיטלקית "פריולי". די-ביזיה זו תתקוף בשעה 0430 ב-10 באפריל ותקים ראש-גשר (של שני גדודים) באגפו השמאל-לי של ראש-הגשר של הגדוד-השני של הבריגדה; ראש-הגשר האיטלקי ישתרע מפאנטאגוצי (מקום זה לא נכלל) ועד ריאולדי-באני, צליחת האי-

תיים אלה שימשו כבסיסי-פטרולים בשטח-ההפקר, כקילומטר אחד לפני קו המוצבים-הקדמיים של הגדוד הראשון. כן הוגברה בכללה פעילות הפטרולים של הגדוד, שהתבססו מעתה על בסיסי-הפטרולים החדש.

אכן, התוצאות לא אחרו לבוא. בין ה-2 באפריל וה-6 באפריל לא אירעו כל התנגשויות עם האויב, ואין ספק שהיתה זו תוצאה של הצעדים שונקטו ע"י מפקדת-הבריגדה וכן, במידה לא-מועטה, תוצאה ישירה מהעליה במספר האבידות שנגרמו לאויב בלילות הקודמים.

בליל ה-3 באפריל נתפס עריק, שאח"כ זוהה כחייל מהגדוד הראשון של רגימנט-הצנחנים ה-12, שנמנה על דיביזיית-הצנחנים ה-4.

עם החלשת פעילות הפטרולים של האויב בגדה הדרומית של הסניו, ועם גבור ההרגשה כי הבריגדה מקיימת את משימתה במניעת חדי-רת האויב לגדה הדרומית של הנהר, החלה מפקדת הבריגדה לחשוב על פיטרול תוקפני לתוך שטח האויב. ואמנם, ב-5 באפריל הוטל על הגדוד השלישי ועל הגדוד השני להחדיר את הפטרולים שלהם לגדה הצפונית של הסניו — לתוך שטח האויב.

פטרול אחד של הגדוד השלישי הצליח לעבור את הסניו לאחר מאמץ קשה, על אף שבנקודת הצליחה היתה "גדת-האויב" של הנהר תלולה מאוד, והשטח — פתוח מאוד וחסר הסתר. באותו לילה צלח את הנהר פטרול-סיוור מהגדוד השני ומצא סכר הרוס, שהיה משוקע בתוך הנהר, ומעליו כ-15 ס"מ מים; סכר זה שימש אח"כ דרך-מעבר לפטרולים. ההתנגשות האחרונה שאירעה עם האויב בגדה הדרומית של הסניו היתה בליל ה-7—6 באפריל. פטרול של הגדוד הראשון, שיצא לתפוס קבוצת בתים לא הרחק מבית פוניאנה, נתקל באש-אויב חזקה שהונחתה מתוך אחד הבתים. על אף העדיפות הניכרת של האויב המשיכו אנשי הפטרול לקיים מגע עם האויב שנתבצר בתוך הבית, וניהל אתו קרב-אש עז, עד אשר הובאה תגבורת. משנכנסה זו לפעולה ומשנלכד הבית — נמצאו בו רק שני הרוגים מחיילי האויב. אבידות הגדוד הראשון בקרב זה היו הרוג אחד ותשעה פצועים. כאמור, היה זה הקרב האחרון עם האויב בגדה הדרומית של

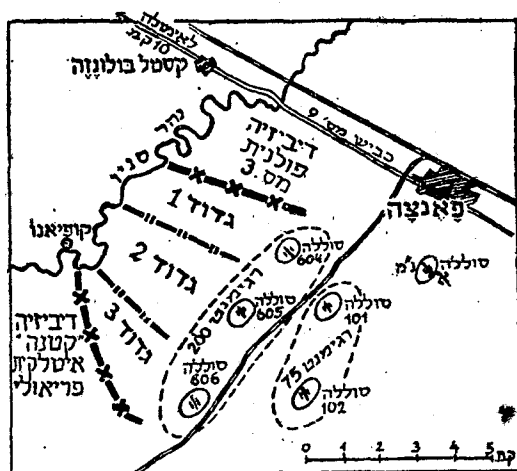
בשעה 0430, כהכנה לצליחת האיטלקים בא-
 זור שמשמאל לפלוגה ד', החלה ההרעשה הארטי-
 לרית. הופעלו זרקורים והכוחות האיטלקיים החלו
 בהתקפתם. ברם, התקפה זו של האיטלקים נכ-
 שלה, ורק כוח שעצמתו כפלוגת-רגלים אחת הצ-
 ליה להיאחו בגדה הצפונית. כתוצאה מכשלונו
 איטלקי זה, נשאר אגפה-השמאלי של פלוגה ד'
 חשוף.

במשך כל יום ה-10 באפריל חזרו ונשנו גס-
 יונות האיטלקים להרחיב את ראש-הגשר שלהם,
 אך ללא הצלחה; הם נסוגו מדי-פעם, תוך אבי-
 דות ניכרות. במשך כל יום זה נשארה פלוגה ד'
 בתוך עמדותיה, כשהיא מוסוית, אך דרוכה ונכו-
 נה לפעול במקרה שתידרש. תשומת לב האויב
 הוסחה מפלוגה ד' על ידי פעולות האיטלקים,
 ולאזור הפלוגה נפלה רק אש מקלעים ומרגמות
 אקראיות. ב-11 באפריל ביקר מפקד הקורפוס-
 העשירי במפקדת הבריגדה ולאחר שראה שהת-
 קפת האיטלקים אינה מתקדמת, נתן בו-במקום
 הוראות להמשך הפעולה. הוא הטיל על הבריגדה
 להמשיך בהתקפה מיד, בלי סיוע האיטלקים מן
 האגף, לכבוש את מונטה-גביו ולהתקדם ולכבוש
 את בית קולומבארה, קארזולה, מאצולנו, ובית
 קארזטה. כן הטיל מפקד הקורפוס על הבריגדה
 לבצע פיטרול באגף-הימני של גזרת הקורפוס
 ולקיים מגע עם הקורפוס הפולני.

הפריצה מתוך ראש הגשר

בשעות לפני-הצהריים החל הגדוד השני להר-
 חיב את ראש-הגשר ותוך-כדי-כך תפס את
 קופיאנו. (פלוגה ד' של הגדוד לאחר ששהתה
 בשוחותיה למעלה מ-36 שעות, פרט לסוירים
 שהוציאה בלילה, יצאה והסתערה על קופיאנו
 ותפסה אותה ללא התנגדות. האויב נטש אותה
 בשעות הלילה ונערך בשטח הגבוה של ההר
 מונטה-גביו).

במשך שעות לפני-הצהריים של ה-11 באפריל
 כונס הגדוד השלישי ונערך, ובשעה 1300 החלו
 יחידות-המשנה הראשונות שלו צולחות את
 הסניו ועוברות דרך ראש-הגשר של הגדוד השני.
 יחידות אלה (של הגדוד השלישי) נתקלו, בתנוע-
 תן קדימה; בכמה מראות שלא היו עשויים לרומם
 את רוחן (הן נתקלו בדרך בפצועי הגדוד השני,
 שהחזרו לנקודות-האיסוף ואשר נפצעו בעיקר

גזרת ה"ח"ל" והמערך-הארטילרי שלו,
 לקראת צליחת הסניו.

טלקים תסתייע בסיוע ארטילרי וכן בתאורה
 מלאכותית של זרקורים. ראש-הגשר של הגדוד
 השני צריך שיהיה מכונן לפני שעה 0430, כל-
 מר לפני התחלת ההרעשה הארטילרית על גזרת
 הצליחה של האיטלקים.

כל הפעולות הללו נועדו להטעות את האויב,
 ולהוליכו-שולל באשר לכיוון המאמץ-העיקרי של
 מתקפת הארמיה-השמינית — אשר תונחת בגז-
 רה צפונית יותר, בכיוון הכללי של נתיב מס' 9.

ביצוע הצליחה והקמת ראש-הגשר

הצליחה והקמת ראש-הגשר הוטלו על פלוגה
 ד' של הגדוד השני. בלילה 9-10 אפריל צלחה
 הפלוגה את הסניו צליחה-שקטה (ללא סיוע אר-
 טילרי תוך כדי הצליחה); ובשעה 0145 ב-10
 באפריל נתקבל דוח מהפלוגה שפאנטאגוניצ'י בידיה
 ושנתפסה ללא התנגדות. לאחר זאת נפרדו המח-
 לקות, וכל אחת עברה לאותו קטע במערך, אשר
 נקבע לה מראש (קטעים אלה סוירו וסומנו בסי-
 מני-היכר על ידי פטרולים קודמים של הגדוד).
 במשך כל הלילה נמשכה ההתחפרות בקצב מזורו,
 מבלי שהאויב גילה את פעולת הפלוגה. עם עלות
 השחר היתה הפלוגה חפורה ומוסוית בגדה הצפ-
 נית של הנהר, ואף התצפית המעולה ביותר לא
 יכלה לגלותה. האנשים נכנסו לשוחותיהם האי-
 שיות וכיסו את השוחות ביריעות-שדה ובצמ-
 חיה. האדמה שהוצאה מן השוחות נשפכה אל בין
 השיחים או לתעלות קיימות.

ממוקשי-הנעל, וכן באנשי פלוגה ד' העייפים, שעברו עליהם שני ימי מתיחות קשים. פגרי גר-מנים מעלי-צחנה היו זרועים בשטח).

התקפת הגדוד השלישי התנהלה באיטיות רבה. כי נוסף על העליה הקשה על מונטה-גביו, היתה כל תנועה במקום, בלי לגשש תחילה בדקרים ובכידונים, בחזקת סכנה של איבוד אחד מאברי הגוף — ולרוב איבוד הרגל. לאחר שהפלוגה הקדמית הגיעה עד למחצית המדרון בערך, היא נתקלה באש-מקלעים מכוונת-היטב וקטלנית. וסבלה מספר אבידות. למרות זאת תפס הגדוד בשעה 1700 את אוסאנו .

עם כיבוש אוסאנו נסתיימה התקדמות הגדוד באותו יום; כי כל הנסיונות ללכוד את פסגת מונטה-גביו נכשלו מחמת עמידתו העקשנית של האויב. אמנם, עדי-מהרה הסתבר שהכות בהם השהה האויב את הגדוד השלישי היו קטנים-ביחס, לעומת עצמת הכוח התוקף, והיו מורכבים מכמה חוליות קטנות, — ובין אלו זוגות צלפים, שעל ידי שהיו מחליפים את עמדותיהם — הצליחו להפתיע את הפלוגה הקדמית באשם שהיתה באה מכיוונים שונים.

עם רדת החשיכה פסקו נסיונות הגדוד השלישי לכבוש את מונטה-גביו, וכתוצאה מכך נאלצה הפלוגה הקדמית להתחפר במעלה-ההר. עם זאת לא הונח לאויב — פטרולים-לוחמים, שנשלחו במשך הלילה ע"י הגדוד הצליחו לחסל כמה מאנשיו אשר התבצרו בבתים שעל הרכס.

למחרת, ב-12 באפריל בבוקר חודשה התקפת הגדוד השלישי. ההסתערות על הרכס החלה לא-חר הרעשת-הכנה ארטילרית ותוך הסתייעות באר-טילריה ובמשחית-טנקים, שפיצחו בזה-אחר-זה קני התנגדות של חוליות-אויב שהתבצרו בתוך בנינים. מונטה-גביו ומונטה דל-אוליו נכבשו בשעות לפנה"צ, לאחר שהאויב נסוג בהשאירו אתרי מספר הרוגים. קרוב ל-24 שעות הושהה הגדוד ע"י כוח-אויב לא-גדול, (שלעזרתו באו השטח הקשה שהיה נגוע במוקשים, וכן עמדות מוכנות-מראש בעומק), שלחם מלחמת-השהייה עקשנית וסבל אבידות ניכרות.

מיד עם תפיסת רכס מונטה-גביו המשיך הגדוד השלישי בהתקדמותו בעקבות האויב הנסוג ועוד בשעות אחר-צהריים של אותו יום תפס את מונטה-קוארזולה, כ-2 ק"מ מצפון למונטה-

טה-גביו. פטרול-סיור שהוצא מתוך הפלוגה הקדומנית יצר מגע עם הקורפוס הפולני ב-קורןקה, כ-5 ק"מ מצפון למונטה-גביו.

ב-12 באפריל עבר גם הגדוד-הראשון דרך ראש-הגשר ויצר מגע עם האויב באזור טורה (כ-3 ק"מ מערבית-צפונית-מערבית ממונטה-גביו), פטרול-לוחם של הגדוד-השני, בעצמה של מחלקה-מוגברת, שהתקדם בכיוון צפונה, יצר מגע עם האויב בשעות אחה"צ באזור לה-טורה (כ-5 ק"מ מצפון למונטה-גביו), הפטרול נכנס לתוך אש-מגן קשה של מרגמות וארטילריה, אך הצליח לסגת מבלי שנגרמו לו אבידות; עמדות האויב שאותרו ע"י פטרול זה הופגזו לאחר-מכן.

פעולות-הקרב האחרונות

כל הסימנים העידו כי האויב איננו מתכוון להיערך בקו חדש על הרכסים שהפרידו בין מערכו על הסניו (שנפרץ) לבין העיר בולוניה. ועלי-כן נתקלו הכוחות הנעים בראש רק באש ארוכת-טווח של האויב. מאוחר יותר, כתוצאה מהיערכות להתקפה של כוח גדול יותר על מוצ-ביו — נסוג האויב לעמדות חדשות והמשיך בהפגזה ובהרעשה מתותחים וממרגמות.

ב-14 באפריל המשיך הגדוד-הראשון בהתקדמותו בכיוון צפון-צפון-מערבה ממונטה-גביו ונתקל שוב בהרעשה קשה ממרגמות, מכיוון אזור סירולו (כ-7 ק"מ צפון-מערבית ממונטה-גביו), פצצת מרגמה אחת שפגעה באחת מכיתות-החוד של הגדוד — חיטלה את הכיתה.

עד לתאריך זה התקדם הקורפוס-הפולני בשטח הפתוח שהשתרע מימינה של הבריגדה היהודית. קצב הפולנים היה מהיר מזה של הבריגדה (שהתקדמה ברגל בשטח הררי קשה ומבוחר). ב-14 באפריל כבר נמצאו הפולנים במרחק ניכר צפונית לקו שאליו הגיעה הבריגדה. האויב, שחשש מניתוק כוחותיו, נסוג מן השטח ההררי במהירות לעבר בולוניה.

המגע האחרון שהיה לבריגדה עם האויב קויים אס-כן ב-14 באפריל, ע"י הגדוד הראשון. ביום זה גם רוכזו-מחדש הגדוד השני והשלישי, ולמחרתו רוכזו גם הגדוד הראשון בגדה הדרומית של הסניו.

ראוי לציין כי חקירת השבויים גילתה שהאויב ציפה להתקפה, והעריך שמתקפת האר-מיה-השמינית תיפתח, בערך, ב-6 באפריל.

הפקודה לחצית הסניו והקמת ראשיהגשר
 העתק הפקודה המקורית - (תרגומה - ממול)

SECRET

JEWISH INF BDE GP 00 No.7

Copy No.
 7 Apr 45

Ref Maps :- ITALY 1:25000 Sheet 99 I NW

IN/M

1. (a) The time at which 2 Pal R crosses T SENIO will be J hr.
- (b) The day on which J hr falls will be F day.

Enemy

2. See current sitreps.

Own tps

3. FRIULI GRUPPO is capturing a br head over T SENIO to cover approx pt 72 211233 - FTR 206233 - PALAZZA 195233 - crossing the river at approx J+ $\frac{1}{2}$ hrs.

INTENTION

4. Jewish Inf Bde Gp will seize and occupy FANTAGUZZI 213231.

METHOD

5. 2 Pal R will occupy with one coy posn from 21342327 to 21302302 to cover FANTAGUZZI and the stream running NNE. This posn will be held at least until after dark on F day, and withdrawal will NOT take place until authorised by Bde HQ.
6. To cover the above occupation
 - (a) 2 Pal R will est posns at pt 86 219227 - M. COLINA 219231 and C MANGINA 217223
 - (b) 1 Pal R will occupy C PLICA 223243 during the hrs of darkness night F-1/F
 - (c) 3 Pal R will est a post at 21402255 during the hrs of darkness night F-1/F
 - (d) 1 and 3 Pal R will be prepared to re-occupy posns in sub-paras (b) and (c) on night F/F+1 on orders from Bde.

Fire Sp

Arty

7. (a) 200 Pz Regt RA and one bty 75 (St) Med Regt RA are supporting by firing softening programme during the evening preceding the attack. Details together with lists of DF tasks and M targets are att at Appx 'A'.
- (b) 200 Pz Regt RA is allotting one FCO to attacking coy 2 Pal R.
- (c) E/192 A tk Bty is moving two guns into posns for countering any tk threat.

Mortars

8. 3 in Mortars of 1 and 3 Pal R will be prepared to fire on enemy forming up in vicinity of 210244.

פקודת-מבצע מס' 7 של הבריגדה היהודית

ראה מפות: איטליה 1:25.000, גליון I, צפון-מערב.

ידיעות

1. (א) הזמן בו יחצה הגדוד השני של הרגימנט הא"י את הסניו תהיה שעת "י".
(ב) היום בו תחול שעת ה"י" יהיה יום "פ".

האויב

ראה דו"ח-מצב שוטפים

2. מגייסותינו
3. קבוצת-הקרב פריאולי כובשת ראש-גשר מעבר לפניו, שמשתרע בערך מנקודה "72" ב-211233 וב-206233 — פלצה 195233. חציית הנהר תבוצע בערך בשעה "י" + 3¼ שעות.

הכונה

4. הבריגדה-המוגברת-היהודית תכבוש את פנטנוצ'י, 213231 ותחזיק בה.

השיטה

5. הגדוד השני של הרגימנט הא"י יחזיק במערך פלוגתי אחד, את השטח המשתרע מ-2134232 ועד 21302302 במגמה לחפות על פנטנוצ'י ועל זרם הנהר בכיוון צפון-צפון-מזרח. במערך זה יוחזק לפחות 'עד לאחר רדת החשכה ביום "פ", ולא תבוצע כל נסיגה בלי רשות מפקדת הבריגדה.
6. במגמה לחפות על הכיבוש הנ"ל:
(א) יקים הגדוד השני מערכי-הגנה בנקודות הבאות: "86" ב-219227, מאקולינה 219231 ובבית מרגינה 217223.
(ב) הגדוד הראשון יתפוס את בית פליקה 223243, בשעות החשכה של הלילה מיום "פ" פחות 1".
(ג) הגדוד השלישי יקים מוצב ב-21402255 במשך שעות החשכה של הלילה מיום "פ" פחות 1" — ליום "פ".
(ד) הגדוד הראשון והשלישי יהיו נכונים לתפוס מחדש את מערכי-ההגנה המפורטים בתת-סעיפים (ב) ו-(ג) בלילה מיום "פ" — ליום "פ" + 1, לפי פקודות ממפקדת הבריגדה.

סיוע-אש

ארטילריה

7. (א) רגימנט-שדה 200* וסוללה אחת מרגימנט-בינוני 75 («יומנרי-של-שרופשייר»), יסייעו ע"י תכנית ירי-ריכוך משך הערב שלפני ההתקפה. פרטים, בצרוף תכניות לאש-מגן, לריכוזי-ירי רגימנטליים מהירים, בני 24 תותח — בנספח "א".
(ב) רגימנט-שדה 200 מספח קצין-תצפית קדמי אחד לפלוגה התוקפת של הגדוד-ה-2.
(ג) סוללה נ"ט 192 מקדמת שני תותחים נ"ט לתוך עמדות, כנגד כל איום אפשרי מצד טנקים.

מרגמות

8. מרגמות 3 אינץ' של הגדוד הראשון והגדוד השלישי תהינה נכונות להנחית-אש על היערכות אויב בקרבת 210244.

(*) הרגימנט-הארטילרי המשובב בבריגדה-המוגברת היהודית.

נספח - המשך

-2-

MEMO

9. MOC 1 Pal R will be prepared to fire on line of rd between CASACON 214238 and pt 75 211235

INFO

10. 643 Pd Coy RE is carrying out recon of crossing over T SENIO 217229 under cover of this op.

ADM

Med

11. Evacuation by SB to milk post at st 86 219226 thence via Jeep hd at O ZULETTA 227218 to RAP at FIDEURA 233216.

INTERCOMM

12. Tac 2 Pal R at pt 232 22572207.

LOG

13. (a) LO from FRIULI GP with 2 Pal R
(b) LO from 3 Pal R with FRIULI GP.

ACK

AGJ/MH

(Sgt) A. C. JACKSON
Major
EM.

מקב"ם

9. מקב"ם של הגדוד הראשון יהיו נכונים להנחית אש על קו הדרך בין קוצ'ה 214238 לבין נקודה "75" ב-211235.

הנדסה

10. פלוגת-שדה של המהנדסים-המלכותיים 643 מבצעת סיורים לצליחת הסניו ב-217229. בחיפוי הפעולות הנ"ל.

מנהלה

רפואה

11. פינוי ע"י אלונקאים אל תחנת-הפרדות בנקודה "86" 219226. ומכאן דרך "ראש-הגניפים" - שבבית זולמה 227218 אל נקודת החבישה הרגימנטלית בפידאורה 233216.

קשר

12. מפקדה-טקטית של הגדוד השני לרגימנט הא"י בנקודה "232" ב-22572207. קציני קישור

13. (א) קצין קישור מקבוצת-הקרוב "פריאולי" יימצא עם הגדוד השני לרגימנט הא"י.
(ב) קצין קישור מהגדוד השני לרגימנט הא"י יימצא עם קבוצת-הקרוב "פריאולי".

(חתום) ג'קסון, מיוז

קצין-אגם

מהדי החי"ל

(הרהורים ערב פיזור הבריגדה)

שירי האחרון *

שירי האחרון ומרמילי על שקם,
בצת גגון וגיל יחדיו שוכנים בלב,
לראות סוון גדול, והוא נפסק לפמע,
ושוב ידי ריקות, ריקות עד לקאב.

ויהי שירי מזמור למתנדבי ה"סי"ל,
מצבת זכרון לשנפלו בקרב;
לשם נפשו בכף, סלץ אחים מפלא, —
לאלה שסונו בקל הדם תרב.

סמיותות גולה חוזרים בלם הפיטה,
דגלי כחל-לכן בראש הגדוד השב;
נצליהם חותם סוון ששם לפמע;
מגן-דוד וסי"ל ברקמת-זקב.

אנטורפן, 13.5.46

* מתוך הספר „בדרך לבריגדה” מאת
אלכס אלירג, שיצא לאור, לקראת
ה„עשור” לכניסת הבריגדה לחזית,
בהוצאת „אלקנה”.

מיומנו של מפקד

לצורך ניהולו. לפיכך מופעל קוד להצפנת ה-מברקים.

שלחנו קדימה מספר חוליות וכיתות אשר תפקידן היה לצפות על שטח-ההפקר ועל שטח-האויב שמעבר לו, ולהעביר במהירות למפקדת הכוח את הידיעות שתושגנה כדי שהללו תגור-צלנה לצורך תכנון ההתקפה. המפקדה קיימה קשר-אלחוט עם כל אחת מה-התצפיות האלה — תוך שימוש במלקוד, כמובן.

ב-0900 גילתה אחת ה-התצפיות תנועת אויב ורצתה להעביר את הודעתה. הצפנת המברק נמשכת קרוב לשעה. שידור המברק ופיענוחו — עוד שעה. ב-1100 לערך נתקבלה ההודעה במפקדה. אך בינתיים נסתבר כי יש טעות או אי-הבנה במברק ולא ניתן להבין את ההודעה. שוב התקשרו אל התצפית (תודה לאל, הצלחנו לשכנע את איש-הקשר שלפחות מברק זה ילך בשפה גלויה) והודיעו כי חלק מסוים של המב-רק לא הובן.

בתנאי השדה, בהם נמצאת חולית-התצפית, קשה לדרוש ממנה כי תנהל משרד-קשר; ומובן כי היא מסתבכת שוב. קרוב ל-1600 פיענחו, סוף-סוף, את ההודעה סופית.

והנה, מתברר כי פרט מסוים בדו"ח-התצפית לקוי — ואנו רוצים לקבל פרטים נוספים. "מאיוה

קבוצת פקודות

הערב ניתנה "קבוצת הפקודות" הראשונה לאנשי הכוח שלנו. האופן בו נוהלה "קבוצת הפקודות" הזכיר לי, במחילה, הצגת תיאטרון: מסביב למפה הגדולה, בחצי גורן עגולה, יושב ה"קהל" — מפקדי יחידות-המשנה השונות; משני צדי המפה ניצב חבר ה"שחקנים", העולים על ה-במה בזה אחר זה ונושאים איש איש את דברו. זהו נוהל שנתפתח בכמה מקומות כראקציה לחוסר-השיטה ול"פרטיזניות" ששררו בשטח זה ביחידות בתקופת המלחמה. אין-ספק שהמושג "קבוצת-פקודות" צריך להיות מוגדר ברורות: מי ומי המשתתפים בה, ומה היקף הפקודה שיגור-תן בה. יש כל היסוד גם לקבוע סדר קבוע וברור לתוכן הפקודה. אך, מאידך גיסא — להפוך זאת להצגה?

באותה הודמנות שאני מספר עליה שימש המפקד "קונפֶרֶנְסִיה", המעלה ומוריד את "שח-קניו"; חבל רק שלא ליהא את דבריו בבדיחות טובות. על ה"במה" הופיעו, בזה אחר זה, קצין המודיעין, קצין האג"מ, הסגן לעניני מנהלה, קצין הסיוע הארטילרי וקצין הקישור האוירי. כל אחד חזר על דבריו חברו, והשלימם בפרטים שונים וחסרי חשיבות לפזרום הנוכחים.

את הפקודה צריך לתת אדם אחד — המפקד. עליו לעשות זאת ענינית ובקיצור, שהרי לשם כך היא פקודה (ועל-פה). כל שאר הפרטים (חשובים כשלעצמם) יגיעו בפקודת-המבצע הכ"תובה, או ינתנו בפגישות נפרדות עם קציני המטה השונים, אשר ישלימו לכל מפקד (או לקציני מטהו) אותם הפרטים במכצע הנוגעים ליחידתו.

אכן, פקודותיו של המפקד חייבות להנתן לפי אותם סעיפים ממש בהם הופיעו ה"שחקנים" על הבמה, אלא שמכל סעיף יבחר רק את העיקר — את המשותף והמענין לכל המשתתפים ב-קבוצה.

מלקוד קשר

בהתאם להוראות מפקדת הכוח אין לדבר באלחוט בשפה גלויה אלא בשעת הקרב גופו —

...ובכל פעם שאני מבקש, אריה שואג, נותנים לי את גן-החיות!

(מ"במחנה")

כיוון באו הגיפים ולהיכן המשיכו? שואלים את ה"תצפית". והנה באה התשובה (שמונה שעות לאחר המקרה): "על איזה גיפים מדובר?" כי מאז 9 בבוקר היו עוד אי-אלו אירועים שדווח עליהם וטבעי הוא שאינם יודעים כבר במה מדובר.

סופו של דבר, מחליטים "לעזאזל הקוד" ומתחילים לדבר בשפה גלויה — כמובן, תוך שימוש בשמות-הקוד להגדרת פני השטח, היחידות וסוגי-הנשק.

יתכן, והיתה זו אחת ממטרות התמרון לבדוק את הקוד. אם כך הדבר — יש לקוות כי הלקח יזרה לבטל את השימוש בו בתנאי שדה ובאלחוט דיבור.

פשימת לילה

החל מ-2100 הלילה הותר לכוחות לחצות את שטח ההפקר ולהכנס לארץ ב"ה"צבא" השני.

אחר חצות פשטה פלגה של כיתה מוגברת על שטח-הכינוס, אשר בו נמצאנו לנים לקראת התקפתנו. אנשיה הצליחו לחדור בשקט אל תוך השטח, פגעו בתריסר אנשים ולקחו אתם שבוי ומסמכים. מולם היה שהגיעו ישר לאזור הריכוז של המפקדה העיקרית. עם זאת יכלו לגרום נזק חמור פ"כמה, ותמוה הדבר שלא עשו זאת.

מפקד הכוח, בהנחיותיו למפקדי-המשנה, הורה שלא לרתק גייסות במשימת הבטחת שטח-הכינוס בפני פשיטות. טענתו היתה כזו: כדי להבטיח הבטחה יעילה באמת, יש צורך לרתק חלק כה גדול של הגייסות לתפקיד זה עד שאין הדבר כדאי. אנו עלולים להפגע בפשיטות משני סוגים. הראשון — פשיטה יזומה ומתוכננת היטב, מבוצעת בעצמה ניכרת, כנגד יעד מוכר ליריב — במגמה לפגוע באותו יעד פגיעה חמורה. הסוג השני — פשיטות ע"י פלגות קטנות של היריב, המשוטטות בשטח מבלי שתיקבע להן מראש מטרה מוגדרת — והפוגעות בכל הנקרה בדרכן.

המפקד היה סבור כי מן הסוג השני — אין הסכנה גדולה. אמנם, עלולות להיות פגיעות מקריות, שכתוצאה מהן יאבדו מספר אנשים או אף כמה כלירכב — אך אין הנזק שווה את הטרחה והבזבוז בכוח האדם המרותק להבטחה.

הסכנה היא מפשיטות מן הסוג הראשון. לגבי אלה, היתה הוראת המפקד למנוע את הפשיטה ע"י אי-התגלות. יש למנוע מן האויב את הידיעות היכן בדיוק מכוונסים הגייסות. תנאי לכך — הסתוות טובה ואי-התגלות לסיורי-אוויר ול-תצפיות-מן-הקרקע.

הגישה העקרונית (ומובן שמדובר כאן בכוח העומד לתקוף) היא נכונה. אולם אין לסמוך על-כך שהאמצעים הסבילים שיינקטו לאי-התגלות יצליחו במילואם.

נשאלת, איפוא, השאלה מה בכל-זאת ניתן לעשות כדי: (1) למנוע ידיעות מהאויב; (2) למנוע מהאויב "מלאכה קלה"; (3) לפגוע ב"פושטים"?

(1) המעיה

א. תוך כדי הזזת יחידותיו והבאתן לשטח-חי הכינוס שלהן, חייב כוח הנערך להתקפה להקים גם שטח-כינוס של טרק, ובמדת האפשר להשתדל שאלו דוקא יתגלו (אף כי אסור שיהיו בולטים יתר-על-המידה). פרט לפתיון שיש בכך למשיכת פשיטות האויב, מהוה הדבר גם אמצעי ממדרגה ראשונה להטעית מודיעין האויב, לגבי סה"כ עצמת הכוח ולגבי כיוון ההתקפה.

ב. לקראת הלילה רצוי להניע את הכוח למקום אחר. דוקא לגבי הפשיטה היוזמה והמתוכננת, די בהתרחקות של כמה מאות צעדים כדי לשבש את תכנית האויב. בטור-חני כי אילו נקטנו בדרך זו היינו מונעים את הפשיטה עלינו.

ג. הפיזור, שהוא חיוני כל-כך להסתר מפני סיורי האוויר, רק מקשה ומפריע על הבטחת הכוח בלילה. בכל מקרה — רצוי לרכז את הכוח לקראת הלילה, מוטב ליצור שני ריכוזים — האחד לכלי-הרכב והשני לגייסות, ריכוזים התופשים שטח מצומצם ואשר קל להבטיחם.

(2) תכנון ותרגול

א. שטח-הכינוס צריך להיות מחולק ל-ריכוזי-משנה יחידתיים. קודם כל — סגירה קרמטית של כל מחלקה, כל פלוגה וכל ריכוז אחר כשהוא לעצמו — כדי שיוכלו (סוף בעמ' 85)

ממצפה תמרון

(הערות והשגות על הרשימה „מלחמה פסיכולוגית“, שפורסמה בחוברת „מערכות“ פ"ב.)

חול, הירוק, הלבן וכו', אין הם משמיצים ואין הם גורעים מהחיבה אל הכוח הכחול לבן. תגידו בודאי: הרי בסופו של הדבר זה היינו הך. לא, אין זה היינו אך. צאו לתמרון ותיכחו. ומי שטרם השתתף בתמרון ואין לו סבלנות לחכות עד התמרון הבא — ילך נא ל...תיאטרון. הרי גם בתיאטרון שונא אתה את הדמות השלילית, הבזויה, שעל הבמה ואין אתה שונא כלל את השחקן המגלם אותה. וכדרך שבתיאטרון תלויה מידת הצלחתו של השחקן במידת הזדהותו עם הדמות אותה הוא מגלם — כן גם בתמרון. וכדרך שבתיאטרון יכולות שתי „נפשות פועלות“ לשנוא זו את זו שנאת מות מבלי שתסבול הידידות בין השחקנים המשחקים תפקידים אלה — כן גם בתמרון.

בהשפעת מחבר „מלחמה פסיכולוגית“ החיינו גם אננו לדבר על תמרון, אך לאמיתו של הדבר קיים תמרון בתיאוריה בלבד. תמרון קיים אך לפני ימי התמרון ולאחריהם. בזמן התמרון עצמו אין תמרון בנמצא. או מתנהלת „מלחמה“. על כן נפסדת היא הגישה של כותב הרשימה הנ"ל: „כל זה — בזמן מלחמה; אולם האם יש מקום לכגון אלה בזמן תמרון?“ הנושאים בעול תמרונים בפועל ממש אינם גורסים אבחנה כזאת. להיפך, כל מאמציהם לפני התמרון מכוונים לטפח בקרב החיילים יחס רציני לתמרון, סליחה למלחמה, לנטוע הרגשה כי התמרון הינו בבואה נאמנה של מלחמה ממש; יחס רציני ל„פציעה“ תמרונית, לפגיעה, לשבי, מתוך כך אין אננו גורסים: עלון קרב במלחמה — לחגד ועלון קרב בתמרון — לחוד.

אין אננו מותחים אלא קו מפריד אחד והוא: בין הימים שלפני התמרון לבין שעת האפס. עד שעת האפס היינו חיילי יחידה פלוגית של צה"ל ויריבנו חיילי יחידה אלמונית של צה"ל. מרגע האפס הננו אננו מגינים נושאי שחרור וחרות, לוחמי מלחמת צדק ויריבנו הוא פולש נבזה, שונא פחדן וכו' וכו'. עלון הקרב יתן ביטוי לכל אלה. כאן באה שאלתו של ידידנו ממצפה

סבורני כי לא מעטים הם אשר החליטו להגיב על הרשימה הנ"ל. כן סבורני כי לכל אלה באה ההחלטה שלא בנקל. ואין הקושי שבהחלטה על כך נובע מהיש שברשימה „מל-חמה פסיכולוגית“ כי אם מהחסר בה. והדבר הראשון בה הוא... עקביות. יש סתירה מסוימת בין הנושא של הרשימה לבין הסיפא שלה. הנה הנושא: „לאחר שעיינת בדוגמאות אלה (דוגמאות מעלוני קרב של כוחות מתמרנים המובאים בפתח הרשימה)...האם תחייב צורת כתיבה מעין זו או תשלול אותה?“ — כאן הזמנה מפורשת לבוא ולהתוכח. ואילו בסיפא נאמר: „...מוטב לנצל את עלון הקרב למטרות אחרות, כגון: מסירת ידיעות על מהלך התמרון, פרקי הוי והערות הדרכתיות, המכוונות לתקן ליקויים שנתגלו במהלך התמרון“. המלים האחרונות הודפסו בפיוור, הודגשו, כאילו נפסקה כבר ההלכה ואין לאחריה ולא כלום.

ובכן — להתוכח או לא? ההחלטה היא בסופו של הדבר „כן“ והסיבה לכך היא, בין היתר, הרצון לתבוע את עלבונה של המציאות. יש לי הרגשה מעיקה כי מחבר הרשימה „מל-חמה פסיכולוגית“ רואה תמרונים מ...מצפה אה"ד. כי סדנא דתמרונים חד הוא ובכל זאת יש משום מה פער בין מציאות התמרונים אותה מגייס מחבר הרשימה ההיא לעזרתו לבין המציאות אותה מכיר ככותב הטורים האלה, מתוך השתתפותי בשני תמרוני צה"ל ומתוך קירבה הדוקה למלאכת עלוני קרב של אחד הכוחות המתמרנים. נזכרתי אני את מציאות התמרונים מאפשרת לי להשיב בשלילה מוחלטת על השאלה „האם אין“ ההשמצה ההדדית משאירה משקע נפשי מסוים בחיילים? כמו כן לא היו במציאות „שלי“ מקרים של הכאת „שבויים“ והרעבתם. באם כותב מחבר „מלחמה פסיכולוגית“ כי ידועים לו מקרים כאלה הרי ודאי היו, אך ודאי היו גם מקרים של הכאת עצירים סתם. ומי שהיכה — לא באשמת עלוני הקרב ה„משמיצים“ היכה. עלוני הקרב משמיצים את ה„אויב“ — הכ-

כי אם עלון קרב ממש — המדרבן לקרב, נוסך בטחון בלב הלוחמים, משמיץ את האויב ומערי-ער את רוחו.

יתכן כי מבין אלה אשר יסכימו עמי ימצאו אחדים שינסו בכל זאת לחפש פשרה; טוב, עלון קרב ממש, יגידו, אך אולי באמת בלי השמצה? אולי באמת מוטב להמנע מביטויים „אכול רקב“? בנוגע ל„אכול רקב“: גם אני איני גורס ביטוי זה אך לא משום ההשמצה שבו כי אם מפני התועלת המפוקפקת שבביטוי כגון זה. איני יודע מה אומר ללוחם הביטוי „אכול רקב“. אולם לעצם הענין — כאן מקום לשביל זהב. כי גם ביטויים כגון: „האויב הוא פולש הזומם להשמידנו“ או „חיילי האויב אינם רוצים להלחם, מפקדיהם הרודנים הכריזוהם לכך“ וכיוצא בביטויים אלה שבלעדיהם אין לתאר עלון קרב הינם אותה „ההשמצה“.

יש ויש מקום לדיון על עלוני הקרב שהופיעו בתמרוני צה"ל. אך חייב הדיון להתנהל על פסים שונים מאלה אליהם מובילה הרשימה „מלחמה פסיכולוגית“. הדיון על עלוני הקרב חייב להיות חלק מהדיון הכללי על לקחו של כל תמרון, כדרך שנוהגים אנו לדון אחר כל תמרון האם בוצעה התקפה זו או אחרת במועדה המתאים, האם בוצע איגוף זה או אחר בסדר, כן יש לדון האם מילאו העלונים את יעודם, האם להם ההש-פעה הנכונה על שני המחנות הלוחמים, דיון כזה מתבקש אה"ד ליוזום.

קצין שלישות חטיבתי

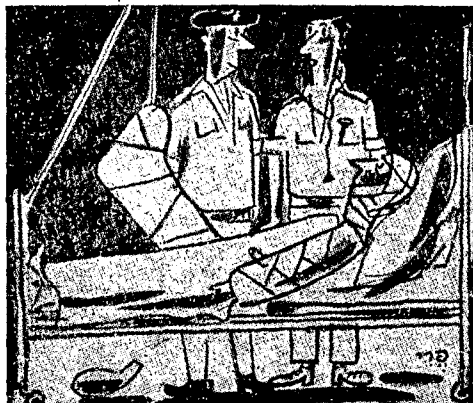
לאמיתו של דבר קיים תמרון בתיאוריה בלבד. תמרון קיים אך לפני ימי התמרון ולא אחריהם. בזמן התמרון עצמו אין תמרון בנמצא, אז מתנהלת „מלחמה“.

אה"ד: „האין סכנה שחייל יקיש ממקצתו“ של התמרון — אותו עלון שאין להתיחס אליו ברצינות — על התמרון כולו, ויתחס אל כל התמרון כאל משחק חסר ערך? לבי לבי לך, ידידי, ולדאגותיך. רק העלון הוא המסכן את היחס הרציני אל התמרון? ומה כשמודיעים פתאום לחייל שלם ובריא: „ברגע זה נהרגת, עליך לצאת מהמערכה“? —

לא יהיה מענה בפינו באם נקבל את האב-חנה המוצעת ע"י מצפה אה"ה, האבחנה בין מלחמה לתמרון. אולם האבחנה שלנו פוטרת אותנו מכל קושי; לפיה החייל ביחידת צה"ל פלוגית חי וקיים אך אותו חייל עצמו שהפך עם סיום ההכנות ללוחם כחול (או ירוק) אמנם נהרג.

הכנת תמרון רצינית מבטיחה לנו כי הלוחם יתיחס ברצינות למותו ועל אף עלוני קרב כדוגמת אלה שהובאו ב„מערכות“ (במקצת דוקא הודות להם) לא יתיחס „אל כל התמרון כאל משחק חסר ערך“.

ובכן לא עלון שמטרותיו „מסירת ידיעות על מהלך התמרון, פרקי הוי והעזות הדרכתיות“,

„כשהביאו אותו בבוקר היה כחול. עכשיו נעשה ירוק. לך תדע לאיזה צד הוא שייך.“ (מ„במחנה“)

כיצד למנוע בהלה

מאז החל האדם להתנכל לחיי זולתו, שימשה הבהלה אמצעי "מכין" בידי התוקף לשם הפקת זממו. נכבד הוא חלקה של הבהלה בהבסת צבאות שונים ובתקופות שונות. אין פלא, איפוא, אם בתקופתנו, בה זוכה כל תופעה למחקר מדעי קפדני ומקיף, הוסבה תשומת-לב כה רבה לחקר תופעת הבהלה בקרב. במאמרו המובא בזה, מנסה י. אליאב להצביע על דרך בה יש ללכת על-מנת להתגבר על תופעה כאובה זו.

לו את השליטה עליה. כשתלוחמים רואים או שומעים את מפקדם, — אשר הם רוחשים לו יחס חיבה והערכה — קורא להם, יעמדו מנוס, אפילו מבוהלים הם, וילכו אחריו.

אולם, הדרך הבדוקה לגבור על בהלה, היא הרחקת הגורמים המולידיים אותה. אמן את אני שיך ביסודיות, כך שיהיה להם בטחון בחבריהם, במפקדיהם ובנשקם. אמן את המפקדים ובחר את הטובים שבהם. טפח רוח-גיטות רמה. מנע מאנשיך רעב, צמא, עייפות ושעמום, עד כמה שניתן לעשות זאת בתנאי מלחמה.

הפיח באנשיך אמונה. ודא והבטח שהאנשים ידעו עבור מה הם לוחמים, ושיוכחו בצדקת מלחמתם. יש צורך כי יהיה ברי להם, שקציני-הם יהיו אתם בכל אשר ילכו.

עזרה רפואית

לרופא נודעת חשיבות מיוחדת בטיפול בנפש החייל וברוח-היחידה, וכתוצאה — במניעת בהלה. בזמן האחרון נוכחו לדעת עד מה חשובה עמדתו האישית של הרופא, המטפל במקרים של נפגעי פחד ובהלה. יסוד ה"ילד הבוכה" הטמון בכל נפגע, כמיֶה לגישה אבהית מבינה. יחס עוין כלפי אדם מוכה-בהלה, עלול רק להגביר את פחדו. במלחמת-העולם הראשונה השתמשו הרופאים בטיפול אלקטרו-תרפי מפחיד ומכאיב, אשר לא ריפא את הנפגעים ורק הגביר, לעתים קרור בות, את חששותיהם. אנשים נפחדים הם בבחינת חוליים, הזקוקים לעזרה. שומה לשמור עליהם, שמא יסכנו את עצמם ואת חבריהם. יש להעביד רם למקום שקט, אל מחוץ לאזור הסכנה, בו אפשר יהיה להחזיר להם את שלות נפשם.

מובן, כי על מנת שיהא מסוגל להועיל לאחרים על הרופא להשתלט תחילה על פחדיו הוא. וקיימת הסכנה התמידית שהוא יתנהג בתקיפות

חרדה ממושכת, עייפות-יתר, רגישות לשאון ולקולות חבויים-למחצה, התמכרות מופרות למשקאות-חריפים, חוסר מזון, (ובעיקר גרעונו של ויטמין ב') — כל אלה יש בהם כדי לגרום למתיחות נפשית העלולה להסתיים בבהלה.

חוסר אימון בתנאי שדה-הקרב, נמנה אף הוא על גורמיה העיקריים של הבהלה. יחידות המאומנות בשיטות התקפה בלבד עלולות להיפך להמון פרוץ כאשר הן נלחצות לנסיגה מהירה. גם איום מדומה לאגפה של היחידה או לעורפה, יכול לזרוע בהלה, אלא אם כן אומנה היחידה להבין שאיום זה אינו בהכרח תבוסה. רוח-גיטות ירודה, סיפורי בלהות, והנהגה לקיאה אף הם קרקע נוחה לבהלה. מצבים אלה לא נוסו בתמרונים, ואין זמני-שלום יכולים למצות את משמעותם הגורלית.

כיצד איפוא להתגבר על הבהלה?

מידת היתפסותה של יחידה לבהלה או הימנעותה ממנה, נקבעת במידה רבה ע"י רופא היחידה ומפקדה. על המפקדים לנהוג בהחלטיות ובאומץ-לב מופתי. כאשר הקצין אינו בנמצא יכול כל אדם השולט ברוחו ליטול את מקומו, ולתת לאנשים המבוהלים את אשר הם משתור-קקים לו ביותר — מגמה ברורה המפיחה בהם בטחון.

דוגמא אישית של המפקדים, אשר מבטיחה את בטחונם-העצמי ואמונם בפקודיהם, צריכה להיות משקל שכנגד לדוגמה הניתנת ע"י אלה הנסים על נפשם בחרדה. קצין אחד הרגיע את אנשיו על-ידי כך שעמד על גרם-עץ ופרץ בצחוק רם, כשהוא מצביע על האנשים המבוהלים העוברים על פניו. אחד הרגיע את יחידתו, על-ידי כך שישב להתגלח בעיצומה של הפגזה ממושכת, ובידי שלישי עלה להשתלט על בהלת אנשיו על-ידי פקודות-אש ברורות אשר החזירו

מופרזת ובהוסר-סבלנות כלפי הנפגעים, למען התפרק מן המתת בו נתון הוא עצמו.

הזכות, שמשקאות-חריפים רק מגבירים הת-דגשות. משקאות-משכרים מעוררים בשעת בהלה תגובות חולניות נוספות. ההשפעה המרגיעה של קפה חם, מרק חם, או סיגריות, בטוחה יותר מזו של כל חומר מקהה-חושים שהוא. נסיונות ממושכים הוכיחו שסיגרית עלולה לחולל פלאים. באם קיימת אפשרות להטיל על הנפגע תפקידים מיוחדים, המוגעים בעדו להיתפס להרהורים ול-חזיונות הנובעים מצפיית הפחדים שלו, עשויה זו לפנות מקומה לשיתוף-פעולה אמיץ ויעיל.

אולם, יתכן כי נפגעים, אשר מוסיפים לש-קוע במצב של שיתוק וקפאון-חושים, יגיבו בצורה שונה לריח של אמוניאק או מי-קולון. לאחר מכן אפשר לתת להם גם סיגריות וקפה. עזרה-ראשונה רפואית יש להגיש במקום-מקלט בטוח. יש להפריד את הנפגע משאר

הנפגעים. בצורה זו יקל על רופא להשקיטם, ואזי יוכל להשתמש בשיטות מיוחדות כגון: עזרה ראשונה היפנוטית וכיו"ב. הנסיון הוכיח כי חיילים אשר הופנטו מיד עם חלוף הסכנה, חזרו בהקדם לשירות פעיל, וחלק גדול מהם אף הביע את רצונו להצטרף ללוחמים בקור-הראשון. אם מתמהמהים בטיפול יתר על המידה, עלול ההלם הראשון להיחפך לקבע, ולסבך את הטיפול המאוחר יותר. כן הוכח שדווקא במסיבות של בהלה קל ההיפנוט במידה רבה. בני אדם במצב זה רגישים מאד להיפנוט. קיימות עוד כמה וכמה שיטות של טיפול פסיכי ממין זה. מטרתן של כל השיטות הללו היא למחות מהכרת הנפגע עים את הנסיון המפחיד אשר עבר עליהם, ולהחזירם, בתקופה הקצרה ביותר, לשירות פעיל.

שיתוף-פעולה ביחידה בין המפקד לרופא, חזקה עליו שיצור רוח-גייסות איתנה וימנע את תופעת הבהלה.

מיומנו של מפקד / סוף מעמ' 81

גלויות עדיין לאויב הפושט, ומאידך יוכל האויב לסכל כל התקפת נגד כזו ללא קושי. המקרה היחיד בו ניתן לפעול בתוך השטח הוא שעה שהכוח האויב מצליח להשתלט לחלוטין על אזור מסוים, והכונה היא לגרשו משם. אז, כמובן, יש לתכנן התקפה כזו ממש כאילו היתה זו התקפת-נגד רגילה.

3) ניתוק דרך הנסיגה

יש להפעיל מידית מערכת חסימות ומארבים, במגמה לפגוע בכוח הפושט בעת נסיגתו. ואף זה — לפי תכנית מוכנה-מראש. כל יחידה צרי-כה להיות מתורגלת לשגר פלגה מסוימת אשר תצא, לפי התכנית, לבצע חסימות כמתוכנן. רדי-פה בלתי-מתוכננת אחר האויב עלולה להיכשל.

לעמוד בפני התקפה. כל ריכוז כזה חייב להיחפך לקיפוד המכונס בתוך עצמו. ההנחה היא כי מה שנפגע — נפגע; יש להמנע מכך שהשאר יפגעו.

ב. הדבר הפשוט ביותר שניתן לעשות — וחובה לתכנן ולתרגל מראש — הוא הפעלת אזעקה מידית ושקטה של כל הכוח. בכל יחידת-משנה צריכים להיות הסידורים להע-ברתם של כל האנשים למצב של כוננות — ובשקט — כדי שכל איש יהיה נכון להגן על עצמו בנשקו האישי.

ג. התכנון אינו יכול להתבסס על שיטת החשת תגבורות בתוך שטח-הכינוס. כל תנועה, כל פתיחת אש, מגלה יחידות שאינן

באת מערכות

אגרות קוראים

הכוח העברי העליון בהתחלתו נקוק להבהיר את השאלות
 לניבון הצעות, להקלת ברכים.
 "באת מערכות" נעשה למה שמקום להבטת הרפורמ
 והיפוליו של קהל הקוראים ואנושי-האמן. אצל באתו זו
 יכלה הקורא הער, החורף לבאות הכוח האמיתי משימותיו,
 להגיב על אשגים אתהככים, לערער על הנחות מקובלות
 ולהיות יוצא להצעות מחשבות ואתקנות.

בעקבות. סכתבים מקסיים: -

שיעור שפסחו עליו

תקופה האמורה, ודרכי הפעלתו המקובלת —
 אין כל האשמה, לפי כתובתו של דוד, על כי
 סירב למלא פקודה; וכן אינה מצויה בהם טענה
 על שאול המלך — בשל "אולת-יד פיקודית" שלי,
 כביכול — על שלא הכריח את דוד להשתמש באותו
 נשק שהשימוש בו, לפי מושגי התקופה, היה מן
 ה"מוסכמות". ניתן לומר: — מי שרשם אותה
 פרשה, מניח כנראה לקורא לתאר לעצמו מה
 היה קורה אילו כפה שאול את הנשק ה"מוסכם"
 על דוד... — ואילו היה הלן יוצא למלחמה כשה-
 נשק המקובל" — הוא שנישא בידו...
 אף כאן — לקח.

משלמי

ברשימה "ותטבע האבן במצחו ויפול" שבי-
 "מכתבים טקטיים" ("מערכות", חוב' פ"ג) נעשה
 בסיון להסביר את המשמעות המסתתרת מאחרי
 סיפור נצחוננו של דוד על גלית — ואף להבליט
 לקח-לימודי, שההיסטוריה-הצבאית חוזרת-ומח-
 דשת אותו פעמים-אין-ספור; וזאת ביחוד לנו-
 כח התפתחות כלי-הנשק החדשים, ואורחי הפע-
 לתם. אכן, נראה לי שבעשותו זאת דלוגידלג
 "לוחם" על שיעור אלמנטרי בפיקוד — והלא
 הוא מפורט (בקיצור ובבהירות) בשמואל א',
 פרק י"ז, פסוקים ל"ח-מ', מ"ט. בקטעים אלה,
 בהם מוצג במובלט דבר הנשק ה"מקובל" שבי-

על "שיעור קצר בהלכות שיפור ליקויים בהדרכה"

קראתי את המאמר מספר פעמים ומצאתיו עושה
 "שירות דב" מאחר שלא זו בלבד שאינו משיג את מט-
 רתו כלל, אלא שהמדריך הבינוני אשר יקראנו יקבל את
 הרושם שכל כונת הכותב היתה לתאר מ"פ "בחור
 כארז", המתמר, כביכול, להמריץ את מדריכיו לשפר
 בדרך עצמאית את כושר-הדרכתם.

וכל זה מדוע? משום שאין הסיפור מצאותו, ואינו
 דומה כלל להוי היומיומי הקיים בחיידות, וליחסים
 השוררים, לאמיתו של דבר, בין המפקדים לפקודיהם.

כותרת המאמר נתנה לי להסיק כי מטרתו להצביע
 על ליקויים בהדרכה, מהו, ולהציע דרך מעשית לתיקונם
 — מאיך. דהיינו, הנחת כי המאמר נושא אופי הדרכתית,
 מלמד, ומחדש.
 אין כל ספק כי דרך הסיפור, ותאור ההוי ההדרכתית,
 הופכים חומר היבש מעיקרה, למענין ונעים-יותר לקריאה,
 ממחשיים בפני המדריך-הקורא את הבעיה, ומציגים
 אותה בפניו בדרך הפשוטה והמוכנת ביותר.

עיינן חוברת פ"ו

אדם הרגיל בהדרכה אינו נפגש לעולם עם אנשים אשר בהתנהגותם. ובמעשיהם מתגלים ניגודים כה דרסטיים כאלה המתוארים ביהם ל"מ"פ ולסמל. בתחילת הסיפור מתואר ה"מ"פ כאדם בעל כשרון מיוחד לקלקל ביסודיות רבה את מצברוחם של פמליו, ואילו לאחר מכן מופיע הוא בשמות של פדגוג רב כשרון. (אם כי אינו מוסיף לענין באופן מעשי מאומה). ואילו הסמל אומר ל"מ"פ: "לא העצלות גרמה לכשלונך, אלא חוסר-הידיעה. הוכרת ברבריק עזריאימון, ואני מעולם לא למדת מה זה", ולעומת זאת, שופע הוא בשיכת המדריכים עצות כמעין המתגבר, ומתגלה כמומחה ובעל-דמיון עשיר ל"צירת ומציאת עזריאימון.

נקודה שניה שערכה מוקפק, הינן עצם ההצעות לשי" מוש בעזריאימון ולהעברת האימון בעורתם. לי נראה שיש צורך להבדיל בין עזריאימון לעזריהסברה, ישנם אנשים רבים הנעזרים תוך כדי זיבור' בידים, וישנם אחרים הנעזרים תוך כדי שיהה בכל הא ליד מהנמצא בסביבתם, כגון אבנים, מקלות, נייר וכו' לצורך ההסברה. גם המדריך עושה זאת. אך האם לכגון אלה ייקרא עזריאימון? הלא אינם אלא עזריהסברה פרימיטיביים, אשר לרוב אינם מתוכננים מראש. לאיש אין פיקוח עליהם, והם עלולים להיות יעילים ומשכנעים בה במידה שעל" לים הם להיות ההיפך מזה. לדוגמא: באותה חוברת מופיעה תמונה של חצובה ועליה רובה בעל להב ואתנח מוגדלים. דבר זה יכול המדריך להרגים (בעצמו או ע"י חניך), ע"י פשיקת (v) שתי אצבעות היד האחת, והעמדת אצבע של היד השניה ליד הלהב. ועתה נשאלת השאלה — האם גם לזאת ייקרא עזריאימון?

עזריאימון הם אמצעים אשר הוכנו מראש בצורה המובנת והפשוטה ביותר, אשר אושרו לשימוש ע"י המפקד הממונה, או שהם מקובלים בצה"ל, ואשר מטרתם להאמין סוגי אימון תיאורטיים, או סוגי אימון אחרים, שאינם ניתנים ללימוד בדרך אחרת.

לגבי מה דברים אמורים? קיים סוג אימון שהחיל מבצעו תוך שימוש בהלקי גופו השונים. אימון זה כולל שדאות ונשק אשר הפעולה היעילה בהם מתבטאת בביצוע המעשי. אימון זה אינו מזדקק לעזרים רבים. החיל לומד ומבצע ותוך כדי ביצוע מתקן המדריך את שגיאותיו.

בסיפור מובאת דוגמא של לימוד המכון הנכון. 70% מהחיילים, נאמר שם, לא היוו כראוי משום שלא הבינו את חוקה-הכיון. וזאת מפאת שליטתם הדלה בעברית, או מאחר שאינם מסוגלים לתרגם את הנוסחה המדוייקת לשפת המעשה. וכאן נשאלת השאלה: מאימתי מכוונים לפי חזון? הן מכוונים לפי הכוונות, העליונה והתחתונה, וזה ניתן ללימוד ללא כל עזרים; יש להראות עליהם באצבע ולתרגל בדיסקיות, ותו לא.

לעומת זאת אי-אפשר להראות לחייל קווי-גובה בשטח, צורת מבנה קרקע במבט אנכי, מבנה פנימי של רימון או פצצת-מרגמה, מערכת חושים והשמל במכשירי קשר, וכיו"ב, מבלי להסתייע בעזרים. לשם כך יש צורך בדימויים, חתכים ומלקטים מוכנים מראש ועשויים ביד אמן.

אם אין לך דגם של קוי גובה מבטם — אל תדגים זאת על חול שמתוכו מציצים גפרורים היוצרים תמונה מטושטשת בלבד, אלא עשה זאת מתפוח-אדמה או סלק או כל דבר אחר הדומה לכדור גבס.

אין לראות בעזריאימון את הישועה המלאה ואסור להשתעבד להם, כי זאת עלינו לזכור: ההפרזה בשימושם עלולה לגרום לתוצאות שליליות ביותר, אשר יתבטאו בביצוע סכמטי שאינו מותאם לתנאי השטח. הבה נתעכב מעט על שיעור פקודת בקרת-אש המתואר בסיפור.

א. ההרצאה על פקודות בקרת-אש: שמעו לי וחרו עליה (באם לא עשיתם זאת עדיין). אם אתם דווקא מת' עקטים לתת אותה — תנוה כסיתום ולא כפתיחה. אם יתן מפקד הרצאה זו לפי כל דקדוקי סגנונה הצבאי (כפי שמתדלים לעשות), ובלווית כל האפשרויות והצירוף פים הנובעים ממצבו של האויב — מובטח לכם שהח' יילים לא רק שלא יבינו מאומה, אלא אף יתבלבלו במידה כזו, שהתרגול והביצוע בשדה ייתקלו מראש בחוסר-רצון ובהתנגדות תת-הכרתית ללימוד החומר.

ב. שימוש בשולחן החול: דבר זה מעשי באימון חיילים ותיקים שהגיעו לאימון מתקדם בטופוגרפיה. קשה לחייל לתפוס מצבים מציאותיים שעה שהם נראים לו באופן בלתי-רטיבי, כלומר, בהשלכה אנכית שאינה נהירה לו. דבר זה נכון לגבי כל נושא אימון. החיילים מתבלבלים שעה שדורשים מהם לתרגם את הנלמד בשול' חן החול לשפת המעשה בשטח. נוסף לכך, אינו מאמין שקיים מדריך המסוגל לשחק עם דלוגים בעלי שני צבעים להדגמת מצבי תנועה ותנוחה לצורך מתן הפקודות המתאימות. על זה נוסף גם הצורך להסביר לחיילים את מצבם של "הכוחות" בשטח, כגון: "עכשיו אין הכחולים נראים" אולם מאחר שעל שולחן החול הם נראים תמיד — לא התקבל אצל החייל תמונה נכונה ומציאותית והאקרוטיקה של הנחלת להקת העץ, תגול את מרבית זמנו של המדריך.

לדעתי, שיעור פקודות-בקרת-אש צריך להינתן בשטח וללא כל עזרי אימון, כתרגיל דו צדדי בין שתי כיתות. נוסף להכנה מוקדמת, מפורטת ומדויקת של השטח, ע"י שני המדריכים, רצוי שיקחו עמם לתרגול מכשירי-קשר על מנת לאפשר התאום מתמיד ביניהם.

בעיה שלישית היא יסודיותו של ה"מ"פ, אשר לדעתי הינה מפקקת ביותר. לאחר קריאת הסיפור לא הייתי משוכנע כלל, שלהבא לא הישיגיה השגיאות, וכי ההדרכה תתבצע כראוי. נוכחתי שה"מ"פ, לאחר שנתגלו לו שגיאות כה חמורות, לא עשה מאומה על מנת למנען להבא. ומאליהן עולות וצפות השאלות: מדוע לא וידא ה"מ"פ מראש את האופן הנכון של ביצוע השיעור? מדוע לא ידע מהם הקשיים העומדים בפני המדריכים נוכח רמת חייליהם? מדוע לא הכין אותם ולא הגיש להם את מלוא-עזרתו, ידיעתו ונסיגונו? מדוע לא ראה בעיני חזונו שכל שיעור גרוע יוצר חיילים גרועים, ומוריד את ערך המדריך בעיני פקודיו? מדוע עזבו אותו המדריכים, לאחר שקלא וטריא עמו, לא רק באותה מידה של חוסר

שיך את הכשרתו ואת אימונו תוך ביצוע עבודה מעשית. יש להבינו, לפקח עליו, לתקן את שגיאותיו, ולעודדו. לשם נתינת "שיעור קצר בהלכות שיפור ליקויים בהדרכה" יש לכתוב על מ"ם סיפור רציני, מציאותי ותכליתי, המבוסס על נסיון וידיעה, ואשר יהיה מופנה למפ"ם ולמדריכים ראשיים באשר הם. רק אז מובטח לנו שתרומתו תהיה רבה, ששינונו ע"י הקוראים יהיה לתועלת, ויגרום לשיפור ליקויי ההדרכה ולטיפוח והגברת ידיעתו ונסיונו של המדריך, ושכתוצאה מכך תתהוו פלוגה מאומנת ומזכרת לביצוע התפקידים.

מִן בְּרִשֵׁי גְבְרִיאֵלִי

ידיעה וערפול-מושגים כפי שבאו אליו, אלא שיעור נוספו להם, במקום ידיעה נכונה ובטחון, מטען של לבטים, פקפוקים וחוסר בטחון ?

בביצוע, מדוע אותו המ"ם הינו כה בלתי-יטודי ? העובדה שבמ"ם של הפלוגה, בהתנהגותו כמפקד, באישיותו ובציקר במסירותו לתפקידו, תלויים דמותה של הפלוגה, רמת-אימוניה, כושר הביצוע של אנשיה, רמת המדריכים בידיעת החומר, וכושר ביצוע ההדרכה, המורל והמשמעת — אינה מוטלת בספק. ושועה המ"ם באם הוא חושב שמ"כ הבא ישירות מהקורס יודע כבר את תורת ההדרכה הצבאית, ויכול להיות מדריך מצויין, יש להמי

דרגות מש"קים

בצבא ארצות-הברית הוחלט לא מכבר על הפרדה בין סימני הדרגות של מש"קים קרביים לבין סימני-דרגות של מש"קים בעלי-מקצוע או בעלי תפקידים מנהלתיים. בצבא-ארצות-הברית מקוה להרים עלידי החלטה זו את קרנם ולהגביר את גאותם של המש"קים הקרביים.

צה"ל נופל מצבא-ארצות-הברית מבחינה כמותית, והדגש בו חייב, אפוא, להיות על איכות לוחמיו ומפקדיו. ושואל אני: מדוע לא תבוצע הפרדה דומה גם אצלנו ? עלינו להבליט ביתר שאת את מעמדו של המש"ק (וכן כמובן, הקצין) הקרבי מעל למעמדם של חבריו אשר רק בזכות היותם בעלי-מקצוע בחיים האזרחיים או בזכות התמחותם במקצוע מסוים כעת שירותם בצבא הצליחו להגיע לדרגתם הנוכחית.

באם רוצים אנו להגביר את רוח הלחימה וגאותן של היחידות הקרביות, עלינו לנקוט בין היתר גם בהפרדה חיצונית זו, שהיא חיונית מבחינת הרוח.

א. אֲרִינֶן

↓ בתפקיד

↑ בחופשה

תוצאותיה של :

תחרות רשימות מס' 5

מבין הרשימות שהגיעו למערכת נבחרה רשימתו של סגן יצחק כספית. רשימתו נבחרה על היותה מקיפה את התחומים השונים בנושא וכן את הדרכים השונות למילוי הצרכים. נוסף לרשימתו של סגן כספית מובאים קטעים מרשימותיהם של כותבים אחרים.

תרגול סדר - אימון חיוני או שריד שאבד עליו הכלח?

מפנה חד כגון זה, ובזמן הקצר האפשרי, לא נותרה דרך מעשית יותר מאשר הת"ס, המשריש צימנות חמורה אפילו באדם אשר בחייו האורחיים היה מוכר כוכחן מובהק.

ואשר לערך ג' — הרי קיימת זיהות רבה בין העקרונות הצבאיים היסודיים, לבין הקיום המשתקפים בת"ס רגיל. הראשון הריהו הגורם-הליכודי, המגבש פרי טים רבים ושונים ומצרפם לגוף אחד רבי-עוצמה, מתואם שתי וערב, ללא יציאת דופן וללא סטייה מן הכיוון והמ"טרה המשותפים. ונוסף על כך הגורם המנהלתי המובהק של סטנדרטיזציה. במיוחד חיוני הת"ס לגבי רוח-צוות וגאות-יחידה; מאחר שבו ניתן להללו ביטוי חיצוני חריף ובלוט, יותר מאשר במקצועות אחרים. צעידה יפה ורוצי מת, תוך הרמת הראש וזקיפתו, אינה יכולה שלא לפתח את הרגשת הערך העצמי, החשובה כל כך לרוח-יחידה-גאה.

שלושת הערכים שנמנו לעיל באים לחייב מחדש את חיוניותו, האקטואליות גם להבא, של מקצוע הת"ס. אך הפגם שעומד בעינו, היא שיטת הקנייתו וכן צורתם הסכנית של התרגילים. בכואנו לבחון את הרקע ולנתח את הנתונים, אל לנו לשכוח עובדת-יסוד: קיימת בכל אדם התנגדות אינסטינקטיבית כלפי מערכת תרגילים זאת, הכוללת ומזכאת את יכולתו להתנועע הפשית ולפי רצונו. ואשר להסרת מכשול זה, הרי אין משום פתרון בסילוק ה"מוסד" כולו, אלא יש לחפשו בגורמים שונים בתכלית: (1) ע"י שיבוץ שעות הת"ס בתנאי-זמן ומקום נוחים ככל האפשר, ולא על מנת ש"סתום חורים" במערכת האימונים בכל שעות היום ובכל תנאי מזג אויר. אין ספק שערכו של שיעור ת"ס בשעת חמסין — יהיה אפסי וישמש רק כסיט לחיילים וכמקור להתעללות, גורמים המחוקים בחייל את התנגדותו (הקיימת בלאו הכ"ל) לת"ס.

(2) ההדרכה חייבת להחליף את שיטת האיום באמצעות צוחות נוראות ובלתי מובנות (הואה, הואה, הואה, וכר')

נישא זה, קרוב לודאי שיחלק את ציבור המשתתפים בתחרות, וכן אלה שאינם משתתפים בה, לשני מחנות גשישתם שונה לחלוטין. בראש המחנה השולל יעמדו בעיקר אנשי ה"אסכולה הפלמחית", אשר הוכיחה בעבר רמה-קרבית ומשמעת גבוהים, ללא אמצעי תרגול-הסדר. ובעקבות מחנה מגובש זה ינעו בודדים רבים, אשר רבה סלידתם הנפשית והגופנית כלפי כל היסודות המדכאים והשרירותיים שבת"ס. תהא זו מעין מחאה כללית כנגד "שפשוף" גם ומפרך, בו אין בידי המדריך אף לנחם את חניכיו ע"י הצבת המטרה המסורתית, הנהוגה ברוב יתר המקצועות: "השמדת האויב!". לעומת מחנה כבוד זה של שוללים מרינופש, ברצוני להביא כמה נימוקינגוד ויתר עם כך גם הצעות לשינוי ושיפור.

מקצוע הת"ס תורם לכל צבא סדיר (להוציא מן הכלל מחתרות של מתנדבים) שלושה ערכים: (א) ערך טכני, מעשי, יום-יומי; (ב) הערך שבהחשת הפיכתו של הטריון מאורח לחייל; (ג) ערך מופשט וסמלי.

אשר לערך הראשון — הת"ס מאפשר טיפול קל ומ"היר בקבוצות חיילים, בהנעתם ממקום למקום, מאפשר יצירת מבנים שונים לביקורות וכו', מצרף סדר וצור-תיות סימטרית ואסטטית, מקנה למפקד קלות-יתר בפיקוד על גופים-מסורבלים באמצעות מילות-פיקוד קצרות, ועוד כהנה וכהנה. ובאם נזכור את העובדה שימי שלום רבים מימי מלחמה, הרי תחזוק בנו הכרת הערך הטכני, הבא לידי שימוש יעיל ביותר בכל יום ובכל שעה.

ואשר לערך ב', ניתן להיאמר שטרם הומצאה "גלולה" פחות מרה, שתצליח ובאופן פחות דרסטי, בהשגת המשימה של הפיכת אורח חפשי לפסל שכולו צייתנות-חיילית. הן אותו שעה, דרכו עובר האורח הצעיר לראי-שונה, עם כניסתו למחנה, אינו ניחן בשום סגולות כישוף שיהא בהן כדי לשנות את עורו בבת אחת, ולהפכו מייצור אינדיבידואלי בתכלית — לבורג קטנטן ואפור הנתון למרותו של כל בעל דרגה; לייצור, שאת כל תארו וכינויו מהוה מספר צבאי יבש וסתמי. להשגת

... כל צבא מודרני רואה בת"ס את אחד האמצעים היעילים והבדוקים לגיבוש היחידה כיחידה צבאית, ליצר רת דוח"היחידה, לאישורה ולרימומה בשעת הצורך, ולהופעה בפומבי שתעורר כבוד עצמי בלבות אנשי היחידה, ורגשי גאווה והערצה בלבות הצופים.

את מידותיו ואת תכנון של הת"ס קובעים, בסופו של דבר, המפקד והמש"ק, עליהם לדעת, כי בביצוע הממשי של הת"ס תלויה חיוניותו כאמצעי לחינוך ולאימון; וכי כל הגומה במידה, כל חריגה מן הצורה, כל מתן תוכן שלילי (ת"ס עונשין; מסדרי עגבניות ביחידות מסוימות וכו'), עלולות לפגוע לרעה בדמות הצבא, ולהבל כאמצעי עצמו, ובחיוניותו כאמצעי לאימון.

א. פורת — מעברות

... לפי דעתי יש לצמצם ולהעמיד על מינימום את שעות תרגול הסדר. יש ללמד רק אותם התרגילים המסויימים למפקד להשתלט על אנשיו לצרכי ביקורת ופניות.

א. גלילי — טג

... בדרך כלל איננו מחייב גינונים חיצוניים לשמם, בכלל, ותרגול סדר בפרט. אולם, על אף השקפתי זו, הנני בדעה ש"בזבוז" הזמן והטורח שבאימוני ת"ס ותס"ה אמנם כדאיים הינם.

מלבד חשיבותו של הת"ס באימון טוראים, נודעת לו גם חשיבות רבה לגבי מפקדים, ובעיקר משק"ים בעלי נסיון פיקודי מועט. המפקד מרגיל את עצמו לתת פקודות ומתמלא בטחון עצמי בראותו את פקודותיו מתבצעות לנגד עיניו. ואילו מפקד המורגל בניתנת פקודות, נוטף בטחון בו עצמו, וכן בפקודיו, ומגדיל בזה את הערכתם כלפיו.

מלבד האמור לעיל אין אף לשכות את חשיבותו של הת"ס הכונה למצעים צבאיים ומסדרים פומביים שבהם ניתנת ההזדמנות לקהל הרחב לראות את הצבא בצורה תגיגית ומפוארת. הופעה נאה מעודדת את דוח הקהל ומגבירה בו את רגש הבטחון.

גרינברג ראובן — סמ"ר

המתובלות בעונשים תכופים, והכוללים "שפשוף" קטלני — בשיטות משכנעות וחינוכיות יותר. שימת הדגש על רתימת רצונו הטוב של החייל לשיחוף פעולה, יכולה לחולל נפלאות במינימום של זמן. ורצונו הטוב של חניך מתעורר, עת מרגיש הוא בכנות המדריך, ובנכונותו של זה להבליע את הגלולה המרה ללא "כאב" מיותר, וללא "שפשוף" לשמו. כמו כן, אין דבר מודרן יותר מאשר מתמאה"קולעת הבאה בעקבות ביצוע מוצלת.

3) כן חשובות מאד הרפיות תכופות של המתח הגופני, המשפיע ישירות על ההרגשה הנפשית שהיא היא המודד לנכונותו או אי-נכונותו של החייל לשתף פעולה. מכאן נובעת הצעתי להקטנת משכו של השעור מ-50 ל-30 דקה. ובסיכום, עלי להדגיש שמן הראוי לפשט יותר את צורת התרגילים הנוכחיים, אשר הועתקו ברובם מן הצבא הבריטי, בעל המסורת העתיקה בשיפוח פולחן הת"ס בצורה שאינה הולמת את האופי הלאומי שלנו. את רגליו של החייל-הרגלי יש לחשל אך ורק על מנת שיוכלו לנמא מרחקים. וכן איתן הרמות-הרגל מוגזמות והטחות נמרצות (נמרצות יתר-על-המידה), על קרקע אספלטית נוקשה — יש בהן משום סכנת תבלה באותה רקמה עוינה שבכף הרגל.

פשטות-יותר של התרגילים אף תקצר במידה רבה את משך-האימון ותאפשר את שינוי הצביון של הת"ס מבריטי לישראלי מקורי.

טגן יצחק כספית (וילברמן)

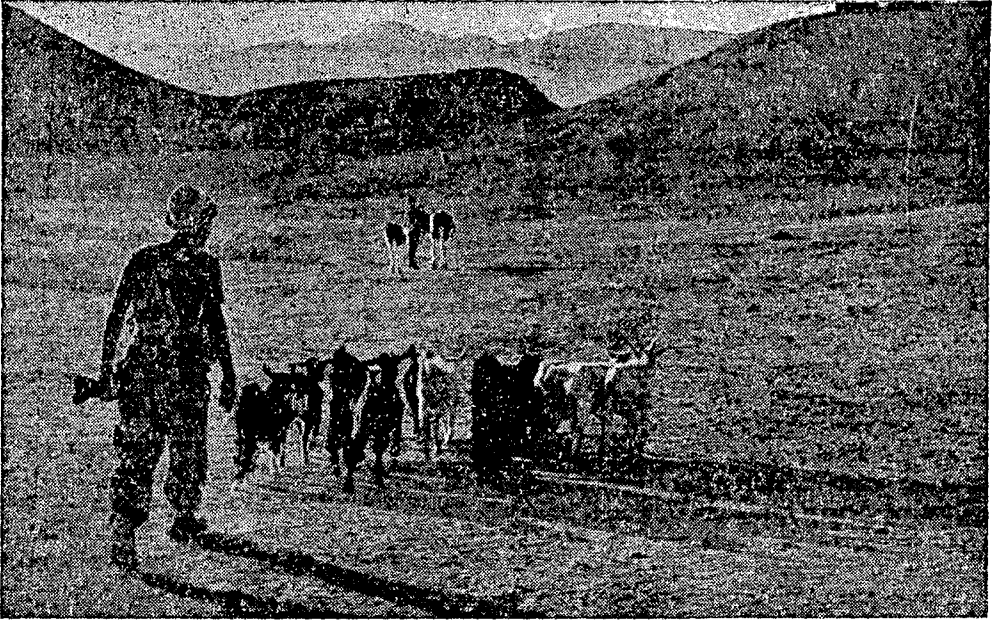
... ניתן להאמר כי לגבי יצירת חייל-פרט טוב, אין הת"ס מוסיף ולא כולם; אדרבא, אם מגזימים במידת נתינתו עלול הוא להזיק. אך באשר ליצירת החייל המד שמש בורג עדין במערכת המלחמה, הרי גלומה ודאי תועלת רבה בתוך הת"ס. לדעתי, מהוה הת"ס מכשיר רב עוז להשגת משמעת וסדר ולהרגלת החייל לביצוע מדויק וקפדני של פקודות (אשר לא תמיד מתקבלות הן על דעתו או שאיננו רואה את נחיצותם או אף יש והן מקשות או מטכנות את קיומו).

מצד שני, אין להפריז בשום אופן בכמות הזמן של השיעורים הניתנים, וכמו כן חייבים להפוך כל תרגול לפשוט במידת האפשר, הסיכון שבתרגילים איננו מוסיף ולא כולם להשגת המטרות. לזוגא: במקום דיגול הנשק המסוכן אפשר לבצע הצדעה בצורה זאת: הרובה מוחזק במצב של "טל", ואמתי ימין מונחת על גב הרובה. בסיכום, אני רואה בתרגול-סדר חלק של אימון שלא עבר עליו כלה, ואם הדרישות כלפיו השתנו יש להתאימו אליהן.

ישראל שמואל — ירושלים

תחרות רשימות

מ. 7

הקורא !

מערכת "מערכות" מזמינה אותך לכתוב רשימה על הנושא:
"כיצד נפיק את מלוא התועלת — לצבא ולחייל — מחצי השנה של
עבודה חקלאית בסיום שירותו"

תנאי התחרות:

1. התחרות פתוחה לכל חייל בצה"ל — בשירות סדיר או בשירות מילואים — עד דרגת סרן ועד בכלל.
2. גדלה של הרשימה — לא יותר מ-600 מילים.
3. הרשימה הזוכה תפרסם ב"מערכות".
4. הזוכה יקבל פרס: מספרי "מערכות", לפי בחירתו, בסכום של 5 (חמש) ל"י. הפרס — נוסף לשכר-הסופרים.
5. המערכת רשאית לפרסם, לפי בחירתה, כל רשימה שהתקבל לתחרות, בתשלום שכר-סופרים.
6. לתחרות תכנסנה אותן רשימות שתגענה למערכת (ת.ד. 168, תל אביב) עד יום 15.5.55.

בעתונות הצבאית

נשק וטקטיקה

חימוש גרודי בנשק מסייע כבד

מחשיבותם וערכם; ונהפוך הוא. על-כך עשויה להעיד הטבלה הניתנת להלן, המגלה לפנינו תהליך כללי של תגבורת מספרם החל בימי ראשיתה של מלחמת העולם השנייה — וגמור בסיומה.

מספרם של כלי-הנשק הכבדים בגרודי רגלים

אכן, לגבי המספרים המתמתיים לתחת הרגלים — התמורה המספרית שבהם בולטת פחות. יש להגיח כי הדבר גובע מכך שכלי-הנשק זה נתגלה כפגיע מאוד, וכן יכולתו ללחימה חכליתית בטנקים — מוגבלת. ניתן לשער כי אפשר שיעלם ממערכות החימוש, וכי את מקומו יתפסו תותחים בעלי היסע-עצמי ומשוריינים שקוטנם בין 7,5 ל-9 ס"מ — כלים המוכשרים יותר לנוע יחד עם חיל-הרגלים, לפחות בסוגי שטח שאינם מבוטרים ביותר. נשאלת השאלה: תותחים אלה, האם ישארו במסגרתו של גדוד הרגלים? דבר זה נתון בספק. אם נדון לפי המתרחש בצבא ארה"ב, יש לשער כי הם ימצאו את מקומם במסגרת הדיביזיה, או רגימנט הרגלים — ומשם יהיו מוקצים ליחידות שבר-גים הנמוכים יותר, לפי הצורך.

אפשר שיהיה זה חסר-ענין אם נציין כאן דרך-אגב מגמה, מפתיעה במקצת, הניכרת עתה בכמה צבאות זרים. מגמה זו — פניה לביטול המקלעים הבינוניים שבפלוגה-

הקורא יבחין על נקלה כי מכמה בחינות אין הסבי שלמה.

באהת החוברות האחרונות של הבמה הצבאית השבועית בלשון הצרפתית, הירחון "ההשקפה הצבאית השביעית" ("Revue Militaire Suisse") מפרטס קפ"א. באך סקירה, זוגמאות להפעלת הנשק הכבד של גדוד בהתקפה, לפי נסיונות מלחמת 18—1914 ובעיקר — מסעיה-המלחמה 45—1940. בפתח סקירה זו, אשר הזוגמאות שבה מעניינות למדי, מעלה קפ"א באך כמה מחשבות בענין התפתחות הכוחות-המסייעים, המופיעים עליו בצותא עם יחידות רגלים. תוך-כדי כך מציין הוא כמה מספרים מאלפים, המעידים על התמורות בהערכת העצמה הנחוצה של נשק-רגלים מסייע — תמורות, אשר ודאי שהן משקפות גם מציאות טקטית משתנה.

ההרי הדברים כלשונם:

אחד הקוים-האופייניים, המציינים את מלחמת העולם השנייה, יש לראות במגמה לשינוי פועולה יותר ויותר נרחב — ובצורות שהיו יותר מקוריות ומחדשות — בין החילות וכלי-הנשק השונים. המטוס, הטנק או משחית-הטנקים, תותח-הסער וכן הארטילריה הנגרמטור-סית — כל אלה הגיעו למצבים בהם פעלו במתואם עם חיליה-תותחנים או עם כלי-הנשק הכבדים של חיליה-רגלים, וכן למצבים בהם היה עליהם לשמש כחליף להללו, במידה שאלה האחרונים לא הספיקו לאבטחת פעולה מהירה, או רבת מחץ, כפי שנדרש אותה שעה. אכן, כלי-הנשק-המלומים של חיליה-רגלים עצמו — הגם שהוחזקו לפועלים בתפקידים ע"י אמצעי קרב רבי-עצמה מהם, או גידיים מהם — לא הפסידו בכל זאת אף לא קורטוב

צבא גרמניה		צבא רוסיה		צבא ארה"ב		כלי-הנשק
1945	1939	1945	1939	1939	1939	
9 (50 מ"מ)	4	12 (50 מ"מ)	3	9 (60 מ"מ)	3	מרגמות
6 (81 מ"מ)		9—6 (82 מ"מ)	6	6 (81 מ"מ)		
15	4	18—21	9	15	3	ס"ה
14	12	15	12	14	12	מקלעים בינוניים (כולל אלה שב-מחלקות הנשק של הפלוגות הרובאיות).
4	2	4 (45 מ"מ)	2	3 (57 מ"מ)	3 (37 מ"מ)	תותחי רגלים (כאן כולל מושג זה. את התותחים הנ"ט של הרגלים) *

התערבותו הוא במהלך הקרב, אף לאחר שמסר לרשות מפקדי הפלוגות כמעט את כל האמצעים המסייעים אשר היו לרשותו לפי תקן חימושו של הגדוד. בזירת קוריאה היו האמריקאים נוהגים לכוון צותיקרב מעורבים אשר היה להם, למשל, הרכב כדלקמן: גדוד רגלים; גדוד הובצרים בני 10.5 ס"מ בן 3 סוללות (18 כלים); מחלקת מרגמות כבדות (107 מ"מ); מחלקת חיל הנדסה; ומחלקת סיור. כתוצאה מכך היה למפקד גדוד הרגלים — אשר הוא שפיקד על צות הקרב — בכל מצב שהוא האפשרות להשפיע על מהלך לחימתן של פלוגותיו, ואפילו היתה נדיבותו בהקצאתן להן כלים מסייעים, גדולה ביותר. כמוכן שהעובדה כי חיקוי לנוהג מעין זה, ואפילו בתחומים צנועים יותר, איננו בא כלל בחשבון אצלנו (דהיינו, בצבא שביצריה), פרט למקרים היוצאים בהחלט מגדר הרגיל — ידועה ומוכנת לכל אחד, וכולנו מכירים את הסיבות לכך.

קמסייעת של גדוד רגלים; האמת היא כי יש הנוטים לחשוב שפלוגה זו נתברכה בעצמה גדושה של כלי נשק בעלי מסלול תעופה שטוח. דומה, כי יש לראות בכך גם גילוי לנטיה להקטין את משקלו של גדוד הרגלים, עמוס אמצעי הקרב השונים, מתוך שאיפה להחזיר לו את גמישותו וקלות הפעלתו כבראשונה.

באותם צבאות אשר לרשותם, סולם צלילים נכבד ומסועף של אמצעי אש, גובר והולך הנוהג לצרף אל הפלוגות הרובאיות לפני ההתקפה כלי נשק כבדים מן הפלוגה המסייעת של הגדוד — אשר היא, לכאורה, צריכה היתה להיות את עתודת ההכרעה שבידי מפקד הגדוד, המאפשרת לו להשפיע מצידו על מהלך הקרב. אלא שכלי הנשק המוקצים במצבים אלה לגדוד עצמו — מן המצוי לרשות רגימנט הרגלים, מן הארטילריה או מן הטנקים — גורמים לו, למפקד הגדוד, כי יכול יוכל לתת לפלוגותיו (ולאויב) להרגיש את

אימון והדרכה

לענין אימון החייל הפרט בסוגית הלחמה האטומית

חשובות של לימוד זה היא הקטנת אותו רגש פחד, הנגרם כתוצאה מחוסר ידיעת דרכי ההשפעה האטומית; שכן, בכוחו של הפחד מפני לחמה אטומית להזיק ליחידה, לעתים, יותר משעולות להזיק התוצאות הפיזיות של התפוצצות אטומית. הונאת האויב היא החשובה בדרכים להבטחת המהפכה ליחידה. יש להצטער על כך כי עד כה המעטנו להדגישה, אי לכך יש לשוב ולהחיותה בכל הדרגים. באשר לחייל היחיד, הרי לא נדרשת ממנו אלא שמירה יסודית על כללי ההסוואה, וזה בכדי לשלול מאת האויב אינפורמציה שעליה יוכל לבסס את בחירת מטרותיו. אשר לעמדות ולמקומות תנוחת גייסות — חייבים כולם להיות מוסוים ומוסתרם היטב.

כן דרושה הדרכה מקיפה בנושא העזרה הראשונה. היקפם הנוכחי של גורמי הטיפול הרפואי אינו מספיק בשביל לאפשר הגשת עזרה ראשונה ליותר מאשר חלק מהמספר המשוער של נפגעי מלחמה אטומית. אי לכך יש לתת הדרכה מעודכנת בנוגע לטיפול בכיות חמורות, למניעת הלם, ולעצירת זיבת דם רצינית.

כן יש לשים את הדגש על אימון בהקמה חפוזה של ביצורי שדה והחזקתם במצב תקין. דרושה הבנה מלאה לערכו הגדול של מחסה — ויהי הדל ביותר — בפני קרינתו של החום, הנוצר בעקבות התפוצצות אטומית.

החיפוש אחרי דרכים לסגל את הצבאות לעמידה במבחן אפשרי של מלחמה אטומית מעסיק עתה הרבה את מוחותיהם של קצינים חושבים בקרב הצבאות הגדולים.

„דוקא עתה, בתקופה האטומית, חייב האימון בהסוואה, התחפרות ועזרה ראשונה לתפוס מקום חשוב ביותר באימונו של החייל הפרט — דעה זו מביע קולי א.ל. רוני במאמרו „טקטיקה יבשתית במלחמה אטומית“ שהופיעה בירחון „כוחות הקרב“ האמריקאי (חוב' אבגוסט 1954). הפרק המובא לקמן הוא קטע ממאמרו הנ"ל, ודן במסקנותיו לגבי האימון בלבד.

★ ★ ★

האימונים, המרבים את סיכויי הצלחתו של כל מבצע שהוא, הופכים להכרח מוחלט במלחמה אטומית.

כל חייל חייב לדעת ולהבין במלואם את דרכי ההשפעה העיקריות של הפצצה האטומית וללמוד להתגונן בפניהם.

לימוד זה מהווה את הדרך היעילה ביותר שבאמצעותה ניתן להקטין, במידת האפשר, את השפעותיה של התקפת אויב. אחת התוצאות ה-

1. כמוכן, שכאשר המדובר הוא בפלוגה מסייעת של גדוד אמריקאי, למשל, הרי יש להביא בחשבון, בכלל כלי הנשק שטוחי המסלול שבו, גם את הקנים ללא רתע, הנכללים במבנה של הפלוגה המסייעת בצבא ארה"ב.

ביתדות. יש בה כדי לספק לחיילים הגנה בעת התחפרותם, וביכולתה למנוע פגיעות. שוחת-שועל עם מחסה-מעל-לראש — הריהי בבחינת דרישה מינימלית. מכאן שיש להכניס לתכנית-האימונים של החייל-הפרט אימון בהתחפרות ב-עזרת חומר-נפץ, בכלי-התחפרות שונים של יד ובהפעלת מכונות-הפירה.

גורמים שיש לשים לב אליהם ולהדגישם באימונים, הם: תנועה בלילות והכנת התקפה בלילה; ניצול ערפל ועשן להסתרת גייסות ול-חיפוי עליהם בפני פעולות החום של התפוצצויות אטומיות; המגמה לפיזור יחידות, והתפזרות כל קבוצות חיילים; השפעת מזג-האוויר על פעולת-ההדף של נפץ אטומי; וכן מסקנות טקטיות כלליות אחרות הכרוכות בהפעלתם ההגנתית וה-התקפתית של כלי-הנשק האטומיים.

באם רוצים אנו, החיילים, לנהוג בהתאם לאחריות שקבלנו על עצמנו, עלינו להתייבב פנים-אל-פנים למול התביעות החמורות שהתקור-פה-האטומית מציגתנו בפניהן. ממילא איננו יכור לים לגרוע מאחריותנו; ואל לנו להיבהל נוכח תביעות אלו. עלינו לגשת ברצינות ובדעה-שקולה לכיצוע השינויים ההכרחיים בתפיסותינו הטקטיות, באימון, ארגון וציוד.

עלינו לסגל את הטקטיקה לתנאים החדשים ולכוון את האימונים בצורה שתאפשר לנו כבר עתה להיות מוכנים לאותו רגע בו יכנסו לתוק-פם אורח-הארגון המחודש ואורח-הציוד החדש. אל-נא תפגר מחשבתנו פיגור כלשהו! עלינו להתקדם בתכלית-המהירות לקראת שינוי-ער-כין, חידוש-מושגים ודעות, ולהגיע להזדהות דעות בינינו לבין עצמנו. המחשבות שביטאתי

תרנב: א. רוענ ז"ל

הכרת השטח בהגנה

להלן תמצית מאמרו של הקפטן ויס שהתפרסם
ב"חייל השביצרי".

הנסיון מלמד, כי מפקד העתודה ומפקדי ה-משנה שלו חייבים להכיר בגזרתם כל שביל וכל משעול, בלילה כביום; אחרת, בשעת הסכנה, יאבד זמן יקר בתעיה בשטח. אין דרישה זו מסתפקת ביכולת ההתמצאות באמצעות מפה ומצפן; הכוונה להכרה בלתי אמצעית של השטח עצמו.

לגייסות מיליציוניים שנועדו להילחם בקרבת מקומות-מושבם, אוסיינית השאיפה לנצל ניצול מכסימלי אותן גורם אשר בו הם עדיפים על כוחות-פולשים: — הכרת שטחיהם. טבעי על כן כי דוקא בעתונות השביצרית נוהגים להדגיש צד זה של הכוונה למלחמה. אכן, לאמיתו-של-דבר חיוני גורם הכרת-השטח לגבי כל סוג וסוג של גייסות לוחמים.

הדגשת הכרת השטח בהגנה דוקא עלולה להיראות מוזרה, לכן, ראוי להצביע על הפרטים בהם היא מכרעת: קודם כל בהפעלת העתודה. זו חייבת להיות מוכנה ומסוגלת לפעול ולהתקיף בכל עת, ובכל מקום שנמצא בגזרת היחידה, במטרה להדוף אויב שחזר ולהחזיר את המצב לקדמותו. גם ההחלפה של יחידות בקו, באופן שתהלוך את דרישות תנאי החזית, דהיינו: במירות ובשקט מוחלט—אינה אפשרית בלי ידיעה מדוקדקת של השטח, של כל העמדות ודרכי הגישה אליהן. וכן הבאת האספקה, פינוי הפצוץ עים, הכנת פשיטות ופטרולים מתוך המערך וכו' וכו'.

ידיעה מדוקדקת של המקום. בינתיים עוסקים מפקדי המחלקות והכיתות בארגון השטח, מתן כינויים לתואים ולעצמים השונים אשר בשטח, ובתכנון והכנת כל הפעולות האפשריות בו. בשטחים קשים יש ותידרש השקעת עבודה מוקדמת רבה, כגון: סימון מעברים על פני מכשולי-מים, במטעים או בסלעים תלולים, והתקנתם; וכו'. אחרי הכנות אלו תתורגלנה היחידות (במסגרת הכיתה והמחלקה) בפעולות השונות, והדגש יושם על ביצוע חלק, מתן פקודות ברור ומהיר, ללא היסוסים וללא איבוד זמן.

רק הכרה מדוקדקת של השטח תאפשר למגן לנצל באופן יעיל את כוח אשו ולמקם את כליו בהתאם לצורך.

לרוב נרתעים עדיין בפני עריכת תרגילי-הגנה ממושכים, הנמשכים ברציפות מספר ימים. והלא אין כמוהם לאימון יחידות-המשנה הקטנות, על אנשיהן, ולפיתוח כל התכונות הרצויות בהם: יומה, דמיון, ערמה, יכולת ארגונית, הרגלי פעולה עצמאית, תשומת-לב לפרטים והסתגלות לתנאים משתנים.

ע"י קיום מגע הדוק ומתמיד עם כל העמדות ומוצבי-הפיקוד, עם תחנות האיסוף ונקודות הר-אספקה בעורף וכו' וכו' אפשר תוך זמן מועט להקנות לכל האנשים, הפועלים באופן עצמאי-כמעט (בקבוצות של שניים, או שלושה איש)

לקח תכונה לקרב

מתלאותיה ולקחיה של הכנה להסתערות אמפיבית

הן לגבי אישים (מהם שכיהנו בשלבי פיקוד גבוהים משלו), והן לגבי תכניות מבצעים ודרכי ביצוע של מבצעים, תוך כדי כך מתאר ומדגים הוא מצבים וסוגיות לאין-ספור מכל שטחי מלאכת-המלחמה. מבחינה זו עשוי הספר לשמש, בקטעים לא מעטים, אף ספר לימוד המעורר לתהיה על בעיות ולשיקול-מסקנות. בדרך הטבע מענה כל אחת מן הבמות הצבאיות

בעתונות הצבאית האמריקאית מצויים הדים רבים לספר זכרונותיו של גנ' סראסקוט ("שליחויות" פיקוד" — "Command Missions") אשר הופיע זה לא כבר, בעל הספר נפרסם כגלוי-לב — וגלוי-לשון" — מאין כמוהו בקרב המפקדים העיקריים של הצבא האמריקאי במלחמת-השניה, ואמנם מצויות בספר הבעות גלויות בתכלית של דעותיו והערכותיו,

הצבא, שכן ההסתערות הגדולה עלולה להיות תלויה כליל ביכולתו של הצי להעלות את הגייסות בחוף בדיק כמתוכנן. גני לוקאס (מפקדו של הקורפוס הששי אותה שעה, אשר עליו הוטלה המשימה) ואנזכי עמדו בתוקף על כך כי חזרה כנ"ל היתה בגדר הכרח גמור. לבסוף נתקבלה דעתנו — ועליאף קושי מסוים נקבע מועד לכך, כשהזמן שנותר עדיין הספיק אך בדוחק להטענת הכוחות אל כלי השיט. תוצאות הגיסון הצדיק אח"כ את התקיפות בה עמדנו על דעתנו.

לצורך החזרה נטענה הדיביזיה (השלישית) בגמלי פוצואולו וגאפולי. לאחר זאת יצאו להתרחק הצי אל הים כדי שריחוקו מן היבשה יספיק לו להתקרבות אל שפוחת החוף ליד סאלרנו, שנקבעו לחזרה. בהיותו ערוך במבנה הנכון, ובמועד המתאים לכך, למען יוכלו גלי ההסתערות הראשונים להציג רגלם ביבשה בשעה 0200, בהתאם לתכנוניתנו. האדמירל לאורי הפליג ב"ביסקיין", אולם גני לוקאס העדיף להמתין בשפת החוף כדי לראות את הגייסות בהגיעם אל היבשה. אני הפלגתי באותה גחתת רגלים שנקבעה כספינת המפקדה הדיביזיונית שלו.

כדי להבין לאשורה את כונתו של גני טראסקוט בצינו עובדות אלו, יש להביא בחשבון קטע פודם בתיאור פרשה זאת עליזיו:

"אשר לכוחות הצבא, לא היו כרוכים במבצע הצפוי קשיים מיוחדים לגבי מטה ויחידות כה רבי-גיסון כמו אלה של דיביזיות הרגלים השלישית. אותם ממשולים שנגרמו ע"י ההשהיות בכינוס הכוח הציי, ומקצת חוסר הנסיון בצד הציי — גם עליהם התגברו בלי צרות רבות מדי. הבעיה החמורה ביותר נבעה ממעמדו הכפול של אדמירל לאורי, שפעל הן כמפקד הכולל של כוחות הצי המשתתפים, והן כמפקדו של אותו "כוח משימה", אשר עליו הוטל לשאת להסתערות את דיביזיות הרגלים השלישית שלו (בעוד ש"כוח המשימה" האחר, הסר אף הוא לפיקודו הכללי, נושא את הכוחות הבריטיים). לפי התכניות הראשונות נקבע מקום מפקד הקורפוס הששי

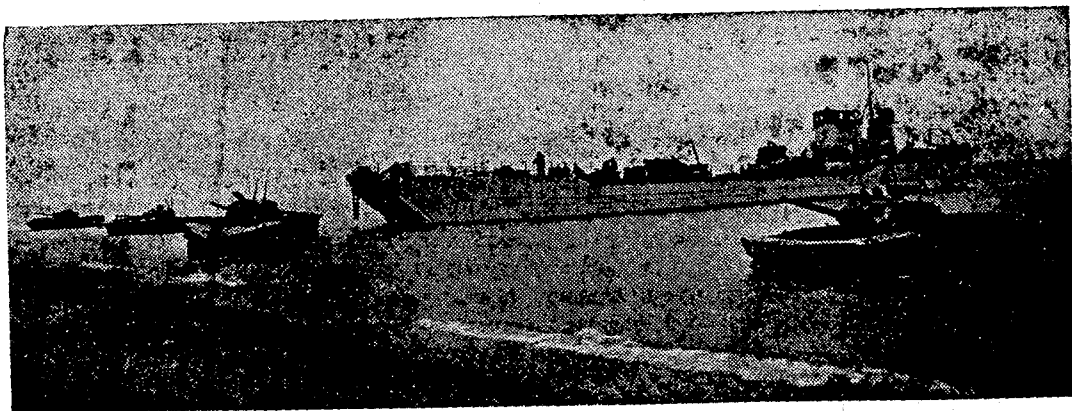
מתוך הספר את הקרוב לה ביותר. כך דו-הירחון של חיל הארטילריה הנגד-מטוסי מצטט במיוחד תחילה את הערכותיו הספקניות הראשונות של גני טראסקוט, בהיותו מפקד הקורפוס האמריקאי-בריטי שפעל ב"ראש החוף" של אנציו בחודשי חורף-אביב 1944 (תחילה היה שם מפקד הדיביזיה ה-3 ולאחר-מכן מונה כמחליף למפקד הקורפוס הקודם) לגבי מידת כושרה של האר-טילריה הנגד-מטוסי באותה גזרת חזית מיוחדת-במינה, בה היו גם תפקידיה קשים-במיוחד — ולאחר זאת, את ציוניו להישגיה הרבים, ולפגיעותיה הקשות בחיל-האוויר הגרמני, בשלב המסיים של הלחימה בחוף אנציו.

כאמור, עשוי המזג להעלות קטעים מאלפים רבים מתוך ספר זה. אחד המחכימים ביותר שבהם הוא זה העוסק בתכונה לקראת העלאת כוחות הבריית בחוף אנציו. (וזאת לזכור: גני טראסקוט, אשר לפני-כך שימש כמשתתף אמריקאי במפקדת המבצעים המשולבים — דהיינו, האמפיביים — הבריטיים, כשדאשה היה אד-מאונטבאטן, ואח"כ פיקד על דיביזיה בעליות בחופי מרוקו, טיציניה ואיטליה, היה ללא ספק אחד הבקיאיים שבמפקדים האמריקאיים בזירה האירופית בסוגיית ההסתערות האמפיביית. ואמנם, כעבור זמן נתמנה גם כמפקד-הישייר של הכוחות האמריקאיים אשר עלו בחוף דרום-צפון במבצע "דרגון", באמצע אבגוסט 1944).

והנה לשון הסיפור:

מבצעי העלאת גייסות בחוף אויב — הצלחתם תלויה בהבנה-הדרדית מוחלטת ובשיתוף-פעולה בלב שלם בין כוחות הצבא לבין כוחות הצי עליהם הוטל ביצועה. על אף דעתו הנוגדת של מר ציצילי, הרי עריכת "חזרה", בקנה-המידה השלם של הכוחות המשתתפים, היא הדרך היחידה שבעותרה ניתן לבתון את מידת מציאותם של הבנה ושיתוף אלה. לגבי הצד של כוחות הצי חשוב הדבר אפילו יותר מאשר לגבי רוב כוחות

(¹) אשר הביעה בשיתות שנערכו אתו במרקש שבמרוקו ע"י מפקדת בעלייה-בריית בזירת הימית-תיכון.

לריה אל תוך הגלים שהיו "מחוספסים" למדי. כעשרים או יותר מן הללו נתמלאו מים ושקעו. לפי התמונה שנצטיירה מזוהות שטרם הושלמו נמצא כי כליתותוח וציוד הקשר של כשני גדודי ארטילריה, הוטלו הימה. במשך שעות הבוקר המאוחרות יותר הצליחו מספר של כליתותוח, וכן טנקים ומשיחית-טנקים אחדים, לעזות דרכם בזוחק עד אל היבשה. שפות-החוף היו נתונות במצב של תוהו-ובוהו, וכל תכנית העליה-בחוף היחה משובשת בתכלית. רק גדודי-הרגלים נמצאו על יעדיהמוצא שלהם, וזאת רק תודות למרצם ולנסיונם של מפקדי הרגימנטים והגדודים. לנוכח התנגדות אויבת היה מבצע זה של עליה ב"חוף אויב" הופך לשואה מוחלטת.

חיפשי אחרי גנרל לוקאס, אולם הוא חזר אל קאנר (טה), לאחר שראה את גדודי הרגלים עולים-בחוף, והודיע לגנ' קלארק כי החזרה הוכתרה בהצלחה מוחלטת. לאחר שעשינו את כל הנחוץ כדי לארגן מחדש את הכוחות, ולהחזיר את היחידות אל אוזרי חנית' שהיה שלהן ליד פוזואולי חזרתי אל מוצב-הפיקוד שלי והכינוי דוח שהיה מבוסס על ידיעות אישיות שהושגו לי בטרם ניתן היה לקבוע את מלוא הפרטים של האסון.

מניתי את כל אשר נותרש שלא כשורה במהלך החוד זה: אף אחד מן הגדודים לא עלה אל החוף במועדו, או במבנהו הנכון — או, לפחות, בשפת-הים הנכונה שלו; שום ארטילריה, טנקים, משיחית-טנקים לא היו בחוף עם האר היום; אבדן סירות ה"דאק" וחלק ניכר של הארטילריה היביוניונית; חוסר קשר; חוסר-שליטה כולט; חוסר אימון בצד הצי — וכן היעדר הכנות נאותות מצד הצי. העיריות, כי העלאתה של היביוניה שלי בחוף אנציו, בדומה למה שנעשה עתה בחזרה — פירוש הדבר ללכת לקראת אסון, אם יקרה שהגרמנים יערכו התקפת-נגד בטנקים זמן לא רב לאחר האר היום; והמלצתי ברוב הדגשה ודחיפות, על עריכת חזרה נוספת לשם תוספת אימון. את הדוחות האלה שלחתי, ע"י קצין ברזר, אל גנ' קלארק והאד' לאורי, ואני עצמי יצאתי מיד כדי למסור דוח זה אישית לגנרל לוקאס, וכאן באה התקלה.

גנ' לוקאס ואנוכי היינו תמימי-דעים לחלוטין לגבי כל פרט בהכנות ובתכנון הנחוצים בשביל מבצע "זיפ" זיף" (כפי שנקרא). הוא הסכים אתי כי אמנם רצויה חזרה נוספת. אולם הרגשותו היתה, כי הוא נתון במצב לא-נוח ביחס לגנ' קלארק (מפקד הארמיה החמישית); הוא לא היה מוכן להגיש ערעורים נוספים, הגם שלא היתה לו כל התנגדות לכך כי אעשה זאת אני.

את גנ' קלארק מצאתי כשהודות שלי מונח לפניו. ברור היה כי מודאג הנו, אולם הערות-הפוחתת היתה: "ובכן לוסיאן, הדוח שלך אצלי פה, והוא גרוע. אך לא תהיה לכם חזרה נוספת. המועד נקבע ברמה הגבוהה ביותר. אין אפשרות להשהותו אף לא ליום. אין לכם ברירה אלא לבצע את הדבר". העיריות כי לא חסר בי רצון להוציא-לפועל את המבצע — ושאלו אני מבקש

באנה "ביסקיין" יחד עם האדמירל לאורי — ואילו למפקדת היביוניה השלישית שלי נקבע המקום בנחתת-טנקים, יחד עם המפקד הצי של שיטת נחתת-הטנקים. דהיינו, במשך שלב ההסתערות — שהוא השלב הקריטי ביותר בכל מבצע מעין זה — צפוי הייתי לחוסר-מגע עם מי שהיה ה"שותף" הצי שלי, ולהיעדר קשר אתו, פרט לערוך-האלחוט הרופף-במקצת שבין נחתת-הטנקים לבין "ביסקיין". מחאתי על כך נתקלה בקבלת-פנים קרה רה למדי, כי מפקדת הקורפוס תבעה לעצמה מראש את השטח האוגבל על סיפונה של "ביסקיין", אשר נועד לצרכי הצבא. והענין לא זו ממצב-דברים זה עד לחזרה שלנו.

הכוח-הצי שנקבע למבצע זה כלל 84 אניות-נחיתה לטנקים, 8 אניות-נחיתה לרגלים, 96 נחתות-רגלים, 50 נחתות-טנקים, 4 אניות "ליברטי" — מן הטיפוס שנבנה או בבניה המונית קרוב ל-10,000 טון — בהם הוטענה אספקה ל-10 ימים ושתי אניות-פיקוד; וכן אניות מסייעות — סירות, משחתות וכלי-שיט קטנים יותר — וקבוצה-חומכת שנועדה לביצוע התקפת-הסחה מצפון לשפך הנהר טיבר, לתכליות של הטעיית האויב.

מספר קשרים (1) מן החוף, היה הים התיכון "מחוספס" ומבוחר גלים אותו לילה, הגם שבסמוך לשפוח-החוף היו מיהים שקטים. היה זה לילה לא קל בשביל האנשים, אשר היו דחוסים, כהנים מלוחים" בכלי-השיט הקלים ושוחי-התחתית. אפילו כאשר נכנסו כבר לאזור התובלה" (דהיינו, האזור שבו מבוצעת העברת הגייסות לכלי-שיט המסתערים אל החוף) — אם כך נקבע בתכנית; בדרך-כלל — אזור ההיערכות הסופית להסתערות) לא יכולנו לראות דבר; לא היה בידנו כל אמצעי שלמדנו לדעת אם אמנם היו גלי ההסתערות יוצאים מן הספינות ונעים לעבר שפת החוף בהתאם לתכניות הנחיתה, ואם לאו. עם האר היום נמצאנו כתריסר קשרים מן היבשה, ונוודע לנו מכלי-השיט החוזרים משם כי הגדודים המסתערים יצאו אל שפת-החוף ועלו ביבשה.

בהגיע אל שפת החוף התברר לי כי הגדודים כבר נעו פנימה לארץ, לעבר יעדיהמוצא שלהם, הגם שלא נעדרו עקב כך השתבשות ואיסודי. כי הם הורדו מן הספינות אל כלי ההסתערות במרחק כה רב מן היבשה, עד כי מעטים בלבד מהם עלו בשפוח-הים אשר אמנם נועדו בשבילם, וכל השאר עלו ליבשה באיחור. בשעה 0800 טרם היו בחוף כוחות ארטילריה, טנקים, או משיחית-טנקים איוה שהם, הגם שכל אלה הייבים היו להיות בחוף עם האר היום, יחד עם גדודי-הרגלים. והנה עתה, במקוטעין, הוא אחר זה, עלו מגיעות הידיעות המועד זעות. בשל שגיאה איוה שהיא בניווס, נמצא "אזור התובלה" במרחק רב יותר מן היבשה מכפי שנועד להיות. בעלטה, פתחו האנטי-ים (אניות-הנחיתה לטנקים) את דלתות פתחיהן, הוריוו את כבשיהן ושיגרו את סירות ה"דאק" (D.U.K.W.), אשר נשאו את הארטי-

(1) קשר — מידת-מהירות ימית המורה מילימי לשעה.
(2) מקום משכן מפקדת הארמיה החמישית.

עד קצה גבול יכולתו כדי ליישר את העניינים ולהעלותנו
בחוף בדיק כאשר רצוי לנו.
בשעות מאוחרות של אחר-צ, ב-21 בינואר, הפליג
חיל המשלוח.

* *

אכן, על אף ההסתבכות — בשל טעמים מכריעים
שלא היו תלויים בגורמים המקומיים — לקחה של
החזרה רעת-המזל ויקרת המחיר, שתוארה כאן, ניכר
בכל זאת בעלויות בחופי אנציו שבוצעו אח"כ, כאשר
בוצעו. כדברי הגנ' טראסקוט: „לאחר אורח ביצוע
משימתם, בשעת החזרה, אשר גבל באסון ממש — ערכו
לנו עתה חברינו מן הצי עליה בחוף אויב אשר היתה
חלקה ומדויקת-בתכלית, במידה שכמעט ולא תיאמן“.
אכן, קטע קטן זה — כרבים אחרים — בספרו של
גנ' טראסקוט — לקחו ברור: הכרח הוא ללמוד
מתקלות ומהצלחות כאחד, וטוב מכל — לראות מראש
את הפתחים לתקלות.

אלא חזרה נוספת. ודאי, אם הכרעת הכף להצלחה או
לכשלון תהיה תלויה בדחיה של יום או יומיים, יסכימו
ללא ספק השלטונות הבריטיים לדחיה כזאת, אם אך
תוצג בפניהם הבעיה. אך לפי דעתו של גנ' קלארק לא
כך היה המצב; ההנחה היתה כי נוציא את המבצע
לפועל בלי חזרה כלל, ועריכתה של חזרה שנעשתה
היתה כרוכה בצרות. אם נבקש דחיה נוספת ניתקל בסי-
רוב מוחלט. אשר לארטיילריה ולציוד שאבדו לי —
יחליף אותם, אם יהיה הכרח, מן הדיכויזיות הנמצאות
עתה בחזית. עלי להודיעו בכל המקום האפשרי את
מלוא היקפן של האבידות. וזה היה סופו של העניין.
משיצאתי מאת הגנ' קלארק וחזרתי אל פוצואולי,
הלכתי מיד לפגוש את האד' לאורי. גם אותו מצאתי
במצב רוח מדוכדך מאוד. היקפה של התקלה גדל והלך
עם כל ידיעה על כלי-שיט שחזר אל מעגנו, נבחן ואביר
דותיו נקבעו. האד' לאורי היה שרוי בעצב עמוק ורצה
מאוד בעריכת חזרה נוספת. אולם, משיפרתי לו על
שיחתי עם הגנ' קלארק, הבטיחני מפורשות כי הצי יעשה

„תחזית“ שבדית לקראת 1960

מטה הכוחות-המזוינים השבדיים הציג באחד הגליונות, משלהי קיץ 1954, של בטאנו „המגע-עם-הכוחות-המזוינים“, את כלי-הנשק מ-1960 — וביתר-דיוק, את אלה העלולים להיות בשימוש אם תפרוץ מלחמה גלובלית, נאמר, בין 65 — 1960. ואלה הם ה„כלים“: פצצות-פלוטוניום, פצצות-מימן, פצצות-קובאלט, קליעים-מודרכים, גאזים-מרעילים ואחרון אחרון „החיב“ — חיידקים... הסקירה בת 60 העמוד הינה ניתוח של אמצעי-קרב בני זמננו המבוסס על הנתונים הידועים כיום. ברם, הסקירה כוללת גם תחזית להתפתחות הביולוגיות-לאומית בשדה כלי-הלחימה, אשר יש לשער כי כעבור 6 עד 10 שנים מהיום תבוא בנוסף על „כלי-הנשק האוויריים, היבשתיים והימיים המקובלים“. כלולות בסקירה ידיעות שהענין שבהן ודאי שהינו כללי ונרחב; אולם מחבריה מציינים כי מתוך שיקולים של הבטחון-הלאומי השבדי, אין היא נוגעת בבטחון חיוניות רבות, אלא נגיעה שטחית בלבד.

האמת היא, כי אין בסקירה זו שום ידיעות על חידושים סנסציוניים. אין היא אלא מכנסת תיאורים קצרים, בלשון צבאית יבשה וענינית, לאותה התפתחות בשטחים שונים, אשר ידוע עליה כי היא נמשכת-והולכת זה זמן-מה. אלא שאף-על-פי-כן הרושם מצירוף-עובדות זה — יש בו, לדעת-רבים, כדי לעורר אימה. אחדים מן העתונים השבדיים אף תיארו מחקר זה כ„דבר שלא ייאמן“, השייך ל„סוג כתיבתו של ז'ול ורן“. אכן, כאמור, ספק אם הגדרות כאלו הינן נכונות ובמקומן, היות והסקירה עוסקת בעיקרו-של-דבר בדברים שבמציאות, ורק במקצת בסיכויים האפשריים לעתיד.

בדבריה-המבוא שלו, כותב הג'נרל-לויטננט ריכרד אקרמן, ראש מטה-ההגנה-העליון, כי הקצב הנסער של התפתחות הטכניקה הצבאית, המפתיע את הקהל הרחב, אינו אלא תוצאה הגיונית של מחקר ותכינה (* שיטתיים. אכן, העובדה בשלעצמה כי הופגן אורח-הפעלתו של איזה כלי חדש — אין פירושה עדיין כי אמנם עתיד אותו כלי להיות אמצעי-לחימה חשוב. ארגונו של ייצור רב-ממדים, וכן הקניית דרכי השימוש בכלי החדש לגייסות, גוזלים תכופות יותר זמן מאשר תכינתם ותפוקתם של אב-טיפוסים מועטים.

להלן — נסיון לסיכום תמציתה של הסקירה.

כלי-נשק גרעיניים

אחד הדברים המעניינים ביותר בסקירה הינו הרמו של גנ' אקרמן, כי ייצורן של פצצות-אטום אינו עוד בגדר מונופולין של מעצמות-רבתי בלבד. האמת היא — אומר הגנרל — כי יש לשער שבעתיד הקרוב תהיה גם למדינות הקטנות יותר היכולת הטכנית לייצר כלי נשק „גרעיניים“ — בתנאי שהיה מצוי לרשותן חומר הגלם הדרוש. רמו זה, וכן אחדים אחרים, זכו בשבדיה לפירור שיב, לפיהם יש להסיק מכך כי שבדיה נתונה עתה בתכנון פעיל של ייצור פצצות אטומיות. מומחים אחדים מרחיקים-לכת אפילו עד כדי רמיזה כי לשנת 1958 (ויש אומרים — 1962) יהיו לה לשבדיה פצצות-אטום וקליעים מודרכים משלה.

הפרק בן י"ד העמוד, המוקדש בסקירה לנושא זה, מכחיש את הסברה כי מיעוטו של האורניום עשוי להגביל ממשית את ייצור הנשק האטומי בעולם. יהיו הדרכים לייצור חומר-הנפץ בשביל כלי-הנשק האטומיים ה„מקובל-לים“ אשר יהיו — הגורם הראשי הקובע את ממדי

*) Design

ייצור פצצות-אטום הינו ההשקעה התעשייתית הנדרשת לכך.

פצצות-אטום מן הסוג הכבד הינן אלה שמשקלן הוא כ־5 טון. את הללו ניתן לשאת רק במטוסים B=47 של בואינג, ה„סיופר-פורטרס“ B=50 של הגדליפאג' — ממטוסי חיל האוויר המלכותי; זה גדולים (כגון ה„g=36“ של קונוייר, ה„סטראטוג'אט“ וה„סטראטו-פורטרס“ B=52 — כל אלה של ארה"ב; ה„ואליאנט“ שה ויקרס, ה„ולקאן“ של אבדו וה„ויקטור“ של הגדליפאג' — ממטוסי חיל האוויר המלכותי; וה־T=4, של טופוליב — של חיל האוויר הסובייטי. מעניין שאין המטה השבדי מוזכר אף אחד מאותם מפצציה-הענק הרוסיים המסתוריים, אשר לאחרונה ניתן להם פרסום רב בעתונות המערב.

כלי-הנשק האטומיים הקלים כוללים את פצצת-האטום ה„טקטית“ (אשר אפילו מטוס-סילון חד-מנועי כגון מפצץ-הקרב „ת'אנדרג'אט“ F=84 עשוי לשאתה), תאי-נפץ אטומיים של קליעים-מודרכים ותאי נפץ של פגזים-אטומיים ארטילריים. פגזי-התותח אטומיים הנהוגים כיום באמריקה, הנורים באמצעות חומר-הודף רגיל, מתו-

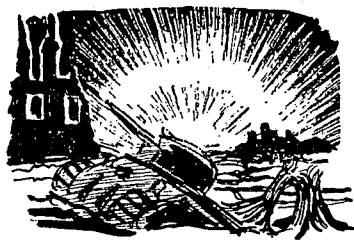
עצמתו, לפי העתונות, היתה שווה לזו של 500 פצצות מ"טיפוס הירושימה".

פצצת קובאלט, המוכרת מדי פעם בפעם בעתונות, הינה ענין בפני עצמו. יותר מאשר את עצמתה הנפץ שואפים להשיג בסוג זה של פצצה, את התחוותו של חומר רדיואקטיבי, אשר יהיה כאן רב פריכמה מאשר בפצצות האטום מטיפוסים אחרים, החלקיקים הנפרשים ע"י פצצת קובאלט יתפשטו בעננה רדיואקטיבית, אשר תהפוך שטחים גדולים לבלתי-עבירים לאדם למשך תקופות ארוכות. אכן, יש לשער כי השימוש בנושק זה נזקק לתוקף המשתמש בו לא יהיה פחות מן הנזק שייגרם לקבוצות הנחקק; כי החלקיקים הרדיואקטיביים הנפרשים ע"י פצצת קובאלט — "חיייהם" כה ארוכים, שפעולותיו של התוקף עצמו עלולות להיפעל מהם. ועוד: כיווני תנועתה של אותה עננה רדיואקטיבית אינם ניתנים לקביעה מראש — דבר הטומן בחובו סכנות חמורות ביותר בשביל האוכלוסיה האורחית של שני היריבים.

התכניה של פצצות האטום עודנה בתהליך השיפור. העצמה העצרה בפצצת הפלוטוניום הכבדה, מן הסוג המקובל, אשר נבחנה לאימוץ בארה"ב — מספקה לפי הערכה, כדי פגיעה בשטח הנרחב פי שנים מזה שנפגע בהפצצתה של יפן. לעומת זאת יש לשער כי פצצות האטום הקלות, ותאי הנפץ של קליעים מודרניים, יגיעו בקרוב לירי כוח פגיעה הדומה לזה של "פצצות יפן" בשעתן; בעוד שעצמת פגיעתם של הפגזים האטומיים הארטילריים המצויים כיום הינה כמחציתה — עד לשלש-שתי רבעיה — של עצמת פגיעתה של "פצצת יפן". יתכן שבעתיד ישתמשו ב"חומר ינפץ אטומיים" גם בפגזים שקוטרים קטן יותר וכן במקושיים ובטרופדות.

ככל שיתפרו דרכי הייצור, וככל שהתפוקה תיעשה בקנה מידה רחב יותר, כן תקטנה בהרבה הוצאות הייצור של נושק אטומי. יש להניח כי מחירן של הפצצות מטיפוסים שונים לא יהיה שונה בהרבה, מאחד שחומר הנפץ הוא זה, המהווה את עיקר ההוצאות. ידוע כי, פרט למוקשיים וטרופדות אטומיים, מצויים בארה"ב כבר היום כל סוגי כלי הנשק האטומיים (המדובר הוא באלה שבסיסם הינו פלוטוניום — להבדיל מן ה"מימ" גיים") אשר הוזכרו כאן. באמריקה סבורים כי אחדים מטיפוסיה נשק הקלילים יותר טרם מצויים בידי הרוסים; אולם פיתוחם אינו אלא ענין של זמן בלבד.

לפי ידיעות שבידיהם של בעלי הסקירה, יש להניח כי ברשות ארה"ב נמצאות הרבה יותר מ-1000 פצצות אטום, מן הסוג המקובל. המלאי שברשות ברית המועצות מונה, כפי שסבורים, מאות אחדות, בלבד. לפי כל הסימנים מסוגלת ארה"ב לייצר כמה מאות פצצות חדשות במשך שנה. מנגנון הייצור והספקת חומר

תח גדול (אולם עדיין "מן הסוג המקובל") — קוטרם 280 מ"מ וטוחם קצת למעלה מ-30 ק"מ. פצצת האטום קלה — משקלה אינו מגיע אלא למאות ק"ג מעטות; ואשר למטוסי-סילון טקטיים מהירים — יקל עליהם לחזור אף דרך מערכת ההגנה האוירית חזקה.

פצצת המימן מושתתת על עקרון השונה מזה של פצצות האטום ה"מקובלות". היא מבוססת על תרכובת שני חומרים קלים — טריטיום ודאוטריום — ופצצת האטום הרגילה משמשת לה כ"נפץ". ייצורה של פצצת מימן כרוך בקושי רב ובהוצאות למכביר, וזאת ביחוד משום ש"חיייו" של הדאוטריום קצרים הינם: תוך תקופה של 12 שנים הופכת מחציתה של כל כמות נתונה של דאוטריום לחומרים אחרים. טריטיום מיוצר באותו סוג ריאקטור בו מיוצר פלוטוניום (שנוצר לפצצת האטום) — עובדה הגוררת צמצום על יכולת התפוקה של הפלוטוניום, שעה שפוחתים בייצורן של פצצות מימן. ביסודו של דבר, דומה השפעת פעולתה של פצצת המימן לזו של פצצת האטום. אולם המחדים שונים למדי. ב-1 במרס 1954 פוצצה באיי מארשאל, תחבולת" כזו, מסוג נשק המימן, ופיצוץ זה נודע לשמש רק כ"חזרה" לעצם ההצגה של פיצוץ פצצת מימן (נישאת במטוס) ב-26 במרס. היקף השפעתו של הפיצוץ חרג מן המשוער (יש ידיעות על כך כי ענני הרדיואקטיביות אשר נתהוו עלידיו — קוטרו היה קרוב ל-75 ק"מ), כתוצאה מכך נפגעו ע"י ההקרנה עשרות רבות של ילידי האיים, אחרים מאנשי המדע האמריקאיים, וכן כשני מניינים של דיגנים יפניים — אשר כולם נמצאו הרחק ממקום הפיצוץ. נוכח היקפו זה של הפיצוץ החליטה ועדת הכוח האטומי האמריקאית לציין מעתה את ה"פיצוץ המימני" האמריקאי הראשון (שנוער ב-1 בנובמבר 1952) כגריאכוב, שכן קוטרו של הענן לא היה אז אלא בן 45 ק"מ. בלבד" ועצמתו הוערכה כדומה לעוצמתן של "רק" 250 פצצות אטום מ"טיפוס הירושימה" — ואילו פיצוץ "החזרה" שב-1 במרס 1954,

(* בין ממידי שאר תוצאותיו של אותו "פיצוץ נפל" באזור אטוקי, בסתו 1952, מן הראוי להזכיר כאן עוד אחדים: "כדור האש" — קוטרו היה 5.25 ק"מ; ה"פטרית" עלתה לגובה של קרוב ל-20 ק"מ ומשם נתפשטה על פני מרחק של למעלה מ-150 ק"מ; האירועיר (או, כפי שמכנים אותו אחרים — שרטון מלאכותי) שבו נערך המבחן — נעלם כליל, בהשאירו "מכתש" מלאמיים, קי לומטר וחצי קוטר, וצומקן במרכזו — למעלה מ-50 מ'. אכן, מציינים כי הפצצות שפוצצו אח"כ ב-1 במרס, 26 במרס ו-6 באפריל 1954, היו ברוח-עצמה ממנה בהרבה.

פוגעים בקרבנותיהם במהירות רבה כל־כך, עד כי שום אבטחה בפניהם, המתבססת על גילוי־מראש של הסימפ־טומים. למציאתם, אינה נראית עדיין בגדר האפשר. כמגן בפני גאזי־עצבים ידועים, עשויים לשמש סידורים למתן נשימה־מלאכותית וכן זריקות אטרופין; כבר טופחו תחבולות מיוחדות, המאפשרות לו לנפגע להזריק זריקת אטרופין לעצמו.

זין־האש

הפרק הבא במחקר השבדי עוסק בנשק "ישן־נושן" — פצצות־תבערה למינייהן. התפתחותו של המטוס עשתה לאפשרי שימוש המוני בפצצות־תבערה, ובמהלך מלחמת־העולם השנייה הוטלו מאוירונים כמויות עצומות של פצצות־תרומט, פצצות־מגנזיום ופצצות־זרחן. בשלהי מלחמה"ע השנייה, הונגה נשק־תבערה תכליתי

נוסף — קריש־גאזולין, המכונה "נאפלם" — ואח"כ, במלחמת קוריאה, השתמש בו חיל־האוויר האמריקאי שימוש נרחב.

למשך פרקי־זמן בני כמה דקות מסוגל הנאפלם ליצור סמפרטורות המגיעות לרמות־הזרם של למעלה מ־1,000 מעלות־צלזיוס. ניתן להשתמש בו גם באמצעות להביונים הנישאים־ביד, או המוצבים ברכב־משורין. פצצת־הנאפלם היא כיום בגדר הנשק רב־התכלית ביותר נגד גייסות וציוד־קרקע. מטוס־טער חדש מסוגל לשאת 26 פצצות — שכל אחת מהן מכילה מי־350 ועד 600 ליטר של נאפלם — ולהטילן תוך־כדי טיסה־שוחתה או בצלילה־רדודה. לעומת זאת, ניתן להבטיח רכב משורין, עמדות־תותחנים, ואפילו גייסות בפני התקפות נאפלם בקלות יחסית. הגם שהנימוק שבסקירה, כמצוטט בעת־זאת, — "כי בשבדיה, למשל, המשיכו עמדות־ארטילריה חופיות בירי שעה שהיו נתונות להרעשה בנאפלם" — נראה כמשונה במקצת, כי מבחינה זו הרי ודאי אין תמרון דומה למציאות הקרב. יש, על־כל־פנים, לקבל את מסקנות הסקירה כי "הנאפלם, ונשק תבערה אחר — חשיבותם עשויה לגדול".

קליעים מונחים

בשנות הששים של המאה העשרים קמו בשימוש קליעים־מונחים מסוגים שונים ביותר, המהוים מערכת*

הגלם מתרחבים במהירות. לשנת 1960 אפשר שמספרן של הפצצות שב"מלאי" יעלה פי חמישה, ועד פי עשרה — בארה"ב (דהיינו — עד כדי 5,000 או 10,000!), ואילו בברה"מ — אף יותר מפע־עשרה. אשר למלאי פצצות־גאטום של בריטניה הגדולה, הרי הוא קטן; אולם הוא גדל בקצב מתמיד.

שלא בפצצות־גאטום, אשר גודלן תחום ע"י המסה הקריטית" הנדרשת של חומר ברה־תפרקות — אין לפצצות־המימן, להלכה, סייג־של גודל או עוצמה; אלא שלמעשה נובע סייג זה ממשקלן, המציג בתנאי־מלחמה בעיות לגבי אפשרות טלטלתן. לפי מצב הדברים כיום, ניתן לשאת את פצצת־המימן הנוכחית רק במפציצים הגדולים ביותר, כגון B-52.

דרך נוספת לשימוש בנשק־אטומי במלחמה היא הפצת ה"זיהום" הרדיו־אקטיבי. לפי הערכת הסקירה, יהיו לשנת 1960 הן לארה"ב והן לברה"מ "כמה מאות ק"ג של פלוטוניום, שניתן יהיה להפנותם לתכלית זו, בעוד שמשאבתיהן של מדינות אחרות יהיו מצומצמים. אכן, אורך חיייהם של חומרי־זיהום מסוג זה קצר הינו, ועל־כן המלאי יהיה תמיד מוגבל. עם זאת, אף שאמנם נחוצות כמויות גדולות־יחסית להשמדת אנשים הפזורים בשטח פתוח — תספקנה כמויות קטנות של חומרים אלה לשם זיהום אזורים מוגבלים, כגון בתירחוש, נמלים ומבצרים.

חידקים וגזאים

בשלות־נפש — או, עכ"פ, בנוסח הרצאה שלו — כוחן המטה השבדי את הנוראות העלולות לבוא במלחמת־העולם השלישית, אם תפרוץ.

מלחמת החיידקים: יתכן מאוד כי במלחמה העתידה, בה יוחלט "לא לותר על שום אמצעי", תופעל היא בקנה־מידה רחב, וזוהי אפשרות אשר חשוב יהיה ביותר לעמוד על המשמר בפניה, בעוד מועד. מיניסטר־האספקה הבריטי הודיע, ב־1954, כי הוא בוחן אמצעי־מגן בפני מלחמה בקטריו־לוגית, וכי לשנה זו הוא תוכנן עריכתם של "תמרוני־מבחן" באזור שאינו רחוק מאי הבהאמה שבמצרב האוקיינוס האטלנטי (למול דרום־מזרח ארה"ב), וזה לאחר שכבר נערכו מבחנים מוקדמים ליד חופה של סקוטלנד*. מחקר אינטנסיבי מתנהל עתה בשטחים השונים של הלחמה הביולוגית, וכיום מצויים כשלושה וירוסים מדביקים שניתן להפעילם לתכלית מלחמתית. כאמצעי־מגן הטובים ביותר בפני אלה רואים כיום את התרופות האנטי־ביוטיות והרכבות מתאימות.

גזאים: על אף העובדה שלא הופעלו כלל במלחמות האחרונות, מוסיפים לתפוס מקום גדול־הולך בתכונת־המגן של כל מדינה. כמויות קטנות בלבד של גזאים חדישים אלה, המסוכנים בהרבה מקודמיהם, נדרשות כדי לגרום הרעלה חמורה או פצעים כבר עם ראשית המגע בהם, ועל כן ניתן להפיצם ממטוסים אף במרחק ק"מ רבים מן המטרה. ביחוד מטילים אימה גזאי העצבים, כי הם

(*) לאתר מכן נתגלו, כנראה, קשיים בעריכת התרגילים הנ"ל.

האלקטרוניקה

דבר שכל אחד מוכן לאמרו הוא כי האלקטרוניקה תמלא תפקיד בעל חשיבות עצומה בכל מלחמה עתידה; בכל זאת נודע ענין לאותם קטעים בסקירה השבדית העוסקים בנושא זה:

אם ישתמשו נגד מפציצי אויב מהירים במטוסי קרב על-קוליים — כי או לא יתכן שהדבר יבוצע ללא משׁיר הכונת-מטוסי קרב אבטומטי-בתכלית. אפילו כיום חייבים מטוסי קרב לשאת מכׁם (ראדאר) כדי לגלות את מטרותיהם; דבר זה חשוב ביותר כשהאויב מפריע את קשרייה-האלחוט בין מטוסי-הקרב לבין בסיסו. מטוסי סער גם הם ישאו ראדאר, כדי שיוכלו למצוא אניות (כשהם פועלים מעל לים) ומטרות-קרקע שונות. מתן כונות-מכׁם לפצצות יגביר את מידת דיוקן.

מכׁם בקרת-אש יאפשר אבטומטיזציה גמורה של הארטילריה — ואפילו של הארטילריה הנגד-מטוסיית הקלה.

אזהרת-מכׁם, על צורותיה השונות, משתכללת-והולכת בקצב בלתי-נפסק. נוכח מהירויות-הטיסה, שנראו עוד לפני שנים-לא-רבות כאגדיות ממש, של המפציצים בני-זמננו — ומהגם של מטוסים-ללא-טייס של העתיד-הקרוב — גובר הצורך באבטומטיזציה של הבחנה בכוחות-אויב מתקרבים ואתראה למערכת-המגן. לא-מומן היה עדיין הפרש-אזהרה של דקות אחדות נחשב להישג רב. עתה מופיע הצורך בכך כי בין כניסת מטוסי-אויב ל"טוח" הראדאר של ארץ מותקפת, לבין המצאת האתראה לכוחות-המגן לא יעבור אלא חלק של דקה; ובעתיד — אף שניות ספורות בלבד...

בשל התלות הגוברת-והולכת בהתמודה של מבצעי המלחמה במכׁם ובציוד אלקטרוני אחר — חשוב ביותר להכין מראש, ובקנה-מידה רחב, אמצעים להפרעה ולהתערבות במערכת האלחוטית של האויב. אמצעים אלה צריך שיהיו מבוססים על ידיעת טיפוסיהם של הציוד והתחנות האויבים, אשר את פעולתם רוצים לשבש ולהפריע.

כוחות-האוויר

הפרק המסיים של הסקירה מכלל תחזית משוערת למטוסי-מלחמה, לשנת 1960 בערך. מפציצים טילוניים כבדים יפעלו במהירות-קול בגבהים של 15.000 עד 20.000 מטר, רקטות-זינוק תופעלנה בעת הצורך למתן זינוקי-מהירות קצרי-זמן למפציצים אלה. יש לשער כי מפציצים על-קוליים יומצאו או בשלב של תכניה.

פירושה של הנעת-מטוסים-סילונית יהיה או טוח

חימוש מסועפת: קליעי קרקע-אלקרקע ארוכי-טוח, הנמנים ביסודם על הסוגים "V1" ו"V2", שטופחו ע"י הגרמנים בשלהי מלחמת-העולם השניה ושבינתיים שופרו ושוכללו; קליעי קרקע-אלקרקע קצרי-טוח; קליעים נגד-טנקיים; קליעים נגד-מטוסיים; קליעים למטוסי-קרב; "קליעי-ארטילריה" קלים וכבדים; קליעים לציים, וקליעי הגנה-חופית. לקליעים מן הסוג "V1" יהיה טוח של כ-1000 ק"מ ומהירות-שליקול. דיוק הקליעה ישתפר, באופן שטיפוס זה של קליע יהיה ברישמוש לא רק נגד ערים אלא אף נגד מטרות מצומצמות יותר, כגון בסיסי-אוויר, מרכזי-מסׁב ואזורי-תעשייה. לקליעים מסוג "V2" יהיו טוחים עד ל-600-500 ק"מ, אולם מידת דיוקם תוסיף להיות לקויה, ועל-כן ינוצלו רק להטלת-מגור על ערים גדולות. קליעים בין-יבשתיים (קליעה, למשל, מאירופה לאמריקה, או להיפך) לא יהיו בודאי ברישמוש לפני שתחלוף תקופה של 20 שנה בערך.

כלי-נשק רובוטיים כאלה יהיו, בדרך כלל, בעלי חשי-בות רבה הן בשלב "ההכנה" לקרבות-יבשה והן בהגנה אווירית וציית. קליעי קרקע-אלקרקע — יש לשער כי ינוצלו בקנה-מידה רחב נגד מטרות טקטיות בנות-מידות, כהשלמה למבצעי התקפה-האוויר ולהגנה ארטילרית ארוכת-טוחה. יש לשער כי יוכנסו לשימוש קליעים בעלי ראשי-מתחן ("תאי-נפץ") אטומיים וביולוגיים (להפצת וירוסים); לעומת זאת אין להניח כי יופעלו קליעים נושאי-גזאים — אלא, אולי, לשם הטלת מגור.

קליעים נגד-טנקיים יהיו בעלי טוח של קילומטרים אחדים. יפותחו קליעים נגד מטוסיים, בעלי טוח אופקי ארוך-יותר (דבר זה יצריך "הדרכה" משופרת). אכן, כבר נערכו נסיונות לשימוש ב"רובוטים" ככלי-נשק תוקפי, שמתקן בו ציוד של "מרעומי-קורבה" אלקטרו-ניים. אולם פיתוחם של "מטוסי-קרב-ללא-טייסים" כאלה עוד יצריך זמן רב. בתחילת תהליך-ההתפתחות ישתמשו ודאי בקליעי-הגנה-אווירית רק נגד מטוסים מגביהי-טוח ביותר. הקשיים הגוברים והולכים, בהם נתקל עתה מטוס מונחה-ביד-טייסים במאמצו להגיע אל האויב, בטרם יטיל עליו את פצצותיו וישמידו במקלעיו, בתותחיו-האבטומטיים זכריותיו — יש בהם כדי להדגיש-הד-גשתית את הקליעים המשמשים חימוש למטוסי-הקרב. הנטיה כיום היא נגד זיון כל מטוסי-הקרב בקליעים-מונחים כחימוש היחיד. אולם מגמת ההתפתחות היא לקראת זאת ש"רובוט-היריטה" הוא אשר יהיה בעתיד לכלי-הנשק התכליתי ביותר של מטוסים הלוחמים באוויר.

כן עוסקים בפיתוח דרכים להגנה בפני קליעים-מונחים. אמנם, אינה ידועה עדיין כל דרך לאבטחה בפני התקפות בקליעים מן הסוג "V2"; אולם, בדרך-כלל, כפי שסבורים המומחים השבדיים, תחייב הגנה בפני קליעים אלה מערכת מסופחת-ביותר של אמצעי-נגד טכניים. ומכאן — טבעי המעבר אל הפרק הבא שבסקירה.

(* יריטה Intereception

במשך השנים הקרובות במהירויות אלה — וזאת בשל
החץ והצינון שבגבהים הנמוכים יותר.

מטוסי הקרב המופעלים יטייסי — אין לשער כי בעתיד
הקרוב יתפסו את מקומו הקליעים המונחים. אולם,
בצד מטוסים אלה יונהג שימוש בקליעים המונחים
(„אוייר-אל-איר“) לצרכי ההגנה האוירית על שטח המדינה,
הבסיסים וכיו"ב, כהשלמה למטוסי הקרב בתור כלילחמה
נגד מפציצים, וביחוד — בגבהים רמים ביותר. מטוסי
הקרב ישמרו על עדיפותם, על-פני המפציצים, בלחימת
האוייר (מטוסי-נגד מטוס) ושיאי מהירותם יגיעו עד אל
„מאך 1,5“ (או „מאך 2,0“). קצב הנסיקה יגבר והי
„תקרה“ תעלה עד ל-20.000 מ'. יתכן כי מאוחר יותר
יבואו במקום מטוסי קרב בעלי טורבינות-מילוניות — או
לצדם — מטוסי קרב מונעיר-קטיות הפועלים במהירות
עד „מאך 3,0“, בגבהים שבין 20.000 מ' ל-30.000 מ'.

חימושם של מטוסי קרב בתותחים-אבטומטיים יוגבר
עד כדי קוטר בן 30 מ"מ או אף למעלה מזה. אולם
בצד התותחים יבואו, ומאוחר יותר יתכן כי אף יחליפום,
קליעים „מבקשי-מטרה“, שהם החימוש התכליתי ביותר
במטוסי-הקרב של העתיד.

★ ★ ★

בסיומה של סקירת המטה השבדי בא הצינון לכך כי
חולשתה הטכנולוגית של מדינה — היא שתהיה החמורה
בנקודות-התורפה שלה במלתמה בעתיד. כן צויין כי דבר
זה חל על ארץ קטנה במידה יתרה אפילו מאשר על אומה
גדולה. המוסדות הצבאיים העליונים של שבדיה חדורים
הכרת עובדה זו, ונראה כי שבדיה מנהלת עבודת מחקר
ופיתוח בכל השטחים אשר הוזכרו לעיל.

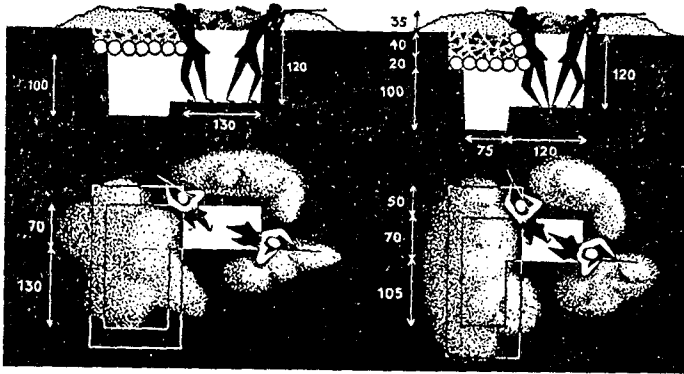
מוקטן או עומס-פצצות מופחת — הגם שפצצת-המימן
תדרוש מפציצים-כבדים בעלי כושר-משא רב יותר. ואילו
בפצצות-אטום „מן הסוג המקובל“ — לא יהיה כדי
להגדיל את התביעות לכושר-משא.

אספקת זרק תוך-כדייטיסה תיכנס לשימוש כללי.
הגבהים הרמים יצריכו זרכים חדשות הן בניהוט והן
בהפצצה, ואף טיפוסים-פצצות חדשים. כונות-מב"ם
לפצצות תיאפשרנה הפצצה שלא תהא עוד תלויה בתנאי
הראות. קליעים מונחים ישוגרו מן המפציצים בהתקפות
דיוק על האויב.

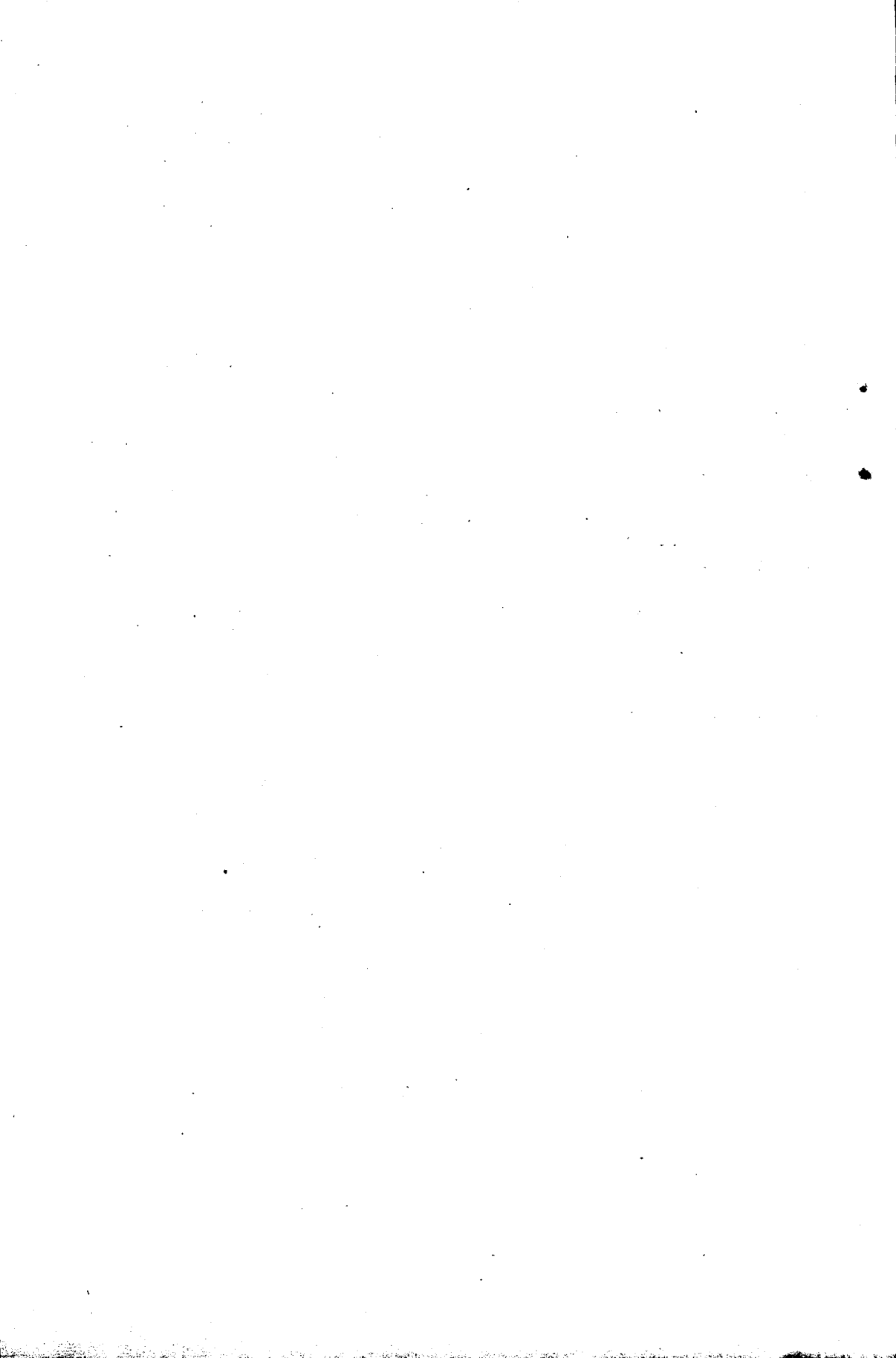
התפתחות מפציצים-בינוניים תלך באותם הקוים
עצמם כשל המפציצים-הכבדים, אולם הדרישות הקטנות-
יותר המוצגות לגביהן בעטין הטוח יאפשרו ודאי כבר
כעבור שנים מעטות את הפעלת המפציצים הבינוניים
בטיסה על-קולית. כדי להגדיל את טוחם ישתמשו הם
באספקת-דלק תוך-כדייטיסה, טיפוס זה של מטוס ישא
גם את פצצת-האטום.

מטוסי-סער להתקפה על מטרות-קרקע ישאו כונות-
מב"ם וישתמשו בקליעים מונחים, כרקטיות, ובפצצות
נגד מטרות-קרקע וצי. הגם שהיו מסוגלים לטיסות על-
קוליות בגבהים שמעל ל-15.000 רגל — לא יופעלו

(* מספר-מאך (או מאך) — מספר המייצג את היחס
שבין מהירותו של גוף לבין מהירות הקול באטמוספירה,
הסובבת. במהירות תת-קולית יהיה המספר קטן מ-1
(למשל 0,9); במהירות על-קולית יהיה גדול מ-1 (למשל :
1,5). המער.

שוחות ומחסים לתור לאטום. הממדים החדשים להתחפרות זוגית לרגלים
— לפי „עלון-נתונים-אטומיים לחיילים השבדיים“. (הממדים — בס"מ)

ההגנה

סוגיות

מאת

סגן־אלוף י. בר

ב.

פתח־דבר: מהותה של צורת־הלחימה ההגנתית

שער ראשון:

הגנה ברמה הטקטית

פרק א: תקופת עדיפות ההלם והתמרון

המבוא לסדרת הסקירות ב„סוגיות ההגנה“
התפרסם ב„מערכות“ חוב' פ, עמ' 32.

„למרות כל השינויים באמנות המלחמה שגורמת ההתפתחות הטכנית, אין
אמתות-היסוד החולשות בה ניתנות לתמורה — ממש כשם שעקרונות המכניקה
הם המושלים באדריכלות, בין שהמדובר בבניה בעץ, באבן, בברזל או בכטון;
וכשם שעקרונות ההרמוניה מושלים במוסיקה, ויהא סוגה אשר יהא. — — —“
(המרשל פוז בהקדמתו לתרגום האנגלי, משנת 1918, של 1907 „עקרונות המלחמה“)

★

„ — — — מפעם בפעם עשויים להיוצר מצבים אשר לא נדונו בספר זה ואז
על המפקדים לטפל בדרך יישומו של הכתוב כאן, לאור נסיונם-הם ובהתחשב עם
מסיבותיו של אותו מצב מסוים
כי כיצד ייתכן שאפשר יהיה לנו, או לזולתנו, לדון בכל המקרים האפשריים
ולספק מראש פתרונות בשבילם — כשלא תמיד יבחר לו האויב באותה תכנית עצמה.
— — — כי אמנות המלחמה רבת-צדדים הינה, ופרטי מבצעה משתנים בתמידות;
שומה עלינו לבקש מאלוהים להנחותנו — ולעשות כמיטב יכולתנו כדי לנחש את
כונות האויב. מוח האדם שנון הינו ואינו ניתן להשגה, יכול הוא להגות תכניות
רבות ולנקוט במעשיו מגמות בלתי-צפויות בתכלית. — — —“
(מאוריקיוס קיסר ביזנטיון ב„אסטריגיכון“.)

מהותה של צורת הלחימה ההגנתית

בלבד את התקדמות האויב תוך כדי שמי-
רה על כוחותיו הוא.
(3) האמצעים של המתגונן בשלב זה הם:
מערך ההתגוננות והעתודות הבלתי-אמצעיות.

במבוא לסידרה זו ("יסודות" — "מערכות" חוב'
פ', עמוד 32) ניסינו להגדיר, בצורה מופשטת וכל-
לית, את השלבים בלחימה ההגנתית ואת סוגי האמ-
צעים בהגנה, וכן מנינו מספר עקרונות-יסוד
האופייניים לאורח הלחימה ההגנתית בכל הרמות ובכל
התקופות.

בפתח-דבר הנוכחי נגדיר את שיטות-
היסוד בהגנה ונסמן את תקופות-התפתחותה
ההיסטוריות על צירופי-הגורמים העיקריים המציי-
נים אותן.

1. תכליות ההגנה

תכליות היסוד של אורח-הלחימה ההגנתית —
הזהות בשלוש הרמות — הן:
(א) עיכוב התוקף (שלילת יתרון הזמן ממנו).
(ב) עצירת התוקף (שלילת אפשרות כיבושו של
שטח מסוים על-ידו).
(ג) שבירת רצונו של התוקף להתקפה בכלל.
(ד) השמדתו של הכוח התוקף.

2. שלבי ההגנה ואמצעיהם

לכל תכלית — השלב המתאים, והאמצעים,
למימושה:

א. שלב המנוע

(1) התכלית: בשלב זה על המתגונן להשיג
את העיכוב ולהכין את התנאים להשגת
העצירה.
(2) למען השגת תכלית זו שואף המתגונן
לשלול ידיעות מהתוקף ולהכביד על חופש
ההיערכות של הלו; ואילו לגביו עצמו שואף
הוא להשיג ידיעות ולהבטיח לעצמו את חופש
ההיערכות.
הצלחה או כשלון בשניים אלה — הם הקובעים
למי יהא יתרון ההפתעה בהמשך הקרב.
(3) אמצעיו של המתגונן בשלב זה הם:
תצפיות, מוצבי-שדה (משמרות חוץ), מסך פט-
רולים ופולגות-נעות, מערך-כוחות קדומני.

ב. שלב הבלימה

(1) התכלית: בשלב זה על המתגונן להשיג את
העצירה.
(2) לשם השגת תכלית זו על המתגונן

מערך-ההתגוננות מתבסס על גורמי-
הבלימה האובייקטיביים ("מידי הטבע והמצב")
והסובייקטיביים ("מידי האדם-הלוחם — ומעשי-
ידיו") גם-יחד:

- הראשונים — (1) מכשולים טבעיים;
- (2) תנאים טופוגרפיים החיוניים
בלחימה;
- והאחרונים — (3) מכשולים מלאכותיים;
- (4) ביצורים;
- (5) כוח-האדם ואמצעי-הלחימה
המוצבים בדרגת-הבולם של
המערך.

המערך על כל גורמיו משתרע לעומק ולרוחב
מסויימים — בהתאם לעצמת הכוח המתגונן, לתנאי
הקרקע, ולמסיבות הטקטיות הממשיות. קיימים
סייגים לצפיפות מכסימלית ולדלילות מכסימלית
של מערך ההתגוננות. אלה משתנים במהלך הת-
פתחותה של ההיסטוריה.

השטח אשר בהתחלת שלב הבלימה נכלל בתוך
מערך ההתגוננות אינו חייב להישאר כולו בשלי-
טתו של המגן עם סיום השלב; ואילו עצמים
מסויימים — שהפסדם ימנע בעד המגן מלכצע את
המשימה הטקטית — חייבים להישאר בידו בכל
מהיר. עצמים אלה מכונים השטח החיוני
של מערך ההתגוננות. העתודות הבלתי-אמצעיות
של המתגונן מופעלות למכות-נגד מקדי-
מות ומקבילות, כדי להגדיל את ערכו הבר-
רם של מערך ההתגוננות. כן מופעלות הן
למכות-נגד "סותמות", כדי לשמור על
השטח החיוני ועל רציפות מערך ההתגוננות.

ג. שלב ההתשה

(1) התכלית: בשלב זה על המתגונן להכין את
השגת התנאים לשבירת רצון התוקף
והשמדתו.

(2) לשם השגת תכלית זו על המתגונן לשנות את יחסי הכוחות ההתחלתיים לטובתו.
(3) האמצעים של המתגונן בשלב זה הם: מערך ההתגוננות — ובעיקר העתדות הבלתי-אמצעיות.

(הערה: ברמה הטקטית משתלבים שלב הבלימה ושלב ההתשה ומהיום שלב אחד.)

ד. שלב היוזמה הנגדית

(1) התכלית: בשלב זה על המתגונן להשיג את התכלית הסופית והחיובית של ההגנה: שבירת רצונו של האויב להתקפה והשמדת כוחו.
(2) כדי להשיג תכלית זו שואף המתגונן להנחית התקפה, משהגיעו תוצאות פעולות הבלימה המוצלחות שלו לשיאן.
(3) אמצעייו של המתגונן בשלב זה הם: העתודה הכללית (המובדלת מהעתודה הבלתי-אמצעית), מערך ההתגוננות — כמשענת וכסיוע.

3. שיטות-יסוד של הגנה

ניתן להבדיל בין שתי שיטות-יסוד בהגנה: הגנה ניצבת והגנה תמרונית. ההבדל ביניהן — באופן השגת התכלית של שלב הבלימה ובטיב האמצעים הנקוטים בשלב זה.

בשיטת הגנה הניצבת משיג המתגונן את תכלית הבלימה באמצעות מערך ההתגוננות קבוע ורצוף, המוצב בכונה תחילה ביחס כזה לציר התקדמותו של התוקף, אשר יאלצו להתקל בו או להיפנות הצידה לפעולה נגדו. למערך זה מוקצה חלק הארי של הגייסות, פרט לעתודה הכללית. גייסות אלה יחד עם המכשולים המלאכותיים והביצורים, ממלאים תפקיד עיקרי — בעוד שתואי-הקרקע והמכשולים הטבעיים ממלאים תפקיד משלים.

בהתאם ליחס שבין עצמתו של הדרגה-הבולם לבין רוחב הגזרה בה הוא מוצב, מבדילים בין שני סוגי משנה של שיטת ההגנה הניצבת: הגנה ניצבת בגזרה-צרה והגנה ניצבת בגזרה רחבה. מן הדין להקדיש תשומת-לב לקשר ההדדי בין שני סימני-היכר אלה; כי ככל שיהיה הדרג הבולם בעל עצמה ניכרת בכוח-אדם ובאמצעים — תהיה הגזרה ה"רחבה" מבחינה גיאוגרפית, "צרה" מבחינה טקטית. הדבר נכון אף בתנאים הפוכים: גזרה מצומצמת

צמת-למדי מבחינה גיאוגרפית עשויה להיות "רחבה" לגבי המתגונן בה, אם כוחו מוגבל.

משותפת לשני סוגי ההגנה הניצבת — רציפות מערך ההגנה. אלא שכאמור לעיל, בהגנה-בחזית-רחבה דלילה יותר הצבת הכוחות; וזאת גם משום הסיבה הנוספת שכאן מהווה את הדרג הבולם חלק קטן יותר של הכוח מכפי הנהוג בהגנה ניצבת בחזית-צרה — למען אפשר הפרשת שאר הכוחות לעתודה הכללית.

ברמה אופרטיבית, שבה גדלים ממדי המרחב והזמן, לא ניתן, בדרך-כלל, לקיים בגזרה רחבה מערך ההתגוננות רצוף (ואף הדליל ביותר). ולפיכך ברמה זאת מבוצעת ההתגוננות-בגזרה-רחבה בשיטה תמרונית, בהתאם לאותם הכללים שיפורטו להלן.

בשיטת ההגנה התמרונית ממלא את מקום מערך ההתגוננות מרחב בעל תכונות-בולמות אובייקטיביות. עמקו — המכשולים הטבעיים אשר בו (לעתים, גם התנאים האקלימיים השוררים בו או תנאי ההספקה אשר בו). גורמיב אלה מטילים על כוחות התוקף החייבים לעבור באר-תו מרחב, תהליך של בלימה והתשה, גופני ולוגיסטי. תהליך זה מושלם ע"י פעילותו של חלק בלבד מגייסות המתגונן במרחב זה המכונה: מרחב התמרון ההגנתי.

גייסות אלו פועלים במרחב זה בשני אופנים. האחד: מכות הטרדה תכופות, באמצעי לחימה שונים — עפ"י רוב נגד אגפיו של האויב וערפו — כדי להאיט את התקדמותו ולאצו לבצע היערכויות-שוא רבות. והשני: היאחות במקרה דות-משען בודדות, שאינן מהוות מערך רצוף. תפקידן של נקודות-משען אלה כפול: א. לשמש כ"קרשי-קפיצה" לכוחות הטרדה; ו-ב. ל"תעל" את התקדמות התוקף לאפיקים הרצויים למתגונן. כל עוד נע התוקף ב"מרחב התמרון ההגנתי", מתחמקים מרבית גייסותיו של המתגונן. ע"י תמרון הימנעות, מפגישה ישירה עם האויב ומתרכזים לקראת שלב היוזמה הנגדית.

מובן מאליו שהאפשרות לנקוט שיטה זו מותנית (א) בשטח (מרחב-תמרון בעל תכונות-בולמות אובייקטיביות) וב) בהרכב כוחות מתאים של כוחות המתגונן (כוחות ניידים). מאחר שתנאים אלה מצויים לעתים קרובות יותר ברמה האופרטיבית והאסטרטגית, הרי רק במקרים מסוימים אפשר להשתמש בהגנה תמרונית כבשיטה טקטית.

4. קרי יסוד להתפתחות ההיסטורית של אורח החיים ההגנתי

א. שרשי התהליך ההיסטורי — וביטוייו

המהות הכללית של אורח החיים ההגנתי, של ביו ושיטות היסוד שלו, הנם בבחינת קבועים — ואינם תלויים בתקופה; ודבר זה אמור אף בתכליתם של אמצעי הטקטיים השונים. עם זאת, משתנות מפעם לפעם, תוך כדי מהלך ההיסטוריה, צורות התגשמותם של האמצעים האלה למעשה ומידת כושרם להשיג את תכליתם.

הסיבה הראשית לתהליך זה של השתנות היא התפתחותו של הבסיס החומרי שעליו מושתת החבר והתפתחות המשיעה על חזיונות צבאיים בשני אפיקים. האחד: ההשפעה על הרכב הכוח-הלוחם ופיקודו, על המבנה של צבאות, על שיטת גיוסם ואימונם; והשני: התפתחותם של מכשירי הביצוע הטקטיים (היינו — אמצעי החימוש, התנועה והשליטה). ואילו מכשירי-ביצוע אלה מצדם משפיעים על: א) בנין הגופים הלוחמים והפעלתם — מבנה טקטי ושיטות טקטיות; ו-ב) התפתחות הביצורים וניצול הקרקע למחסה, להסוואה ולמכשולים.

תהליך זה של התפתחות היסטורית מביא לעריית ערכם — או לצמצום ערכם — או לאי-זונם של "חמשת גורמי-היסוד" של הלחימה, שעליו הם מבוססות כל השיטות הטקטיות (ועל-כן גם האופרטיביות והאסטרטגיות). ואלה הם:

- גורם ההלם — היכולת לפגוע באויב מקרוב;
- גורם האש — היכולת לפגוע באויב מרחוק;
- גורם התמרון (על שני גילוייו העיקריים) — היכולת לנוע ("תמרון") בשדה הקרב.
- היכולת לנוע ("תמרון") אל שדה-הקרב ובין שדות-הקרב.
- הגורם ההנדסי — היכולת להקים מכשולים טבעיים ומלאכותיים ולנצלם לתכלית הקרב — והיכולת להתגבר עליהם;
- גורם הסיוע — היכולת להשיג ידיעות על האויב ולמנוע ממנו השגת ידיעות.

ב. תקופות התפתחות אורח החיים ההיסטורי

בהתאם לעלייתו של אחד הגורמים הנ"ל או כמה מהם — או בהתאם לצמצומם או לאיזונם של הנ"ל — כתוצאה מהתפתחות אמצעי החימוש, התנועה והשליטה ניתן להבחין בהיסטוריה מספר תקופות אשר מציינים אותן אורח-חיים מסוימים —

אורח-חיים ברמה הטקטית בכלל, ואורח-חיים ההגנתי בפרט. להלן התקופות כסדרן:

הערה: כמובן, שלעתים אין אפשרות למתוח "קו מבדיל" ברור וקבוע בין שתי תקופות, כאשר תהליכי-התפתחות או מצבים מתיקיימים משך פרק-זמן מסוים זה-בצד זה; אלא שלבסוף מסייגים, "מצב-מעבר" זה בהתגבשותה הברורה של דמות התקופה החדשה — אם-גם מבחינת מניין הזמנים יקרה דבר זה רק באמצע התקופה".

(1) התקופה שבה הנשק-הקר-לקרב מגע הוא מכשיר הביצוע הטקטי הראשי, ואילו כלי-היריה הוא מכשיר ביצוע משני — תקופת עדיפותם של גורמי ההלם והתמרון, עד 1300.

(2) התקופה שבה הביא השכלול הרצוף והבלתי-פוסק של כלי-היריה לכך, שיתפשו מקום שווה לזה של הנשק-הקר (ולבסוף אף עדיף עליו), כמכשיר ביצוע טקטי — התקופה הראשונה של איזון גורמי הלחימה, מ-1300 ועד ל-1861 (או 1914).

הערה: את התקופה 1861—1914 יש לראות, עדיין, כשלב-מעבר (ראה הערה לעיל), אשר תהליך לקראת שיא גילוייה האופייניים של תקופה זו אשר נתממשו בשלמות רק בשנותיה האחרונות.

(3) תקופת שיא כושר כלי-היריה, כושר המדרבן במיוחד את התפתחות הביצורים ואת ניצול פני-הקרקע למחסה, להסוואה ולמכשול, וכן הורפתם של כלי-תנועה ומכשירי-שליטה חדשים (רכבת, טלגרף וטלפון) — תקופת העריפות המוחלטת של גורם האש והגורם ההנדסי 1917—1914.

(4) התקופה שבה גורם האש החל משמש מלווה ועוזר לגורמי ההלם והתמרון; נוסף על-כך מתדרבנים גורמים אלה עקב הופעת סוגים ראשונים של הנשק המנועי (טנק ומטוס) — התקופה השנייה של איזון גורמי הלחימה, מ-1917—1937.

(5) התקופה שבה הנשק-המנועי הוא מכשיר הביצוע הטקטי הראשון במעלה, כשהמנוע משמש מכשיר תנועה והובלה והאלחוט כמכשיר שליטה; כלי-היריה וצורות הביצוע שוב יורדים לדרגה שניה — תקופה של עדיפות

הלחימה בכלל — ושל אורח-הלחימה ההגנתי
בפרט — נשארה שרירה וקיימת.

השילוב שבין תהליך השינויים ההיסטוריים
לבין היסודות הקבועים שאינם משתנים — הוא
המעצב, בסיכום, את העקרונות שעליהם בנויה התור
רה הצבאית. בפרקים שלהלן נעסוק בביטויים של
אלה כפי שהם מתגלים ברמה הטקטית.

בחלק הראשון של מחקר זה נתאמץ להבליט
עקרונות אלה ולחשפם מקליפתם של חזיונות חול-
פים. נוכל לגלות את העקרונות רק בדרך של מעין
„פוסט-מורטם“* צבאי — ע"י ניתוח פרשות-קרב
אופייניות של העבר ולקחן. כתוצאה, תופענה לנגד
עינינו שתי תמונות: האחת — תצייר לפנינו את
המיוחד והמסויים אשר לכל תקופה בהתפתחות
ההיסטורית של מכשירי-הביצוע; והשניה — תב-
ליט חוקי-קבע היפים לכל תקופה.

(* Post Mortem — כדיקת גופתו של נפטר והעלאת
הסיבות שהוליכו לקראת מותו, מהלך המחלה, מסיבותיה
וכיו"ב. — המערך.)

מחודשת של גורמי ההלם והתמרון, 1942—1937.

(6) התקופה שבה באים גורמי ההלם והתמרון
לעזרת גורם האש; נוסף על-כך מדורבן גורם
זה ע"י הופעת סוגים חדשים של נשק ומכשולים
נגד-שריוניים ונגד-מטוסיים — התקופה הש-
לישית של איזון כל גורמי הלחימה,
1952—1942.

(7) התקופה (אשר קויה מתחילים רק להסתמון)
שבה מתחיל גורם-האש להתבסס בחלקו על
הנפץ הגרעיני, ואילו גורמי-התמרון וההלם
מתחילים להתבסס על מהירות על-קולית ועל
יכולת תנועה בכיוון אנכי; 1953?...

את היחס ההדדי שבין גורמים אלה, ואת
השפעתם על אורח-הלחימה, ניתן לפי-
שעה רק לשער.

בכל תקופה מופיעים, איפוא, מכשירי ביצוע
חדשים — ואילו המהות היסודית של אורח-

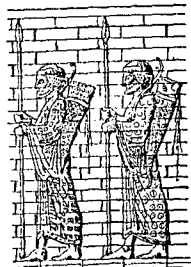
פרק א: תקופת עדיפות ההלם והתמרון

(עד שנת 1300 לערך)

דוגמאות וניתוחן

הופליט יוני

פרסים מ, רבבת בני האלמות

דוגמה ראשונה:
מערכת תרמופילי
„מגן” ו„חרב” כלפי החזית
— ותורפה בעורף

חולש בכוח הזרוע על אומות-תלות רבות; וכן, שצבא זה התפתח ופעל, בעיקרו-של-דבר, במישורי אסיה ובר-מות-ההר השטוחות שלה.

מעובדות-יסוד אלה נבע מבנהו הכללי של צבא זה: גרעין קבע מקצועי, מאורגן ומאומן יפה, המורכב מבני העם השולט — במרכז הצבא הפרסי. סביב גרעין זה — מיליציות, בעלות רמה לוחמת נמוכה-יותר, אשר העמים ה„תלויים” היו חייבים להעמידן לרשות המלך.

מהשניה שבעובדות הנ”ל — מוצאו הגיאוגרפי של הצבא הפרסי — נבעו הרכבו החילי, נשקו, מבנהו הטקטי ואורח לחימתו. המרחבים הגדולים של אסיה חייבו טיפוח-יתר של תכונת התמרון הנייד. ולא זו בלבד, אלא ששכניה של מלכות-פרס בפאתיה הצפוניות והמזרחיות של ארץ-אירן המקורית — השבטים ה„סקייתים” והטורנניים השונים, נודדים-רוכבים המאיימים בתמידות בפשיטות ביזה וכיבוש — הצריכו כוחות המסר גלים לתגובה מהירה ולרדיפה ניידת. מכאן שחיל-הפרשים הוא החול העיקרי של הצבא הפרסי; ואילו חיל-הרגלים אורגן ואומן להיות משענת מסייעת להלו. מכאן שהנשק העיקרי של שני החילות גם-יחד היה כלי-היריה:

כבר במלחמה הגדולה הראשונה הנודעת-בהיסטוריה, המתנהלת בזירה האירופית — אשר תוצאותיה קבעו במידה לא-קטנה את הדמות החברתית והתרבותית של יבשת זו — מתבלטים, ברמה הטקטית, כמה מאתם עקרונות של קרב ההגנה שגשאריו בתוקפם עד היום הזה.

1. הכוחות המתמודדים

במלחמה זאת בין הקיסרות הפרסית, החולשת על המזרח-התיכון מצפון אפריקה ועד גבול הודו, ובין הערים-הרפובליקיות של יון (490—450 לפנסה”ג) נפגשו לא רק משטרים שונים ותרבויות שונות, אלא, כתוצאה מהשוני באלה, נפגשו גם שני טיפוסים-צבא, הנבדלים זה מזה במבנם הכללי ובמבנם הטקטי, באמצעי הלחימה ובדרכי הלחימה.

א. הצבא הפרסי

כדי להבין את אופיו של הצבא הפרסי יש להביא בחשבון, שהוא היה מכשיר בידי קיסרות אשר בה עם אחד — הפרסים והמדיים, שמוצאם משבטי רועים —

הקשת, שטוחה כ־60 מטר; ורומה הטלה ואילו כלי־ההלם לקרב־המגע (החנית והחרב) וכלי־ההתגוננות לקרב־המגע (השריון האישי) — לא היו מטופחים בצבא זה עד כרי התאמה להתנגשות־מחץ.

סדר־מהלך־הקרב שהיה מקובל על הצבא הפרטי, ואשר נבע מהרכבו ומחישו, היה תמרון־רוכבים המרתק את האויב ע"י הטרדות בכלי־ידיה עד שעלה בידי חיל־הרגלים להציב בסיס־אש, המחפה את־כ, מצדו, על האויב המכריע של הפרשים.

הצבא הפרטי היתה, איפוא, דוגמה של גוף טקטי מאוזן, בעל תכונות הגנתיות ותוקפניות (הללו אמנם מוגבלות), ושל שילוב המכשירים (כרמות החילות — הפרשים והרגלים) המתאימים. חולשתו העיקרית היתה בכך, שכדי לפעול באופן תקין וזקוק היה לסוג־שטח מסוים להפעלת חיל התמרון המכריע — חיל־הפרשים שלו. חולשתה נוספת לו — היעדר כלים המתאימים באמת לקרב־מגע בגופי־צבא מאורגנים, והיעדר אימון לקראתו.

ב. הצבא היווני

הצבאות היווניים של אותה תקופה אף הם ניתנים ללימוד על רקע נתוני החברה והקרקע שיצרום. צבאות אלה הינם מכשירים של מדינות־ערים קטנות שב־הציה־האיוונית, מפוצלות, ללא רשות מדינית וכלכלית מרכזית. לפיכך היו צבאות אלה קיימים, בעצם, רק בזמן המלחמה. צבא מעין־זה היה בעל אופי מיליציוני מובהק. בזמן שלום לא היה זוכה אלא לאימון קיבוצי מצומצם למדי; אך יכולתו של הלוחם הבודד טופחה, יחסית, הודות למקום החשוב שתפס בתרבות היוונית־האיוונית־הגופנית, ולפחות בכמה מן המדינות — כתוצאה מתקופת־אימונים מרוכזת הניתנת עם ראשית גיל־האזרחות.

גם פניה־שטח של יוון, אשר שימשה שדה־מערכה לתגרות בלתי־פוסקות בין הערים השונות, הטביעו את חותמן על הצבא היווני. השטח ההררי, משוסע גיאיות ומישורים צרים, אינו מתאים לגידול סוסים ולא להפעלתם של גופי קנאלריה גדולים, הפעלה המצריכה תמרון ארוך־טוח על־פני מישורים נרחבים.

הרקע החברתי של הצבא היווני — צבא־מיליציה של אזרחים חופשיים, אך לא עשירים־מדי — מנע בעד שימוש בכלי־נשק המצריכים אימון ממושך־מדי, יסודי וקיבוצי, ובעד התפתחותה של טקטיקת־חילות־משולבים

(בין השאר יצוין כי הקשת — אשר כשלעצמה היתה עשויה לשמש כלי יעיל בתנאים הטופוגרפיים של הארץ — לא תפסה בתקופה זו מקום נכבד).

לפיכך היו המיליציות היווניות מצוידות בעיקר לקרב מגע: בחנית, עד 3 מטר אורכה, בחרב, בשריון לכל לוחם ולוחם ובמגן (שאגב, היה טוב מן המגן הפרטי). המבנה הטקטי המתאים לנשק זה ולאימון הקיבוצי הקצר־יחסית, הוא הפלנגה — גוש נושאי־חניתות, הערוך בעומק של 8 — 12 שורות; גוף בעל תכונות תוקפניות — כ־"אגרוף מסתער", והגנתיות — כ־"קיפור" של מגינים וחניתות. הגם שכוחו העיקרי היה ביציבותו, חסר היה עם זאת כושר תמרון למרחקים גדולים יותר, ואגפיו היו רגישים ביותר.

2. הרקע האופרטיבי

עשר שנים לאחר מסעם הראשון של הפרסים ליוון, שנסתיים בכשלונם במערכת מרתון, מחדשים הם את נסיונם להשתלט על יוון. לשם כך הם מרכיבים כוחות בעלי עדיפות־מספרית מוחלטת על־פני הצבאות היווניים. לפי הערכות שונות, מנה צבאם בין 60 אלף ל־180 אלף איש, והצי שלהם מנה לפי מספר הערכות כ־600 אניות; כן נעשו הכנות מוקדמות נרחבות — לוגיסטיות והנדסיות (ריכוז מחסני־אספקה, בניית גשרים על מיצרי־הדרדנל־ליים).

כיוון מסעם של הפרסים נקבע ביבשה, ונע מגליפולי של ימינו לסלוניקי של ימינו ומשם לאורך דרך־החוף המזרחית של יוון — לכיוון מרכז יוון ואתונה. תנועת הצי בים הקבילה לנו של הרגלים והפרשים ביבשה.

ניכר כי היה קיים שיתוף־פעולה הדוק בין כוחות הקרקע והצי. צבא־היבשה הלך וכבש בסיסים חדשים בשביל צי־המלחמה, ובהיבשה שימש הצי הבטחה־אגפית לצבא המתקדם (בפני הכוחות הימיים הניכרים של הים־נים). לצי היה תפקיד נוסף, חשוב עוד־יותר, כשמשו מכשיר לוגיסטי מרכזי לחיל־המשלוח כולו, אשר בגלל עצמתו לא יכול היה לספק את כל צרכיו מזירת־המלחמה; ואילו הצי איפשר את השימוש במחסני־נים שהוכנו מראש בחופים הסמוכים ביותר אשר תחת שלטון פרסי.

נסיונותיהם של היוונים היו מכוונים, במידה רבה, לניצול נקודות־התורפה האופרטיביות אשר נבעו מאותה

עמדה ספרטה ובני-בריתה שבפלופונס. הפעלת הכוחות, היבשתיים כימיים, היתה תלויה — במציאותה המדינית של יון — בהסכמתה, נטיותיה וענייניה של כל מדינה ומדינה.

לביצוע אותו נסיון ההגנה הניצבת, אשר הוצא לפועל, עמד לרשותו של המפקד — ליאונדיס, מלך ספרטה (כנר-אה, כתוצאה ממצבים וחשבונות מדיניים ואסטרטגיים שר-נים) — רק כוח מצומצם בן 6-7 אלפים איש בערך. כוח זה נתקבץ מן האיסטרטיות* המיליציוניות של מספר ערים יוניות, ורק 300 מאנשיו היו חזל ספרטני, מעולה באימונו וברוחו. לצבא-היבשה הפרטי היה, אפוא, במע"ד זה, יתרון מספרי כפול ומכופל על ידינו. כפי שכבר הוזכר היה הצד החזק של הצבא הפרטי בחילה-הרגלים ובחילה-הפרשים שלו, המצוידים בכלי-יריה (הגם שלאחר רון אין אפשרות-פעולה בשטח ההררי של מרכז יון). הצד החזק של הצבא היווני היה בכלי-הולם, לקרב-מגע.

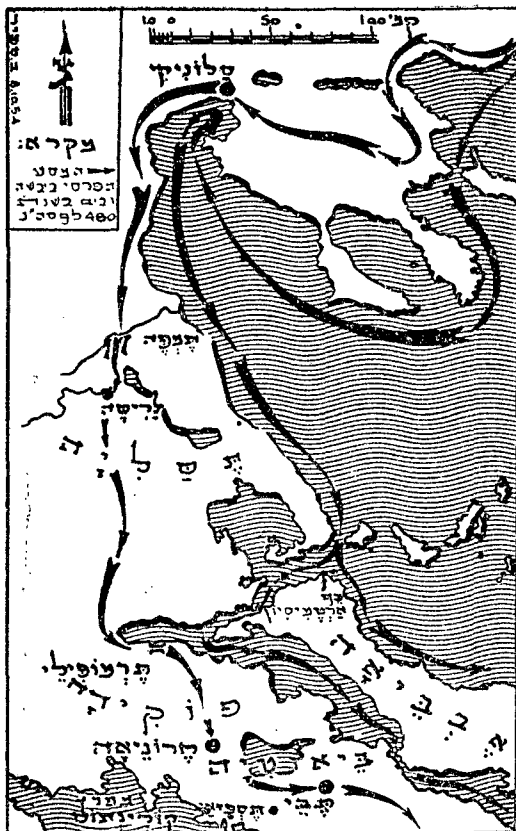
3. הקרקע

נראה כי הסיקור היווני שאף לכוון מערך התגוננות ניצב במקום אשר מבחינה טקטית יבטלו בו פני-השטח את יתרונות האויב, ויחפו על חולשותיו-שלו. בחירת המקום למערך ההגנה הושפעה, ודאי, ע"י שיקולים אופ-רטיביים וטקטיים כאחד. אחד מהם היה — המרחק מהמדי-כזים.

בפני היוונים עמדה להלכה הברירה לבחור בין שלוש המיצרים שדרכם עשוי היה לעבור ציר ההתקדמות הפר-טי, הצפוני שבהם — המיצר של תמפה — נוסה בפועל, אך געזב הן בשל עצמתם הבלתי-מספקת של הגייסות שניסו להגן עליו, והן בגלל האפשרות לאגפו דרך מיצרים אחרים מעבר מערב, לעבר פנים-היבשת. יש לשער כי השיקולים נגד בחירת המיצר הדרומי שבשלושה — מעבר-ההרים שליד חרונ'יאה — היו שנים: א) ההכרח להפקיר ללא-קרב חלק מיון המרכזית, דבר שעשוי היה לגרום לזעזועים מדיניים קשים לברית הרופפת של המ-דינות היוניות; ב) הצורך לדאוג לאבטחת שני אנפים, תחת האחד שבתרמופילי, תודות לכוח-היחסי של הצי היווני. לפיכך נפלה ההכרעה לטובת מיצר תרמופילי. עמדה זו לא זו בלבד שהתאימה מבחינה אופרטיבית (קשר-הגומלין שבינה לבין עמדות הצי בחוף הצפוני

הלות של כוחות-הקרקע הפרטיים בציים (אשר הוא שהיה גם את הקשר העיקרי בינם ובין בסיסם באסיה). לתכנית זו של היוונים היתה מגמה כפולה: האחת — לעצור את התקדמותו של צבא-היבשה הפרטי ע"י התגוננות ניצבת, בטרם יחדור הוא עד אל נקודות-המפתח האסטרטגיות של יון: באזוריה המרכזיים של יון — אתונה ותבי, וב-אזוריה הדרומיים — חציהאי פלופונס, אשר על-פני רובו חלשה ספרטה; והשניה — באותו-זמן-עצמו לתקוף בים, התקפה המכוונת לתכלית אופרטיבית — ניתוק ה,חבל הלוגיסטי" שבו תלוי היה צבא-היבשה הפרטי.

במסגרת זו טבעי היה שהמאמץ העיקרי יהיה בים, לטובתו של מאמץ זה היתה העובדה כי אחת המדינות העיקריות של יון — אתונה — הקדישה בשנים שלפני-כן את מרבית האמצעים שברשותה להגדלת צייה ולטרי-פוח. כן היו ציים ניכרים גם לכמה מדינות אחרות, מן המסחריות וה"ימיות" יותר, אשר לכוחות היבשה, בראש

זירת מעשי-שנת 480 לפנה"ס

* גייסות תקופה קדומה או פיאודאלית, מתושבי הארץ, הנקראים לנשק עם מלחמה. — המער.

של אֲבִיָּעָה) אלא שהיתה אף החזקה שבשלוש מבחינה טופוגרפית.

מיצר זה, שנמצא בין מפרץ־הים לבין מצוקי־ההרים המזדקרים מעליו, הצטיין בחזיתו הצרה, שרוחבה הגדול ביותר היה 500 מ' בלבד; בכמה מקומות לא עלה המרחק שבין ההרים לים על 20 מ'. מאידך־גיסא ארוך המיצר עד־מאוד — 5 ק"מ ומעלה.

הדרך העיקרית עברה, אמנם, בתוך המיצר, אולם היה קיים גם שביל — שעבר בערוץ הנהר אֶסּוּפּוּס, ועקף את המיצר כולו. פני ההרים מכוסים היו יער צפוף.

4. אפשרויות פתוחות לתוקף

משמצאו הפרסים את מיצר תרמופילי הפוש ע"י היונים, היה עליהם לבחור בין האפשרויות הפתוחות דלקמן:

א. התקפה חזיתית על המערך היוני, במקום הצר והתוק ביותר. בחירה באפשרות זו היה מונעת מן הפרסים פריסת הגייסות שלשותם, העדיפים במספרם. ועוד: התנאים הטופוגרפיים היו שוללים מהם אז את היכולת להשתמש שימוש תכליתי בכלי־ידיה, והיו מתאיבים לחימה פנים־אל־פנים בכלי־הלם בלבד.

ב. איגוף דרך השביל, המתחיל בערוץ האסופוס (לזו ידעו על קיומו), היה בו כדי לעקוף את החזית החזקה של העמדה היונית. לפעולה מעין־זו ודאי שהיה חיל־הרגלים הפרסי מוכשר, באשר בחלקו בא משטחים הרריים, ובאשר הרכסים־החולשים שבשטח היו מאפשרים הפעלה תכליתית של כלי־היריה שלו.

5. מצבם של המתגוננים

בין התכונות המאפיינות לחמה בשטח הררי מוצאים אנו כי, ברוב המקרים, היעדים האופרטיביים — צידי ההתקדמות (ובמקרה תרמופילי, דרך־החוף) — נמצאים בעמקים ובגיאיות; ואילו היעדים הסקטיים נמצאים בהרים החולשים עליהם, אשר בצדם.

אילו היה הפיקוד היוני רואה את הבעיה שלפניו לאור הכלל הנ"ל, כי אז היה מגיע, ודאי, למסקנה חשובה. הגזרה הצרה, החזקה ביותר, של מיצר תרמופילי, הינה רק למראית־עין, "השטח־החיוני־הסקטי" של עמדה זאת. לאמיתו של דבר השטח החיוני־מש הוא עורפו של המיצר — או ההרים המתנשאים לאורך אגפו המערבי — או שניהם יחד.

על־כּל־פנים היו שני גורמים מכבידים על היונים את

ההיערכות להתגוננות בעומק, להבטחת אנפם הארוך ועורפם. האחד — עצמתם המצומצמת; והשני — המגב־לות הטכניות־סקטיות של התקופה בכלל ושל הצבא היוני בפרט: היעדר נשק־יריה, אי־רגילות להילחם במבנה מפורז (המתאים לשטח הררי) וחוסר סדרי־קשר (המבטיחים את שליטת הפיקוד על יחידות מפורזות בשטח הררי).

6. הקרב

א. היערכות שני הצדדים

(1) ההיערכות הפרסית

בסמכם על עצמתם המספרית, ולנוכח חוסר התנגדות רצינית עד כה, הניחו הפרסים, תחילה, שהיונים יפנו גם את מיצר תרמופילי ללא קרב, כשם שנסוגו קודם מתמסר. בצפייה לכך התמהמהו ארבעה ימים.

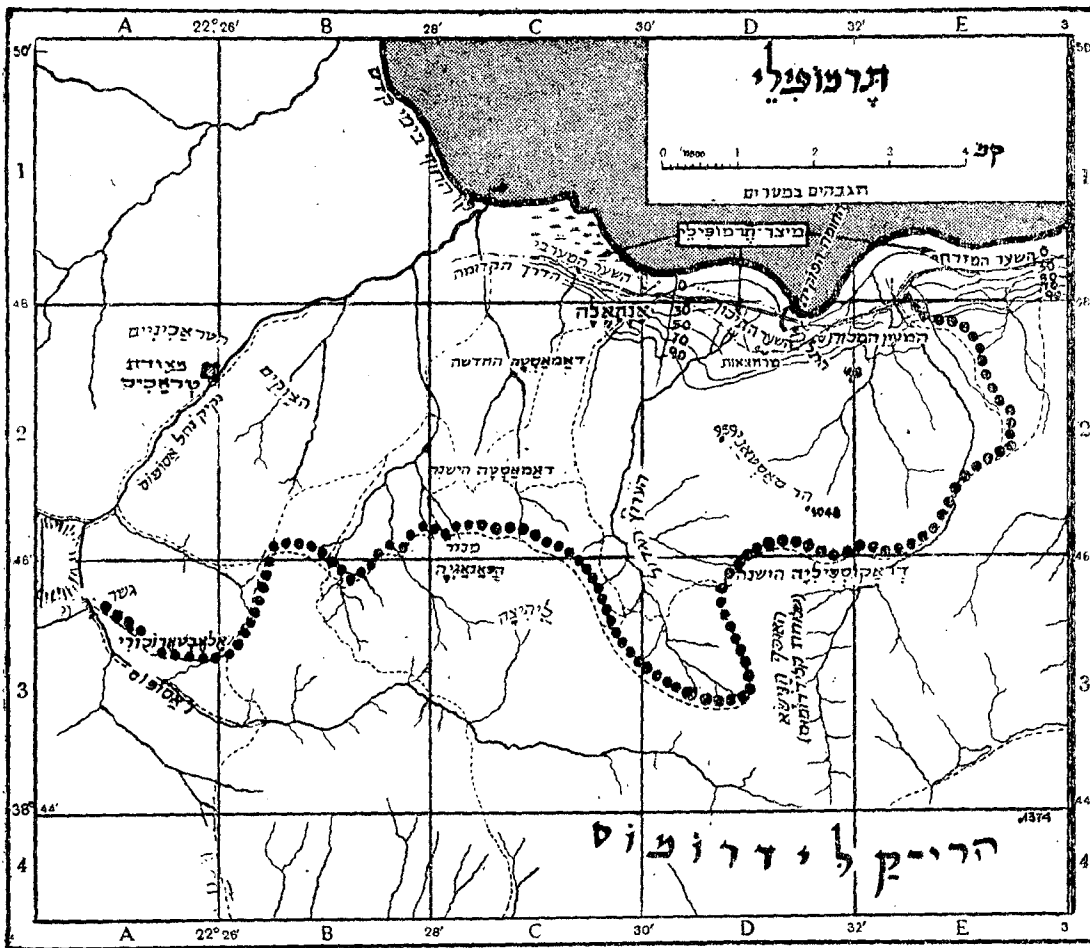
כאשר נתבררה תקותם, התחילו בהתקפה על החזית הצרה של מערך־ההתגוננות היוני; ומאחר שתנאי השטח לא איפשרו שימוש בחיל־הפרשים, ואף לא פריסה סקטית שיטתית של חיל־הרגלים, קיבץ הפיקוד הפרסי את גייסורו תיו להסתערות המונית, גל־אח־רגל.

(2) ההיערכות היונית

המפקד היוני סבר, כנראה, שהשטח־החיוני במערכו הוא המיצר עצמו. שכן פני־השטח שבו הבטיחו, כביכול, את היתרונות של חוסר־חשש מאיגוף, ושל מניעת הפרסים משימוש ביתרונם המספרי ע"י התפרסות רחבה — דהיינו, היתרונות של הבטחת־האגפים ה"אבטומטית" וה"מחלטת" ושל אילוף האויב להגיע לקרב פנים־אל־פנים, בנשק־קרב. בהתאם להערכת־מצב זו ערך המפקד היוני את כוחו. מערכו נקבע במקום הצר ביותר במיצר — המכונה ה"שער החם" או ה"שער התיכון". הוא חיזק את העמדות ע"י הקמת חומת סלעים על־יד ה"שער התיכון". את הכוח המעולה שלו — היחידה הספרטנית בת 300 האיש — הציב תחילה לפנים, כנראה לפני החומה. באותו מקום היה רוחב המיצר כ־20 מטרים. שם התכוון לבלום את התקפות האויב, ול"הזיז" את הדרג הבולם שלו ע"י החלפות מתוך 6000 האיש שעמדו לרשותו (מכלל הכוח הופרשה יחידה מבני שבט הפיקוס, אשר הוטקדה לשמור על המשלטים החולשים על מוצא שביל האסופוס. שהקיף את המיצר).

ב. שלב המנע

בארבעת ימי המתנתם סיירו הפרסים את מערך ההתגוננות היוני. המקורות ההיסטוריים מניחים מקום להשער, שהגלל בסחוגו המופרז של הפיקוד הפרסי בעצמתו, סוירה בימים אלה רק חזיתו של המערך. לפי סיבו

קו החוף שבמפה — כבתקופת המערכה (לפני 2500—2000 שנה). כיום הפך החלק של המפרץ המצלי שבמפה יבשה והים נסוג צפונה-מזרחה. בדרום נראים (ממערב למזרח) הרי קלידרומוס. בינם לרצועת הרים מנמיכים משהו, ובאמצעיתם השביל הנפתל (מסומן בנקודות) בו עקפו הפרסים את המערך היווני. רצועת החוף "לחוצה" בין מדרון תלול (ראה קו גובה!) לבין קו הים (הקדום!) מחנה הפרסים — בצפון-מערב המפה. "החומה הפוקית" היתה סוגרת מיצר תרומפילי ליד השער התיכון. דרומה-מזרחה לחומה — "התל" המוארך בו קושרים את עמידת בני-ספרטה האחרונה.

ג. שלב הבלימה

במשך יומיים ניהלו הפרסים הסתערויות חזיתיות, בהן באה לידי ביטוי מלא עדיפותם של הפלנגה המסור-ריגת', ושל איכות אנשי-הצבא היוונים, על-פני החימוש הפרסי שלא התאים לקרב-מגע, ועל-פני איכותו הירודה של חיל-היריב, כפי שמגדירו הרודוטוס: "לפרסים היו המון חיילים, אבל מעט לוחמים". גל אחר, גל של הפרסים, נשבר ע"י מכות-הנגד היוניות. פעמים מספר במשך קר-בות היומיים האלה ביצעו היוונים תמרון מסוג שהינו מקובל בקרב-התגוננות עד היום, והוא: נסיגה לשם

של השטח היה בידי הפרסים, בהתקרבתם, לראות רק אותו חלק של הגייסות שנמצא לפני החומה, ואילו רובו של הכוח, שהיה מוסתר מאחריה, לא נתגלה להם. העצמה הדלה של היוונים שנראו לעיניהם, חיזקה, ודאי, את הפיקוד הפרסי בהחלטתו, שהתקפה חזיתית תצלילה בנקל. כנראה לא נערך סיור של השטח ההררי בו עבר השביל העוקף את המיצר.

הפרסים לא גילו, איפוא, את מקום-התורפה של המערך, טעו בדבר עצמתו של המתגונן — ובתנאים אלה החליטו על תכנית התקפתם.

משיכת האויב עד אל טוח של מכה-
נגדית מוכנה-מראש (מארב).

ד. הפתגנות התוקפת לעורף המערך

לאחר שתוך היומיים הראשונים לקרבות סבלו הפר-
סיים אבידות רבות מאוד, החליט פיקודם לשנות את דרך
ההתקפה.

מקורות היסטוריים מוסרים על בוגד יוגי אשר הצביע
לפרסים על השביל העובר בהרים ויוצא לעורף היוגים.
אכן, אין זה מן הנמנע כי סיפור זה בגדר אגדה היגו —
וכי הפרסים, אחר כשלונותיהם הראשונים, החלו עורכים
סיוורים נוספים, והמצמצם גילו את השביל. הגם שאין
זה מן הנמנע כי גם במקרה זה, השתמשו הם במורה-
דרך יוגי מבני-הסביבה.

מכל מקום, לאחר גילוי השביל החליט הפיקוד הפרסי
לשגר כוחות אשר יעקפו את המיצר במסע-לילה, יגיעו
לעורף היוגים, ועם בוקר יפעלו בתיאום עם ההתקפה
שתתחדש מן החזית.

משימה זו הוטלה על חיל-רגלים פרסי מעולה —
הגוארדיה של המלך — העוצבה אשר כונתה „רכבת
בני-האלמות“. בחיפוי החשיכה עברו את השטח הקשה
ביותר, המכוסה צמחיה, מבלי שנתקלו במשמר-חוץ או
בתצפית כלשהי, ועלו אל פני הרכס, במקום בו ניתנה
להם אפשרות כלשהי להתפרס. עם דמדומי-בוקר הפתיעו
את הפלגה בת אלף הפוקים, המופקדת על חסימת השביל.
הללו, כמסופר, חשו לראשונה בפרסים המתקרבים בשל
הרשרוש שנוצר ע"י העלנה היבשה שבחורשות דרכן
עברו. חשרות חצים ניתכו על היוגים, שלא היה
בדם נשקירי מתאים כדי להשיב על כך. על-כן הוכרחו
לסגת מעמדות החסימה שלהם שעל השביל, אל פסגה
של גבעה שכנה. בהמשך הקרב רותקו שם, כנראה, ע"י
מקצת מהכוחות הפרסיים — על-כל-פנים ברור ששוב לא
יכלו לקחת חלק פעיל בקרב — בעוד שעיקר העוצבה
הפרסית התקדם והחל יורד אל המיצר, לאותו חלק שהיה
בעורפו של המערך-העיקרי היוגי.

עוד בטרם הגיעו, נודע למפקד היוגי, ליאונידס, מפי
עריקים שנפלו אליו מהמחנה הפרסי, כי הפרסים מבצעים
מסע-עקיפה דרך הגבעות. לבסוף, עם שחר, גלשו צופים
מן הרכס ובישרו אף הם את בוא הפרסים.

ה. התמוטטות המערך

לפי המסורת, משקיבל ידיעה זו, פקד ליאונידס על
רוב צבאו לסגת, ואילו הוא-עצמו עם מיעוטו של הצבא —
שכלל את הספרטנים — נשארו במקום, ספק כדי להבטיח
את הנסיגה וספק כדי „להציל את כבודם“. אולם נתוני
השטח והמצב הטקטי, כניתן ללמוד מהמקורות, מרמזים
לתמונה אחרת.

למעשה יכלו היוגים להמשיך בקרב ההתגוננות ואף
נותרו להם סיכויים להצלחה. עמדתם בהזית המיצר היתה
כמעט בלתי-הדירה וניתנה להחזקה בכוחות מצומצמים;
ואין זה מן-הנמנע כי עדיין יכלו היוגים אף לחסום בפני
הכוחות הפרסיים המאגפים את הדרך היורדת מן ההרים
לתוך המיצר גופו. יתכן, אפוא, כי זאת היתה, אמנם,
תכניתו של ליאונידס, וכי הוא הטיל על חלק מכוחותיו
את משימת החסימה, למול העוצבה הפרסית המאגפת.
אולם, כאן ניתן לראות את תוצאות השפעתה של הופעת
האויב במפתיע, בעורף, על רוחו של כוח מתגונן, כאשר
זה אינו מאורגן לכך מראש. האיום בכיתור, אף שטרם
הפך למציאות, גרם להתמוטטות הנפשית של רוב הצבא
היוגי — ואפשר להניח כי משמעתו היתה רופפת בלא-
הכי, בהיותו מורכב מיחידות הערים השונות, כלאחת
תחת פיקודה הנפרד, שהיה בעל נטיות גפרדות משלו,
שלעתים אף היו מנגודות זרלזו.

אכן, יש מקום גם להנחה שתיאורו של הרודוטוס לשני
השבלים האחרונים של המערכה בא יותר לפאר את האי-
מץ של ליאונידס וחבריו מאשר לתת תמונה של המהלכים
הטקטיים המציאותיים. ניתן לשער, אפוא, כי במציאות
נסוג רובו של הצבא היוגי תחת איום הכיתור, וליאונידס
הושאר לבדו, עם היחידה הספרטנית.

ו. שלב היסול המגינים

לבסוף, מתוסר כל תקוה להצלחה, החליט ליאונידס
לפתוח לגרום לאויב אבידות מרובות ככל האפשר. הוא
הקדים את הסתערות הצבא הפרסי מעבר החזית ע"י מכת-
שיבוש אל תוך מערך האויב, ואח"כ נסוג — תוך-כדי
מכת-נגד שמגמתן השהייה — עד למקום הצל ביותר
במיצר, אחרי החומה. שם, מוקפים מכל צד, נפלו אלק
הלוחמים היוגיים*.)

(*) שלוש מאות הספרטנים ו-700 בני-תספאי (בביאוטיה)
שהתנדבו להישאר אהו.

א. חזיונות המותניים בתקופה

(1) במערכת-תרמופילי בולטת תופעה אשר לפי מושגי תקופתנו הגנה יוצאת-דופן: היעדרם המוחלט של כלי-ידיה ביד המתגונן. מטבע הדברים נודעת לדבר זה השפעה מיוחדת בשטח הררי, ובמיוחד באותו שלב של המערכה, בו היה סוגי-נשק כזה מאפשר פעולת השהייה ממושכת.

(2) חזיון אופייני שני, שיש לראותו כנובע מן ההגבלות הטכניות של הזמן (אך גם מן המציאות המדינית של יוון): היעדר שליטה תכליתית של הפיקוד היווני על כוחותיו, וכן חלוקה בלתי חסכונית של כוחות אלה. לפי המחשבה הטקטית המקובלת כיום ניתן היה לחלק את הצבא היווני לשני דרגים-חוסמים — בחזית ובעומק — ולעתודה מרכזית, אשר תופעל בהתאם לצורך, לצד זה או זה.

אולם, אל לנו לשכוח שבימים ההם פעל המפקד רק לפי התצפית האישית הישירה שלו, ובאמצעות השפעתו האישית הבלתי-אמצעית, ולכן לא יכול היה לשלוט בהיגיון במערך שהשתרע על כ־10 ק"מ — ומה גם שלא היה קיים בתקופה הזאת פיקוד-משנה מודרג, מאומן וממושם. התפתחותו המרעטת של גורם זה, וכן מיעוטם של סידורי קשר, הם בין הסיבות לחוסר-גמישותו של המערך, לחלוקת-הכוחות הלקויה של היוונים ולהיעדרו של אותו תמרון, אשר הוא בלבד עשוי לשמש מענה-של-ממש, המתואם לכל מצב, למשבר-הקרב, משיגי.

ב. נקודות-לקח קבועות

(1) מעבר לכל הגבלות התקופה, מבליט קרב זה את המקום החשוב אשר תלושת קביעת השטח החיוני בהערכת-המצב של המפקד בקרב-הגנה. כשטח חיוני הגדרנו כבר אותם העצמים במערך התגונני-נות, אשר הפסדם עושה לבלתי-אפשרי את ביצוע המשימה אשר הוטלה על המערך כולו. המפקד היווני טעה בהערכתו של נקודה חשובה זאת. הוא לא שילב לאחור מעיקרי ההגנה הטקטית בשטח הררי, הוא: שהיעד האופרטיבי נמצא בגיא ובעמק — ואילו היעדים הטקטיים נמצאים לרוב בהרים (החולשים על אותה יעד אופרטיבי*).

(* מבחינת גוף-הצבא המחזיק בשטח אפשר לראות את הגיא או את העמק כנושא ההגנה ואת ההר או הגבעה כשטח החיוני להגנה על הנושא. — המערך.

(2) מערכת תרמופילי משמשת דוגמה מאלפת למשענותם של שני עקרונות בהגנה ברמה הטקטית: העומק — וההיקפיות. מערכה זו מראה כי יציבותו של מערך היא כיצויבות כל עומקו — וכי מערך החזק רק כלפי כיוונה הבולט ביותר. תר של התקרבות האויב, ואינו מוגן בפני אפשרות של איומו — הריהו חלש ביסודו. דבר זה נהיר „מאליו“, לגבי תכסיסי התגוננות בשטח מישורי, כשהאיומו ע"י כוחות ניידים מאיים מכל עבר, אולם לא פחות הכרחית השמירה על עקרונות אלה בשטח הררי, כשאיגופו של מערך שהינו בלתי-יחיד, כביכול, מבחינה טופוגרפית, ניתן להתבצע ע"י הסתגנות של רגלים המוצאים להם חיפוי בפני-השטח או בתנאי-לילה. אמת, זאת הוכחה פעמים רבות אף במלחמת-העולם השנייה, ובעבר הקרוב ביותר — במלחמת קוריאה.

(3) משלבו האחרונים של קרב תרמופילי ניתן ללמוד כי עמדת-הגנה, אשר התוקף עשוי לרתקה ולעבור על פניה, איננה בגדר עמדת-הגנה כלל. מאותם הימים ועד היום הזה נבחן ערכו של כל מוצב בכך, שהמקום בו הוקם יהיה בעל תכונות כאלה — ושהיחידה הנמצאת בו תפעל באופן כזה — שהתוקף לא יעז להשאיר אותו באגפו או בעורפו ולצעוד קדימה.

(4) לקח נוסף, אשר אשר מאז פעמים אין ספור: ההתקפה מן העורף היא גדול המבחנים הנפשיים של המתגונן: רבים הם המקרים בהם חמורה השפעתה הממשית פחות מהשפעתה הפסיכולוגית.

לעומת נקודות הלקח השליליות האלה יש לציין שתי נקודות חיוביות, הן:

(5) בשלב הבלימה (במיוחד — בשטח הררי) רב ערכה של התנהגות תוקפנית, המתבטאת במכות-נגד קצרות ותכופות. ערך זה אינו נובע מאופי החימוש של התקופה הזאת או ממגבלותיו, ותוקפו עמו גם בימינו אנו.

(6) נקודה אחרת הראויה לתשומת לב היא סוג התמרון בהתגוננות, שהשתמשו בו היוונים בתרמופילי: הנסיגה לשם משיכת האויב לתוך טוחה של מכת-נגד מתוכננת.

דוגמה שניה: מערכת אלזיה

לגינר רומאי

לוחמים גליים

ה"מגן" לעזרת ה"חרב" — הגנה טקטית לצורך הכרעה אופרטיבית

1. הכוחות המתמודדים

בעלייתה של ממלכת רומי למעלה מעצמה שלטת בעולם העתיק בולטות שתי שרשרות של מסעיי-מלחמה, ההופפות-חלקית זוראתיו, והן שהיוו שלבים מכריעים בעליה זו שתי השרשרות הן:

הראשונה סימנה את תהליך התגברותה של רומי על מתחיה — קרתגו ומדינות הדיאדוכים — במאת השנים שמ"מ 264 ועד ל"פסגה" 168 לפסה"נ; והשניה היתה את תהליך כיבוש ה"מושבות" העיקריות של הקיסרות, החל מסוף המאה ה' לפסה"נ — תהליך אשר הגיע לשיא השיגיו בעיקר עם כיבושה של גליה (צדפת התיכונה, הדרום-מערבית והצפונית, בלגיה ומערב שביצירה של ימינו) בשנים 58—51 לפסה"נ.

המסעות אשר הביאו להטלת השלטון הרומאי על צרפת דהיום דומים באופיים במידה לא מעטה למלחמה קולוניאלית בתקופה החדשה.

דבר זה בולט מתוך השוני החברתי היסודי של הכוחות המתמודדים. בצד אחד ניצבת המכונה הצבאית של מעצמה אדירה, מבוססת על מסחר, תעשייה, ועבודת עבדים המונית, מכונה אשר השתכללה תוך-כדי מלחמות קודמות ממושכות, הגיעה עד, היא השכלול ושולטת בכל האמצעים הטכניים המפותחים של התקופה. מול מכונה זאת ניצב מספר רב של שבטים גליים בעלי משטר שבטי-חברתי פרימיטיבי למדי, מעורב חזיונות פיאודליים ופטריארכליים, מהוסרי הנהגה מדינית וצבאית מרכזית.

שוני זה שבין שני המחנות התבטא במבנה-הכוחות, בתכונותיהם הטקטיות, באורח הפיקוד ובדרכי-הלהימה שלהם.

הצבא הרומאי היה כבר באותה תקופה, למעשה, צבא מקצועי, המורכב מגרעין חזק של יחידות רומאיות שאנשיהן חיילי שירות-קבע ממושך, מאומנים וממושמעים, ופיקודיהם שבהן מנוסה — כשסביב גרעין זה מתרכזות יחידות-עזר מבני שבטים ועממים שונים.

כוחו העיקרי של הצבא הרומאי —

חיל-הרגלים, מאורגן במבנה טקטי גמיש, בנוי במחלקות, פלוגות, גדודים (צנטוריות, מניפולים, קוהורטות) ו"חטיבות מגוברות" או "דיביזיות קטנות" — הלגינות. לרשותו של חיל זה עמד נשק-ירי, אשר מכמה בחינות עלה במספרו ובטווחו על זה המקובל בצבאות התקופה העתיקה. על נשקם של צבאות מדינות-התרבות (היוניות, הדיאדוכיות ואלו של כנעני-קרתגו) עלה הוא (בשנים: א) בהכללתו האורגנית של נשק-הטלה אף בחימושו של החייל הרגלי ה"כבד", הלוחם במערכה סדורה; (ב) בשילוב מתמיד יותר, רחב יותר ומסודר יותר של "לחי ירי", "ארטילריים" (מופעלי-צות) אף בנושי צבא-השדה. על נשקן של איסטרטיות ברבריות עלה הוא גם בנקודה הראשונה מאלה שהוזכרו לעיל, וגם בעצם מצד אותם של כלירי כה ארוכי-טווח ואדיר-עצמה. לפי מושגי התקופה, ככל קרבו-שדה היה בא לידי ביטוי הראשון מהיתרונות ה"גל שנתגלם ב"פילוס" — רומחה ההטלה, הפתות-כבד (שנים לכל לגיונר) ששימש להטלה לפני קרב-חרבות וטנחו המקובל היה כ-30 מטר.

הקשת והקלע היו נשקו של חיל-הרגלים הקל. הנשק המסייע — (בליסטראות, קטפולטות, סקורפיו-נים ואונגארים) — על-אף הדמיון העקרוני שבמבנה הכלים שנועדו לירי חצים או להטלת אבנים — התחלק במציאות לכלי-מצור מזה ולכלי-שדה מזה, השונים בגודל קליעיהם ובמשקלם, וכן בטוחם. טוחם של הכבדים שבכלי-מצור אפשר שהיה מגיע ל-400—500 מטר. מכלול זה של אמצעי-ירי גרם לכך, שבאורחי הקרב של הרומאים תפש גורם ה"אש" מקום בצד גורמי ההלם והתפרוץ; הגם שאלה האחרונים, בשל טוחם הקצר של כללי-היריה וכוח הפגיעה המוגבל שלהם, הוסיפו להיות, גם אנלי הרומאים, המכריעים בהתקפה ובהגנה גם יחד. לעומת זאת רגילותו וכוחו של חיל-הרגלים הרומאי להקים ביצורי-שדה במהירות רבה, והעזרה שניתנה לו ע"י קיום חיל-הנדסה בעל יכולת טכנית רבה — חיפוי אמנם על החולשות הטכניות של כללי-היריה והגדילו את יעילותם, ובמיוחד בקרב התגוננות.

חיל-הרגלים, בעזרת הנשק המסייע שלו, וחיל-ההנדסה — הם שהיו את המשענת היציבה למכשיר התמרון — חיל-פרשים — אשר כשלעצמו היה פחות יעיל, היה מורכב, על-פירוב, מבני עמית-התלות של רומי.

ברור שמכונה טקטית משוכללת זאת, פרי הנסיון של המלחמות הקודמות ושל העמל של בוני צבא כמו סקיפיו ומריוס, היתה זקוקה למכונה לוגיסטית לא פחות משוכללת של מערכת מחסנים, שדרות-הספקה וכדומה. לעומת זאת היה הצבא הגלי איסטרטיית שבטים חסרת מסגרת ארגונית קבועה בזמן שלום.

באותה תקופה לא שרדה, אמנם, אותה התהום — מבחינה טכנית ומבחינה טיב הנשק — בין צבא "ילידים" לבין צבאה של מעצמה גדולה, כבימינו אלה. למעשה חימוש הגלים, באותם סוגים שהיו מצויים גם אצלם (בראש-וראשונה, נשק ההלם), לא נפל ודאי בהרבה מזה של הרומאים. אבל הם חסרו מבנה-טקטי, אימון-טקטי וארגון לוגיסטי.

הגלים, כמו כל צבאות ה"ילידים" עד ימינו אלה, הצטיינו במבצעי מלחמה-זעירה; אולם בהתנגשות ישירה הם סמכו בעיקר על עדיפותם המספרית, כשמערך-הקרב שלהם מתבטא בפלגנות עמוקות של חיל-הרגלים וגושי חיל-פרשים — ושיתוף הפעולה בין אלה ואלה היה רופף ביותר.

אחד מאוהם יתרוגות של הגלים (שהיו מיוחדים לתקופה בה אנו עוסקים), היו עריהם המבוזרות. הללו הוקמו בדרך-כלל בעמדות טופוגרפיות חזקות מאוד, שהיו מעמידות בעיות קשות אפילו בפני הצבא הרומאי — כי יכולתו בארטילריה מבקיעת-חומות היתה בכ"ז מוגבלת למדי.

2. הרקע האופרטיבי

(1) על הצבא הרומאי בכיבוש גליה פיקד, כידוע, אחד המצביאים הגדולים שבאותה תקופה — ובכל התקופות — יוליוס קיסר.

במשך 6 שנות מסעות נגד השבטים השונים של ארץ זאת, למד מצביא זה את ההולשות האופייניות ליריביו, ובהתאם להן פיתח שיטות אופרטיביות וטקטיות מסוימות. השיטה האופרטיבית התבטאה בניצול אי-היציבות הארגונית והלוגיסטית של השבטים הגללים, ונתבססה על אי-יכולתם לקיים ריכוז-כוחות גדול בשדה לזמן ממושך.

השיטה הטקטית נתכונה לבטל את העדיפות המספרית של הגלים ולסכל את התקפותיהם ההמוניות — ומצד שני לנצל ניצול מלא את יתרוגות הצבא הרומאי באשר לארגון,

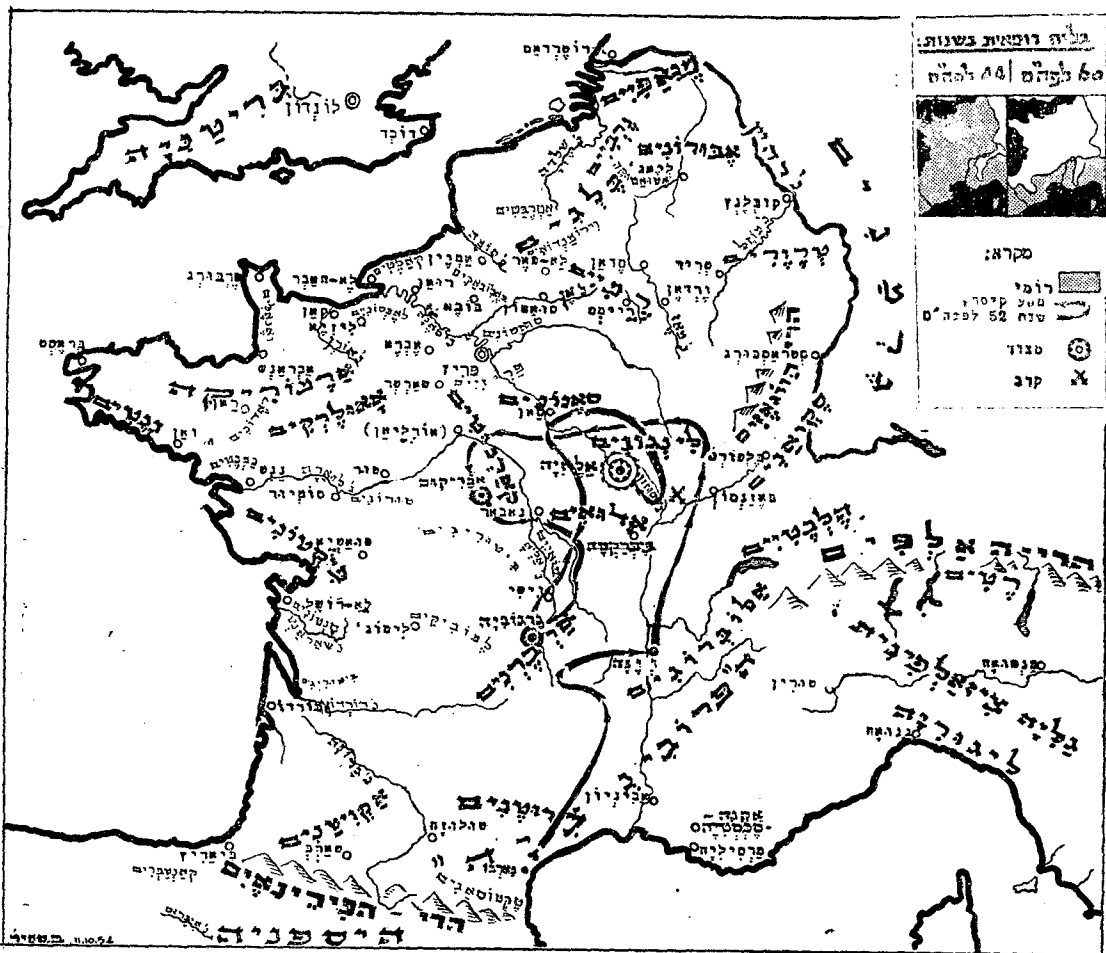
לאימון ולאורח-החיה מפותחים. שיטה זאת — אשר שימשה בהצלחה כבר לפני-כן מצביאים רומאים נגד שבטים פראיים — התבטאה בשימוש בדפנסיבה הטקטית כדי להשיג מגמה אופרטיבית אופנת-סיבית: דהיינו, תפיסת מערך התגוננות מבוצר וגידוי האויב להקפו, כדי להכריעו בהתקפת-נגד מתוכננת.

אולם בשנה השביעית של המלחמה עם הגלים, היא שנת 52 לפסה"ג, כאשר מלאכת הכיבוש נראתה כבר מושלמת, עמד קיסר לפתע לפני מצב חדש לגמרי: התקוממות כללית של כל השבטים, זו הפעם הראשונה, תחת הנהגה מרכזית של מפקד אחד, ורצינגטוריקס — מפקד אשר אף הוא היה בעל כושר-ניתוח באשר ליתרוןנות ולמגרעות של צבא-רשלו ושל צבא-היריב; וכן היה מוכשר — על-סמך ניתוח זה — לפתח אף מצידו שיטות אופרטיביות וטקטיות יעילות.

(2) מגמתו האסטרטגית של ורצינגטוריקס לא היתה הכרעה מהירה של הכובש הרומי, אלא התשתות ההדרגתיות. למימוש מגמה זאת הוא בחר בשיטה האופרטיבית של הגנה תמרונית: הימנעות מהתנגשות ישירה בצבא הרומאי בשדה, ולעומת זאת לחץ על מקום תורפתו — הצירים הלוגיסטיים הא-רוכים שלו, מחסניו ושדרות הספקה שלו. שיטה אופרטיבית זאת התפרטה לפעולות הטקטיות הבאות: "צירת", "ארמה חרוכה" סביב הגייסות הרומאיים, השרדה ע"י כוחות פרשים גידיים — ולבסוף שאף, כנראה, המפקד הגלי (או שתפיסתו הכרוכה בכך התפתחה תוך כדי מהלך היאבקותו בקיסר) למשוך את הרומאים להטלת מצור על הערים הגליות הבצורות. ואזי — שעה שהמחנה הרומאי מרותק בפעולה כזו — ליצור לגביו מצב של "סדן ופסיש" — להכניס את התוקף בין העיר-המתגוננת מצד אחד לבין כוח המטרד ומנתק את דרכי ההספקה שלו מצד שני.

במשך החורף והאביב של שנת 52 לפסה"ג זכו תכנין-תיו ושיטותיו של ורצינגטוריקס להצלחות מסוימות. החשובה שבהן היתה כשלונו של קיסר לפני העיר הבצורה גרגוויקה (קלרמון דהיום), ממנה נאלץ לסגת לאחור היפשל הסתערותו ולאחר שאיום ההטרדות מנכו נעשה גדול מדי, כשהמרד הכללי התלקח עתה ביתר שאת.

הצלחה זאת שטפה כמעט כליל את שלטון רומי בגליה. קיסר עצמו ערך תחילה מסע צפונה, אל האזור שממורת-לפריס של היום — מקום בו צירף אליו את גוף-הצבא הרומאי האחר שחנה שם, אשר לא רצה להפקירו — ואחר זאת החל במסע נסיגה ממרכזה של גליה לעבר הדרום, כדי להתקרב אל הבסיס האופרטיבי העיקרי שלו. "הפרובינציה" (היא "גליה הנרבונית", המשתרעת לכל

מסעות קיסר בשנת 52 לפנה"ס (מצאתו ממערב ה"פרובינציה" הרומאית ועד לסיים: הקרב על נהר סוזון, מצור אלזיה והמערכה הגדולה). שמות השבטים הגלילים נתונים במפה בשני גדלים שונים של אותיות לפי קשיבותם. חלק משמות הערים — ככנויים ליום ביחוד במקרים כשהשם שומר את שם השבט הקדום (פריס — בירת הפריסיים ולא כשמה אז לוטציה).

שלפנייכן, וניסה להשיג הכרעה במכה אחת ע"י התקפת פתע על שדרת-המסע הרומאית. במקרה של הצלחה היה מונע מקיסר את המשך מסעו דרומה, ומסכל ע"י כך את חידוש קשריו עם בטיסו האופרטיבי. ההתנגשות אירעה ע"י הנגר סוזון, בקרבת דיוזון של היום. חיל-הצבא הגלי הוכה הפעם — כפי שאיה רגיל כלאימת שנפגשו בקרב פניס-אלפנים בשדה הפתוח — ע"י דרכי הלחימה, הארגון והמשמעת העדיפים של הרומאים. צחה בא תורם של הגלים לבצע נסיגה-מאוונס, וכוחותיו

חופה היסתיכוני של צרפת דהיום, ואשר היתה שייכת לרומי מזה כמה דורות). מחנה-הצבא של ורצינגטוריקס, שהיה בעל עדיפות מספרית ניכרת על הרומאים, חנה סמוך לנתיב-הזנסינה של הרומאים. יתכן כי עתה האמין ורצינגטוריקס אמונה מופרנת בעדיפותו המספרית; ודאי שהיה מעודד מהצלחותיו הקודמות; אפשר גם שהיה נתון ללחצם של ראשי השבטים שלא הבינו את פשר אסטרטגית-ההתשה וההגנה האופרטיבית. מכל-מקום, סטה עתה המצביא הגלי מנוהגו

של ורצינגטוריקס ביקשו מקלט בעיר הבצורה אלזיה. למחרת הקרב הצליח קיסר לסגור בעיר זו את המצביא הגלי עם כמה רבבות גלים (ולפי מקורות היסטוריים שונים — 80.000). ע"י מהלך בלתי מוצלח אחד השתנה איפוא המצב האופרטיבי מן הקצה אל הקצה. בכת-אחת נתבטלו ההישגים של הגלים במשך מחצית השנה שלפני-כן. כל עוד נקטו הגנה אופרטיבית היתה יזמת יריבם כבולה במידה מסויי-מת; אולם משניסו התקפה ישירה עליו — נתאפשר לו ליטול שוב את היזמה לידי. פרדוכס הוא: דוקא בנסותם למנוע מן הרומאים את חידוש המגע עם בסיסם האופרטיבי ו להבטיח את ההכרעה לטובתם — הקלו הגלים על פתיחת עורק התנועה שנתכוננו לחסמו, ונתנו לרומאים את האפשרות לסיים את כל המלחמה במכה ניצחת אחת.

3. הקרקע

העיר אלזיה נמצאת על רמה מבודדת, הנישאת לגובה של 160 מ' לערך מעל פני הסביבה, שאורכה 1.5 ק"מ ורוחבה משהו פחות מק"מ אחד. מדרונות הרמה נשתפצו מתונות, אולם בין הרמה העילית למדרונות היו חומות סלעים-שסועים מודקפות בגובה של 15-20 מטר. קור ההיקף של בסיס הגבעה היה כ"מ 10 ק"מ. מידת תלילותם של מדרונות הרמה לא איפשרה הסתערות בנקל. שני נחלים, על בקעותיהם, מצפון גבעת העיר ומדרומה, הבלי-טוה עוד יותר. ממזרה, בין שתי בקעות הנחלים המקביר-לות, מתחברת גבעת העיר ע"י מעיך-אוכף עם הרמות של הר פאואנאל. מדרום, מעבר לבקעת-הנחל — שלוש הבלי-טות של הר-פלזביני. מצפון-מערב לעיר, מעבר לבקעת הנחל האחרת — ההר ראאה. בסמוך אל חומת העיר ממזרה הקימו הגלים — שלא די היה להם במקום אשר בתוכה — מחנה-מבצר ובעל סוללה וחפיר.

4. האפשרויות שהיו פתוחות בפני התוקף

לפני הפיקוד הרומאי עמדו האפשרויות הבאות: להתגבר על אלזיה במהירות, או — לנסות להכריע את המבצר בנושק האיטי של הרעב. נוכח טיב פני-הקרקע היה ברור לפיקוד הרומאי שכמעט מן-הנמנע יהיה להשתמש בתכסיסים שהיו מקר-בלים באותה תקופה בשביל להתגבר על מבצר במהירות: התקפת "צניחה" (הקמת חומה מקבילה, צריחים או מג-דלים געים, שמהם אפשר "לצנוח" על חומת מבצר) או התקפת "הבקעה" (שבירת החומה ע"י מכונות מיוחדות המיועדות לכך). נוכח מגבלות טכניות אלה היתה הסתערות ישירה גורמת לאבדות רבות וסיכוייה היה מפוקפק; וכדי לבצעה

בתנאים טכניים נוחים היה צורך בביצוע עבודות-הכנה גדולות ביותר (מסוג "ישור" פני בקעות וגבעות), דבר שהיה גוזל חדשים אף הוא.

מאידך גיסא, הרעבתו של חיל-המצב הגלי באלזיה אף היא היתה דורשת זמן, ובמשך זמן זה ניתן היה לשער שיופיע בעורף הרומאים צבא מחלץ גלי. במקרה זה היו הרומאים עתידים להימצא ב"סד" בין שני כוחות — שכל אחד מהם שוה, או אף עדיף במספרו — ואשר שניהם ילחמו ודאי בכל תנופת היאוש.

ג. המפקד הרומי, קיסר, בחר בכל-זאת בדרך השניה. ע"י הימנעות מהסתערות ישירה הוא שלל מן המתגונן הגלי את האפשרות להפעיל כלפיו את הערך הבולט של הקרקע ושל הביצורים — שלל ממנו את ההזדמנות להתיש את הכוח הרומאי לקראת בוא הצבא הגלי המחלץ.

קיסר בחר בדרך הסיכון המחושב. הוא בחר באורח-פעולה המוליך אותו לקראת מצב בו יהיה עליו לפגוש צבא חילוץ כזה — ובו בזמן גם את חיל-המצב הגלי שבאלזיה, שעה שיגיע לקראתו מן העיר, אלא שאת שנים אלה נתכון לפגוש בהימצאו במערך התגוננות מוכן מראש.

נמצא, איפוא, כי התוקף — אשר נהנה אותה שעה מחופש הפעולה והיזמה שהיתה בידיו — ניסה להשיג את מטרותיו האסטרטגיות האופנסיות ה"חוביות" ע"י האמצעי ה"נגטיבי" של הגנה טקטית.

5. האפשרויות שהיו פתוחות בפני המת-גונן

להלכה עמדו בפני הפיקוד הגלי האפשרויות הבאות: לפרוץ את טבעת המצור הרומאית בטרם תיסגר, או — לעבור להגנה בעיר אלזיה, ובעת ובעונה אחת לארגן כוח מחלץ בעורף האויב כדי ליצור שוב מערכה של "פטיש וסדן" כבדוגמת גרגוויה.

ורצינגטוריקס החליט לנקוט את הדרך השניה — כנראה משום שלא הרגיש עצמו מסוגל להתמודד עם הרומאים פעם נוספת בקרב פנים-אל-פנים מבלי שתהיה לו עדיפות מספרית מכרעת.

לפיכך שיגר מן העיר הנצורה את חיל-הפרשים שלה, כדי שיהיה את גרעין הכוחות אשר נועדו ליצור את ה"פטיש" (שיגורם גם האריך את פרק-הזמן בו עשוי היה המון המצוי להספיק לצבא שבעיר). עם זאת השאיר במבצר את מרבית גייסותיו, ודאי מתוך כוונה להפעילם באורח תוקפני לכשתבוא השעה היעודה.

ב. ביצועה של תכנית זו, אשר כנראה לה נתכון

של חיל-המצב המתמוטט שבאלוהיה — ולשמך אנוסים היו (הם, הצד המתגונן מבחינה אופרטיבית) לבחור בהת-קפה טקטית, בתנאים הגרועים ביותר לגביהם, כלפי אויב אשר ציפה לכך והערוך לקראתם.

כך, בשלב המכריע והאחרון של המע-רכה על אלוהיה, התהפכו כביכול היוצ-רות. התוקף מבחינה אסטרטגית ואופר-טיבית הוא המתגונן הטקטי, והמתגונן מבחינה אסטרטגית ואופרטיבית הוא התוקף הטקטי.

6. הקרב

א. היערכות שני הצדדים

ההיערכות הגלית

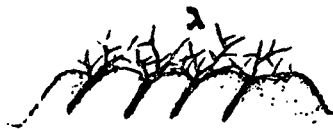
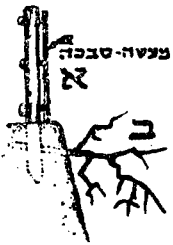
הצבא המחלץ (שעוצמתו לפי סיפור המעשה של קיסר עצמו הגיעה ל-240,000 רגלים, ואם גם מוגזם מספר זה, הוא עלה בכל מקום בהרבה על מספר הרומאים; כן עמדו לרשותו 8000 פרשים) התייצב כ-3 ק"מ דרום-מערבית לאלוהיה.

לעומת זאת עשה חיל-המצב (אשר לפי אותו מקור נאמד בין 60—80 אלף איש) את כל ההכנות הדרושות לתאם פעולה עם הצבא המחלץ. המצב הטופוגרפי החולש של המבצר איפשר בשעות היום מידה מסוימת של תיאום

זרצינגטוריקס, היה תלוי בשלושה גורמים: אפשרותו הלך-גיטית של חיל-המצב באלוהיה להתמיד בעמידתו — המהיר דות שבה יגיע הצבא המחלץ כדי לבצע, יחד עם חיל-המצב שבאלוהיה, את התקפתם המתואמת — כושרו של חיל-המצב שבעיר, עד לאותה שעה, לרתק את הגייסות הרומאים ולהתישם.

בשל אופים וטיבם של הגייסות-השבטיים הגליים, בהיעדר שלטון מרכזי ומארגן, השתתה הצבא המחלץ כ-50 יום עד שלבסוף נתרכו והופיע בקרבת אלוהיה, היות והמוון שנמצא במבצר זה הספיק לחיל-המצב הגדול רק לכחדש ימים, נמצא הזמן פועל לרעת המתגונן הגלי: הוא, ולא התוקף, נמצא מרותק ומותש. לכך סייעה הימנעות הרומאים מכל הסתערות על המבצר עצמו במשך אותם 40—50 הימים אשר יש לשער כי עברו מראשית הכיתור ועד לבוא הצבא-המחלץ.

ג. וכאשר הופיע סוף-סוף הצבא המחלץ לפני אלוהיה, לא עוד היה עשוי — הן מחמת רפיונו הגופני והנפשי של חיל-המצב והן בגלל ההגנה הבצורה שהוכנה ע"י הרר-מאים — לשנות את יחסיה-הכוחות לטובת הנצורים. לפי נתונים אלה של מצב הכוחות הגליים ניתן לומר, כי בהתקפה כפולה זו על הצבא הרומאי הצר לא היה אולי ביטוי אמיתי לנסיון לכבוש חזרה את היזמה לידיהם ולהתור לתכלית אופרטיבית „חיובית“ — לתמרון „פטיש וסדך“ שיתפוש את הצבא הרומאי בצבת; יתכן שחשו כי הם נאלצים לפעול למען תכלית „שלילית“: הצלתו בלבד

בעמוד זה: חתך רצועת המכשולים לטוגיהם

בעמוד משמאל: פרופיל של טבעת-הביצורים החיצונית במצור אלוהיה (שיחזור).

- א. מעשה הסבכה המשמש ציפוי לסוללת-העפר של החומה (אשר לאורכה מגדלי עץ בשביל כלי-קלע ויורים).
- ב. מתלול סוללת-החומה ובו תקועים עצי-מכשול המזדקרים קדימה מעל לחפיר-הראשי.
- ג. חמש השורות של מכשולי ענפים-כרותים (ה„תילהדוקרני“ שקדם לתיל).
- ד. „בורות-זאבים“, ובהם כלונסאות מחודדים.
- ה. שוחות של מלכודות-רגל ובהן „דרכנות“ לפצוע רגלים ולהמעידן.

פעולות — ושל תגובות למהלכי הרומאים — תודות לתצ-
פית המצויינת.

היערכות הרומאים

לרשותו של קיסר עמדו 10 לגיונות רגלים, כמה אלפי פרישים ויחידות-עזר שונות — סה"כ, כנראה, 50—60 אלף איש. ההפרש הגדול בין עצמתו המספרית לבין זו של היריב, דרבנה, ודאי, את קיסר להקדיש תשומת-לב מיר-חדת לשימוש בביצורים ובמכשולים מצד אחד, ולחלוקה חסכונית וגמישה של צבאו מצד שני. כתוצאה מכך נתגבשה דוגמה של קרב הגנה אשר בו חשיבותה של תכנית הביצורים והמכשולים שקולה היתה כנגד זו של תכנית הצבת הגייסות עצמם — כשהאחת מחייבת את השנייה.

ב. הביצורים

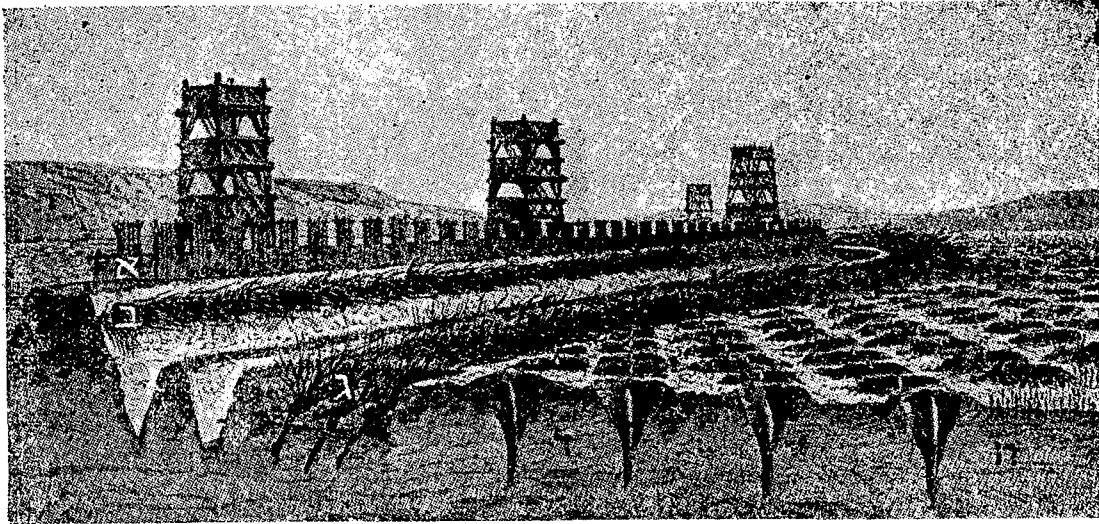
באותו ריוח-הזמן של יתכן קרוב ל-6 שבועות (לפי הערכת משך המצור) שעמד לרשותם, הפרו והקימו הרומאים שני מערכי-התגוננות:

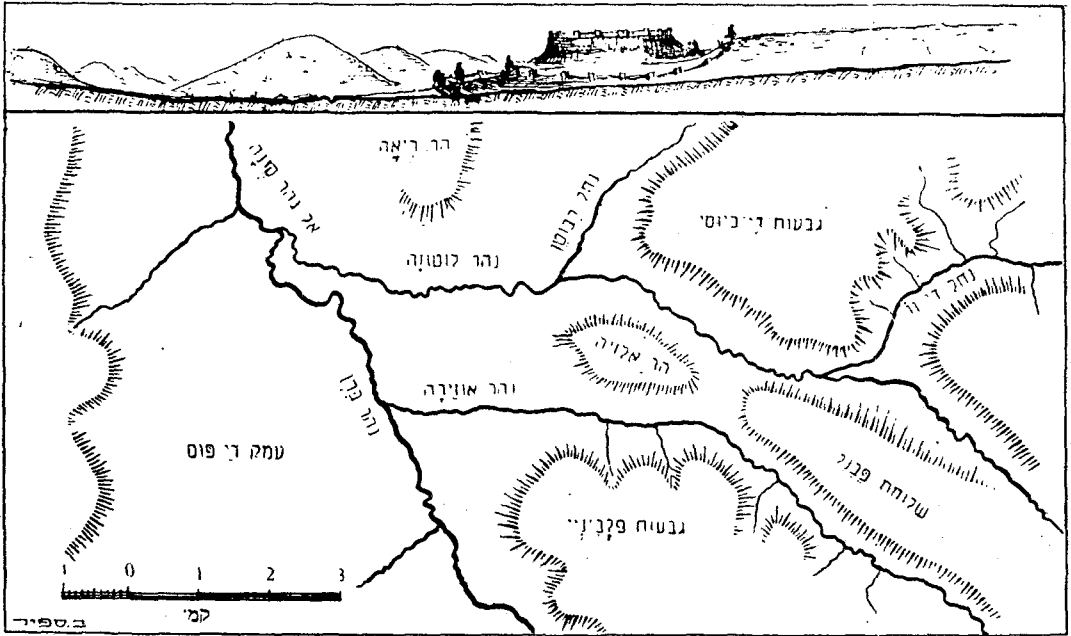
המערך הראשון נועד לשמש טבעת הסגר כלפי אלזיה ועם זאת מערכת-בלימה נגד חיל-המצב שבעיר, לכשינסה להגות אל קוי הרומאים. מערך זה, באורך של 16 ק"מ, לפת את בסיסה של גבעת אלזיה. בעיה מיוחדת היתה כרוכה בצדו המערבי, המופנה

כלפי המישור. בהתאם לפני הקרקע ולתכסיסים הגללים אפשר היה לצפות-מראש כי כאן יערוך הצבא-המחלץ הסתערות המונית, וכן כי יפרשו במישור את חיל-הפרשים החזק ויפעילוהו בכל מקרה בו יגיתו הרומאים החוצה. כדי שבשעת ההתמודדות במקום זה לא יספיקו מגיני אלזיה, מצדם, להבקיע את צד המערך הרומאי המופנה לפניהם. חפר כאן קיסר תעלה — לרגלי הגבעה ממש, קידוחיה זקרו פים, עומקה 3 מטרים ורוחבה 6 מטרים — שנתמשכה מן הנחל הצפוני עד אל הדרומי. תחילה היה תפקידה להגן על אנשיו העובדים ולמנוע את האויב מהפריע בהקמת הביצורים האחרים. בכיוון זה נמצא קורהגנה-העיקרי במרחק כ-400 מטרים מערבה מחפרה זו.

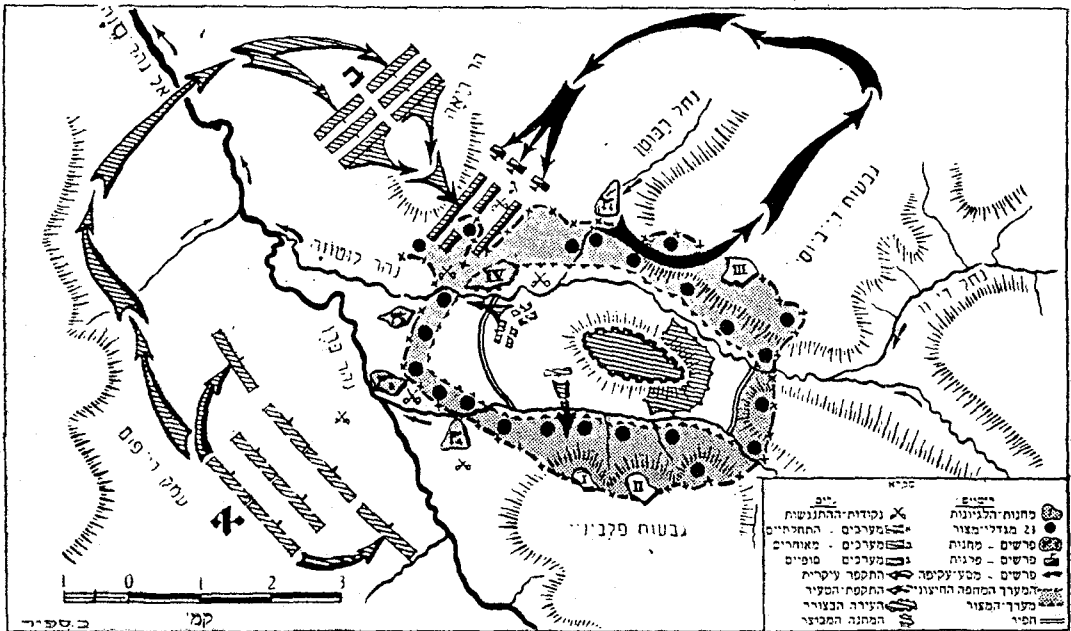
קורהגנה-העיקרי זה, אשר הקיף את הגבעה כולה, היה עשוי חפרה שעומקה 3 מטרים ורוחבה 5 מטרים, וניתן היה למלאה במים מן הנחל בכל מקום שמבנה פני-הקרקע איפשר זאת. קצת מאחוריה, מצד מערב, נחפרה תעלה נוספת שנמשכה גם כלפי צפון ודרום, והקבילה (בחלקה המערבי) לתעלה המקיפה, באותו עומק ורוחב, אלא שזו יבשה היתה. מערך פנימי זה נשען אל 23 מוצבים מבר-צרים (אשר היו מרוחקים זה מזה 600—800 מטרים). כל אחד ממוצבים אלה (והגזרה עליה חלש) היה תפוש ע"י פלגה, כרגיל בגודל "גודד" (קאהורטה — שמנתה אותה תקופה, לפי הערכות שונות, 300—400 איש).

מערך ההתגוננות השני הוקם על-פני הגבעות והבקעות אשר מסביב לטבעת הראשונה ול"צבת-הנחלים" והוא נועד לבלימת הצבא המחלץ. אף כאן

במת המצור והמערכה

מבעת המצור והתנגשויות קרב

גזפרה חפרה בעומק של 3 מטרים וברוחב של 5 מטרים. על שפתה הפנימית הוקמה סוללה בגובה של מטר, בה נעצו באלכסון כלפי מטה יתדות וענפים מחודדים, ולפניה בערכו קוים-קוים של מכשולים שונים. נחפרו חמש שורות של חפרות-חריץ אלכסוניות, בעומק של 2 מטרים. בתוך היתון נעצו ענפים שקצם חודד. לפני חפרות אלה — בתוך בורות חרוטיים — נעצו יתדות מחודדים שאף הם כוסו ענפים וזוללים. לפניהם נעצו שוב יתדות, והפעם חוברו אליהם קרסי-ברזל. מערכי מכשולים כאלה הוקמו, כנראה, גם במערך הראשון, אולם שם היו פחות נרחבים. מערך היצוני זה — ויש סבורים שגם המערך הראשון, הפנימי — חווק ע"י צריחי-עץ שהוקמו לאורכו ברנחים של כמה עשרות מטרים.

את גודל המשימה ההנדסית שביצע הצבא הרומאי אפשר למדוד בכך, שלשם הקמת שני מערכי-התגוננות אלה הוא חפר במשך השבועות המעטים האלה 2 מיליון מ"ע אדמה. בהתאם לתנאים הטקטיים של התקופה לא היה צורך ב"עומק" רב ביותר לגבי השטח שבין שני קויה-ביצורים. אפילו בתקופות מאוחרות יותר, יש ולא עלה המרחק, מסיבות אלה, על 1.5—2 ק"מ.

ג. חלוקת הגייסות

העובדה שמרחק זה שבין שני הקוים-המבוצרים קצר היה, הקלה על הפיקוד הרומאי לפתור את הבעיה השניה, והמורכבת יותר, של ההיערכות, היא — הקצאת הגייסות לשני תפקידי-היסוד: תפקידי הבלימה — ותפקידי העתודות (זו הבלתי-אמצעית, המקומית, וזו המרכזית הכללית).

ההיקף הרב של מערכי ההתגוננות היה בו בדרך-הטבע משום פיתוי לפיזור היחידות, אולם קיסר עמד בפני פיתוי זה. במכוון הציב לתפקיד הבלימה-הראשונה רק כוחות מצומצמים ביותר — לפי הישוב מסויים איש אחד על 4—5 מטרים של חזית — וסמך על השפעתם הכולמת של הביצורים ושל המכשולים, ועל ריכוזם במוצבים של מספר גדול ככל-האפשר של כלי-יריה ושל תחמושת מכל הסוגים המקובלים אז.

שני מערכי-הבלימה נתפשו כנראה ע"י חמישית הכוח הרומאי בלבד: שני לגיונות. לעומת-זאת יצר קיסר מספר „אגרופי עתודה“, שהוחזקו במרוכז במחנות מבוצרים. ריכוז אחד של 3 לגיונות (בשני מחנות) הוצב בגבעה שמדרום, ר3 אגרופי פרשים — במערב, כלפי המישור (אשר כלפיו ניתן היה להטות ישירות גם את מחצית הריכוז הרגלי הג'ל, ובדרג ב' גם את המחצית האחרת;

וזאת לזכור, כי ניתן היה לשער שבמישור זה יעבור קר המסע העיקרי של הצבא המחלץ). ריכוז שני של 3 לגיונות ואגרוף של פרשים נקבע צפון-מזרחית לאלויה, וריכוז שלישי של שני לגיונות במורדות גבעת ראָאָה, צפונית-מערבית, בסמוך לצפוגו של המישור.

ד ל י ל ו ת מתוכננת זאת של מערכי הבלימה מבחינת הקצבת כוח-אדם, וריכוז מרבית הגייסות בעתודה, הם אשר הקנו גמישות-יתר לכל ההיערכות הרומאית, ואפשרו לצופף את תפיסת המוצבים החקים בלילה, ואילו בעת הקרב עצמו — הם שאפשרו להזרים תגבורת במהירות לכל גזרה שבה היתה קיימת סכנת פריצה.

לגמישות זו סייעו גם רשת מאורגנת היטב של מקשרים — ויתכן, מערכת איתות — שהיה בהם כדי להבטיח את שליטת הפיקוד. כן הכין קיסר לקראת הקרב מספר מוצבי-פיקוד ותצפית, שכל אחד מהם היה צופה על גזרה אחרת, ובהתאם להתפתחות המצב הטקטי ניתן לו לעבור ממוצב למוצב.

ד. שלב המנוע

כל ההיערכות היסודית הזאת של הרומאים, על עבודות הביצור הנרחבות שבוצעו, נתאפשרה הודות לכך, שחיל-המצב של אלזיה לא הצליח להפריע להם בגיחותיו. לעומת-זאת יש לציין, כי כאשר הופיע הצבא המחלץ, לא הירבה בסיוור של המערך הרומאי ועד-מהרה עבר להתקפה.

ה. שלב הבלימה

בהתקפה הראשונה לא עלה בידי חלקי הצבא הגלי להגיע לידי שלב הסתערות-מתואמת מוכרעת על המערך הרומאי: בעוד חיל-המצב של אלזיה נתקל בביצורים ובמכשולים של מערך המצור, הדרך קיסר את הסתערות הראשונה של הצבא המחלץ, תחילה ע"י קשירת קרב-התגרות ואח"כ ע"י מכת-נגד מקדימה ומשבשת של פרשיו לתוך ההיערכות של הגייסות הגליים.

לאחר כשלוש עשרה הגלים את נסיונם השני בצורה יסודית יותר. הצבא-המחלץ תלה תקוות בפעולה מתואמת שתבוא מצד אלה הנצורים בעיר. ההתקפה השניה של הגלים היתה התקפת לילה, כשהצבא המחלץ בא מכיוון דרומי-מערבי, וחיל-המצב של המבצר פועל לקראתו כדי להבקיע את המערך משני הכיוונים. מובן שערכם של המכשולים הרומאיים בלילה היה רב במיוחד, ויש לנו סימנים לכך שהיתה קיימת מעין תכנית-אש והיתה נהוגה הצבת כלים-מסייעים (בעיקר — „סקורפיונים“), לפי שיטה

הדומה ל"קוי"אש קבועים" של היום. השיטה של התקפה המוגנית מקובצת של הרגלים היתה במיוחד בלתי יעילה נגד סדרי הגנה מעין אלה, ועל־אחת־כמה־זכמה בלילה, לכן גם נסיון זה של הגלים נבלם באבידות רבות. אחרי כשלון זה חלה הפוגה של כמה ימים. רק עתה התחילו הגלים בפעולות סיור נרחבות מדוקדקות ביותר וגילו מקום תורפה במערך־ההתגוננות הרומאי, בקרבתה של גבעת רֶאָאָה הנזכרת. שם — בגלל התנשאותה של פסגת הגבעה מעליהם — היו קוֹי־הביצורים של הרומאים פחות חזקים מאשר במקומות אחרים.

אל מקום־תורפה זה כוונה ההתקפה השלישית, בשעות היום, (לאחר מסע־לילה קודם אל אוור היערכות מוסתר בקרבתה), שבשבילה הפריש הצבא המחלץ 60 אלף איש בעוד ורצינגטוריקס מִבְּחַן את כל כוח־הוא מולם. חיל־הפרשים הגלי, שנשאר עם הצבא העיקרי, ערך פעולות הסחה לעבר הגזרה הדרום־מערבית של המערך הרומאי, בסיועם של שאר הרגלים. התקפה זאת היתה את השיא ואת השלב הקריטי של הקרב כולו. פני־הקרקע בגזרה אשר בחרו הגלים, היו לטובתם. טבעם הגבעי הסתיר תחילה את ריכוזיהם בפני התצפית הרומאית; לאחר זאת — היות ובהסתערותם ירדו מרכס־הגבעות למדרונות — ניתן להם לארגן מעין אש־מחפה מעל לראשי המסתערים.

פעמיים נמנעה פריצת המערך הרומאי ע"י מכות־נגד בול־מות אשר בוצעו ע"י העתודות ששיגר קיסר למקום הסכנה. בשלב הקריטי הזה של הקרב ניסה ורצינגטוריקס תמרון חדש ע"י כך שהעביר את התקפתו מן הגזרה הצפון־מערבית אל הגזרה הדרומית, בתקוה להטות עתודות נור־ספות מן הגזרה הצפון־מערבית שבה התנהל המאמץ העיקרי של הצבא המחלץ. אולם לאחר שכמעט והבקיע את המערך, הצליחו הרומאים ע"י ריכוז מהיר של עתודות אחרונות, לבלום גם את הנסיון הזה.

ו. שלב התקפת־הנגד

ברגע שכל המערך הרומאי עמד איתן ונסיונות הגיחה שביצע חיל המצב של אלזיה נכשלו, ורק בגזרה הצפון־מערבית, ע"י גבעת רֶאָאָה, היתה נשקפת סכנת התמוטטות של הקוים הרומאיים, שיגר קיסר בדרך עוקפת את אגרוף הקבלריה שלו, שנמצא בצפון, אל עבר האגף והעורף של גוף־הצבא הגלי שעל גבעת רֶאָאָה, ובעת ובעונה אחת הנחית עליו מהלומה שנייה מן החזית, בכוחות הרגלים אשר ריכוז לשם.

מהלך זה הכריע את הקרב. הצבא המחלץ הגלי נס והתפור באותו לילה תחת לחץ רדיפת הפרשים. למחרת היום נכנע גם ורצינגטוריקס.

פ ר ק י ל ק ה

א. חזיונות מותגים בתקופה

שוב מן־הדין להצביע על השפעתו של היעדר נשק־חם על אורח־הלחימה של התקופה.

(1) המצבים הטקטיים המיוחדים־במינם אשר התפתרו בשלבים השונים של קרב אלזיה עשויים היו להינצר רק מחמת היעדרה, אצל שני הצדדים, של ארטילריה בעלת טוח של למעלה ממאות מטרים אחדות, ובעלת עצמה הרסנית.

החל מן התקופה שנשק זה קיים, שונים ברוב המקרים שיקולי הפיקוד של מחנה הצר על מבצר מן השיקולים שהדריכו את הפיקוד הרומאי.

וכן, לרשותו של הצד אשר במצור, עומדת גם אפשרות רבה יותר להפריע עבודות הנדסיות בעלות היקף כזה, כפי שתוארו.

בסופו של דבר, מאז הופעתו של הנשק החם מעיזים מפקדים לעתים רחוקות ביותר להכניס את עצמם בצבת בין

שני כוחות כפי שיכול היה קיסר להעזיז זאת.

(2) הנשק החם, ובמיוחד, הנשק האב־טומטי בתקופתנו, שינה גם את המושגי־על צפיפות ודלילות במערך הגנה. בחקר פה בה היה הנשק הקר הנשק העיקרי, נראה מערך הגנה שבו ניצב לוחם אחד על 4—5 מטרים, כמערך מתוח ביותר (מה שאין כן לפי מושגי־אנו, כשאפשר להסות גזרות באש). והיה ניתן לקיימו רק באמצעות הנוֹר־מת־עתודות מאורגנת ומהירה ביותר אל הגזרות המתקפות.

נקודות לקה קבועות

(1) ההתפתחות האופרטיבית שהביאה למערכת אלזיה, והקרב עצמו, עשויים לשמש מעין מבוא לחקרן של שתי הסוגיות: א) ערכם היחסי במלחמה של הצורה התוקפנית מזה והצורה ההגנתית מזה; וב) התלות ההדדית שבין הרמות השונות של פעולות מלחמה.

כאשר נקטו הגלים אסטרטגיה של התשה — וכן בדפנטיבה אופרטיבית תמרונית, וצורות טקטיות המתאימות לשתיים אלה — היתה היוזמה בידם. אולם, כאשר ניסו מהלך אופנסיבי אשר לא הלם את התכנית האסטרטגית והאופרטיבית — הפסידו כתוצאה מכך את היוזמה, והוכרחו לפעול בהגנה פסיבית ובלתי גמישה. מצב שלילי זה (כשנאלץ צבא-השדה הגלי להיסגר באלויה כמעין חיל-מצב מוגדל) גרר אחריו, אחר-כך, מצב שלילי נוסף: הצורך לנקוט התקפה טקטית בתנאים הגרועים ביותר לאורח פעולה זה (כשהאסטרטגיה הגלית הגדולה תוקפת את הקוים המבוצרים של הרומאים מבחוץ וכשהנצורים תוקפים אותם מבפנים).

לעומת-זאת מסתבר כי בתנאים מסויימים אפשר להשיג מגמות אופנסיביות (אסטרטגיות ואופרטיביות) באמצעותה של הגנה טקטית (שאז — אם נוקטים אותה מתוך חופש-פעולה ובהתאם לתכנית מוכנה-מראש — מהווה דוקא דרך קרב יזום בהחלט).

(2) במערכת אלויה — בניגוד להתפתחות הטקטית הכללית במשך כל התקופה העתיקה ובתחילת ימי-הביניים — ההתמודדות שבין עצמת הסתערותו של התוקף וקצבה לבין עצמת פעולת-הירי של המתגונן וקצבה, הוכרעה לטובת זו האחרונה; וזאת — על-אף העובדה שכלי-היריה אשר למתגונן לא השתכללו בהרבה מבחינה טכנית לעומת סוגייה-הכלים שהיו בשימוש כבר מאות שנים קודם. הסיבות לתוצאה זאת הן: ראשית-כלל — השפעתם המאיימה והמכבידה של המכשולים על תנועת התוקף להסתערותו; השניה — היעילות המוגדלת של כלי-היריה, ודיוקם המוגבר, בהיותם מוצבים הצבת-קבע בעמדות מבוצרות (תודות לתערובת תנאי מלחמת-מצור ומערכת-שדה); והשלישית — הריבוי המספרי של הכלים עצמם (מבלי להזכיר כבר את עצם מציאותם של הסוגים ה"ארטילריים" של כלי-הירי בידי הצד הרומאי בלבד).

שלושת הגורמים האלה: מערכת-מכשולים, עמדת-יריה יציבה ומוגנת וצפיפות כלי-היריה, הינם, מאז ועד היום גורמים אשר בהשתלבותם עלולים הם להכריע את הכף לטובת המתגונן, ובתנאי של שכלול מספיק בעריכת-כוחות ובנשק הנגדי — עשויים הם לעמוד גם כנגד כלי-ההתקפה החדשים ביותר (שריון ומטוס).

כבר במערכת אלויה נתגלה באופן מיוחד (ומאשר זאת אף הנסיון החדש ביותר; כך — בזירת קוריאה) יעילותם של מערכת-מכשולים ושל כלי-היריה-מוצבים, כשהם משולבים בתכנית-אש קבועה נגד התקפות המוניות והתקפות לילה.

(3) הגברת כושר-בלימתם של כלי-היריה הפרימיטיביים ביים-עדיין ע"י תוספת מפשולים וביצורים, המעלים את כושר ההגנה הטקטית — לנוכח ההכרח שהיה לכוחות הגליים (אלה שבפנים ואלה שבחוץ) להתמיד בהתקפותיהם ויהי-מה — היא שהביאה לידי משכום הארוך-יחסית של הקרבות שבשלב המסיימים של מערכת-אלויה (לעומת מערכות נודעות כמו אלו של מרתון או איסוס, אשר הוכרעו למעשה בשעות ספורות, נמשך המאבק באלויה כחמישה ימים).

(4) הקרב על אלויה הנו דוגמה בולטת למערכת הגנה בחזית רחבה עם מסיבות מקשות נוספות של צורת-זירת-הקרב ושל תנאי-הלחימה.

הפיקוד הרומאי נתן פתרון למופת כיצד, במצב מעין-זה, לערוך את הכוחות, וכיצד לקיים את עקרון הסכון-הכוח.

בפתרונו זה מתבלטים 4 כללים: (א) הקצאת כוח קטן ככל האפשר לתפקיד הבלים; (ב) עם זאת — חיזוק המכסימלי של כוח זה באשר למכשולים, ביצורים ואמצעי-אש; (ג) הקצאת כוח גדול ככל האפשר לעתודה — הערוכה ב"אגרופים", המוצבים כך, שיהיה באפשרותם לפעול לכל כיווני סכנה אפשרית; (ד) יצירת אפשרות כי הדרגה-הבולט המצומצם, ודרגת-העתודה המרוכז והחזק, יתמוגו אהדי בשעת הצורך, למערך-התגוננות יציב. אכן, הפעלה מוצלחת של מערכת-סידורים זו מותנית בתשומת-לב לשני כללים נוספים: מערכת קשר תקינה וגמישות הפיקוד.

ארבעת הכללים הנ"ל נתאשרו, חזרה-התאשר, כיסור דותיה של שיטת ההגנה הטקטית בחזית-רחבה נגד אויב עדיף-מבחינה-כמותית: מימי אלויה — ועד קרבות ההגנה של הצבא הגרמני בחזית המזרח ב"44—1943 — ועד הגנת ראש-גשר פוסאן במלחמת קוריאה ב"1950 (כפי שעוד יפורט להלן).

(5) יש לשים-לב במיוחד לאופן השימוש בע"תודות הרומאיות. בו בזמן שתחת לחץ ההתקפה מוריים הפיקוד הרומי חלק גובר הולך של עתודותיו לחינוק הדרג הבולט ע"י מכות-נגד סותמות-פרצות — הריהו שומר לעצמו כל הזמן, גם במצב החמור ביותר, "אגרוף" לתכלית התקפת-הנגד-הכללית.

אגרוף זה, בסופר-של-דבר, יופעל במקום ובזמן שבהם ימלא תפקיד כפול. כי התקפת-הנגד-הכללית של כיסור משלימה את שלב הבלמה: מחזקת את ה"מגן" במקום בו עלול הוא להיפרץ פריצה מכרעת לפני סיום שלב זה — ובעת-זבועונה-אחת מהווה היא את "חרב הנקם הנוצצת" אשר כובשת את היוזמה למתגונן.

דוגמה שלישית: מצור יודפת

עמידת מתחם מוגן

1. הכוחות המתמודדים

א. הרומאים

מסעי אספסינוס וטיטוס בארץ-ישראל בשנים 67-70 לסה"נ נמנו על סוג המסעות הנערכים ע"י רומי כדי להעניש שטח-תלות מתמרד — לעתים להוריד את מעמדו החצי-עצמאי למצב של תלות מוחלטת — ואגב כך לספק למשק הרומי עבדים נוספים ולאוצר המדינה שלל. בנוסף על המקורות הרגילים שמהם ניוונה קופת הקיסרות.

אולם עצמת הכוחות שהופעלה במסע "שגרת" זה אשר עלתה על המקובל בכמה ממסעות ה"הרגעה" האחרים, הוכתבה ע"י מידת ההתנגדות היהודית מצד אחד וע"י המצב האסטרטגי-הפוליטי המיוחד במינו ששרר אז במזרח-התיכון מצד שני — כמוגדר ע"י יוסף בן-מתתיהו, שעה שהוא מדבר על מינויו (ע"י נירון קיסר) של אספסינוס כמצביא על המלחמה ביהודים: "הוא התבונן בדבר, מי האיש, אשר בידו יפקיד את ארצות-המזרח הסוערות, למען ינקם ביהודים על מרדם ויציל מידם את העמים סביב, אשר גם בהם פשה הנגע הזה — — —" (תולדות מלחמת היהודים עם הרומאים, ספר שליש, פרק א, פסקה ב). מצב זה היה המור בעיני הרומאים פיי-כמה-יוכמה, מחמת קרבתה של המעצמה הגדולה היחיד

התצלום בעמוד זה: גבעת יודפת

זולם מצפון-מזרח לירודפת.

גבעת יודפת — במרכז. חמיניה — גבעה 476,8. משמאלה, באופק — הר עצמון.

דה העצמאית של אותה התקופה, הקיסרות הפרתית, אל תחזותיה המזרחיים התוססים של קיסרות רומי.

במשך 120 השנים המפרידות בין מסעות קיסר בגליה לבין מלחמת היהודים, לא השתנו מיסודם אופיו וטיבו של הצבא הרומאי, מבנהו הטקטי ודרך-לחימתו. אלא שהונהגו בו כמה תיקונים בהרכב היחידות והעוצבות, במגמת הרחבתן וכן שיפורים במבנה הגייסות המסייעים: עצמת הלגיון גדלה מ-4-3 אלפים בתקופת קיסר ל-6 אלפים-רומשהו — ואל אלה נוספו גם מהגייסות המסייעים, הרגליים והרכובים. מסגרת זאת שוב אינה מהתה חציבה, לפי מושגי-נראנו, אלא מעין "דיביזיה". כן היו מצטרפים לצבא רומאי שכזה גם גייסות של בעלי-ברית (כאן — ממלכי המזרח) שהיו חייבים בכך.

שיפור אחר במבנה כוחו של הצבא הרומאי התבטא בגידול כוח-האש הארטילרי — ספק אם ע"י גידול כוח-ההריסה של הכלים, וודאי לא ע"י גידול כוחם, אך יתכן מאוד כתוצאה מגידול מספרם (צבאי של אספסינוס כלל 160 "תותחים" — בליסטראות גדולות), וללא-ספק מהתפתחות השימוש הטקטי בהם, ועודות להכללתם המתמדת והאורגנית בתוך העוצבות. כן יש לציין כי במסע אספסינוס נמצא כוח-האש של הרגלים מחוזק ע"י גיוסם של קשתים רבים, רכובים ורגלים, מאמות המזרח השונות לגייסות המלכים בעלי-הברית (ויתכן גם בתוך חלק מהגייסות-המסייעים הרומאיים).

בכל יריה השונים, כן התבלט הלחם היהודי בקרב מגע בקבוצות קטנות; והעובדה שלא היה מצויד בשריון האישי כמו יריבו הרומאי, יש ופעלה דוקא לטובתו במלחמה הזעירה ההרדית ובקרבות הרחוב — מצבים סקטיים שהיו אופייניים למדי להתרחשות המאורעות במסע זה.

מבחינת המבנה הטקטי של הצבא היהודי, ניסו מצד אחד, לדברי יוספוס, לחקות בחלקם את הדפוסים של הצבא הרומאי, ומצד שני יתכן שהושפעו מדוגמאות של הצבאות ההלניסטיים (באמצעות צבא החשמונאים, צבא הורדוס ובניו). מסופר כי הונתגה חלוקה ליחידות בנות 10, 50, 100, 1000. מבחינת ההרכב החילי היה הכוח היהודי צבא רגלים בעיקרו. ארגונו ואף פיקודו הטקטי היה יעיל רק ברמות הנמוכות ביותר ומסוגל לפעולות זעירות או להגנה מקומית; ואילו להקמת עוצבות גדולות יותר, להנעתן ולהפעלתן בשדה — לא היה מסוגל כלי עיקר.

2. הרקע האופרטיבי

בתחילת המלחמה נקבעו החזיתות ע"י מצב ההתיישבות. היהודים חלשו על שני גושים מופרדים זה מזה — יהודה והגליל. ואילו הרומאים שלטו על שטחים המיושבים עם ע"י אוכלוסיה לא-יהודית או מעורבת; על המשולש הסופוגרפי-אסטרטגי של ארץ-ישראל — עמק-החוף — עמק-יזרעאל — על חלק של השומרון ועל מרבית עברי-הירדן של היום; וכן, למעשה, על מרבית נחלתו של המלך-הבובה היהודי אגריפס השני, בן-בריתם של הרר מאים.

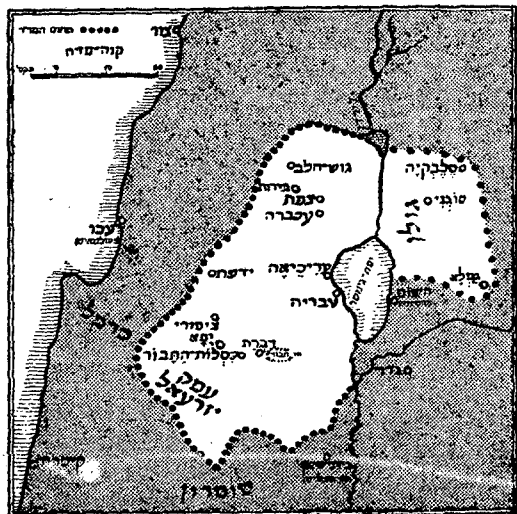
חילה-משלוח של אספסינוס, אשר מנה 3 לגיונות מלי איס, עם יחידות העזר של בעלי-הברית — כ-60 אלף איש — קבע את בסיסו האופרטיבי בעכו.

המצביא הרומאי החליט לכנן את המאמץ העיקרי שלו ראשית נגד הגוש העברי שבגליל, בגלל קרבתו של זה לבסיס האופרטיבי הרומי ולעורקו הלוגיסטי המילדי מסוריה (וגם כדי ליצור קשר יבשתי בלתי מופרע עם בן בריתו, אגריפס, שמלך בגולן ובבשן).

על טיב הכוח היהודי ועל הכנותיו בגליל אפשר ללמוד מכתביו של אותו איש, שהיה אחראי על מרחב זה מבחינה מדינית וצבאית, מטעם ממשלת ירושלים: יוסף בן מתתיהו. בתיאורו כולטות שתי נקודות עיקריות. הראשונה — ביצור מקומות הישוב העבריים השונים, שיוסף מונה את 18 החשובים שבהם. רשת זו היתה, איפוא, מעין מערכת של הגנה מרחבית, אולם סדרי ההתגוננות ההנדסיים והארגוניים נצמדו למקריות אשר בתנחת הישובים ולא בוצעו

על כמה מבעיות מבנה הכוח העברי בתקופת המלחמה עם רומי נצמדו בחלקים אחרים של מתקר זה, הדגים ברמות האופרטיבית והאסטרטגית. כאן נסתפק בציון, כי מאז אבדה עצמאותם המדינית בשנת 63 לסה"נ, היו היהודים מחוסרים ארגון-צבאי לאומי כולל והיה עליהם ליצור מכשיר צבאי תוך-כדי המלחמה עצמה. אכן, אין לאמר כי לא היו כלל בקרב בני האומה היהודית בעלי ניסיון קרב באותה תקופה, אלא שמספרם היה ודאי קטן ביותר, פרט לאותן המאות אשר חיו חיי כנופיות של "שודדים" גרדפים בהרים ובמדבר (במידה שלא נביא כאן בחשבון את החלק של גייסות אגריפס המלך שהיווהו יהודים ובהם אף "מתיישבים-צבאיים" — קשתים רוכבים — שבמושבים ה"בבליים" בכשן). ועוד: מלאכת יצירתו של מכשיר צבאי נתקלה במכשול עצום עיקרי אחד, שאי-אפשר היה להתגבר עליו — הפירוד הפנימי העמוק של האומה, אשר הוא שמונע הקמתה של הנהגה מדינית וצבאית בעלה כושר פעולה. כל הפלגים הצבאיים השונים לא התגבשו אף פעם במשך כל המלחמה, כשם שלא התגבשו גם הפלגים הפוליטיים, והתהום שביניהם הלכה וגדלה.

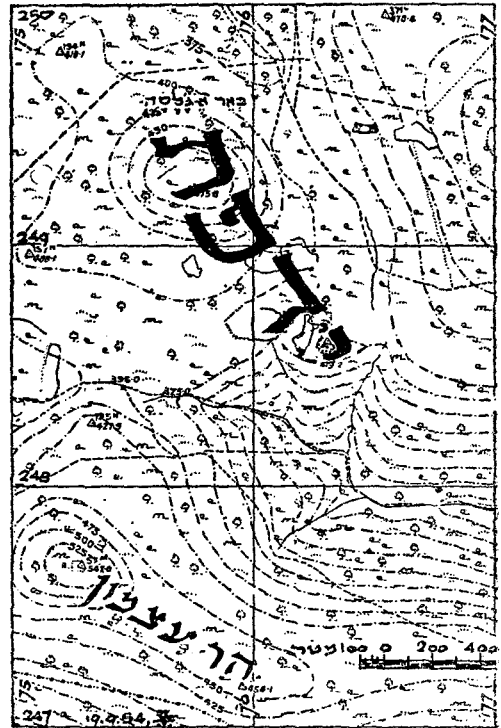
על אף היעדר הכנה תכניתית ומקיפה עקב מצב פנימי זה, היה מצוי בכ"ז בידי הלוחמים היהודים גשק-רגלים, לפי מושגי התקופה הגם שהתימוש לא היה ודאי שיטתי ואחיד, וודאי שסוגיו השונים של גשק זה לא יכלו להשתוות לחימושו המשוכלל של הצבא הרומאי. במיוחד היו נעזרים

מרחב העמידה היהודית בפני מסע אספסינוס

לפי תכנית אופרטיבית מסוימת — כפי שהיה הדבר, במידת־מה, בממלכה היהודית העצמאית בתקופה הקודמת. מקומות הישוב המבוצרים לא חסמו אף אחד מצירי ההתקדמות האפשריים של האויב, וכן לא היה בכוחם לשחף פעולה כלשהי האחד עם השני.

נקודה שניה בולטת בהכנות היהודים היא אופן גיוס כוח־האדם וחלוקתו לתפקידים לוחמים. אם יוסף בן־מתתיהו מדבר על צבא יהודי בן 60—100 אלף לוחמים אשר הוקם בגליל, מתייחסת עובדה זו יותר לרישומם של כל אלה המסוגלים להחזיק נשק, מאשר לארגונם למעשה. ונוסף לכך יש לזכור כי היתה מקובלת הגומה במספרים אצל היסטוריונים של התקופה העתיקה. בודאי אפשר לומר כי את החלק הארי של הכוח היהודי בגליל — היתה עצמתו אשר היתה — הינה, "חיל־משמר". זה רותק להגנה מקומית, וכמעט שלא היו קיימות יחידות מגובשות לפעולה טקטית בשדה — ולתמרון אופרטיבי לא־כל־שכן.

השטח בו עמדה יודפת

גבעת הישוב עליה צדו הרומאים — סמוכה לאות 9' שבשם "יודפת" במפה. מתחת לאות 7' — גבעה 475,8.

מכאן שחופש הפעולה והיזמה — בכל הרמות — היה מלכתחילה בידי הרומאים.

מהלכיהם נקבעו ראשית־כל בהתחשב בעובדת הפיזית רחוק במחנה היהודים. דבר זה בולט כבר בצעדו הראשון של אספסינוס: משיכתם של תושבי הגדולה שבערי הגליל, ציפורי, אל צידו והקמתו של "בסיס־שיטות" בה.

אחר ש"צות־קרב" רומאי ניסה, מבסיס זה, להשתלט בהתנפלות־פתע על המבצר החזק ביותר במערכת. ההגנה המרחיבת, יודפת, ונכשל עקב מארב שהכניע לו לפני העיר — התקדם המפקד הרומאי עם המחנה העיקרי שלו לתוך הגליל היהודי לשם סיהורו.

היהודים ניסו לפגוע את התקדמות הרומאים ע"י מהלך נגדי — תפיסת עמדת חסימה באגף ציר־ההתקדמות של הרומאים ע"י גאריס שבסביבת ציפורי. אולם פעולה זו נכשלה ללא־קרב מחמת התפוררות הכוח היהודי. משם פנו הרומאים לעיר ערבה. לכדו ללא־קרב אותה ואת בנותיה והשמידו את יושביהן או לקחום בשבי. אחר זאת המשיך אספסינוס בדרך לעבר יודפת, אשר — בגלל עמדתה הטופוגרפית החזקה ובגלל הימצאו של יוסף בה — נראתה לו כמשענתה העיקרית של ההתנגדות היהודית.

עמידת תושבי יודפת במשך המצור עליה היתה בבחינת תופעה בודדת, ברמה הטקטית, שאינה קשורה במעל כשום תכנית אסטרטגית או אופרטיבית מצד היהודים, ואשר גם לא עוררה שום תגובה מצד גופי־לוחמים יהודיים — פרט למקרי התנגדות בלתי־מאורגנים, שנידונו מראש לכשלון — כשל תושבי ישוב שכן ליודפת, יפה (דרומית־מערבית לגזרת) ובמידת־מה — של השומר רונים בהר גרזים.

3. הקרקע

העיירה יודפת, בדומה לרוב המבצרים של אותה תקופה, שכנה על סלע תלול. רק בצפונה היה חלקו של הישוב בנוי על המדרון השטוח יותר — שהיה את הגורה היחידה בה היתה קיימת גישה נוחה לתוקף. הישוב היה מבוצר בשיטה המקובלת באותה תקופה: העיירה הוקפה חומה שצדדיהם מפוזרים עליה, כעמדות־אש, וחומה זו היתה חוקה ביותר בגורה הרגישה, בצפון. את העומק של מתחם זה הינה המבצר הפנימי, המוצב על פסגת הסלע. אל העיר הוביל רק שביל אחד, שלא ניתן למעבר לצרכי צבא סדיר גדול, אלא אם יושקע מאמץ הנדסי ניכר בהכשרתו.

4. דרכי-פעולה האפשריות לתוקף

- בידי הרומאים היה חופש גמור לבחור באחת הדרכים המקובלות להתגברות על מתחם מצור:
- מצור שיטתי בעזרת מכונות מצור וסיוע „ארטילריה“, כשהתקפת הרגלים נתמכת ע"י סיוע זה.
 - התקפת לילה, תוך-כדי ניצול גורם ההפתעה.
 - התשת הנצורים והדברתם ע"י הרעבה, אחר מצור ממושך על העיר.

* *

ההתנגדות העיקשת של חיליהמצב היהודי אילצה את הפיקוד הרומי לנקוט את כל השיטות האלה זו אחר זו, כדי להשיג את מטרתו.

5. דרכי הפעולה האפשריות למתגונן

א. בידי חיליהמצב היהודי לא היתה ארטי לריה לפי מושגי אותה תקופה. אולם הטוח הקצר של הכלים הרומאיים איפשר לפעול נגדם באמצעות „כלי-הירי-של-יד“ אשר לרגלים, בצורה של פטרולים לוחמים, פשיטות וכדומה על עמדות התוחמים של התוקף.

נגד הסתערויות חיליהרגלים הרומי יכלו היהודים להשתמש בכלי היריה שלהם ובאמצעים מיוחדים, שאולי תרו תוך-כדי פעולה. כן יכלו להשלים את קרב ה„אש“ ע"י מכות-נגד תכופות לסתימת הפרצות. לפי עולות מעין אלה סיעה העובדה שברוב המקרים תקפו הרומאים באותה גזרה, בגזרה הצפונית בלבד.

ב. על אפשרויותיו של המתגונן שהשפיע מצב הסי-פקה המובסת — ורק במלאי המים היתה מצוקה מסוימת, אולם לא מכרעת. זאת ועוד: השטח ההררי איפשר למתגוננים להסתגן דרך טבעת המצור הרומית ולהביא מבוהץ סוגי אספקה דרושים ביותר.

ג. גורם נוסף שהשפיע על אורחי הפעולה של המתגוננים: עובדת הימצאה של האוכלוסיה האזרחית במקום. לגורם זה היתה משמעות חיר בית ושלילית כאחד. קודם-כל היה באוכלוסיה זו משום תוספת כוחות-עבודה וניתן היה לנצלה לתפקידי-עזר קרביים; ואילו השפעתה על רוח הלוחמים — שהיתה חיובית לפרקים — דוקא ברגעי משבר היה בה משום גורם מערער.

6. הקרב

א. ההיערכות.

(1) היערכות הרומאים.

לרומאים היתה עדיפות מספרית מכרעת. כנראה רוכזו לפני יודפת כל שלושת הלגיונות על יחידות-העזר

שלהם. עדיפות זאת איפשרה להם גמישות רבה בהיערך כותם. בעת-ובעונה-אחת ניתן להם לקיים טבעת כיתור הדוקה, לבצע פעולות הטעיה לעברים שונים של המבצר, להחליף תכופות את היחידות המסתערות בגזרת המאמץ העיקרי, וכן לנהל פעולות טיהור שונות בסביבה — כל זאת מבלי להחליש את לחצם על יודפת עצמה.

(2) היערכות היהודים.

יוסף בן-מתתיהו קובע, כי בסיום הפעולה הגיעו אבני דות היהודים לכ-40 אלף הרגלים ו-1200 שבויים. פרט לילדים ונשים, שוב נאלצים אנו לדחות מספרים אלה כהגזמה; ואפשר להניח, כי כל הכוח הלוחם העברי ביד-פת לא עלה על כמה אלפים בלבד. לרומאים היה, אם כן, יתרון מספרי רב; אולי של 5 כנגד 1, או אף 10 כנגד 1. אך מכל מקום היה יתרונם המספרי כה מכריע, עד כי רק אופיו הטופוגרפי של המקום עשוי היה לאפשר הת-מדרות בין כוחות כה בלתי-שוים.

עיקר הכוח היהודי נערך לאורך החומה. הגזרות הבלתי-מותקפות, וכן עומקו של המתחם (המבצר הפנימי), היו מוחזקים ע"י חיליהמשמר המקומי שהיה בעל היכולת הקרבית הירודה יותר; ורק העתודה למכות-נגד, שהוצבה בגזרת המאמץ העיקרי של התוקף, היתה מורכבת מן הלוחמים הטובים ביותר — מעין חיל-שדה שנאסף מכל ישובי הגליל. עצמתה של עתודה זו לא עלתה, כנראה, אלא למספר פלוגות בלבד.

מכל זה ניתן ללמוד על הדלילות היחסית של היערכות זאת — תוצאת הצמצום בכוח-האדם.

ב. שלב המגע

לרומאים היה דרוש פרק-זמן של 4 ימים לצורך ביצועה של עבודה הגדסית מאומצת, כדי להכשיר עורף תנועה לתוך השטח ההררי, שישמש מעבר לצבא כה גדול; כן ניתן היה באותו פרק זמן להקים את טבעת המצור ולצופפה. מגיני יודפת לא עשו דבר כדי להפריע לתוקף בהכנות אלה, לפיכך היה זה חופשי להתארגן ולהיערך להסתערות על המבצר עצמו.

ג. שלב הכלימה

(1) הרומאים. מאחר שלא נתקלו בהתנגדות רצינית כלשהי עד אז, העריכו כי ניתן יהיה לכבוש את המבצר ע"י הסתערות המונית מרוכות, לאחר שיכתרו את יודפת ע"י טבעת מצור משולשת.

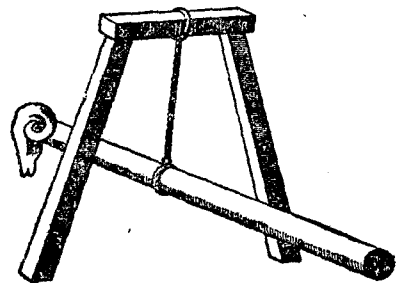
במשך 5 הימים הראשונים של המצור הם הנחיתו גלי הסתערויות מעין אלה, אשר נהדפו כולם ע"י מכות-נגד, מקבילות ומקדימות, של פלגות-העתודה אשר לנצור-רים.

(2) אחרי כשלונו של שלב-המשנה הראשון של המצור החליט המפקד הרומאי כי עליו לנקוט אורה פעולה שיטתי יותר, תוך-כדי ניצול עדיפותו בנשק, הוא פתח בהרעשה תכניתית של המבצר מ-160, "כלייהתוחח" שלו. בעת-ובעונה-אחת התחילו הרומאים להקים חומת-מצור, מקבילה לזו של העיר. לפי מושגינו היום היו לחומה מעין זו שלושה תפקידים טקטיים: א) לספק עמדות-תצפית ל"ארטילריה" ולכלי יריה אחרים; ב) להוות בסיס לעמדות-אש מוגבהות; ג) לשמש ליחידות ההסתערות עמדה ל"צניחה" על חומת המבצר הנצור.

המתגוננים ניסו להפריע לעבודות ההנדסיות של הרומאים ע"י הפעלת כלי-היריה שלהם. אולם החיפוי ה"ארטילרי" אשר חיפו הרומאים על העובדים הכריח את הרגלים היהודים לסגת מעמדות-ה"אש" שלהם שעל החור מה. כשאפה להמעיש את ההיפגעות ממהלומות ה"ארטילריה" הרומית שעליהן לא היה בידיהם אמצעי להשיב, נקטו המתגוננים בפעם ראשונה סוג תמרון הגנתי חדש: "חמיקה ושיבה". נוסף לכך הם ביצעו מספר פשיטות ע"י פטרולים לחומים קטנים על יחידות ההנדסה הרומאיות, ואף על יחידות ה"ארטילריה" שלהם.

באותו זמן התנהלה בין שני הצדדים התמודדות האור-פיינית לכל קרב הגנה, ובמיוחד לקרב מצור (כלקרב בשטח-בנוי): הקרב על הגובה הטקטי (דהיינו, נקודות טופוגרפיות חולשות). באותה מידה שגדלה ועלתה חומת-המצור הרומית, מבניהים גם היהודים את חומתם-הם — מעין פעולה "אנטי-צנחנית".

(3) נוכח כשלונויותיו בשלב-המשנה הראשונים של הפעולה, ניסה הפיקוד הרומי להכריע את יודפת בדרך של התשה — ע"י הרעבה מצד אחד, וע"י הטרדה "ארטילרי" בלתי-פוסקת מצד שני. אולם, כמות המזון שבי-יודפת (שהיתה מספקת לחיל-המצב ולתושבים כאחד), המחסוד במים שלא היה מכריע, וכן העובדה שהיהודים השיבו על ההטרדה ה"ארטילרי" ע"י הטרדה מצדם

איל ברז

באמצעות פשיטות יום וליילה — כל אלה אילצו את הסי-קד הרומי לחדש את ההתקפות הישירות. הפעם ניסה הוא להבקיע את החומה באמצעים הנדסיים.

האמצעי הנדסי שבו השתמשו הרומאים בשלב-המשנה זה, היה פורץ החומות, "האיל המנגח" הירוע. את פוער לתו ניתן להשוות לפעולתן של יחידות-חבלה לפריצת ביצורים ע"י הומר-נפץ בימינו.

כבימינו כן גם אז, היתה הצלחתה של פעולה מעין זאת מותנית בשני תנאים: עצמת-פריצה מספקת ואבטחה מתאימה לחוליות-החבלה.

היהודים מנעו את קיומם של שני תנאים אלה: א) הם הצליחו להקחות את מהלומות ה"איל" ע"י אמצעי-ים הנדסיים נגדיים (שקי קש שולשלו בחבלים מראש החומה וספגו את נגיחותיו) ובכך צמצמו את "כוח הנפץ"; ב) הם הנחיתו מכות-נגד נמרצות על פלגות-האבטחה הרגליות ועל ביצורי-המגן, שהיו צריכים לשמור על צות ה"איל".

(5) בפני הפיקוד הרומי לא נותרה, איפוא, ברירה, אלא לפתוח בהתקפה רבת-ממדים, במספר רב של "גלינו" התוקפים בזה-אחרי-זה, ובחיפוי מרוכז של ה"ארטילריה". ההתקפה-הרבתי הרומית נפתחה עוד לפני עלות-השחר וגמסכה כל היום שלאחריה, כשמאמצה העיקרי מכיון נגד אותו חלק של החומה שניזוק במידת-מה ע"י נסיונות ההבקעה.

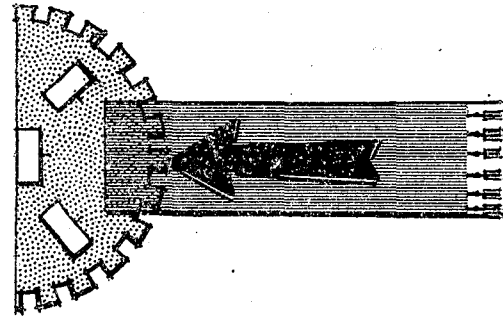
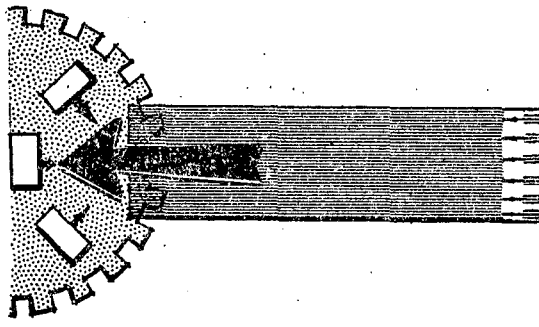
בניגוד לפעמים הקודמות, ביצע התוקף הפעם שורה שלמה של הטעיות בגזרותיו האחרות של המתחם. כן שילב הפעם את המאמץ העיקרי של הרגלים עם מאמץ-עיקרי "ארטילרי", ברכוז בחזית צרה את ה"אש" של כל הכלים הכבדים וכן של הנשק המסייע (קשתים ונושאי-קלע).

דוקא שיטה זו שמה-לצל את ההטעיות, כי לפיקוד היהודי לא יכלו להיות ספקות באשר למקום הנחתת המ-הלומה הראשית ע"י האויב, נוכח ריכוזה "אש" רב-הממדים.

לפיכך העז מפקד יודפת לדלל את המערך שלו בכל יתר חלקי המתחם, כדי לקבץ אגרוף חזק ככל-האפשר אל מול המאמץ-העיקרי הרומי.

שוב השתמשו היהודים בתמרון ההתחמקות אל מחוץ לטח ה"ארטילריה" הרומית.

יוסף בן-מתתיהו מספר, שהוא הורה את הייליו לסגת אל מחוץ לטחם של כלי-היריה הרומאיים ולתפוס מחסה אחרי מגיניהם, ורק לאחר שתיפסק האש המכוונת של האויב, ולאחר שהרגלים הרומאיים יגיעו להסתערות — החפעם ללא תמיכה של הרעשה — רק או להקביל את פניהם במכות-נגד, סותמת".

135. 25. 54

שיטת ההגנה הגמישה בקרב יודפת:

2. התקפת נגד על הרגלים של התוקף, משהופסק, לצורך יינוק אחרון, הסיוע הארטילרי.

1. תמרון ההתחמקות מהאש המכונה של התוקף.

הלוחמים הטובים), ועקב חוסר אפשרות מנוחה חוסר אפשרות של חילופין בשמירה, ירדה גם דריכותו של חילי המצב.

ה. כיבוש המבצר

את המצב הוזה למדו הרומאים מפיו של פליט צרירי מן העיר. בלילו של היום ה-48 למצור ניצלו את התרופות עירנותם של הנצורים — וביצעו במפתיע התקפת שחר ללא כל סיוע „ארטילרי“ — אבל בכיסוי של ערפל הבוקר, דווקא נגד אותו חלק של המתחם שהיה החזק ביותר מבחינה טופוגרפית. יחידת מחץ רומאית טיפסה על הסלעים וחדרה לתוך השטח החיוני של המתחם — המקום החולש ביותר — המבצר הפנימי, אשר בו נמצא רק מספר קטן של שומרים מנמנים. אחר שהשתלטו על „שטח חיוני“ זה, קל היה לרומאים לגרף את המתחם מלמעלה למטה ולרמוס את מגיני החומה ואת האוכלוסיה המבוהלת, שנלחצה בין הרומאים לתהום. עם נפילת יודפת נשבר שמוד השדרה של ההתנגדות היהודית בגליל. אכן, כמה נקודות מבוצרות עמדו בתוקף בקרבות ההגנה שלהם גם אם הללו היו קצרות מפרשת ההגנה על יודפת עצמה.

שיטה זאת הצדיקה את עצמה: גל אחר גל של ההתקפה הרומית, שנמשכה כל היום, גודף בסופו בעזרת שמן רותח (קדמו של הלהביר דהיום) ובעזרת חומר חלקלק ששפכו הנצורים על גשרי ה„צניחה“.

עם כשלון ההתקפה הרבתי הרומית האחרונה, הסתיים למעשה שלב הבלימה בהצלחת המגינים. הגם שבשעת ההתקפה האחרונה כמעט והתמוטטה רוחם של הבלתי לוחמים אשר במבצר, ובעיקר רוחן של הנשים.

ד. שלב ההתשה

אולם למרות הצלחותיהם של היהודים בשלב הבלימה, בחרץ גורלם עיי העובדה שמערכת יודפת היתה למעשה מערכת של מתחם בודד נגד המחנה הרומי כולו. עקב עובדה זאת פעל תהליך ההתשה לרעת המתגוננים, שצממתם הלכה ופחתה; ולא היה בהישגיהם הטקטיים כדי להקל על כך — להיפך: כל הישג כזה עלה להם באבידות. שעה שהרומאים יכלו לבצע את עבודות המצור אשר נדרשו להם ולהטיל כל פעם כוחות חדשים למערכה — הלכו ונתרבו קשייהם של המתגוננים לתרוס את מלוא היקפו של המתחם; מערכו הדק הלך ונצר שיה דליל מיום ליום, ועקב הקרבת הרבים (דווקא בין

פרקי לקח

(1) המסקנה הראשונה היא: יכולת העמידה הטקטית של מתחם מבודד מוגבלת היא, ובמיוחד נכון הדבר במתחם, שאת מרבית חילי המצב שבו מהנה מיליציה מקומית (וזאת — על אף גבורתם של הלוחמים וכשרם של מפקדיהם). יכולת עמידה זאת של מתחם התגוננות עשויה לרבות אם יהיה המתחם חלק ממערכת הגנה שלמה.

דומה כי בפרשה זאת ניתן לנתר על הציון הבא בראש פרקרי הלקח שפרשות הקדמות לגבי חזיונות המותנים בתקופה: כי מחוץ לשוני בטוח ובכוח ההריסה של כלי הנשק, מוצאים אנו בקרב על יודפת את כל הכללים העיקריים של ההתקפה ושל ההגנה על מתחם מבוצר, הימים עד היום הזה. על כן אפשר לקבל את המסקנות הנובעות מפרשה זאת ללא הסתייגות מבחינת רוחק הזמן.

מובן, כי באותה תקופה אין להעלות על-הדעת מער-
כת סקטית של מתחמים המשתפים פעולה ביניהם ע"י
שילוב גזרות-אש, ע"י תכנית של מכות-נגד וכדומה.
אולם, המבצרים של אותם הזמנים יכלו לסייע זה לזה
ברמה אופרטיבית ע"י מיקומם, לפי תכנית כוללת, על
צידי ההתקדמות של התוקף — דבר שהיה גורם לפי-
זור כוחותיו, להגבלת חופש הפעולה שלו
ולהקטנת הלחץ המכוון נגד כל מבצר ומבצר לחוד.

מאחר שמתחמי ההתגוננות בגליל מוקמו בהתאם
למקריית ההתיישבות, לא היה, למעשה, ערך לחזק הטר
פוגרפי, ההנדסי והטקטי של ישוב זה או אחר; האויב
יכול היה, אפוא, לרכו, את כל עצמתו נגד כל אחד
מהם, ובהכרח נעלו בזה אחר זה.

(2) אולם, גם אילו לא היו ישובי הגליל בגדר מבצ-
רים בודדים להגנה מקומית בלבד, אלא היו מהווים מערכת
אופרטיבית מתוכננת — כדוגמת טבעת המבצרים של
ארץ יהודה בימי בית שני, או כמערכת ביצוריה-הספר
של הביזנטים, או כרשת סידות הצלבנים (שעוד ידובר
עליהם) — גם אז לא היתה הצלחת ההתגוננות מובטחת,
לא ברמה האופרטיבית ואפילו לא ברמה הטקטית.

פרשת יודפת מאשרת את לקח מערכת אלזיה, והוא:
מערך ההתגוננות עצמו — בין שהוא לובש צורה של
מבצר בודד, ובין שהוא לובש צורה של שורת מתחמים
או ישובים של הגנה מרחבית — הינו אמצעי ביצוע רק
לשלבים בעלי התכלית השליילית של קרב ההגנה: שלב
הבלימה ושלב ההתשה. האופן בו השיגו לוחמי יודפת
את התכלית הזאת עשוי להיות למופת — אולם, לא היה
מי שיקצור את אשר זרעו. כי אין להשיג את התכלית
החיובית של אורח-דרך הלחימה ההגנתית (דהיינו, את ביצוע
ההתקפה הנגדית) ללא קיום עתודה כללית (דהיינו, כוח-
תמרון בלתי-מרותק), המובדלת מן הדרג הבולם ומעתר-
דותיו הבלתי-אמצעיות. עתודה כללית זו, תפקידה להוות
„חרב“ ו„פטיש“ שבעבורם ממלאים המתחמים של ההת-
גוננות (או הישובים המבוצרים של ההגנה המרחבית) את
תפקידו של ה„מגן“ (דהיינו — קרש קפיצה, בסיס-
לוגיסטי, ומקלט) מצד אחד ואת תפקידו של ה„סדן“
(דהיינו — משענת מסייעת) מצד שני.

בצדק ראה יוסף בן-מתתיהו בקיום כוח כזה, את
הבעיה המרכזית של הגנת הגליל.

(3) בקרב על יודפת מופיע סוג תמרון חדש של אורח

התגוננות, אשר רק במלחמת-העולם הראשונה הגודר
מבחינה תיאורתית, ובא לידי שימוש בקנה-מידה רחב;
ואז כונה בשם „ההגנה הגמישה“.

אולם עיקריה של שיטה זאת שהיא שיטת ההתגוננות
של חיל-רגלים בפני חוקף בעל עדיפות גדולה — ובמ-
יוחד בארטיילריה — נקבעו כבר אז. ואלה הם:

● לותר באופן זמני על שטח מסויים של מערך
ההתגוננות כדי לחימלט מתוצאות הרעשה-ארטיילרית
מכינה;

● להחזיק את המגינים במחסה מוחלט כל-עוד
נמשכת הרעשה זאת;

● שעה שהתוקף מפסיק את האש התומכת שלו כדי
לאפשר למסתערים להתקרב — לפגוש מסתערים אלה
במכה נגדית מרוכזת, כי אז יהא הדריקרב בין התוקפים
למתגוננים מאוזן, קרב של רגלים מול רגלים.

(4) המערכה על יודפת מראה את החולשה הטקטית

מחויבת-המציאות בכל ישוב מבוצר. התכנון הטקטי
של מבצר יודפת נקבע לפי המקריית של צורתו
הקיימת של הישוב; המתגונן לא היה חופשי
לקבוע את היקף מערכו ועומקו. שני אלה הוכתבו לו
מראש ע"י צורת בנין העיירה. התוצאה — החוזרת ונש-
נית לעתים אף היום — היקף המערך היה גדול מדי
לעומת עצמתו של הכוח שצריך היה להגן עליו; ואילו
„עומק“ המערך היה קטן מדי.

(5) פרט נוסף שמון-הדין להרגישו: ההתמודדות על
השגת גובה-היחסי שאפיינה את כל שלבי הקרב —
ובמיוחד את השלב האחרון. העובדה שהשתלטות על
המקום הגבוה ביותר של הישוב היתה זהה עם
ההשתלטות של השטח החיוני של המוצב, גובעת
מן המבנה המסויים של אותה עיירה, כשגושי הבתים דבר-
קים למדרון ההר כפי שבנויים רבים מן הכפרים הערביים
בארץ עד היום.

(6) בסופו של דבר מאירה מערכת יודפת באור
מסויים גם את אחת הבעיות החוזרות ונשנות עד ימינו:
השפעתה של האוכלוסיה הבלתי-לוחמת בתוך מרחב ההג-
נה המרחבית. מתיאורו של יוסף בן-מתתיהו אפשר ללמוד,
כי לא פעם, במצבים טקטיים, לא היתה רוח האוכלוסיה
איתנה למדי; מאידך גיסא אפשר ללמוד, בעיקר מנאומי
העיידוד שלו לחייליו, שהעובדה שהם הגנו על משפוח-
תיהם ובתייהם הגבירה את תנופתם הלוחמת.

* * *

נושאי צלב

דוגמה רביעית: מערכת חיטין

סרצ'ני

מרחב ואקלים כ"מגן" בהגנה תמרונית

בו לא חל שינוי במשך השנים המפרידות בין התקופה העתיקה לבין ימי הביניים, (בהם נתרששו הפרשות הבאות) — התחוללו בחברה האירופית תמורות כבירות. במקום קיסריות "עולמיות" בעלות משק מפותח המבוסס על עבודת עבדים, הופיעה שוב כלכלה פרימיטיבית; המבנה המדיני נתפצל ליחידות קטנות — מלכויות ונסיכויות פיאודליות.

סבבי הדבר כי תמורות אלו מצאו את ביטויין במבנה הכללי של הצבאות, במבנם הטקטי ובשיטות הלחימה שלהם.

על-כן אף כשהשתנתה דמותם של הצבאות מבחינת מבנם של הגופים הלוחמים, ויכולתם — הרי בעיקרם נשארו גורמי היסוד הטקטיים של צבאות אירופה ממש כפי שהיו בצבאות העתיקים: הדגש הושם על הלם ומרון ואילו גורם ה"אש" הופיע כתכונת-לואי, שלא ברמה שווה לראשונים.

נעלמו הצבאות המקצועיים הגדולים, שהיו מורכבים בראש-דוראשונה מחיל-רגלים מאומן וממושם, צבאות שהיו בנויים כגופים טקטיים ואופרטיביים מאוּנֵים ואשר נסתייעו — בצורה מחושבת ושיטתית — בחיל-פרשים, חיל-תותחנים וחיל-הגדסה, וניזונו ממערכת לוגיסטית ענפה ויעילה, כפי שטופחה בידי הרומאים.

נושאי הנשק העיקריים של ארצות אירופה בשנים 900—1300 לספ"ג היו בני שכבה דקה של בעלי-אחוזות שמלאכתם במלחמה (אנשי המעמד הפיאודלי, האבירים). רוב האוכלוסיה לא היה, בימים כתיקונם, גורם במערכת הבטחונית — ותפקידו היחידי היה לקיים אותה כתר-צבאית.

1. הכוחות המתמודדים

א. צבא האבירים

בכל תקופה עשויה לעמוד בפני עם משימה מדינית-אסטרטגית בעלת ממדים כאלה, שידרכו את יכולתו של גוף-צבאי-מבצע עד גבול אפשרויותיה של התקופה — ויעקרו חולשות רבות, אשר התקיימו עד-אז מחוסר סיבה מדרבנת.

לרוב היה האביר בעל כושר רב כלוחם בודד. כושר זה עוד הוגבר בהופיעו כמעט-תמיד רכוב ומוגן ע"י שריון כבד. אמנם, מלוחמים-פרטים אלה אי-אפשר היה ליצור — לא בזמן שלום ולא בזמן מלחמה — גופים לוחמים, מגובשים, ממושמים ומאוּנֵים בתוך-גותיהם הטקטיות, שהיו מסוגלים למאמץ ממושך ותכ-נית, מסגרות הארגון הפנימיות של צבאות האבירים היו, איפוא — בהתאם לרוחה הכללי של התקופה בצבאות הנצרות והאיסלאם כאחד — פרי המקרה, ועל-פירוב היו תוצאה של אלתור.

כמשימה מעין זאת — והיא הגדולה באלו שהתיצבו בזמן מן הזמנים בפני צבאות האבירים של אירופה — יש לראות את שרשרת המסעות שכונתה בשם מסעיה-הצלב, כיבוש א"י ורצועות משלימות של הלבנט, חופה של סוריה וצפון-מערבה של ארם-נהריים, החזקה בשטחים אלה או במקצתם במשך כמעט 200 שנה, בפני הים האיטלאמי הסובב אותם. הבעיות האופרטיביות והטקטיות הכרוכות בתפקיד אסטרטגי זה — שעלה על כל קנה-מידה שהיה מקובל במלחמותיה של אירופה המערבית והתיכונה באותה תקופה, מלחמות נוסח תגרות-אבירים — גרמו לשכלול-יתר של כמה וכמה דפוטים טקטיים ודרכי-פעולה אר-פרימיים, אכן, לעתים היו אותם דפוטים ואותם דרכי-

אולם, דבר אחד היה בטוחה הטכניקה הצבאית אשר

ב. צבא האימלאם

לאחר שהתפרקה קיסרות הכליפים, יורשי מוחמד, מילא את חלל מערב אסיה וצפון אפריקה — מהודו ועד לחופי הים-השחור, מן החורום ועד למרוקו — ממש עשרות מדינות מוסלמיות, בינוניות וקטנות. בקרב מדינות אלה היו שעלו ברמתן מבחינה כלכלית ובשטחים מדעיים טכניים — ולעתים אף מבחינה מדינית — על מדינות הנוצרים של אירופה באותה תקופה. דבר זה התבטא אף במכשיר הצבאי שלהן בכל השטחים.

מבחינת המבנה הכללי וההרכב הפנימי היה אמנם דמיון-מה בין צבאות הנוצרים וצבאות האימלאם. גם באחר-לוגים היה קיים גרעין של אבירות רכובה ומשורית, אולם נראה כי רב יותר מאשר במערב היה בהם חלקם של חיילי מקצוע שכירים, ובאופן כזה היו לצבאות האימלאם דפוסים קבועים מסויימים גם בימי שלום; כן היו מצויים בקרבם באותה תקופה גם מפקדים בעלי-ניסיון ובעל-תחבולה. המסורת הצבאית שלהם היתה, כאמור, עשירה ובעלת שורשים ניכרים לבסוף עלה במקרים מסויימים המכשיר הצבאי של מדינות איסלאם שונות בכוחו על זה של הצלבנים.

דפוס היסוד של צבאות המזרח ועיקרי דרכי לחימתם — מקורם היה נעוץ עוד בתקופה העתיקה. באותה מכוונה-צבאית אשר הוקמה ע"י האומה המרכזית של המזרח התיכון, הפרתים — ואחריהם ע"י המדינה הפרסית-החדשה, הסאסאנית — והיא אשר שימשה ברבות הימים כדוגמה לערבים, לתורכים, ואף למונגולים המאוחרים.

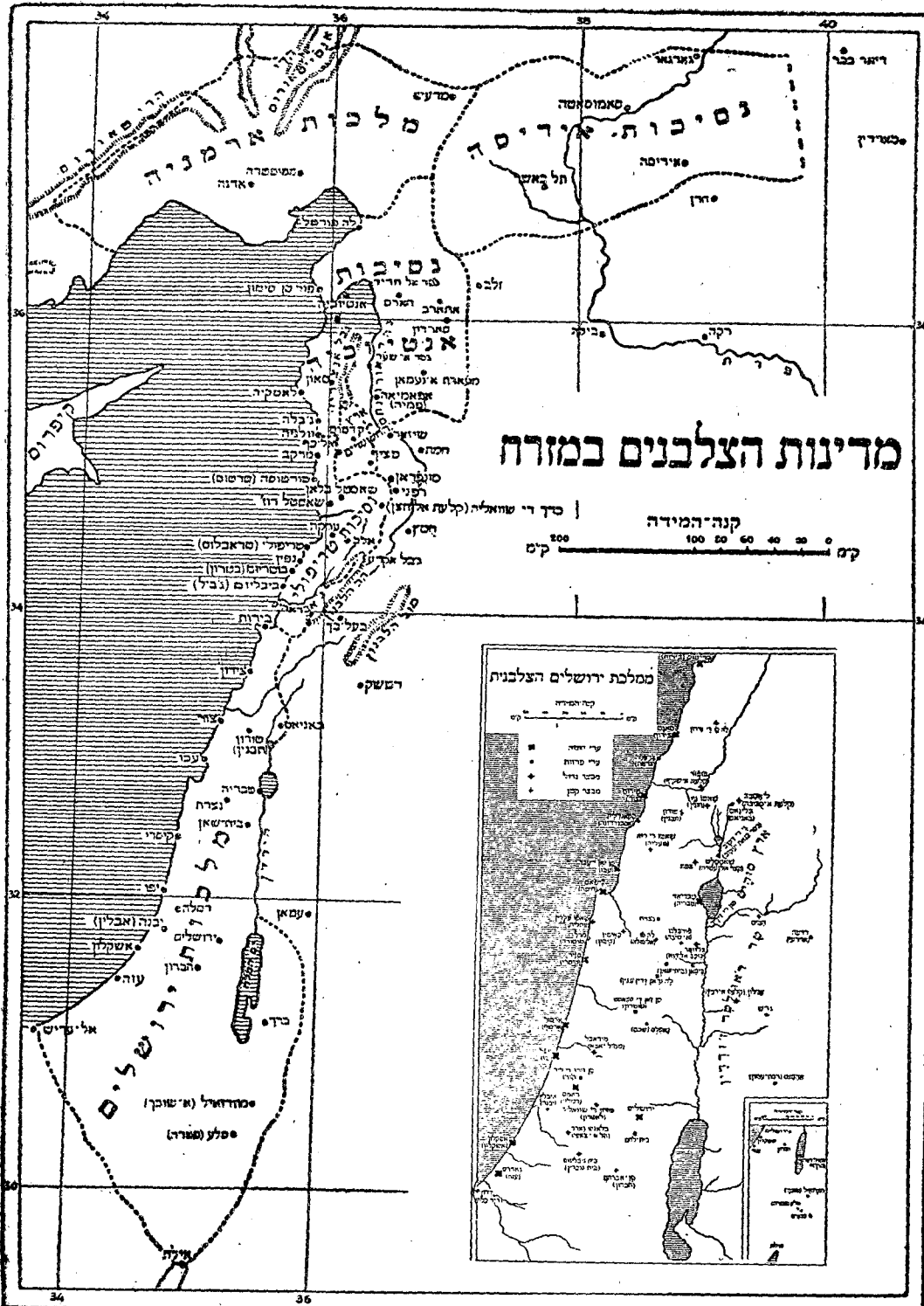
צבאות מזרח אלה בביטויים המובהק, היו בראש-דא שונה צבאות-פרשים, בעלי ניידות אופרטיבית וטקטית רבה. אולם לרוב היו הפרשים מסויגים לשני, חיילות-משנה, לפי חימושם ותפקידיהם הטקטיים: הפרשים הקלים — אלה הקשתיים-הרכובים, הבלתי משוריינים שהיה בכוחם לזעזע את האויב ולהתישו ע"י הטרודות בלתי-פוסקות של ירית חצים מחד-גיסא, ושל, תמרון-מניעה — התחמקות מהתנגשות ישירה — מאיד-גיסא; ולעומתם — הפרשים הכבדים, המשוריינים, מצוידים ברמחים ובחרבות, הוא חיליה-הסתערות המכרעת, הקוצר את פירות ההטרדה וההתשה הקודמות שנעשו ע"י הקשתים. בהשתמשם בחיילות אלו ובדרכי-קרב אלו יש וגרמו צבאות המזרח מפלות כבדות אף לרומאים. הכוחות הצבאיים של המדינות הערביות-תורכיות שגבלו במדינות הצלבנים (במצרים, בסוריה, בארם-נהריק) אף-הם הירבנויים, ביסודם, לפי הדוגמה הזאת.

פעולה מצויים, בגרעיניהם, במלחמות הנ"ל הקדמות יותר.

השיפור הטקטי העיקרי הל בשטח של פיתוח חיילות, ושיתוף הפעולה ביניהם. האפשרויות לארגן ולהפעיל חיל-רגלים הצטמצמו בשדות הקרב האירופיים, מסיבות חברתיות שאין לנתחן כאן, למקרים בודדים ביחס. החלל שהיה מקובל שם באר-תה תקופה היא צבא-פרשים-אבירי טהור. תנאי הוידה המזרחית ואופיו של האויב (ריבוי כוחות פרשים-קשתים קלים) חייבו כי בצד חיל-הפרשים הצלבני הכבד יהיה מצוי חיל-רגלים — בין אם נושא נשק-קרב ובין אם נושא כלי-יריה (קשת קלע ובליסטרתי-היד, או „ארבלט“ בלע"ז), חלל שיהווה — דבר שראינו במבנה הטקטי של הצבא הפרסי, המקדוני הרומאי — משענת הגנתית לחיל-הפרשים-הכבד, הוא חיל ההלם והתמרון חיל-רגלים זה, הנערך בפלגנה והפרשים באגפיו — או במרובע פתוח גדול שהפרשים מגיחים ממנו — ממלא אותו תפקיד אשר ממלא את עוצבות הרגלים, יחידות החרצ"מ והניס בשביל חיל-השריון של היום: הוא מבטיח ומפליס-דרך בשטח קשה, יוצר „נמל-טנקים“ ומהווה זניקה בעת הקרב.

התנאים הטופוגרפיים, האקלימיים ואופיו של האויב בנייה המזרחית, חייבו אפוא את צבא האבירים להוסיף לכוח ההלם התוקפני משענת הגנתית ברמה הטקטית. במקביל לכך, חייבו התנאים האסטרטגיים של המדינה הצלבנית שילוב בין זרוע ההתקפה לבין זרוע הגנה ברמה האופרטיבית: מערכת מבצרים אשר התפתחה, אמנם, מנקודות-מוצא שונות (הבטחת שליטתו של השליט הפיאודלי המקומי, החזקה בנמלי-החוף, הבטחת דרך הצליינים, הגורת-מגן כלפי מעוז מוסלמי מסויים, פיקוח על דרכי-מטהר), אך נראה שבסופו של דבר שאפו להשיג באמצעותה שיטתיות בהגנה-כל-ארצית, שתדמה לזו שנסתמנה באחדות מארצות אירופה (ביחוד תחת שלטון שושלות נורמניות), מערכת היוצרת מרחב והמעניקה חופש-פעולה לכוחות-ההשדה הניידים.

כמובן, למרות כל השיפורים האלה, לא היתה המדינה הצלבנית מסוגלת להתגבר על מספר מגרעות האופייניות לצבא אבירים בכלל ולצבא הצלבני בפרט, והן: הפירוד הפנימי, מיעוט מסגרות-הקבע הצבאיות, ליקויים המוריים במנהלה ובמשמעת, מגרעת נוספת היתה בחימוש הבלתי-מתאים לתנאי האקלים של הזירה, אשר נשא החיל העיקרי, חיל-הפרשים-הכבד: השריון של האביר ושל סוסו, לא זו בלבד שהכבדו (במיוחד בהודשי הקיץ החמים), אלא שאף הגבילו את ניידותם הן של הפרט והן של הגוף-הלוחם כולו.

הזירה האסטרטגית של ההאבקות בין נושאי-הצלב לאיסלאם.

אשר לארגון הטקטי, נראה כי היה קיים ודאי מבנה מסוים, ופחות-ארוחת קבוע, ליחידות קטנות ובינוניות, ואילו גושי-גייסות גדולים יותר היו מתהווים מדי פעם מיחידות ומגופי-משנה כאלה.

2. הרקע האופרטיבי

מלכות ירושלים הצלבנית והנסיכויות שהשתרעו צפונה ממנה — טריפולי, אנטיוכיה (ועד ל-1144, גם רוזנות אדסה) — התגבשו ב-88 השנים שעברו מאז כיבוש ירושלים ב-1099 ועד למערכת חיטין, שלוש חולשותיהן העיקריות היו: א) רפיון מדי-ני-פנימי והיעדר שלטון מרכזי של-מש. ב) חוסר עומק אופרטיבי כשמדינות הצלבנים מהוות רצועה ארוכה בת 800 ק"מ, שרוחבה מקילומטרים מעטים ועד למכסימום של 120 ק"מ (מבלי להביא בחשבון את אדסה), וברוב המקומות — 40-80 ק"מ. ג) תלות בזרימה בלתי פוסקת של כוח-אדם וכספים מבחוץ.

לעומת חולשות אלו היו למדינות הצלבנים שלושה מקורות כוח: א) הפירוד ששרר בעולם המוסלמי. ב) רשת המבצרים הצלבניים, שהשתרעה מאנטיוכיה בצפון עד אילת בדרום, בתוך מלכות ירושלים ניתן היה, בתקופה המדוברת, להבחין בשלר שה מערכים, 1) בגבול המדבר; 2. ברכסי ההרים של שומרון ויהודה, 3. בחוף) שחסמו את כל צירי הפלישה האפשריים והגנו על הנמלים — אלה ה"ריאות" לנשימתה של מדינת הצלבנים. ג) אסטרטגיה דפנסיבית, אשר הבעיה העיקרית שעמדה בפניה היתה חלוקתם החסר-כניית של הכוחות המצומצמים בין מערכת הביצורים לבין עתודה נידתת מתמנת, שלפי התנאים האופרטיביים היה הכרח לקיימה — אלא שבמציאות היו נאלצים לקבצה ולאספה מדי-פעם, עם בוא שעת-חידום.

קיצה של מלכות ירושלים חייב היה לבוא כאשר הלכו גורמי החולשה והגיעו לשיאם, בעוד גורמי הכוח מתבטלים בזה אחר זה. שעה זו באה כאשר החל תהליך של ליכוד מדיני בעולם האיסלאם (רק 55 שנים לאחר כיבוש ירושלים ע"י הנוצרים — עת התאחדו תחת שלטון אחד הנסיכויות האלב, מוצול ודמשק). תהליך זה הגיע לפסגתו עם איחודן של שתי המדינות העיקריות — מצרים וטוריה (שכללה את צפון ארם-נהריים) — תחת שלטונו של אחד המצביאים והמדינאים הגדולים של האיסלאם, צלאח-אדין, משנת 1183 נמצאה מלכות ירושלים (לאחר שהשטחים המוסלמיים שבצפון נכנעו בפני צלאח-אדין) בצבת אסטרטגית של הקיסרות האיטלאמית החדשה, שהקיסר אותה מכל עבר, קיסרות זו יכולה היתה להעביר

גייסותיה ב"דרך-המדבר" המקשרת — קהיר-דמשק-חאלב-מוצול — ולכן מאמץ-עיקרי אופרטיבי נגד מדינות הצלבנים בכל מקום שתחפוץ.

כדיבכר עם תמורה זו במעמדה הגביר צלאח-אדין את פעולות-האיבה נגד מלכות ירושלים ושילב מהלכים צבאיים במלחמה פוליטית, בנצלו את המריבות-הפנימיות של הנסיכים הפיאודליים הצלבניים.

בשנת 1187, לאחר תקופה של דלדול בזרימת ה"עליה" למדינת הצלבנים, החמירו מריבות פנימיות אלה הלוח והחמר, עתה ראה צלאח-אדין את הזמן כשד למכת הכ"רעה, את צבאו — שעצמתו, לפי הערכות שונות, היתה בין 40 ל-60 אלף איש (מהם כ-10.000 איש חיל-פרשים כבד, והשאר חיל-פרשים-קל ורגלים) — ריכזו בבניאס. משם עבר (ביום 1 ביולי) את הירדן, קרוב לפוצאז מים כנרת, חלק מצבאו התקדם אל העיר טבריה, כבשה ונקל וצר על הטירה שבעיר; ואילו התלק האחר עלה אל כפר-סבת והגה שם.

ניתן למצוא דמיון בין מגמתו האופרטיבית לזו של אפסטיאנוס (אם כי בכיוון הפוך): לבתר את הגליל משומרון ויהודה ע"י השתלטות על אחד הצירים הקבועים האופרטיביים של א"י — טבריה, עכנ.

נוכה סכנה חמורה זאת עשה מלך ירושלים מאמץ יוצא-מין-הכלל לריכוז כוחות, מאמץ זה הפך את התפיסה האסטרטגית היסודית עליה הושתתה מלכותו: הוא כמעט והריק את כל המבצרים שבדרום המלכות ובצפונה מחי-לות-המצב שבהם (בירושלים לא נשארו אלא 2 אבירים בלבד). כתוצאה מכך עלה בידו לרכז צבא של 20-25 אלף איש, אשר נתכנס לבסוף בציפורי. צבא זה מנה לא יותר מ-1200-2000 אבירים-משוריינים, 15.000 (אולי עד 20.000) רגלים, אלפים מעטים פרשים-קלים שנקראו תור-כופולים שצידם ואורח-חיתתם כשל הקבאלריה-הקלה נוסח המורה (יתכן כי רבים מהם היו מוסלמים — עלי-כ"יש וביטלה הנאמנות המסופקת שלהם את יתרונותיהם הטקטיים). קיימות כמה הערכות שונות המקטינות, או מגדילות את עצמתם של שני הצדדים, או של אחד מהם. לגבי כך — כאשר לגבי כמה וכמה עדויות והערכות סותרות של בחינות היסטוריות אחדות בערשת חיטין — אין ביכולתה של סקירה זו לפסוק הלכות.

3. הקרקע

בין שני הצבאות הפרידו כ-30 ק"מ של שטח שומם, ללא מקורות מים, שבו-הוליקה בקעה ארוכה ממערב למורה, בין שני רכסי גבעות.

4. אפשרויות פתוחות למתגונן

האסטרטגית ע"י מהלך אופרטיבי תוקפני. כפיתוי לקבלת אפשרות זאת שימש מצבו של צבא צלאח אדין, שים הכנרת היה בעורפו — שכן כך נראה היה סיכוי למהלומה מוצלחת ומכרעת כלפיו. גורם משפיע נוסף היה נעוץ בפסיכולוגיה המיוחדת של האבירים, אשר שאפו להציל את משפחתו של ריימונד, רוון טריפולי (ונסיך הגליל בממלכת ירושלים) שהיחה נצורה בטירת סבריה.

לצומת אלה, היה נימוק נכבד נגד נקיטת קו תוקפני, אשר נבע מן הצורך במסעה־התקרבות ארוך, על־פני שטח שומם, בחום הקיץ, ללא הספקת מים תקינה. אולם האביר, לפי טיבם, אינם מחשיבים יתר־עלה־המידה גורמי מנהלה והספקה. ומכל־מקום, לאחר ויכוח ממושך אשר רבו בו ההיסוסים, ציוה מלך הצלבנים על התקדמות הצד אשר מבחינה אסטרטגית היה המת־גונן, בטר, איפוא, בצעד אופרטיבי תוקפני — בתנאים הגרועים ביותר בשבילו.

5. אפשרויות פתוחות לתוקף

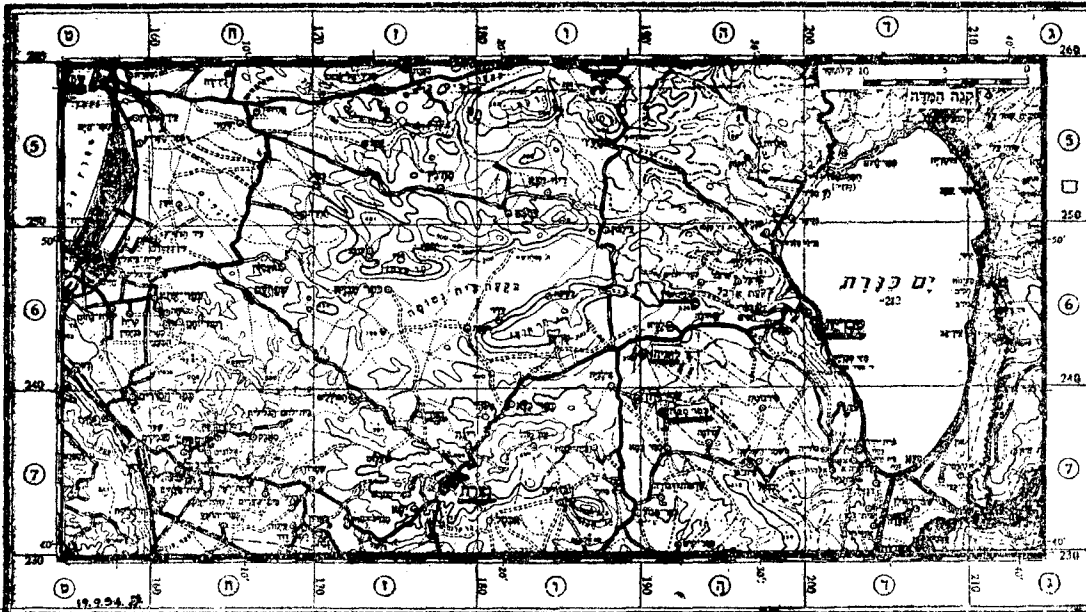
בפני הפיקוד המוסלמי עמדו האפשרויות הבאות:
א. לנצל את היתרון המספרי המכריע אשר לרשותו: לתקוף את האויב במקום ריכוזו בכוח העיקרי ולהשאיר בסביבות סבריה את הכוחות הודדי שים לטבעת־הכיתור בלבד. מהלך מענייה היה מוציא,

בפני הצלבנים — הצד המתגונן מבחינה אסטרטגית — עמדו שתי אפשרויות: א) לנקוט דרך־פעולה אופרטיבי, אשר יתאים לאותה מתכונת אסטרטגית שבכוונה ניתן היה עוד לממלכה הצלבנית להוסיף ולהתקיים (ואשר דוגמאות לה היו מצויות אף בכמה מצבים בעבר, בהם הצליחה להחזיק מעמד); היינו: לבלום את התקפת האויב ע"י מערכת המבצרים, ולפתוח בהתקפת־נגד כאשר יושלם תהליך הבלימה ותתקדם התשת האויב.

מבצר סבריה, אפשר שהיה בכוחו להחזיק־מעמד זמן ידוע בפני צבאו של צלאח־אדין. ולו גם תיפול טירת־סבריה, לא תהיה הצלחה זו אלא בעלת ערך מוגבל, שכן מצפון־מערב ומדרום־מערב לה נמצאו שני מבצרים חוקים נוספים. אם יועמד או שוב צבא האיסלאם בפני הצורך להתגבר על מבצר אחר מבצר, כי אז נפתח פתח לתהליך התשתו — ולמעבר היוזמה לידי הצלבנים.

האפשרות האחת שהיתה קיימת, איפוא, היא מעבר למצבים של הגנה אופרטיבית, דבר שלפי בעלי הערכה כזאת היה הולם את המצב האסטרטגי ואת יחסי הכוחות — שיגור חלק ניכר של הצבא לחייוקם של חילות־המצב שבמבצרים, אשר הוקטנו כנ"ל, והשארת „אגרוף” נייד מצומצם לפיתוח היוזמה־הנגדית ברגע המת־אים.

(ב) האפשרות השניה היתה לפתור את בעיית הגנה

המסגרת הגאוגרפית של מסע חיטין

לכאורה, את מתנהו של צלאח־אדין ממצבו המסוכן — כשהכנרת בעורפו והמחנה הצלבני ממולו.

אולם הפיקוד המוסלמי ראה, כנראה, את הגורמים, אשר בתנאים הנתונים עלולים היו להשפיע השפעה של־ית על מהלך תוקפני מעיקרוה — גורמים, שהפיקוד הצלבני התעלם מהם: (1) התרחקות מבסיס־האספקה ו"מתיחת" העורק הלוגיסטי; (2) מסע התקרבות בשטח שומם וגבעי; (3) ויתכן כי הובאה בחשבון גם האפשרות, כי לנוכח התקדמות מוסלמית יבצעו הצלבנים "תמרון מניעה" ויסוגו אל מבצר עכו — ואזי תמצא עצמה השדרה המוסלמית המתקדמת אל עבר ציפורי כשהיא נתונה בטבעת המבצרים הגדולים, כאוכב־אל־האזה, צפת, מונט־פורט ועוד, על כל אפשרויות ההטרדה והאיום הסמוגות במצב זה.

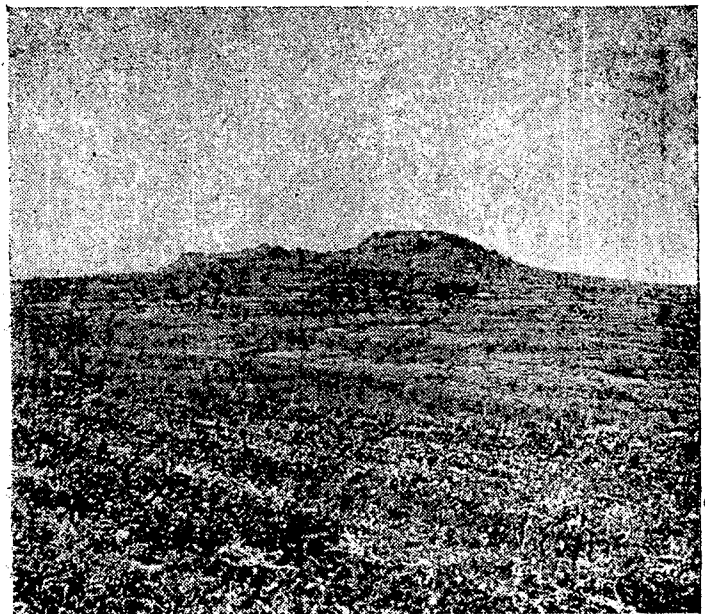
ב. צלאח־אדין ומטהו שקלו, כנראה, את יתרונות היריב ואת חולשותיו. לקח קרבות קודמים רבים הורה כי עדי־פותם הטקטית של הצלבנים היתה מותנית בשיתוף־פעולה יעיל בין חיל־הרגלים לבין חיל־הפרשים־הכבד. כל עוד היה חיל־הרגלים (על שתי צורות הופעתו וסיועו: "אש" הקשתים והארבלטרים — וחומת החניתות ה"פ־נגית") גורם מאבטח או ציר־משען לפרשים־המשור־רינים, היו אלה מוגנים בפני פעולות ההטרדה של הקשתים־הרכובים המוסלמים. וכל־עוד נשען חיל־הפר־שים־הכבד הצלבני על משענת כזאת, לא היו לרוב, המוס־

למים מעיזים להפעיל נגדו את כוח־המחץ המשור־ן של ה־ם. מאידך־גיסא, לעומת הערכתו את העצמה־הטק־טית של צבא הצלבנים כל עוד שקויים בתוכו שיתוף פעולה בין־חילי מן הסוג הנ"ל — ראה הפיקוד המוסלמי את נקודות החולשה של יריבו בתחומי התכנון, השיקול, המנהלה והאספקה.

האפשרות השניה שעמדה, איפוא, בפני הפיקוד המוס־למי, היתה לנקוט פתרון אשר יבטל, או יחליש, את יתרונות האויב, ויבליט הבלטת־יתר את חולשותיו: פתרון אשר יטיל על היריב את עול מסע ההתקרבות המבוצע בחום בשטח שומם וללא מים — פתרון, העשוי במיוחד כדי ליסול מכושר־הקרבי של חיל־הרגלים הצל־בני ומיכולתו שלו לסייע לפרשים־הכבדים.

פתרון מעין זה צריך היה להתבסס על התנחה, כי היערכותו הקיימת של הצבא המוסלמי הצר על סירת טבריה והחונה בכפר־סבת, תשמש פיתוי לאויב ותמשכנו להתקפה.

נמצא, כי התוקף מבחינה אסטרטגית (צבא צלאח־אדין) החל נוקט עתה הגנה או־פּר־טיבית בהש־תמשו בשטח אשר בינו לבין יריבו כבמדחב־תמרון־הגנתי, כדי לבצע את משימתו בשיטה התמרזנית — ועם זאת שמר לעצמו לעת־פצוא את נשק התקפה הטק־טית.

קרני חיטין

מימין — תצלום שנעשה מכיוון דרום
משמאל — תצלום שנעשה מכיוון צפון

והאבק, וכן ע"י חוסר המים, מאחר שלא נעשו שום סי-
דורים לאספקתם בזמן המסע.

החשפעה הבולמת של גורמים אלה הוגברה ע"י פלגות
הקשתים־הרכובים הנ"ל של צלאח־אדין. הכפרים היו
שרופים עוד מקודם ובורות המים הובלו. עתה החלו מנ-
היתים על האויב מספר מכות־הטרדה. הראשונה נגד
החלוץ הצלבני, השנייה נגד המאסף, ולבסוף השלישית נגד
הגוף־העיקרי. פלגות הטרדה אלה הכריחו מדי־פעם את
הצבא הצלבני להתפרס, אילצו את הרגלים לתפוס עמ-
דות־הגנה וגירו את הקבלריה האביזית להסתערות. אולם
הסתערויות אלו לא היו אלא „מכות באויר“ כשהפלגות
המסרירות מתחמקות מהתנקשות ישירה.

אל מקום הננייתו של צלאח־אדין הגיעה, לפי אחד
התיאורים, הידיעה על כיוון תנועתו של החיל הצלבני,
ועל־כן העביר את צבאו שחנה בכפר־סבת אל בקעת
חיטין — מהלך קילומטרים ספורים בלבד.

קיימות נוסחאות שונות באשר למקום אליו הגיעו
הצלבנים עד לערב אותו יום. אולם, כנראה, שבמשך
יום־מסע אחד עבר הצבא הצלבני 17—19 ק"מ, עד לוביה
(או לפי תיאור אחר כ־20—22 ק"מ, עד לקרבת קרני-
חיטין), והנה שם — מותש מן ההטרדות, מקשיי המסע
ומן המחסור במים. במשך הלילה הנחיתו הקשתים־הרכב-
בים המוסלמים על המחנה הצלבני מסד בלתי־פוסק של
חצים.

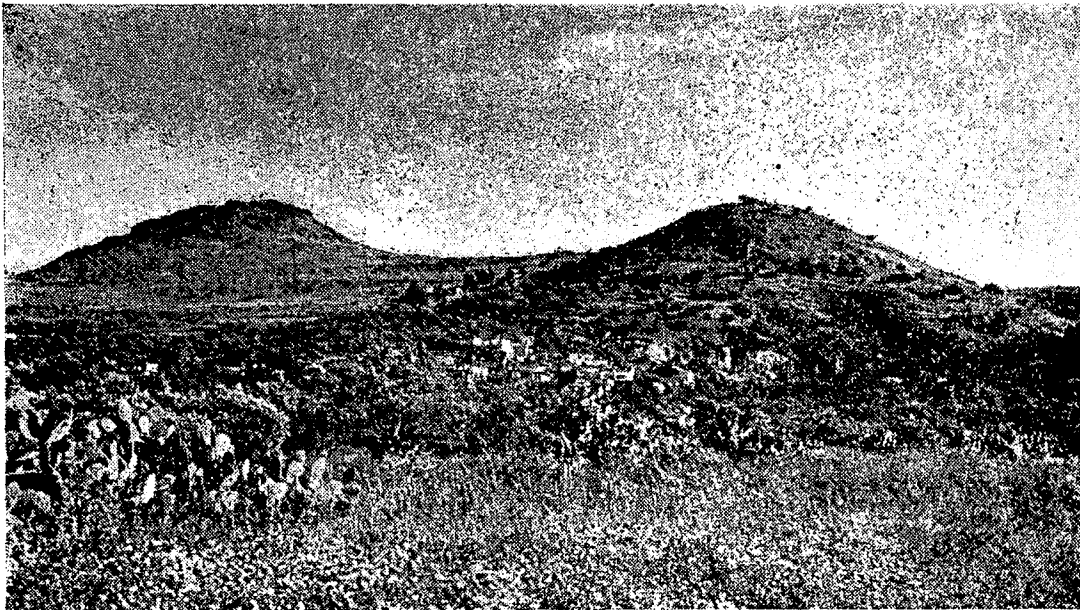
ב־3 ביולי 1187 נעו הצלבנים מציפורי לעבר מורה
בשדרה אחת. מן התיאורים השונים מתקבלת תמונת המסע
דלקמן: חילה־פרשים־הכבד וחילה־הרגלים מחולקים בין
החלוץ, הגוף־העיקרי והמאסף — ואילו חילה־פרשים־הקל,
ידוע במפורש כי היה מצוי עם המאסף, הגם שיתכן כי
שותף גם בחלוץ ואולי אף בגוף העיקרי.

השדרה הצלבנית אף לא ניסתה להתעות את האויב
באשר לכיוון התקדמותה, אלא נעה במרוכז, על ציר
אחד; קו תנועה זה עבר, החל ממרח־קמה דרומה מכפר
תורען שבימינו, במקביל לכביש נצרת—טבריה דהיום,
או הזדהה אתו.

כאן נתרשש, כנראה, התהליך דלקמן: משעברה
השדרה הצלבנית כברת דרך, החלו מציקות לה טלגות
של חילה־פרשים־הקל המוסלמי, אשר מאז ועד תום המסע
לא חדלו מלוותה. טיבם והרכבם של הכוחות הצלבניים
לא איפשרו להם, לפי מצב דברים זה, אלא להדוף את
התקפות־ההטרדה של האויב ולא היה ביכולתם להחדיר
פלגות־סיור משלהם דרך מסך־נע זה של פרשים־קשתים
תורכיים, כדי לברר היכן מרוכזים כוחות־המחץ העיקריים
של יריבם.

ב. שלב הבלימה במרחב התמרון ההגנתי

מלכתחילה הואש צבא המסע של הצלבנים ע"י החום

ג. שלב ההתשה

התיאור המתקבל כאן ממקורות שונים — ולעתים אף סותרים — הוא כדלקמן:
למחרת היום, ב־4 ביולי, לאחר ליל צמא וחוס ללא־מנוחה, שינה, כנראה, הפיקוד הצלבני את כיוון מסעו (אשר כוון מקודם אל טבריה), במגמה — כדבר הדוחף ביותר — להגיע למקור המים הקרוב ביותר. לפיכך החל נע צפונה כדי להגיע אל מקור מים אשר היה, כנראה, בסביבה. בינתיים הגביר צלאח־אדין את הכוחות המס־ידיים עד שהפכו לטבעת שהלכה ונסגרה מסביב לצבא הצלבני. כן הספיק במשך הלילה הקודם לשגר לפלגות אלה „שירת תחמושת“ — 70 גמלים טעוני חצים.

כאשר התקרבה השדרה הצלבנית אל קרני־חיסין, הו־סיפו פלגות ההטרדה לפעול בהתנפלויות־ירי נוסח „פגע וברח“ ויתכן כי אן, או עוד בלילה, הציתו את הצמחיה היבשה — וע״י כך הקיפו את האויב בטבעת תבערה נוסף על טבעת ירי־החצים. אותה שעה ערך צלאח־אדין את חיל־הפרשים־הכבד שלו סמוך יותר אל סביבת קרני־חיסין. אשר לצבא־הצלבנים: הרגלים החלו לסגת במעלה הגבעה כשהם זונחים את חיל־הפרשים־הכבד. מבנה השדרה הצלבנית, שעד עתה החזיק מעמד, נשבר — יציבותו הטקטית נתחסלה עם הפרתם של הקשר והבטחה־ההדדית שבין חיל־פרשים לחיל־רגלים.

ד. שלב ההתקפה הנגדית

כתוצאה ממאמצי מפקדיו חזר חיל־הרגלים הצלבני והתרכז במדרונה של גבעת קרני־חיסין; בו בזמן ניצב

חיל־הפרשים בשכנות, כנראה במורדות הדרום־מזרחיים. אותה שעה כבר איבד זה האחרון היבנה מכושר־ניידותו ומכוח־המחץ שלו, מאחר שחלק גדול מסוסי נפגע ע״י ירי הקשתים, אשר כוון במיוחד נגדם, או כשל מצמא. משנשבר הכוח הצלבני לשני חלקים אשר לא עוד גילו יכולת לשתף־פעולה ביניהם, ואשר חדלו להוות גוף סקטי אורגני, הנחית צלאח־אדין את ההתקפה הנגדית. מתקבל על הדעת כי חיל־הפרשים־הכבד שלו הוא שהסתער על הרגלים, בעוד הקשתים־הרכובים סוגרים את הטבעת סביב האבירים והופכים אותה לעניבות־חנק. כשאץ חיל־הפרשים־הכבד בא לחלצם — הולכים הרגלים ונשמדים בהדרגה. ואילו חיל־הפרשים עצמו — מאחר שנשלל ממנו חיפוי־ה„אש“ של הרגלים שלו ומאחר שניטל כושר תנועתו — הריהו נתון במצב אשר בימינו ניתן להשוותו עם זה של שריון ללא תמיכת הרצ״מ ונשק ג״ס — וללא דלק.

עם השמדתו הגמורה של הצבא הצלבני, אשר רק מעטים מאנשיו הצליחו להימלט, קצר צלאח־אדין במה־רות הבזק את הפירות האופרטיביים והאסטרטגיים של התבוסה הטקטית המכרעת של אויביו.

מערכת המבצרים הצלבניים נשארה ללא עתודה ניידת וכמעט ללא חילות־מצב; עתה החלה מתמוטטת כליל. סבריה נכנעה ב־5 ביולי, עכו ב־10 בו. אשקלון ב־4 בספר־טמבר וירושלים ב־8 באוקטובר. מכל מלכות ירושלים לא נשארו אלא צור ונמלה. צפת וכאוכב־אל־האזה הוסיפו להחזיק מעמד במשך שנה.

פ ר ק י ל ק ה

כפרשת חיסין, כבפרשת יודפת, אין צורך להאריך בציון החזיונות המותנים בתקופה. מערכה זו מעידה, אמנם, על טיבו ומגבלותיו של נשק התקופה וכן על חול־שותיו הארגוניות המיוחדות של צבא האבירים; אולם, בראש־דוראשונה, מבליטה היא את עקרונות ההגנה התמ־רונית היפים לכל תקופה:

א. גם כאן, בדומה למערכת אלזיה, הצד שהוא המת־גונן מבחינה אופרטיבית מאבד את היממה בשל מהלך תוקפני טקטי בלתי־מחושב ובלתי־מתאים למצב הנתון. ואילו התוקף מבחינה אופרטיבית — שומר את היממה בידו, ומשיג את המגמה האופוס־בית שלו ע״י פתרון סקטי הגנתי. אין התוקף סומך כאן באופן עיוור על עדיפותו המספרית. תחת זאת הוא

מבטיח את נצחונו כבוש־כו את האויב להתקפה. צלאח־א־דין, בהקפידו בכונה־תחילה על היערכות אופרטיבית כזו אשר לכאורה עלולה לסכנו (בהתאם לתחבולה הטקטית־הפסיכולוגית „נא היכנסו“) — פיתוה את הצלבנים למנוע מעצמם שימוש במשענת הדפנסיבית האופרטיבית שלהם — הלוא היא מערכת המבצרים — אשר רק בה היה כדי לאפשר את נקיטת עקרון „תמרון־הנייד“ בשלמותו. ואילו כתוצאה מכך שצלאח־אדין עצמו הש־תמש בשיטה של הגנה תמרונית, התפתח מצב בו נשללה מאויבו משענתו הדפנסיבית הטקטית — הלוא היא בסיס חיל־הרגלים — אשר בו בלבד היה כדי לאפשר את הצלחת פעולתו של חיל־ההלם הצלבני, הפרשים־האבירים.

ב. צבא צלאח־אדין נקט את שיטת ההגנה התמרונית

ה. כן מדגימה מערכת חיסון את העקרונות של חסון כוון-כוחות ושל חלוקת-תפקידים נכונה בהגנה תמרונית. עקרונות אלה — אף-הם לא השתנו מאז ועד ימינו.

כוחות קלים, שעיקר תכונתם ניידות ועצמת-אש (או — הקשתים הרכובים, היום — הקבלרייה-הממוכנת: גיפים, חצאי-זחלים, משוריינים, סנקים קלים ותותח-סער), בסיוע מטוסי-קרב — להם תפקיד ההטרדה בשלב הבלימה, ואילו כוח המחץ הכבד (או — היל-הפר-שיס-המשורי, היום — עוצבות-השריון של הטנקים-הברי-נוניים ועוצבות-הרגלים בסיוע מרוכז של ארטילריה, שריון ואויריה) נשאר — בשלב הבלימה — בעתודה בעומק, להתקפת-נגד או לאיום על היריב בהתערבות-כוח, הכל לפי צרכי המצב.

על חלוקת-תפקידים זו, ועל חסכון השימוש בסוגי הכוחות השונים מבהיגת גורס-הזמן וכושר תנועתם, הקפיד הפיקוד המוסלמי הקפדה למופת.

ביום הראשון למסע הצלבנים לעבר טבריה (השייך כולו לשלב הבלימה) הופעלו, כנראה, רק יחידות מועטות ביחס של הכוחות הקלים המוסלמים למטרות הסדרה, ועליהם בלבד הוטל העול של תנועה בלתי פוסקת במרחב השומם של התמרון ההגנתי. עצמתו המצומצמת של הכוח המופעל הקלה גם על קיומו של כושר הפעולה הרצוף שלו וגם על אספקת החמושת.

בהמשכו של שלב הבלימה (בלילה שבין שני הימים, וביום השני) כשהתוקף התקרב כבר להיערכות העיקרית של המתגונן, הוגברו הכוחות-הקלים המטרידים, ואילו היל-המחץ-הכבד הותק באזור ההיערכות שבסביבות טבריה; וכאשר הובא (כנראה בבוקרו של היום השני) לקרבת מקום-הקרב הצפוי, היה עליו לעבור מסע התקרבות קצר בלבד לקרני-חיסון — הודות לכך הגיע לשלב המכריע כשהוא שלם ורענן.

ו. שני הזיונות נוספים — הכרוכים כיום בבחינות שונות של הפעלת כוחות שריון — הודגמו במהלכה של מערכת חיסון, האחד — הצורך בשיתוף הדוק בין שריון-כבד לבין החיילות המסייעים לו, והשני — החלוקה של השריון הכבד במקורות הניידות שלו: או — מים לסוסיו, והיים — דלק ובדק למנועיו. בהישבר החוליה של שיתוף-פעולה טקטי עם החילות המסייעים — נשלל מחיל-המחץ-הכבד, כאן כעתה, סיכויו המלא לניצול האפשרויות הטקטיות הגלומות בו, ויש שאף נגזר גורלו בשדה-הקרב, וכן, כאשר נסתם צינור אספקתם התזונית עלולים הטנקים הכבדים של ימינו, כמו הפרשים הכבדים דאז, להפוך לחסרי יכולת-קרב ולגרזטאות ללא-תועלת.

כשהוא עצמו פועל בשטח האויב, בכך מנע במערכה זו את הופעתם של שני אמצעים, האופייניים בדרך-כלל לשלב הבלימה בשיטת התגוננות זו: תמרון-הימנעויות, הכרוך ביתור על שטח של המתגונן (במקרה זה חדר המתגונן לשטחו של התוקף ובו ערך נסיגה) — והשארית נקודות משען מבודדות בעורף האויב המתקדם ובעיקר באגפי התקדמותו, לתכלית "תיעולו" לאפיק הרצוי.

ג. מערכת הבלימה של הצבא המוסלמי נשענה בעיקר על גורמים אוביקטיביים: מרחב, אקלים ותנאים לוגיסטיים.

שני הגורמים הראשונים קשורים עם הגורם השלישי ע"י השפעת-גומלין הדוקה. לצבא שמבנהו המנהלתי ואר-גונו הלוגיסטי לקויים, כצבא הצלבנים, די היה במרחב "חורף" באורך של 25-30 ק"מ בלבד כדי לשמש גורם לבלימתו.

אכן, ככל שעולות ניידותם ויכולתם-הלוגיסטית של צבאות, כן גדלים הממדים של אותם הגורמים האוביקטיביים — עומקו של מרחב-התמרון וריבוי המכשולים הסביבתיים הנדרשים כדי שיהיה בהם כדי להשפיע השפעה בולמת.

מרחב, אקלים ותנאים-לוגיסטיים הם גורמי-היסוד האוביקטיביים של הגנה תמרונית בכל הרמות — דהיינו, גם ברמה האופרטיבית. כתוצאה מעובדה זו ההבחנה בין חזיונות הרמה האופרטיבית לבין אלה של הרמה הטקטית קשה בהגנה תמרונית יותר מאשר במצבים של הגנה "ניצבת".

ד. אולם, שום גורמים אוביקטיביים כשהם לעצמם אינם מספיקים כדי להשיג את תכלית הבלימה לפי שיטת ההגנה התמרונית, מן ההכרח להשלים תמיד ע"י גורם סוביקטיבי — מכות הטרדה, דרך-הביצוע של מכות אלה כפי שהיא מופיעה במערכת חיסון — הסתייעות ב"אדמה-חרוכה", התנפלות-ירי כדי להכריח את האויב לפריסת-שוא, תמרון-הימנעות, ורציפות בקיומם של כל אלה — היא הדרך הנכונה לביצוע מכות-הטרדה בהגנה תמרונית עד היום הזה.

חשיבותן של מכות-הטרדה אלה כהשלמה לגורמים-הבולמים האוביקטיביים, גדלה והולכת ככל שהתוקף — תודות לניידותו הרבה ולארגונו הלוגיסטי היעיל — עשוי להתגבר בקלות-יחסית על הגורמים הבולמים האוביקטיביים. לכן, בתנאי זמנוראנו, כשמרחב-הפעולה של ההגנה התמרונית גדול בהרבה משהיה במערכת חיסון, תכונתה מכות-הטרדה ברוב המקרים לא כבמערכה הנ"ל, נגד הגוף העיקרי של התוקף, אלא נגד רגיו האחוריים ונגד עורקיו הלוגיסטיים.

דוגמה חמישית: לכידת שאטוֹגֵיאֵר

„מגן“ ללא „חרב“

ארבלטר צרפתי

קשת אנגלי

תיו בהתנגשויותיו עם שכנים עוינים, וכן להיות בסיס לשליטתו על נכסיו וצמיתיו.

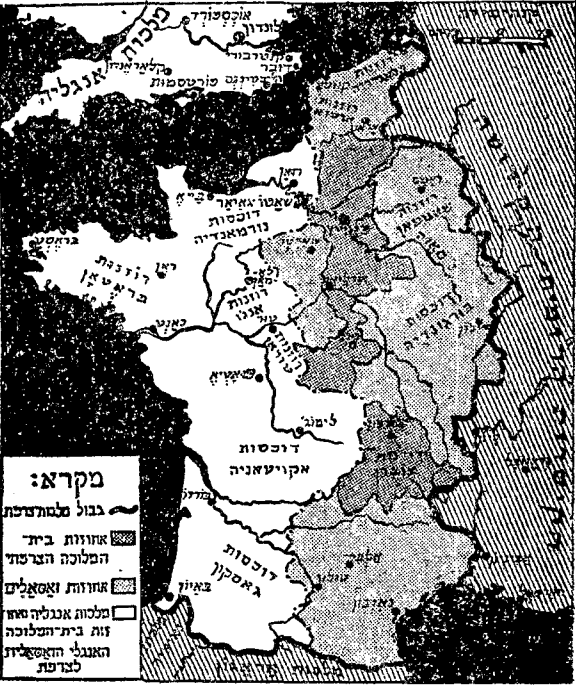
אולם בהדרגה מתלכדות הטירות הבודדות למערכות מבצרים־שלמות (וזאת — הן באירופה המערבית והן בא״י ובטוריה), שהתאימו לתכנית אופרטיבית. בחלקן, ביוחד במערב אירופה, מוחזקות טירות אלו ע״י הפלך ועושי־דברו, ותפקידן לשמור על מרחב שלם ועל נקודות־המפתח שלו. מובן, שלא כל המדינות הפיאודליות של אירופה של ימי־הביניים מסוגלות היו למפעל כזה בשייטות כזו ובהיקף כזה; שכן לאלה נדרשים שלטון־מרכזי חזק, אמצעים כספיים וכוחות עבודה רבים.

אותה שעה שהמחשבה הצבאית של ימי־הביניים התחילה לסגל לעצמה את הערך האופרטיבי של מערכת־מצודות — הלכה והשתכללה גם הצוויה הטקטית של המצודה הבודדת. שכלול זה הושפע אף־הוא לא במעט מן הנסיון של הממלכה הצלבנית, שהיתה מצווה להחזיק בנקודות־מפתח רבות באמצעות כוח־אדם מצומצם ביותר. סבעי הדבר שאת המחסור בכוח־אדם מבקשים לאון ע״י שכלול בביצורים: חיזוקם הפיסי, יצירת „עומק“ הגנתי ע״י דירוג השטח המבוצר, ריבוי עמדות־האש, יצירת אפשרות לאש אוגפת וריבוי המכשולים. יש סבורים כי המצודות הצלבניות כגון כרדיה־מואב וכרדיה־שבליה, שהיו בנויות לפי העקרוןות האלה, התחילו לשמש כדוגמה להנדסה הצבאית גם באירופה.

לעומת השכלול שחל בטקטיקה הסבנית של אמנוֹת־הביצור לא חל שום שינוי באמצעי המצור. אלה נשארו כבתקופה הקודמת: „ארטילריה“ בעלת טוח קצר של כמה מאות מטרים, המשליכה אבנים, חצים וחומרי־תבערה; התיל המקדה להתקפת־הבקעה; צריח־מצוד נעים להתיקפת צניחה (או כעמדות־„אש“).

בהתחרות שבין הביצורים לבין האמצעים־להתגברות עליהם ניתנה, איפוא, העדיפות לראשונים. לפיכך, התח

כבר קודם־לכן צוינה השפעתם של מסעי־הצלב ושל מערכות ממלכת ירושלים על התפתחות המחשבה הצבאית באירופה של ימי הביניים. לתופעה זו היו שתי סיבות. האחת — הנסיון־המעשי הרב שנצטבר תוך מהלך הקרבות; והשנייה — פגישתם של האבירים הנוצרים עם הדפוסים הצבאיים התורה הצבאית השונה של אומות המזרח. הלכה שהפיקו מפגישה זו. אחת התוצאות הבולטות של השפעה זו היא השינויים שחלו מאז מסעי־הצלב בשיטות הביצור ובשימוש (הטקטי והאופרטיבי גם יחד) במבצרים בזירה האירופית. תפקידן של רוב הטירות שהוקמו בימי־הביניים היה, תחילה, להיות נקודת־משען ומקלט לאביר בודד ולמשרי

מלכות צרפת במוצאי המאה ה־11

גברות על מצודה בהתקפה ישירה, נעשתה באותה תקופה פחות ופחות אפשרית.

השימוש בנשק הירי עבה, גם-הוא לא ניתן באותם הימים לביצוע בנקל. כי צבאות האבירים באירופה היו קטנים ורופפים בארגונם, והשיטות הלוגיסטיות שלהם היו לקויות מאלה של הצלבנים; לפיכך, רק במקרים בודדים היו מסוגלים לקבל על עצמם פעולת מצור-הרעבה ממושכת.

1. הכוחות המתמודדים

אחד המאבקים הבולטים של אירופה-המערבית במאות ה"ג והי"ד היה מאבקה של השושלת הצרפתית, כראשית המאה ה"ג, כדי להוציא מידי השושלת האנגלית (גורמ) נית-אנגליבנית) את החבלים הגדולים של מלכות צרפת, שנמצאו בידי זו האחרונה — להלכה, כאחוזות-תלות פיר אודאליות, החייבות נאמנות למלך צרפת, ולמעשה — כחלק של ממלכה-קיסרותית, שהשתרעה משפלת סקוט-לנד ועד להרי הפירנאים והכילה למעלה ממחצית שטחה של צרפת. בתום שנת 1200 נכנסה היאבקות זו לשלבה הראשון. הכוחות המתמודדים היו בחלקם צבאות-אבירים, על כל חולשותיהם.

בתחילת מלחמה זו ידע מלך אנגלי-נורמני מסוים לשפר את "מעמדו הצבאי", ולא במקרה היה הדבר. מלך אנגלי-צרפתי זה, ריצ'ארד-לב-הארי (Richard Coeur-de-Lion), צבר נסיון רב במסעו בארץ-ישראל, המכונה מסע-הצלב השלישי. בפני המלך עמדה בעיה אסטרטגית קובעת: כיצד לחזק את כוח-העמידה הדפנסיבי של נח-לותיו של נושא כתר אנגליה הנמצאות על אדמת צרפת — כדי שיוכל להרויח ע"י כך שהות לגייס ולהביא אל מעבר לים את הכוח הקרבי העיקרי שלו מהאיים הבריטיים (דבר אשר באותה תקופה היה, כרגיל, תהליך איטי), או אף מצרפת עצמה? הוא השתמש, איפוא, בנסיונו שרכש בארץ-ישראל, והחל בהקמת רשת-מבצרים אופרטיבית, בשטחי צפון-מערב ומערב צרפת.

אחת מנקודות המפתח העיקריות ברשת-מבצרים זו היתה הטירה שאטו-גאיאר, (Chateau Gaillard) שבסביבת רוזן. המצודה חלשה על בקעת הסאנה ותפקידה האופרטיבי היה תוקפני בעיקרו: לשמש לכוחות-השדה קרשקפיצה לחדירה מבסיס זה, בדרך הקצרה ביותר, אל לב צרפת — פריס.

2. הרקע האופרטיבי

כאשר מת ב-1199 המלך ריצ'ארד ומלכותו הוחלשה ע"י ריב על ירושתו וע"י חיכוכים פנימיים אחרים, ראה הכתר הצרפתי את השעה כשרה להשתלט על הנחלות האנגליות שעל אדמת צרפת.

לכבוש שאטו-גאיאר — ה"חרב" המכוננת ללב צרפת — היה, כפי שמוכן מאליו, מקום נכבד בסדר העדיפויות של מבצעי הצבא הצרפתי. באבגוסט 1203 הושם, איפוא, מצור על הטירה.

כוחות-השדה האנגליים היו חלשים וכמעט שלא התערבו במהלך מצור זה. לפיכך יכלו הצרפתים לנצל ללא הפרעה את עצמתם המספרית (מספר אנשיהם אינו ידוע בדיוק), שעלתה בהרכבה על זו של חיל-המצב הנצור שבטירה, אשר לא מנה יותר מ-200 איש. על הרכב חיל-המצב אפשר לדון לפי העובדה, שכאשר ירד מספר אנשיו ל-140 עקב היפגעות, היה מספר האבירים שבו 20, ויתרם יש לשער שהיו בעיקרם רגלים-קלעים. לפי מבנה כוחותיו של מלך צרפת באותו זמן יש לשער שהיו אתו מאות אחדות של אבירים ומספר דומה (או גדול במקצת) של פרשים-סרז'נטים ואלפים לארבים של רגלים, לפחות בחלקם ארבלטרים.

3. הקרקע והביצורים

ככל הטירות בתקופה העתיקה היתה גם זו מוצבת על רכס סלעי תלול. הכניסה לטירה היתה אפשרית מצד אחד בלבד, ע"י שביל צר ביותר, שרוחבו — במקום הצר שבו — לא עלה על 20 מטרים. הטירה היתה משענת מרכזית למתנה-מבוצר גדול, אשר נועד לשמש כסיס ומחסה לכוחות-התמרון הנייד, בשביל מבצעי-שדה תוקפניים או הגנתיים.

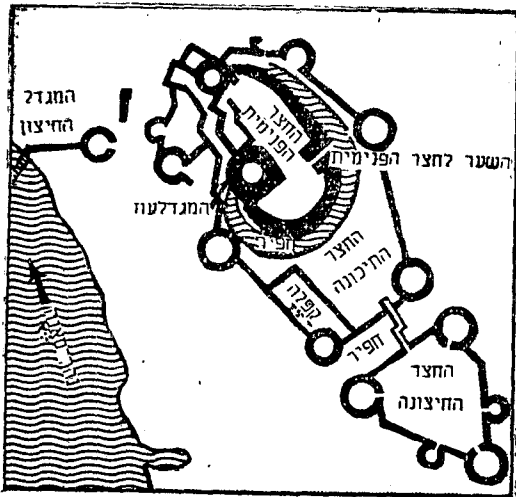
הטירה עצמה היתה בנויה כדלקמן:

ה"חצר" החיצונה — משולש מוקף חומה אשר בה משובצים חמישה מגדלים עגולים חזקים בעלי שדה-אש רחב ל"ארטילריה" של אותה תקופה. בחומה — עמודות אש לנשק רגלי. משולש זה ניתן לראות כ"מערך קדון מני".

חפיר עמוק, חצוב בסלע, מפריד את ה"חצר" החיצונה, בבסיס המשולש, מן ה"חצר" התיכונה. משני צדדיו של החפיר — חומות: זו שבבסיס ה"חצר" החיצונה וזו של ה"חצר" התיכונה (המקיפה את הטירה כולה). המעבר על-גבי החפיר — בדרך גשר זיגוגי רכין*. אף בחומתה של ה"חצר" זו משובצים מגדלים.

בתוך ה"חצר" התיכונה נמצאת ה"חצר" הפנימית, המוקפת מכל עבריה חפיר חצוב בסלע. חפיר זה, וכן החפיר הנוכח לעיל, ממולאים מים. חומתה של ה"חצר" הפנימית עשויה מקטעים גליליים, מעין חלקי-מגדלים מתורברים זה בצד זה.

* ניתן להרמה ולהורדה בעזרת מנוף.

בחומתה של "חצר" פנימית זו משובץ ה"מגדל-עוז", מתחם ההגנה ההיקפי הפנימי ביותר של המצודה, שגובהו כ-20 מטרים וקוטרו כ-17 מטרים. המרחק בין הגורה לחגורה היה כ-150 עד 200 מטר, בהתאם לטוח הרגיל של ה"ארטילריה" באותה תקופה. המגדלים חלשו אנפיליית על החומות ועל החפירים, מבלי שישארו שטחים מתיים לגביהם. מחוץ לחומות נמצא ראש-גשר על הסגנה, אשר ניתן לראותו כ"מוצב-חץ".

4. אפשרויות הפתוחות לצדדים היריבים

א. אפשרויות הפתוחות לתוקף

מול טירה בעלת חווק בלתי-רגיל כזה היתה האפשרות המתקבלת ביותר מבחינת התוקף, להשתמש בגשק ההר-עבה. אולם דוקא אפשרות זו היתה פסולה מראש, כי לחיל-המצב היו מובטחים מקורות-מים ומוזן ויש לשער שעשויים היו להספיק לזמן ממושך ביותר. וכן, יתכן כי מסיבות אופרטיביות — האפשרות של הופעת צבא-חילוץ אנגלי — ומחמת המבנה הרופף של הצבא הצרפתי, היה מקום לחשוב שהזמן דוחק.

האפשרות האחרת, היחידה, שנשארה איפוא — היתה לפעול בשיטות ההתקפה הישירה על מבצר, כפי שהיו מקובלות באותה תקופה: "התקפת צניחה" מצריחי מצור, התקפת הבקעה ע"י אמצעים הנדסיים (האיל, המקדה וכן שיטת חבלה עתיקת ימים, הפירה תחת יסודות החומה — יצירת תעלה הגשענת על שלד-עצים, ושריפתו של שלד זה — כדי לגרום להתמוטטות החומה). בניסוי שיטות אלה יכול היה הצבא הצרפתי לסמוך גם על עדיפותו בכלים, "ארטילריים", ובמיוחד על הכלי ה"ארטילרי" שנקרא טראַביושאַ (Trebuchet), מעין מר-גמה, שהשליך אבנים במשקל של כמה עשרות ק"ג לטוח של כמה מאות מטרים.

ב. אפשרויות הפתוחות למתגונן

לא היה סיכוי קרוב לבואו של כוח-מחלץ לעזרת המצודה. מסיבה זו, וכן כתוצאה מיתרונו של התוקף ב"ארטילריה", לא היתה למתגונן אפשרות להפריעו בהכרח תותי ההנדסיות ובהיערכותו להסתערות.

האפשרויות שעמדו בפני המתגונן הצטמצמו, איפוא, לאפשרות אחת בלבד: להתיש הדרגתית את הסתערויות התוקף לכשתבואנה. ע"י עומקה הגדול של המצודה חווק ביצוריה ומכשוליה מצד אחד, וע"י מכות-נגד "סותמות" בכל מקום שנתהוותה פרצה — מצד שני.

כסיוע למתגונן היתה יעילותם הנמוכה של כלי המצור ה"ארטילריים" וההנדסיים של אותה תקופה. במקרה הטוב ביותר היו הללו מסוגלים להבקיע את החומות רק בגזרה צרה, שאסר היה לסתמה במהירות ע"י פעילות גמישה ונמרצת.

5. הקרב

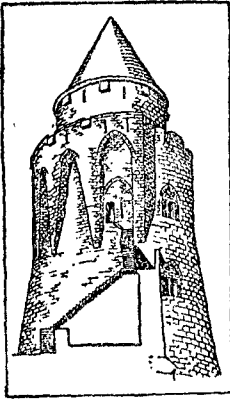
(א) שלב המנוע

בימים הראשונים של המצור הדף הצבא הצרפתי נסיון הפרעה מבחוץ מצד כוח-נייד קטן של הבריטים. אחר-כך השתלט על המחנה-המבוצר ועל ראש-הגשר שמתן לטירה, ללא התערבות מצד חיל-המצב המתגונן.

כך אבד הקו הראשון — אשר צריך היה לספק לטירה עומק — בלי שהמתגונן יתבע מן התוקף תמורה באבידות על הפסד זה. ללא הפרעה נוספת יכול היה עתה התוקף להרחיב את דרך-הגישה לטירה עצמה ולהציב את הכלים ה"ארטילריים" שלו להתקפה על תגורת-הביצורים הראשונה.

בעמוד זה:

מימין למטה — שאטוֹ-גַיאָר, המעוז בגבול נורמנדיה. משמאל למעלה — סירת שאטוֹ-גַיאָר, מעמדה על גדת הסגנה.

המנדלעוו: עוזו — ותורפתו

במשך הסתיו הקים התוקף חגורת-מצור סביב הטידה, וכן הקים קרביצורים להתגוננות בפני צבא-פחלץ שעלול היה לבוא לעזרת המתגוננים.

(ב) שלב הבלימה

במברואר 1204 החל המצור על הטידה עצמה. (1) ההקפת „ציניחה“ ע”י סולמות-הסתערות נכשלה. לאחר זאת ניסו הצרפתים להפור מתחת יסודות חומת-ה„חצר“ החיצונה, בחיפוי של כמה עמדות „תותחים“ המוגבהות על צי-ה”מצור. לבסוף נתהוותה פרצה רחבה למדי, אולם חיל-המצב לא עשה שום ניסיון לסגרה ע”י מכת-נגד, אלא נסוג אל מאחרי חגורת הביצורים השניה, אל החצר התיכונה. שוב ויתר המתגונן על עומק נוסף בלי שיאלץ את התוקף לשלם בעד הצלחתו.

(2) מערכת ההתגוננות השניה של המבצר נכבשה ע”י הסתגנות לילה מוצלחת, רק ימים מספר לאחר כיבוש התגורה הראשונה. קבוצה קטנה של חיילים צרפתיים הצליחה לטפס לחלון של מרתף הקפלה. הגישה לחלון זה הייתה כה קשה, עד כי המגינים לא ראו צורך לשמור עליו במיוחד.

ניתן היה לחסל את יחידת ההסתגנות הזאת על נקלה.

אולם המסתגנים הריעו בקול גדול, וגרמו ע”י כך, נוסף להפתעה, גם לבהלה, שהביאה לידי התמוטטות רוחו של חיל-המצב. המתגוננים נסוגו בבהלה למערך ההתגוננות השלישי, ל„חצר“ הפנימית.

(ג) שלב ההתשה

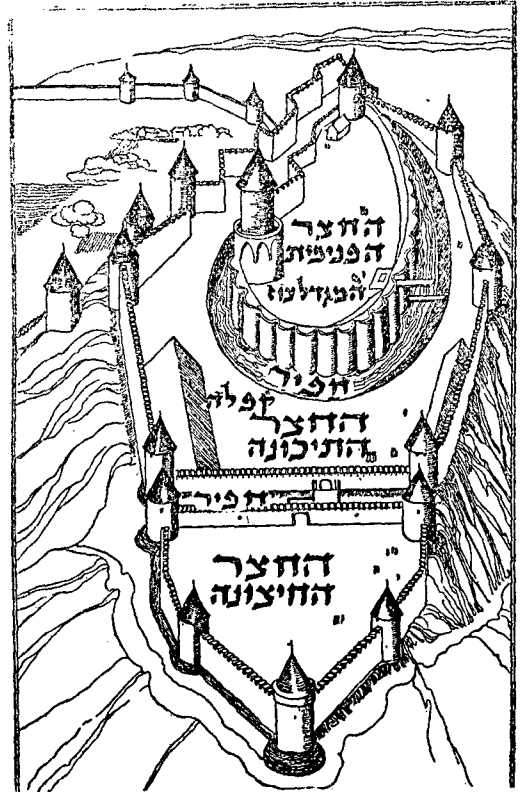
כתוצאה מכשלונו של המתגונן בשלב הבלימה, נכפה עליו עתה תהליך התשה במקום שהוא-עצמו יכפה אותו על התוקף. במשך שלושת השבועות בתם הגיעו הצרפתים עד לחגורת הביצורים השלישית, איבדו המתגוננים רק 20 איש, 10% מעצמתם הכללית.

לעומת-זאת, כל הפחתה שחלה בעומקו של המרחב המוגן הוסיפה יתרון לתוקף, כי הלז יכול היה להציב את הכלים ה„ארטילריים“ שלו קדימה ולרכו את „אישם“ ביתר יעילות.

עתה מסוגל היה להציב נגד החומה של מערך ההגנה השלישי את הטאביושא — שפעל בכינון ישר. אותה שעה חפר מבפנים תעלת-הבלה תחת יסודות חומה זו, אולם המתגוננים חפרו מבפנים תעלה נגדית והצליחו להשתלט על חפרת האויב. אולם, הצלתם זו לא הייתה סופית, כי החפירות המרובות תחת יסודות הביצורים החלישום, והביאו לכך שהרגימות בכינון ישרי הצליחו להבקיע בחומה פרצה רחבה למדי.

(ד) שלב מכת-חנגר

חיל-המצב, שעצמתו ירדה בינתיים עד 140 איש, התרכזו רק עתה למכת-נגד „סותמת“, אולם, דבר זה נעשה לאחר שהפסיד כבר את היתרונות של עומק ושל מערך הביצורים, שהיו משקל-נגד למספרו הקטן. מאחר שהחמיץ את ההזדמנויות הקודמות למכות-נגד „סותמות“ כל עוד היו

מראה שאטו-גיאגר (שיחזור)

בפרק זמן קצר ביותר (בהתחשב באמצעים הטכניים של אותה תקופה) — במשך 5 שבועות מאז החל המצור — התגברו הצרפתים על המבצר, שהיה החוק ביותר בימים ההם.

פ ר ק י ל ק ח

המתגונן צריך היה להעמיד את התוקף בפני הצורך להתגבר על עומק המצודה, בשורה ממושכת של מאמצים, כדי שכל מאמץ כזה יעלה לו, לתוקף, בקרבנות ויחליש את תנופתו לזניקה הבאה. ואילו כאן שיתק עצמו המתגונן מבחינה פסיכולוגית, בהסתמכו על „איהחידרות“ של ברי צוריו. מצד המתגוננים היתה כאן הונאה עצמית, הסתמ-

היתרונות הגדול בתוקפם, נגזר כשלון על מאמץ אחרון זה, שנערך ללא משענת של מערך-בלימה בלתי-מעורר. לאחר שהתקף חדר לתוך ה„חצר“ הפנימית לא הצליחו המתגוננים אפילו לסגת למתחם הפנימי — ל„מגדל-עוז“.

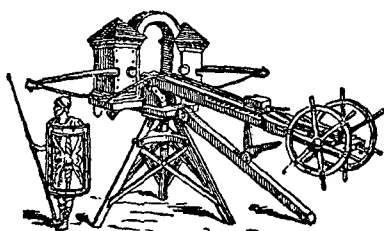
(א) פרשת שאטו-גאיאר מוכיחה לנו אף-היא, כי התמורות אשר חלו באמצעי ההלימה ובדפוסים הארגוניים מאז לא השפיעו על עקרונות-היסוד הן של התקפה על מתחם ועל מערך מבוצר — והן של ההגנה עליהם. אז, כבימינו-ראנו, היתה דרך אחת בלבד להתגברות על מבצר: בידודו מאפשרות של הושטת עזרה ע"י כוח מחלק — ותהליך מהיר ורצוף של פריצת חגורות-הביצור רים זו אחר זו, בגזרה צרה, באמצעות עדיפות-ארטילרית ואמצעים-הנדסיים, או ע"י הסתגנות נועזת של „יחידת מחזק“ תוך-כדי ניצול גורם ההפתעה.

(ב) כשלוננו של המתגונן מציג בפנינו בעיה שחורה-ושגתה על-פני ההיסטוריה, ואף בעבר הקרוב ביותר: חוסר התועלת שב„מגן“ באין לצידו „חרב“; חוסר-האונים של גורמי בלימה, אף החזקים ביותר, שעה שאינם מלווים ביזמה-נדית אופרטיבית או סקטית ואינם מנוצלים בשירותה.

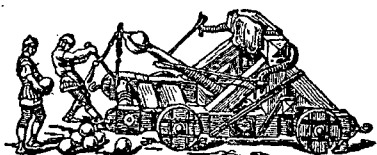
(ג) ברמה האופרטיבית, תכליתו הפשוטה של כל מערך-מבוצר הנה חסכון הכוחות תוך-כדי מילוי התעודה של „תיעול“ היריב או ריתוקו, ומשהושגו מצבי ריתוק, נועד המערך-המבוצר להוות אותו הסדן המאפשר לפטיש, ההולם מבחוץ, את הריכוז המכסימלי של עצמה.

ברמה הסקטית זהה תכליתם של הגורמים הבולטים עם זו של מערך מבוצר ברמה אופרטיבית. גם כאן, העיקר — חסכון הכוחות. גם כאן חייב המתגונן להקצות את העצמה המינימלית של כוחו לתפקידי בלימה, כדי לרכז את העצמה המכסימלית לפעילות יזומה — למכות-נגד „סותמות“. שאטו-גאיאר תוכננה כסדן מעין זה — כקרקס-פיצה וכמשענת לכוח-תמרון תוקפני. כשלא היה כוח כזה — הוטל על הטיחה תפקיד סקטי, אשר לא לו נועדה: עמידה בכוחות עצמה, ללא תמיכה מבחוץ. בזה יש לראות את אחת הסיבות לנפילתה.

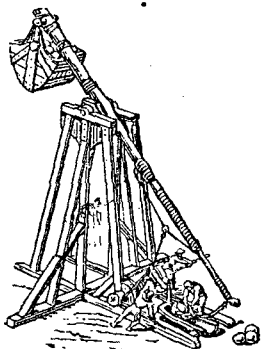
(ד) מן הדין הוא, כי עם גדול עצמת האמצעים הבולטים מים (הטופוגרפיים וההנדסיים) תגדל גם היזמה והגמישות של המתגונן; כי אמצעים אלה יאפשרו לו להתחזק מעמד גם אם עצמתו בכוח-אדם מצומצמת. נפילת שאטו-גאיאר מדיגימה לנו את התהליך ההפוך, בהיעדר פעולות בהתאם לכלל זה.

בליסטרה

קטפולטה

טרביושא

מכונות-ירי של התקופה העתיקה וימי-הביניים

וטוענים) את כשלונה של שיטת הגנה מסוימת, המכונה בטעות „הגנה פסיבית“ או „הגנה סטטית“, כי אין שיטה כזאת קיימת ומעולם לא היתה. נפילתה של שאטורגאיאר ונפילתן של מצודות חדישות, שעוד ידובר עליהן, מייצגת את הכשלון של אופן הביצוע הפסיבי, הסטטי באורח-הלחימה ההגנתי. אופן ביצוע כושל זה, לא זו בלבד שאינו נובע מאורח הלחימה ההגנתי, אלא אף עומד בסתירה מוחלטת לעקרונותיו היסודיים, כפי שנתגבשו ונתאשרו פעמים ללא ספור במשך ההיסטוריה.

כות עיוורת על חומות, במקום ניצולן של חומות אלה ליוזמה גמישה, במצב זה גרם הפסדה של כל הגורת-ביצורים נוספת, של כל רצועת-עומק נוספת, להחרפת קוצר-היד בו נוגע חיל-המצב כבר מתחילה. המסיבות של נפילת שאטורגאיאר עלולות לעורר נטיה להציגן בצד נפילתה של מצודת אבן-עמאל ושכירת קרמג'ינו במלחמת-העולם השניה, וכן בצדם של מקרים דומים במלחמת הודו-סין כראיה נוספת ל„חוסר הטעם“ שבעצם אורח-הלחימה הגנתית. אולם, דוגמאות אלה מן העבר הרחוק והקרוב אינן מייצגות (כפי שיש

סיכום ביניים: ההגנה בתקופת ההלם והתמרון (עד לשנת 1300)

בראש וראשונה למגמות של השגת ידיעות ומניעתן, וריק במידה קטנה-יותר — למימוש המגמה של עיכוב חופש היערכותו של התוקף והכבדה עליו.

אופי תכסיסי ההגנה של התקופה

מה מלמדות אותנו חמש הפרשות שהובאו לעיל כדוגמאות?

ראשית-כלל, מציירות הן לפנינו תמונה רצופה של צורות-הקרב ברמה הטקטית בכלל — ושל צורת-הלחימה ההגנתית בפרט — כפי שנקבעו ע"י נתוני-היסוד של התפתחות מכשירי-הביצוע הטקטיים של התקופה היא: הנשק הקר — היה אז מכשירי-הביצוע הטקטי הראשון במעלה; כלי-היריה — היה מכשירי-הביצוע השני במעלה; הרגל והסוס היו מכשירי-התנועה; המקשר ואיתות-הראיה — שימשו מכשירי-השליטה.

נוכח נתוני-היסוד אלה — מהו, איפוא, המאפיין בתקופה הנדונה, את תכסיסי-ההגנה בשלבים השונים?

1. השלבים ואמצעייהם

א. שלב המגע

האמצעים אשר היו בשימוש בשלב המדובר לא השתנו בצורתם היסודית מאז ועד היום הזה:

- תצפיות, כמו במערכת אלזיה;
- היערכות מוסוית של המתגונן, כמו במערכת תרמור פילי;
- מערך קדומי כמו בשאטורגאיאר;
- מסך-מחפה של פטרולים נעים, כמו במערכת חיטין, השפעת מכשירי-הביצוע הטקטיים של התקופה מתבטאת בכך, שפעולות המתגונן בשלב המגע מצומצמות, בזמן ובהיקף, מאשר בתקופות מאוחרות-יותר, כי בתקופות המאוחרות מאפשרים השכלולים בכלי-היריה את הפתיחה בקרב מטוחים גדולי-יותר. בכך מקנים הם יכולת-עמידה ממושכת לכוח המצומצם של משמרות-החוץ ושל המערך-הקדומי. מעמדם הבלתי-מפותח הזה של כלי-היריה בתקופה שעד המאה הארבע-עשרה הוא שגרם לכך, כי פעולות שלב המגע תהיינה מכתנות

ב. שלב הבלימה

1) הגורמים הסובייקטיביים של מערך ההתגוננות
א) היערכותו של הדרג הכולם, במצב דברים זה טבעי היה, כי בקרב-שדה היה המתגונן (שברוב המקרים עמד לרשותו בעיקרו-שלידבר נשק-קר, לקרב-מגע) מבסס את מערכו בראש-וראשונה על כוחי-אדם-מכונס, הערוך במבנים מוצקים, לעתים עמוקים. כך: הפלגה היונית והמקדונית, המרובע הפתוח של הרגלים הצלבנים, הניצנים הראשונים של צורת היערכות המתחמית.

ככל שכלי-היריה העומדים לרשותו של המתגונן רבים יותר, ובמידה שיש בידיו להיעזר במכשולים מלאכותיים ובביצורים, נעשה מערכו פחות-עמוק. למשל, המערך הרומאי (שדוגמה קיימנית לו אנו מוצאים במצור על אלזיה), טיבו של הנשק — הגורם לכך שהקרב יתנהל בטוחים קצרים, ולכן מגביל את עומקו של המערך — מאלץ להקפיד יותר על הבטחת אגפי המערך ועל היקפיותו.

החזית הממוצעת של צבא מתגונן, שמנה אז כמה רבבות איש, לא עלתה אז, בדרך-כלל, על 2-5 ק"מ ועומקה המכסימלי הגיע למאות מטרים אחדות (ולעתים אף פחות מזה).

ב) מכשולים מלאכותיים. באותם הימים, כהיום, היתה תכליתם של המכשולים המלאכותיים להאיט את תנופת ההלם והתמרון של התוקף. בהתאמה לתקופה, היו המכשולים מכונים בעיקר נגד חיל-פרשים ונגד הסתערות המונית של רגלים.

דבר זה קבע את צורתם: חסרות, חומות, מלכודות וגדרות.

ג) ביצורים. ביצורי הקבע, משהגיעו לפסגת התפתחותם (עם סיום התקופה הנדונה) מהוים בצורתם את הדוגמה הראשונה של מחם היקפי, הנשען על מספר תגורות ביצורים ערוכות בעומק מסוים. מבחינת סגנונם ההדסי הרשם הדגש על שתי נקודות: האחת — עובי הבנין וחוזקו — כדי לשים לאל את כלי-היריה ואת האמצעים הנגדיים של התוקף; והשניה — גובה הבנין — כדי למצוץ אפשרות של התקפות „צניחה“, וכדי להקנות טוח נוסף ושליטה מוגברת לכלי-היריה של המתגונן. מאמץ מיוחד הוקדש לבניית עמודות אש — מגדלים בעלי „שטח-מת“ מעימלי ביותר — מוגנות מפני כלי-הפריצה ההנדסיים (איל, מקדח והפירה תחת היסודות). מכאן המעבר בשיטת-הביצורים מן הצריחה-המרובע לצריחה-העגולה. אשר לביצורי-שדה נרחבים, במידה שהם מוקפים מים — והדוגמה הבולטת והגדולה לכך היא דוגמת אלזיה — הריהם התפתחות של מבני המצור המקובלים מכאן ושל ההתבצרות הארעית במחנה-לגינות רומאי מכאן.

2) הגורמים האובייקטיביים של מערך ההתגוננות פני-הקרקע נוצלו, בראש-דוראשונה, לפי ערכם המכביד על חופש ההיערכות והתמרון של התוקף (כמערכת תרמופילי). המתגונן נהג לבחור בעצמים שופוגרפיים גבוהים להקמת ביצורי-השדה וביצורי-הקבע שלו, קודם-כל — כדי להגביר את שליטת כלי-היריה שלו. לעומת זאת, מחמת כושר-הפעולה המוגבלת-יחסית של כלי-היריה אלה, ובגלל טוחם הקצר, לא נוצלו באותה תקופה טורי-הקרקע לצרכי מחסה-בפני-אש ולצרכי הסואה.

3) מכות-נגד בשלב הבלימה בתקופה ההיא היו מכות-הנגדי האמצעי העיקרי של המתגונן בשלב הבלימה. ברוב המקרים לא הופר רשו או לפעולות אלו עתודות מיוחדות. חדרג הבולס כולו הוא שהיה מבצע את מכות-הנגד — המקדימות, המקבילות, והסותמות („מאחורות“). דבר זה נבע אף-הוא מן הכושר המצומצם של כלי-היריה, אשר

י) לעניין מקומה של מכת-הנגד בשלב הבלימה ראה: „סוגיית ההגנה — יסודות“ לסגן-אלוף י. בר, „מערכות“ חוב פ' בלוח הסכימטי, עמ' 43. — הערה.

ברוב המקרים — אפילו בתוספת נכבדה של מכשיר לים-טבעיים וביצורים — לא היה בהם כדי להשיג את תכלית שלב זה של קרב ההתגוננות.

בכלל, בתקופה של עדימות גורמי ההלם והתמרון לא יכול היה המתגונן להשיג אף פעם הכרעה טקטית בשלב הבלימה בלבד, כפי שדבר זה מתאפשר בתקופות מאוחרות יותר.

ג. שלב היזמה הנגדית

לפיכך, בקרבות-ההתגוננות של התקופה הנדונה, יותר מבתקופות אחרות, השלב העיקרי הוא שלב ההתקפה הנגדית הראשית. בראשית התקופה ההיא אף לשלב זה אין מפורשים כוח נפרד מן הגוף-הלוחם הכללי. המחנה-המתגונן כולו בולם — וכולו עובר להתקפה נגדית. אולם, עם שכלול המבנה הטקטי והשיטות הטקטיות, מופיעה העתודה השמורה-באופן-מיוחד לשלב זה — היא, ברוב המקרים, מורכבת מן החיילות רבי-המחץ ביותר, כמו חילי-הפרשים הכבד.

ד. היחס ההדדי בין צורות הלחימה

נוכח השפעת התפתחותם של מכשירי-הביצוע הטקטיים על צורות הלחימה, אפשר להגדיר את התהליך הכללי של ההתפתחות כדלקמן: ברמה הטקטית נודע יתרון להתקפה כשהיא מבוצעת בשדה; ואילו להגנה — כשהיא מבוצעת במבצר קבוע.

אכן, יש זכתנאים מסוימים עשוי כוח הפועל בצורה יעילה, תחת סיכוד מוכשר ותוך-כדי ניצול התנאים, להצליח — בניגוד לתהליך הכללי של התקופה.

2. כללי קבע

למרות הריחוק בתקופות, ולמרות התנאים המגבילים של התקופה הנדונה, ניתן להבחין בפרשנות שתוארה, באופיים הנצחי של גורמי-היסוד בלחימה ושל התכלית הטקטית של מכשירי-הביצוע.

כושר פעולתו של המוקש הנגדי עולה, כמובן, על זה של חצמוד המחודד; כושר פעולתו של המקלע הבינוי עולה על זה של ה-„סקורפוניים“; של התותח הנגדי — על זה של רומח-ההטלה והקלע; של המשורין ושל מטוסי-הקרב — על זה של הפרשה-קשת; של הסנק — על זה של הפרשה-הכבד. אולם, תכליתם הטקטית היסודית אחת היא.

מכאן רציפותן של התורה הצבאית בכללה ושל התורה הטקטית בפרט. לכן ניתן לנו להסיק מן הפרשנות שתואר-רכאן מספר כללים מספר „עשה“ ו-„אל תעשה“, הימים היים ואשר יהיו יפים גם בעתיד — ויהיה אופיים של מכשירי-הביצוע אשר יהיה.

א. חיזמה בצורת הלחימה ההגנתית

יש הנוטים לראות בהתקפה את הצורה החזומה בלחימה, ללא כל הסתייגות. פרשות הקרבות שתוארו כאן מוכיחות את הטעות שבראייה מעיקריו. בכונה תחילה בחר הצד החזק יותר במערכת אלזיה — אותו צד שהיה בעל מנמה אופרטיבית תוקפנית — בשיטת הביצוע טקטית הגנתית. ואילו הצד השני נקט בהתקפה מאוגנת, ולא מרצון.

מתבקשת, איפוא, הגדרה מציאותית יותר למושג חיזמה הטקטית: החופש לבחור באותה צורת קרב, המבטיחה את השגת המנמה האופרטיבית נוכח חתני אים ויחסי הכוחות שבטעין.

ב. חתלות ההדדית בין רמות הלחימה השונות.

כלל שני שיכולים אנו ללמוד: אין לראות שום פעולה מלחמתית, גדולה קטנה, כמבודדת ומנותקת ממטרתה הכללית.

התכלית שנקבעה ברמה הגבוהה יותר, היא המכתיבה את שיטות הביצוע לרמה הנמוכה יותר — הרמה האסטרטגית לאופרטיבית, וזו לרמה הטקטית. אך אין להבין זאת בצורה פשטנית מדי. ההתכתבה הנזל, פירושה שתכליתה של הרמה הגבוהה וורשת מן הרמה הנמוכה יותר השגת תוצאות מסוימות. אך זאת לזכור: צורת הלחימה שתבחר בה הרמה הנמוכה אינה צריכה לחקות את צורת הלחימה של הרמה הגבוהה אלא חייבת להלום את תכליתה של זו — ולשרתה. והכל תלוי במסיבות הקונקרטיות. וכשם שאורח הפעולה שתבחר בו הרמה הנמוכה חייב להלום את תכליתה של הרמה הגבוהה — כן עלולים סיכויי התבשמותה של התכלית ההיא להיות מושפעים עים עיי מידת יכולתה בפועל של הרמה הנמוכה להשיג את ההישגים הדרושים למענה.

ראינו בכמה דוגמאות שהתאמה בלתי מספקת לתכלית הכללית היתה מקור לשלון תרוץ, כשם שהויקה אליה היתה יסוד להצלחה. במסע אלזיה ובמערכת חיסין ראינו כיצד נקיסת שיטה טקטית תוקפנית להשגת מנמה אופרטיבית הגנתית הביאה לידי מפלה מוחלטת. בו בזמן, התוקף אופרטיבית קצר את הנצחון כאשר בחר בשיטה טקטית הגנתית.

תהיה זאת טעות, כמובן, להקיש מדוגמאות אלה על כל המקרים. כך מצויות דוגמאות בהן הפתרון הנכון לפנטיבה אופרטיבית הוא דוקא בהתקפה טקטית; ואילו ההננה הטקטית כרוכה תהיה אז בכשלון. הוראה דין במצבים אחרים.

פרשות הקרב שנותחו כאן מאשרות את האמת הפשוטה והנדרושה: במלחמה אין פתרונות מוכנים מראש הנכונים לכל מקרה. המצפן היחיד למפקד בכל הרמות הוא בראייתו המקיפה את כל המסיבות של הבעיה הקונקרטית אשר בפניה הוא עומד — בטרם ינסח את הפתרון, ובטרם יגש לביצועו. ראייה זאת, מן הדין שתכלול תמיד הבחנה נכונה בין מגמותיה של רמת הלחימה הגבוהה יותר, לבין התכליות אשר עליה להשיג.

ג. מערך ההתגוננות

נוסף על כללים אלה, שהם מיסודות ההלכה בתורת המלחמה, נוכל ללמוד גם מספר כללים, מן השימור שיימיותר בתורת הביצוע הטקטית.

1) מיקום מערך ההתגוננות

ברמה הטקטית לא תמיד ניתן למתגונן התופש לבחור את מקום העיכרות. אולם, כאשר ניתן לו חופש זה, מן הדין שינצלו באחד משני האופנים הבאים: האחד — מיקום המערך באופן כזה, שיאלץ את האויב לתקוף אותו בעל כורחו; או השני — הצבת המערך במקום כזה אשר יפתח את האויב להיפנות למהלכים ולפעולות אחרים, אשר אפשר שיכניסוהו למצבים קשים, ויביאוהו למצבים קשים, ויביאוהו לידי החלטות פזיוות. מסתבר, כי לעתים ניתן למתגונן, כבר עיי מיקום מערכו, להבטיח לעצמו יתרונות רבים עוד בטרם החל בקרב עצמו. אולם, דבר זה יושג רק אם כל חלקיו של מערך ההתגוננות יוקמו בצורה כזאת, שהתוקף לא יעז לעבוד על מניהם ללא היסוס ולא יהיה מסוגל לנטרלם בקלות. לכלל זה יש לשים לב בעיקר כשמערך ההתגוננות אינו מהווה חזית רצופה, אלא רשת מתחמים.

אכן, בעיה מיזחדת מתעוררת אם המערך מבוסס על מתחמי הגנה מרחבית — כלומר, על ישובים מבוזרים, אשר מקומותיהם נבחרו בשער תם בהתאם למקריות ההתיישבות ולאודוקא לפי צרכי התכנון הצבאי. בעיה זו ראינו בכל חרר פותה בפרשת יודפת.

2) עומק — היקפיות, הגדרה של השטח החיוני.

המתגונן מצוה לראות את מערכו כשלמות, ולא לרכו את תשומת לבו רק לכיוון ההתקדמות הבולט ביותר, בו עלול התוקף לבחור.

א) פרשות תרמופילי, יודפת ושאר גאטאר מדגימות במיוחד את הטעות שבנטייה לסמוך

ולעולם לא תהא כונאת. וככל שנרבה ונדגיש זאת — עדיין לא יצאנו ידי חובתנו.

נכתנו לדעת כי יש בידי המתגונן להשיג את תכליתו של שלב הבלימה ולהכין את השגת התכליות של שלב היומיהנגדית ביתר יעילות, אם יעזר בתמרון, שיחלים למצב המסוים, בתוך מערכו.

בפרשות קרב אלה ראינו ג' סוגים של תמרון מעין זה :

(א) התמרון "גא להיכנס" (שהשתמשו בו המוסלמים במערכת חישין) : תכליתו — יצירת נקודות תרופה למראית עין, או "פתחכניסה" מזומה בכוננתחילה, אשר מכניסים את התוקף לתוך מלכות מוכנה מראש.

(ב) תמרון הנסיגה (שהשתמשו בו היונים בתרמוני פילי), תכליתו — משיכת התוקף להתקדמות פזיזה ולתוך טוח של מכהנגדית מתוכננת מראש.

(ג) תכסיס חמיקה מתחלזמת היריב (שהשתמשו בו היהודים ביוזפת, ובמלחמת העולם הראשונה התבטא הוא בטקטיקה של הגנהגמישה) : תכליתו — לשמור על הכוחהמתגונן מפני "הכנתהאש" של התוקף, או מסיועהאש שלו, ולהכריח אותו להתמודד רגליםנגדרגלים.

(5) מרחב התמרון ההנתי בשיטת ההגנה התמרונית כושרהתמרון, שהוא יתרון חשוב למשתמש בשיטת ההגנה הניצבת, הנו תנאי בליעבור בהגנה התמרונית. מבחינה זאת יש להקריש תשומתלב מיוחדת לאחת מנקודות הלקח של מערכת חישין, והיא : ההצלתה בשיטת התגוננות זו היא תוצאה של היחס שבין כושרהניידות של התוקף לבין זה של המתגונן מצד אחד — ושל היחס בין ההכוננות הבולטות (עומק, קשיי השטה, מחסור בצרכיכיום) של מרחבהתמרוןההנגתי לבין היכור לת הלוגיסטית והארגונית של התוקף — מצד שני.

הלקח : במרחב בעל אופי טופוגרפי מתאים עשוי מתגונן בעל כושרניידות רב להצליח נגד תוקף כבדניתועה ובעל ארגון לוגיסטי לקוי גם אם אין המרחב בעל עומק מוחלט רב.

(6) הקשר ההדדי שבין שלב הבלימה לשלב היוזמה הנגדית.

על "שטחים בלתי חזירים", שהאויב לעולם לא יעבור אותם", הם מדגימים לנו את האמת — שעלאף היותה ידועה, לא תמיד שומרים עליה — כי חוזקו של מערךהתגוננות הוא כחזק כל חלקיו חסד גיטא, וכמיית היאחזותו האיתנה של המתגונן בשטח החיוני של המערך — מאידך גיטא. עד ימינו אלה, היסוד להצ' לתה במערכת התגוננות הוא בהגדרה נכונה של השטח החיוני ובהחזקתו האיתנה, תוך כדי ויתורים, בעתהצורך, בגזרות אחרות של המערך.

מערכת תרמופילי מציגה גון מיוחד של בעיות אלה : ההכרח המיוחד לארגן בשטח הררי את מערך ההתגוננות בכללותו — ואת שטחו החיוני בפרט — בפני אפשרות של התקפתהסתננות (וזאת — בעיקר בליה).

(8) נפילת שאטרנאיר מציגה דוגמה בולטת לכך, שאין די בעומק ובהיקפות של המערך עצמו, אם אין מנצלים אותם בעצם הקרב על-ידי יזמה וגמישות (גיחות, מכותנגד והתקפות נגד, "מלכודות" טקטיות ליריב התוקף וכו').

3. תפקידם של הביצורים והמכשולים תווקם של הביצורים והמכשולים, כשהוא לעצ' מו, אינו משמש הבטחה בפני אויב — ממש כשם שהעומק וההיקפות אינם מהווים זאת כשהם לבדם. אסור לו למתגונן להתפתות עקב מציאותם ל"ישיבה" פסיבית. גורמים אלה, כשהם מנוצלים כראוי, מאפשרים למתגונן לחסוך כוחות בורג הבולם ולרכז יתרעצמה לפעולותנגד יוזמות. ברמה הטקטית, המערך הנשען על הביצורים והמכשולים, משמש "מגן" לעתודות, ל"חרב" — או "סדן". ל"פטיש".

לגורם הביצורים חשיבות מיוחדת בסוגימשנה של שיטת ההגנה הניצבת, והיא : ההתגוננות בגורה רחבה, פרשת אלזיה הוכיחה, כיצד מביא ניצול נכון של גורם זה לידי הכרעה טקטית לטובת המתגונן, ואילו פרשות יודפת וחישין מהוות דוגמאות לכשלון מחמת שימוש מוטעה במערכת ביצורים אופרטיבית.

(4) התמרון במערך ההתגוננות הזכרנו כבר את העובדה כי מעולם לא היתה הגנה טקטית וזה עם "ישיבה" שלות במקום —

אדם ככל האפשר. את מרבית הכוחות יש להחזיק ברזרבה. בעומק, כשהם מוצבים באופן שיוכלו לפעול בגמישות לכל כיוון שיירש, לבוא לעזרת הדרג הבולם ולהנחית התקפה-נגדית כללית.

(ב) במידה שגובר לחץ התוקף על הדרג הבולם, יש אמנם, להורים מן הריכוזים הרזרביים כוחות נוספים למקומות-התורפה, אולם אף במצבים הקריטיים ביותר בשלב הבלימה, לעולם ישמור הפיקוד בידו את עתודתו הכללית, המורכבת מיחידות בעלות כושר-הניידות וכושר-ההלם הגבוהים ביותר — כי היא אשר מבטיחה לו את חופש-הפעולה עד סוף הקרב, והיא אשר מעניקה לו את הסיכוי ליטול את היזמה לידו.

(ג) גורם רוח-הלוחם בהגנה

אותה הדעות המוטעות בדבר צורת-הלחימה ההגנתית טוענת, שאורח זה תובע מאמץ נפשי ותנופת עוז רוח קטנים מאשר ההתקפה.

אולם, התייחס הוא הנכון. בדוגמאות של קרב תרמוי פילי, יכולנו להיווכח שהלו הסתיים בכשלון המתגונן לא בגלל המצב הטקטי שעשוי היה עדיין להשתנות לטובה, אלא בגלל ההתמוטטות המוסרית של לפחות חלק מהלוחמים — או של הפיקוד — או של שניהם גם יחד.

ומאידך גיסא ממששת לנו יודפת כמות, איזו תקופה ארוכה יכול כוח קטן לעמוד מול תוקף עצום אם רק לא נופלת בו רוחו.

נצחונות הצד המתגונן במערכת אליזה, ובמידה מסוימת גם במערכת היטיין, הם לא רק פרי של תכנון, ארגון, ופיקוד עדיפים, אלא גם של הרוח האיתנה יותר.

את הזיקה שבין שני שלבים אלה אפשר לבטא בצורת כלל, שכוחו יפה עד ימינו אנו: בהתקפה הנגדית קוצר המתגונן את אשר זרע בשלב הבלימה. כלל זה מחייב תיאום מבחינת הזמן בין הבלימה לבין שלב היזמה-הנגדית — ושילוב מבחינת המרחב בין מערך-ההתגוננות לבין העי תודה-הכללית להתקפה-הנגדית.

כל פרשות הקרב שתוארו כאן מוכיחות, כי ההתקפה-הנגדית עשויה להצליח רק כאשר התיש שלב הבלימה את התוקף, והפך את יחסי-הכוחות לטובת המתגונן.

(ד) חלוקתו של כוח והחסכון בו.

בעיית השילוב והתיאום שבין שלב הבלימה לשלב ההתקפה-הנגדית מובילה בהכרח לבעיה אחרת: איזה חלק של כוח יש להקצות לכל שלב ושלב? ומה היחס הראוי בין עצמתם של האמצעים המופרשים לדרג הבולם ולעתודות הבלתי-אמצעיות (למגן) לבין זה המופרש לעתודה הכללית (ל"חרב")?

היערכותו של קיסר באלוזה מבליטה, בין השאר, כללים שיש בהם כדי לשמש אמת-מידה לגבי חלוקת הכוחות והחסכון בהם בצורת-הלחימה ההגנתית בכל השיטות, בכל הרמות ובכל התקופות — הגם שיש להתאימם לנתונים שבעין ולהתפתחות אמצעי-הלחימה של התקופה.

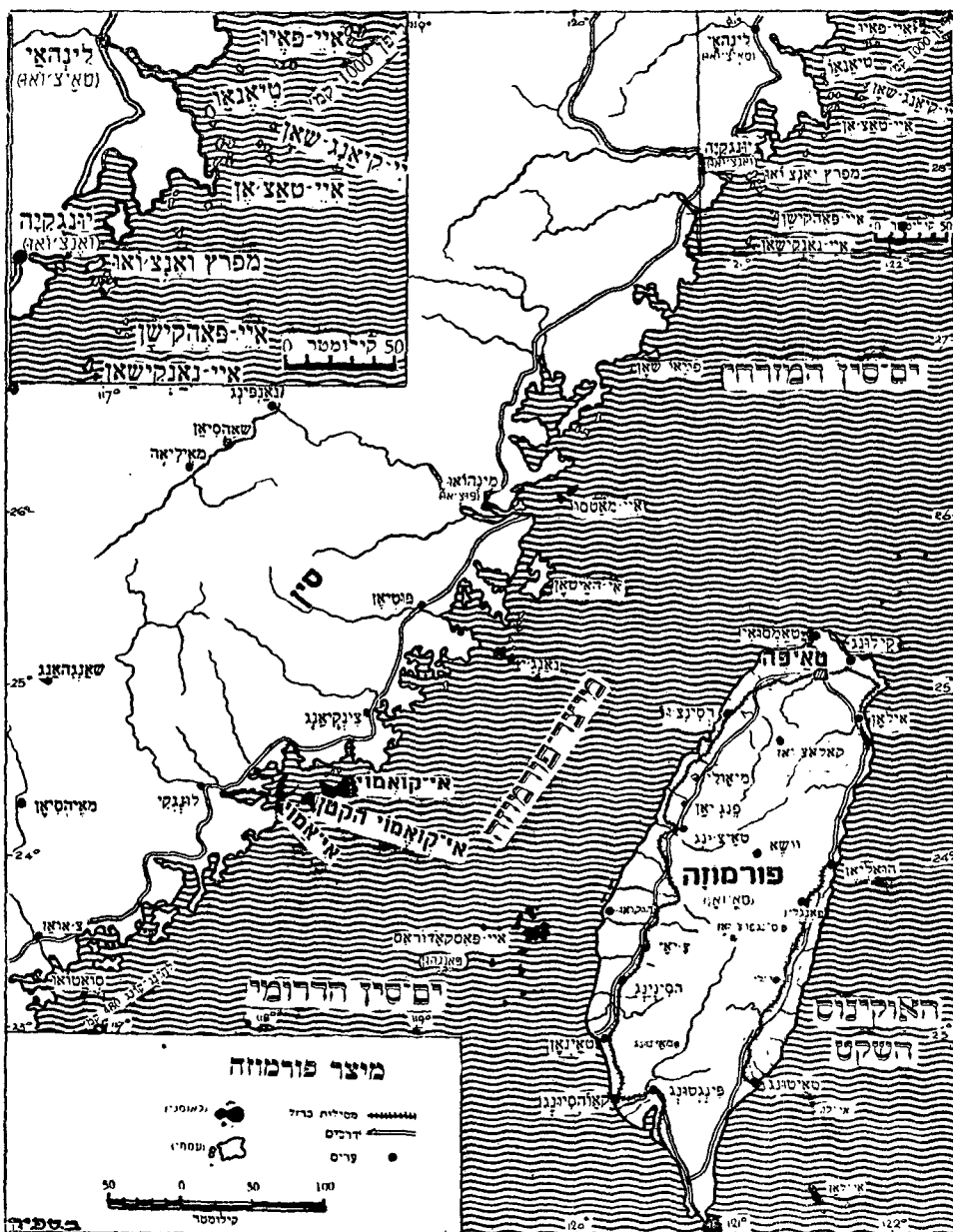
(א) בשלבים ההתחלתיים של כל לחימה הגנתית — בין אם ברמה הטקטית ובין אם בזו האופרטיבית או האסטרטגית — יש לתת לדרג הבולם עצמה באמצעי-ירי ובאמצעים הנדסיים; אך יש להגביל את עצמתו בכוח

● לשאת את אי-הבטחון לגבי כיוון מהלומת התוקף, להחזיק מעמד בפני כוח עדיף לרוב — ולהתישו בהדרגה, בהתמדה ובעקשנות;

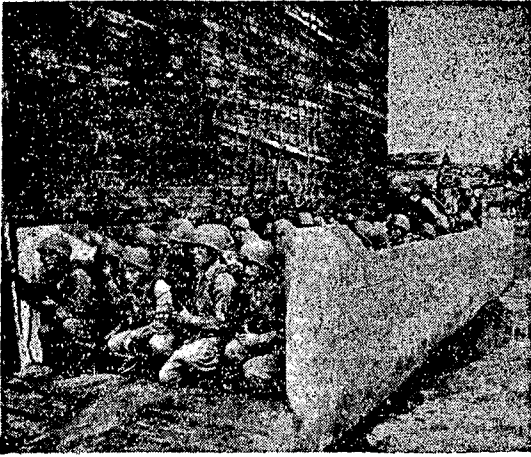
● לסתום במהירות ובאופן נמרץ פרוצות שנתהוו במערך-ההתגוננות, לא להיפתות לבטחון מופרז בביצורים ובמכשולים, לתמרן, בסיכון מחושב של הכוחות ושל המערך כולו, כדי למשוך את האויב לתוך מלכודת;

● לא להיכנע ללחץ של מצבים, ואפילו הם נראים מיואשים, עד-כדי שימוש בעתודה הכללית בשלב מוקדם מדי — אלא להנחיתה ברגע הנכון;

— כל אלה הם חזיונות אופייניים לצורת-הלחימה ההגנתית. לאלה נדרשים כוחות-רוח עליונים — הן מן הלוחם והן מן המפקד.

זירת פעולות האיבה שבין שני הצבאות הסיניים - של מדינת סיני הגדולה ביבשת ושל שטח השליטה המצומצם של צ'יאנג קאי שק באי פורמוזה - מיצר פורמוזה, על קבוצת האיים שבו, ועל שני החופים, הגיזבים והמולוזה. כנורת ההתנגשות הישירה שימשה, בחודש ינואר-פברואר 1955, קבוצת האיים הקטנה שבקצה צפונה של זירה זו: - איי טאנגשאן. עיקר האיים שבקבוצה זו הוחזקו בידי גייסות לאומניים סדירים - כ-14,000 איש, כנראה, אי לא גדול (החמשה-על-חמשה" ק"מ) שמצפון לקבוצה העיקרית - אי זה, נערכה התקפה מושתתת, בת ממדים אנטי-גרילה לאומניים אי-סדירים. לאחר סדרה של הפצצות מאויר על אי זה, נערכה התקפה מושתתת, בת ממדים נכריים, מן היבשת, אשר הצליחה להגיע עד אל חופי האי והכריעה את גודו הבלתי-סדירים, אשר לאחר יום (לטענות הלאומנים - יומים) הושמד או נשבה כולו. הצבת סוללות על האי איפשרה מעתה הרעשה ישירה כלפי אי טאנג הראשי. עובדה זו, יחד עם ריתוקה היחסי של קבוצת האיים מפורמוזה, וממקור הסינוד-טאוירי, הביאה לידי פינוי מוחלט מכל האיים הן של חיל-המצב שבהם והן של האוכלוסיה (שמנתה כ-20,000 נפש). כעבור זמן מה, לאחר שכלי-שטח סיניים העבירו לאיי-טאנג גייסות ותותחים, החלה ההטרדה של האי נגןקישאן הנמצא דרומית

במיצר פורמוזה המסוער

צבא הגולה של צ'אנג קאי ש'ק בפורמוזה (טאיוואן — בסע'ית) נתון זה זמן בתכונה אינטנסיבית למבצעים אמסיביים, שסיטמתם העיקרית — אורח מלחמה תוקפני כלפי יבשת סין. כמה משלבי אימון הגייסות גראים בתמונות שבעמוד זה: — למעלה משמאל — המתאמנים מקשיבים לתדריך הסברתי; — למעלה מימין — מצביהכריעה האופייני של גייסות שנערכו בתוך "דמה" עשוי בטון (מוצב על יבשה) של כלי שיט. גחת"י קטן; לטטה משמאל — "חזרה" של העפלה במצוקה חופ"י; היחידה המתאמנת מטפסת יוקולה במערכת "סולמי" חבלים.

תכונה — ומציאות

כמציאות — היה מבצע האמסיבי של כוחות סיניס-לאומניים שבוצע בחודשי הראשונים של שנה זו מבצע נסיגה: — סינוי קבוצת האיים של טאצ'ן. בתמונה שלמטה — קבוצת "אנשי צפרדע" אמריקניים, ככליהשים שלהם, אשר הגיעה אל טאצ'ן זמן קצר לפני השלמת הפינוי, ותפקידה היה — בחינה ומיפוי מוקדקים של נמלהמפרץ הקטן, לידעת מקרת הצי ל"צרכים אפשריים בעתיד".

יותר, והמוחזק בידי הלאומנים. כן הוסיפו הלאומנים להחזיק בנקודות המשטח העיקריות שלהם שבקרבת חופה של סין: — באיי מאטסו, המשמש להם "ברית'ומנעול" כלפי נמל פוצ'ואו החשוב שביבשת, ממנו ניתן לארגן מטע'שלישה ימי לעבר פורמוזה; ובאיי קוואט'ני, ובנות האיים שלו, הממלא אותו תפקיד — ומאותן סיבות — כלפי נמל צ'חוי הגדול.

ואשר להמשך התפתחות העניינים במיצר פורמוזה — הלא יכתב הוא על ספר דבריהימים (ולא גליונות

העתונות) לשנת 1955.

מי ומה בחוברת

(סוף מעמוד 6)

העיקרי — מעין "תחזית" למגמות התפתחותה ודמותה של המלחמה בראשית שנות הששים של מאה זו, בערך — 1960 — 1965. הסקירה מבוססת בעיקרה על תמצית אותו דו"ח שנתפרסמה בשעתה בכמת מפקדת הכוחות המזוינים השבדיים, "מגע עם הכוחות המזוינים", תוך השלמות מן הנתונים על אודותיו שהובאו בעתונות הכללית. מאז נתפרסם ברבים גם גוססו, המלא של הדו"ח — אלא שהלו ארוך ומפורט מכדי שאפשר יהיה לתתו כאן. עיקרי מגמותיו והערותיו משתקפים במידה מספקת בתמצית המוגשת בזה, יש להמליץ לקוראי "מערכות", במידה שרצונם לעמוד ביתר בהירות ויסודיות על משמעותם של ציונים שונים שבהרצאת פר"מ. מונטגומרי הניתנת בחוברת זו — כי יעינו תחילה בסקירה זו, על דו"ח התחזית השבדי (עמ' 111); כי מתוך כך יתבררו להם כמה וכמה מושגים, אשר אין מונטגומרי רואה צורך לבררם בהרצאתו, בהגותו כי נהירים הם לשומעיו.

גנרל ג' אקרלנד, ראש מטה הכוחות המזוינים השבדיים, שמטעמו נערך דו"ח התחזית.

כשם שאין מעמדו של האי פורמוזה מעמד תקין כל עיקר, לא מבחינה מדינית ולא מבחינה צבאית — כן גם מקומם של המפה והתצלומים שבהוברת זו המוקדשים ל"חזית מיצר פורמוזה" אינם תקינים: מסיבות טכניות היה הכרח לתיתם אחרי התוספת המסיימת שבהוברת "סוגיית ההגנה", ועם הקורא הסליחה על שיבוש סדרים זה.

מכתבים אל קצין מלואים

כשל מסיבות שלא היתה למערכת שליטה עליהן, אין המדורים "ממצפה אה"ד" ו"מכתב אל קצין המילואים" מופיעים בחוברת פ"ש צ"צ (אכן, ממדיה הם בלארזכי כאלה שיימצאו אולי קוראים אשר יאמרו: "כל הגורע — הרי זה משובח ו..."). אגרתקה כי מקומם לא ייעד בחוברת הקרובה של "מערכות" — אשר אדיר חפצנו הוא כי תהיה "בלתי-כפולה"!

חוברת-הציון לפ"ו שנה ל"מערכות" הוצאה עתה מכורכת, כספר בתקופת-השנים

הקרובה — כל עוד טרם ניתן להעלות על המגילה את ספורי-המעשה כולו על התהוות כוחותינו הצבאיים ושלבי התגבשותם — יוסיף כינוס זה של כתבים ותעודות-הזמן לשמש מקור עשיר להכרת אותו עבר-קרוב שלגבי הדורות הצעירים של לוחמים-ממשיכים כבר מתחיל הוא להיות בגדר היסטוריה, הצריכה לימוד. עם זאת, כמובן — נועד כינוס זה לשמש, בראש וראשונה, השתקפות לדרך "מערכות" גופא.

למעגל הבטאונים החילויים, בנייה-לוחיה

לכמה המרכזית של "מערכות", נוסף עתה "מאסף לבעיות המהנדס הצבאי" — "מערכות הפלס" ה"דבר לקורא" שבגליון א' מגזירו כבטאון אשר "נועד להיות עתונת המקצועי של המהנדס הצבאי בשירות סדיר ובשירות מילואים". "עלין לעורר מחשבה, להציג בעיות, להציע פתרונות, להמריץ בירור וויכוח. העתון מופנה במיוחד לחברינו בשירות מילואים". ען כאן — מדברי קצין-המהנדס הראשי החתום על ה"דבר לקורא". יצוין כי

מי ומה בחוברת

חלק לא-מבוטל בחוברת מהוים מאמרים ורשימות אשר רב הענין שבהם אף לאנשי החילות האחרים; סהם שתורגמים (כמאמר על "עבירות קרקעות" ו"מחסהיראש לתותחנים") ומהם — על רקע נסיונונו אנו, בראש וראשונה ממלחמת הקוממיות, אך גם לאחריה (על "סיוורים ומדידות בנגב", "בלימת ההסתערות הערבית על זרעין", "פריצת הדרך לנצרת"), המאסף נועד להיות "תלתון" (דהיינו — מופיע פעם לארבעה חדשים).

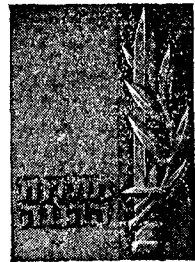
גליונות ה"צקלון" לשנת 1954 (מגליון 10 ועד 21 ועד-בבל)

הופיעו מכונסים וכרוכים, כמתכונת הכרך הקודם, לשנת 1953. לכרך סופה מפתח שיטתי לתוכן החוברות, מקצועות-מקצועות, לפי הנושאים ושטחי-הדעת הצבאיים. חותמים קבועים, אשר משום-מה חסר להם האוסף המלא של גליונות השנה, יכולים להשלים את החסר ולהבטיח לעצמם את הכרך המלא, באם יתקשרו בהקדם עם מנהלת "מערכות".

האכסניה הספרותית-הצבאית אשר "מערכות" שמה-נתכבדה

בהופעת החלק הראשון לכרך א' ("מהתגוננות להגנה") של "ספר תולדות ההגנה". "ספר תולדות ההגנה" בא לספר סיפור נאמן, מבוסס על תעודות מוסמכות ועדויות בדוקות, את כל "פרשת תולדותיה של התגוננות ישראל בארצו, של הגנתו על היאחזותו המחודשת בה, של היאבקותו על בנינה, על שיבת העם אליה", עד למלחמתו על חירותו ועצמאותו בה (כדברי פרופ' בן-ציון דינור בהקדמתו).

זכרונותיו "מימי שמירה והגנה", של צבי נרב משתבצים כמאליהם בסדרת

"עלילות" שבהוצאת "מערכות" — סדרה אשר נועדה להגיש לאי-הצבא ולקורא העברי פרשיות וסיפורי-עלילה מזכרונותיהם וקורות-פעלם של אנשי צבא ואנשי הגנה עבריים — במלחמה ובמאבק, במחתרת, בהגנה ובשמירה, בארץ-ישראל ומחוץ לגבולותיה. פרקי הספר מקיפים פעולות בתחומי שמירה והגנה בשלוש תקופות: לפני מלחמת-העולם הראשונה, בימי המלחמה, ובמאורעות 1920, 1921, 1929, כפי שנראו ונשתמרו בזכרוננו של המחבר — מותיקי "השומר" וחבר ועד "השומר" בימי מלחמת-העולם הראשונה.

אמר ביאליק: "מירת השמים שמעל לראשו של עם — כמידת הקרקע אשר מתחת

לרגליו". בתקופתנו ניתן גם לאמור: "מידת שליטתו של עם על אדמתו היא כמידת שליטתו בשמי ארצו".

למעגל ספריה של הוצאת "מערכות" — בית-ההוצאה של צבא-ההגנה לישראל — נתוספה השלוחה של "סדרת-חיל-האוויר".

ספרו של מרשל חיל-האוויר-המלכותי הלורד סדר, "עצמת-אוויר במלחמה", שהוא הראשון באותה כנף של הסדרה המכוונת ללימוד טיבו ואורח-פעלו של הכוח האווירי ובעיותיו, ולהשכלת-יסוד צבאית-אוויראית — אין כמוהו הולם את צרכיו ומגמתו של ענף זה שבסידורה יש בו משום פתח ומבוא לשורה ארוכה של

מ' וסה בחוברת

נושאים וביי נושאים, אשר עליהם מושתתות ידיעתו ה' מקצועית והבנתו הצבאית של איש-אוויריה בימינו; והוא עצמו כולל סקירת דעת ומסקנות לקח מאלפים, המצד סרטים למעין "אלף-בית" תמציתי, וכמעט אציקלופדי בהיקף ראייתו, ביסודיות מושגים של הפעלת כוחות-אוויר בימינו.

עם הופעתו בעברית של הספר, "הים האמזר" ללויט-קומנדר נ. מונסארט, אשר יצאו לו מניסיון בספרות מלחמת-העולם השנייה בכלל, ובזו הנוגעת למלחמה בים בפרט, (בהוצאת "אנקור") — יוצאת-לאור גם מהדורה מיוחדת לאנשי צה"ל של ספר זה, הנכללת בסדרת ספריה של "ספרית חיל-הים" אשר הוצ' "מערכות" הניחה לה יסוד לפני כשנה. הכללתו בתכנית "ספרית חיל-הים" נבעה מהחשבת ערכו של הספר כפתח להתבוננות בחייהם של יורדיים בעת מלחמה ולהכרת סיבה ותגאיה של שלוחה חשובה וחיונית במלחמת-הים: — הבטחת נתיבי השיט, הגנה על שירות אוניות-הסוחר והלחמה נגד הצוללות. הספר, בהסתכלותו החריפה ובתאור המציאותי שלו, ראוי על אף מסגרת הרומן בה נכתב לשמש גם כמקור לימוד והתרשמות מאלפים.

משנה-תועלת יש בקריאה בספר משתי סיבות נוספות: —

(א) הוא עומד על שירותו ופעלן של ספינות לא-גדולות יחסית — הלואהן הקורבטות והפרגטות, שמות שתהילתם הציית מלפני מאה-מאתיים שנה נתחדשה ונתממשה בשנות מלחמת-העולם השנייה; (ב) הוא מתאר את תהליך התמורה ההופכת את ה"מדשדש ביבשה" לאישים.

ספרית חיל-הים

הופיעה מהדורה ב' לספרו של ו. פיניאקוב: "צבאו הפרטי של פופסקי". וכבר נאמר בהודעות הופעת מהדורתו הראשונה: "כמה וכמה מגילוייה של מלחמה "בלתי שגרתית" — סוגית "מלחמה זעירה", מבצעים מיוחדים, וכיו"ב — מקופלים יחדיו, הם וצירופיהם, בעלילת "צבא פרטי" זו, קיצורו של דבר: ספר שיש בו כדי להשכיל ולהרבות דעת; ספר מאלף המורבן את מחשבת הלוחם המפקד; ועם זאת — גם ספר שיש בו כדי לתוך, כדי לעלות דמות איש-צבא". לאחרונה, עם הופעתו בבדיטניה של ספר ביוגרפי על "פופסקי", גברה מחדש ההתענינות בו. הספר הגיל אמנם נוהג בכמה דברים יחס בקורתי ב"פופסקי" (כנראה — בהתאם ל"אופנה" הכללית עתה, "להסיר-עטרה" מראש מפקדים מקוריים נועזים — והרי מלאה-הארץ שמע הביגרפיה ה"מחסלת" על לורנס...); אך מודה הוא ביכולתו, בעוררותו ובבלתי שגרתיותו של האיש. ועוד פרט. העשוי לענינו: — מצויים לפי טענת הביורגר, סימנים לכך כי קול-לויט' ולדימיר פיניאקוב — ממוצא יהודי היה.

מהדורה שניה

אוסף תיאורי-הקרב האמריקני אשר מתוכו תורגמו ששת הפרקים שבקונטרס מס' 8

— מכונה היה במקורו "פעולת-קרב בקוריאה" — ("חיל-רגלים — חיל-תותחנים — חיל-שריון"), אכן, מותר היה להוסיף לשם הגיל גם את המלה "קטנות". התיאור עוסק בגדולים, ואפילו בצותי-קרב הגדולים מגודו; אך בדרך כלל מתפרט סיפור-המעשה למצביהם ופעולותיהם של פלוגות או מחלקות, ואף של כיתות, קבוצות חיליים וחיליים-בודדים. בכך טמון אחד הצדדים המענינים והמאלפים ביותר שבאוסף זה, כי הדבר מאפשר לקורא להגיע אל מצביי-היסוד וגורמי-היסוד שמכל קרב — אל היחידה-הנוערה ואל הלוחם-הפרט.

צבא הגנה לישראל
הוצאת «מערכות»

החודש יופיע ו

אסירי תקוה

מאת

מיכאל קאלברט

ענין מיוחד יש בשבילנו בספר זה. לאמתו-של-דבר הריהו משמש המשך והשלמה לאותו תיאור מסע-פשיטה גדול של איש-צבא דגול ומקורי — וידיים של עם-ישראל זכותות-המגן העבריים — הגנ' צירלס אורד וינגייט, אשר בו פתחה הוצאת «מערכות» את רשימת ספריה («פשיטת-וינגייט», מאת צ. ג'. רולו — שכבר תופיע במהדורתו העברית השלישית).

ב«אסירי-תקוה» ניתן תיאור-מה למבצעו הצבאי האחרון של וינגייט, ונמתחים הקיים לפעולות-המשך, אשר נתבצעו בידי יורשיו המיותמים; נתבצעו כמידת יכולתם — ובהשראת רוחו.

הספר זכה להערכה נכבדה בעתונות המקצועית והכלכלית, כמקור עשיר למעשי-מלחמה ולהערכות-ניתוח מאלפים.

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה לחג החרות

הנמל החדש" בע"מ חיפה

לצבא הגנה לישראל

ברכתנו לחג החרות

וולטה" בע"מ חיפה

לצבא הגנה לישראל

ברכתנו לחג החרות

מרכז הקואופרציה למלאכה,
חרושת ושרותים צבוריים

"שחף" חברה לאספקה ושוק
לקואופרטיבים בע"מ.

"שחף-סחר-הויץ" בע"מ.

המשביר המרכזי

**המוסד המרכזי
להספקה
של
התנועה הקואופרטיבית
בישראל**

מסעות עונת

לצה"ל ולותיקי ההגנה העברית

שלוחה ברכת
„המנפר" בע"מ
מפרץ חיפה

לחג החרות

לצה"ל ולותיקי ההגנה העברית

ברכתנו לחג החרות

ה. ברגר בע"מ

חברה לבנין, ת"א, רח' זמנהוף

לצבא ההגנה לישראל

שלוחה ברכה לחג החרות

מ. מצה ז"ל מפרץ חיפה

בנק הפועלים

**מברך את צה"ל
ווחיקי ההגנה העברית**

לחג החרות

ברכת „אבן וסיד“

**לצה"ל
ולותיקי ההגנה**

לחג החרות

לצה"ל ולותיקי ההגנה העברית

ברכת "גור" ביח"ר לגפרורים

לחרות ישראל

פרנק לוי בע"מ
ביח"ר לגומי חיפה

מברך את צה"ל וותיקי ההגנה

לחג החרות

ברכת "חרסח" מפעלי קרמיקה
בהנהלת "סולל בונה"

שלוחה לצה"ל ולותיקי ההגנה

לחג החרות

**לצה"ל
ולותיקי ההגנה העברית**

שלוחה ברכתנו לחג החרות

בנק אלרן בע"מ

**לצה"ל
ולותיקי ההגנה העברית**

ברכתנו לחג חרות ישראל

תידן את גולדברג

ברכת הלואה וחפכון חיפה

שלוחה לצבא ההגנה לישראל

לחג החרות

לצה"ל ולותיקי ההגנה העברית

ברכתנו לחג החרות

אחים משולם

מתכני ערובה "משולם" בע"מ

חיפה

לצה"ל

ברכת
"פניציה"

לחג החרות

לצבא הגנה לישראל

שאו ברכה לחג החרות

"אסקר"

ביחיד לצבעים מפרץ חיפה

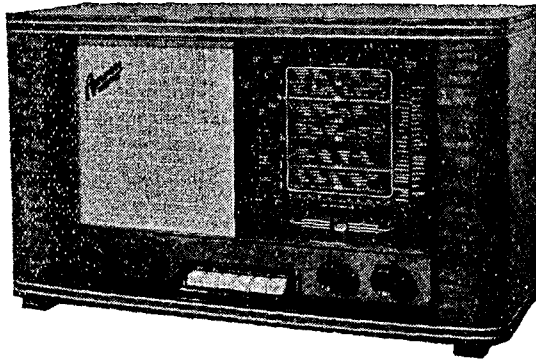
מפעלי מצברים וולקן מפרץ חיפה

מברך את צבא הגנה לישראל

לחג חרות ישראל

רדיו „ארמון“

דגם 655 — 6 מנורות — ארגו עץ מהודר

דגם 855 — 8 מנורות — 9 גלים — קליטה גלובלית

דגם 3472 — 7 מנורות — פטיפון לכל המהירויות, לכל התקליטים

המפיצים הכלליים: תל-אביב, דרך פתח-תקוה 16, טל. 6083/4

אמפא בע"מ סניף חיפה, רחוב ביאליק 8, טל. 67201

לצה"ל

לחג החרות שלוחה

ברכת „בוק פויכטונגר בע"מ“

ברכת „סולל בונה“

שלוחה לצה"ל

ולותיקי ההגנה העברית

לחג החרות

לצה"ל
ולותיקני ההגנה העברית

ברכת
"ציון"
חברה לבטוח

לחג החרות

לצה"ל
ולותיקי ההגנה העברית

ב ר כ ח
חוטאי השמל בישראל
ב ע " מ

להג חרות ישראל

ברכת „נוע“

שלוחה לצה"ל ולותיקי ההגנה

לחג חרות ישראל

א. סקר בע"מ

שולח ברכה לחג החרות

לצה"ל ולותיקי ההגנה העברית

לצה"ל
ולוחיקי ההגנה לישראל

ברכת „שלוֹב”
שלוחה לחג החרות

ברכתנו לחג החרות

דשנים וחומרים חימיים
בע"מ
חיפה

צבא הגנה לישראל
הוצאת «מערכות»

ספר

תולדות ההגנה

מהדורה שניה של חלק א' כרך א' נמצאת בדפוס
ותופיע בראשית חודש מאי

הזמנות מתקבלות במחלקת ההפצה של «מערכות»
רחוב נחלת בנימין 57, תל אביב

המחיר לאנשי צבא ולמנויים כרך א' (שני חלקים) 6.500 ל"י

יעקב יפת ושות' בע"מ

בנקאים

תל-אביב • ירושלים • חיפה

דצה"ל

שלוחה ברכתנו לחג חרות ישראל

"גפיים"

מפיקי-חיפה - יפו

ברכתנו שלוחה לחג חרות ישראל

"מנורה" בע"מ

חברה לאחריות ובטוח משנה

**מנוי, חדש מנויך !
אם טרם חתמת-חתום**

לכבוד
מחלקת ההפצה
מנהלת "מערכות"
ת.ד. 168 תל-אביב

הריני מבקש בזה להיות מנוי על

"מערכות" ו"צקלון" / "מערכות" / "מערכות-ים" *.

ר"ב ל"י.

בהצהרה למת"ש/בהמחאה/במזומן *

כדמי חתימה לשנה.

("מערכות" ו"צקלון" — 2.500 ל"י ; "מערכות" — 2.000 ל"י ; "מערכות-ים" — 1.500 ל"י)

.....
חתימה

מס' צבאי : השם :

.....
מס' הבית רחוב שכונה עיר

* מחק את המיותר

א ל : מת"ש *.

מאת :

אני, הח"מ נותן בזה הוראה בלתי חוזרת למת"ש, לנכות ממשכורתי סך ל"י, בשיעורים של 1. — ל"י לחודש, בהתאם לפקודת מטכ"ל מס' 12/17, ולהעביר סכומים אלה לזכות מערכת "מערכות".

הגני מסכים, שבמקרה ואפרוש מן השירות לפני השלמת הניכויים עד לסך של ל"י, ינוכה העודף ממשכורתי האחרונה או מכל סכום אחר שיגיע לי ממנהל התשלומים בעת פרישתו מן השירות.

המחאה זו היא החלטית ובלתי-חוזרת, הואיל והיא נוגעת בכוניות צד שלישי.

.....
(חתימה)

(תאריך)

.....
מס' דרגה שם שם פרטי
(נא לרשום את הפרטים האישיים בכתב ברור).

* שלח גם טופס זה ל"מערכות".

לצבא הגנה לישראל

ב ר כ ת
"וולקו"

לחג החרות

כ"ג 12

לכ"ד

18126

ס/אלוף סרי-זן אלכ"נדר

ד.צ. 145

לצה"ל

ולותיקי ההגנה העברית

שאו ברכתי
לחג החרות

צבי סבירסקי

חברה קבלנית לבנין

רחת גן

